

2012

UNIVERZA NA PRIMORSKEM
FAKULTETA ZA MANAGEMENT KOPER

MAGISTRSKA NALOGA

MAGISTRSKA NALOGA

GABRIJELA ČUČKO

GABRIJELA ČUČKO

KOPER, 2012

UNIVERZA NA PRIMORSKEM
FAKULTETA ZA MANAGEMENT KOPER

Magistrska naloga

ODNOS DO ZASEBNEGA SREDNJEGA ŠOLSTVA
V SLOVENIJI:
ŠTUDIJA PRIMERA

Gabrijela Čučko

Koper, 2012

Mentorica:izr. prof. dr. Anita Trnavčević

POVZETEK

Naloga obravnava odnos do zasebnega šolstva v Sloveniji. Zasebne in javne šole bi naj omogočile večjo izbirnost izobraževanja. Pri nas so bile politične pobude za ureditev pravnega položaja zasebnega šolstva. Zato je pogled zainteresirane javnosti v letu 2007 in 2008 razširjen skozi medije ter poglobljen s študijo primera, ki zajema mnenja staršev, ravnateljev, učiteljev in delodajalcev. V priložnostni vzorec je zajet srednješolski center, vključenih je bilo 35 ljudi, ki so izpostavili neinformiranost, nepravilno financiranje, nesorazmeren vpis, (ne)enake pogoje javnih in zasebnih šol, več povezovanja z gospodarstvom ter prilagajanje trgu. V zaključku so podana priporočila za prakso in nadaljnje raziskovanje.

Ključne besede: zasebno šolstvo, financiranje, privatizacija, trženje v šolstvu, pravica staršev do izbire.

SUMMARY

The paper deals with the development of private education in Slovenia. Private owned schools should provide various options, which are providing parents with greater choice of education for their children. There are political encouragements for making over the law-system of private schooling in our country. The perspective of stakeholders in the 2007 and 2008 through media representation was expanded by opinions of parents, headmasters, teachers and employers framed within case study research design. Case study was conducted in a high school centre, was included 35 people who exposed lack of information, unjust funding, disproportionate registration, (un)equal conditions of public and private schools, more integration with the economy and adaptation to market. In the conclusion section we provide recommendations for practice and further research.

Key words: private schooling, financing, privatisation, marketing in education, parents' right to choose.

UDK: 373.5-027.551(043.2)

ZAHVALA

Šola prihodnosti ne bo zapirala svojih oči pred dejstvom, temveč bo poiskala takšne načine poučevanja in vzgoje ter pospeševanja rasti otrok, kakršni bodo omogočali otrokom in mladini, ki bodo prestopili njen prag, rasti in se razvijati na tisočero različnih načinov, tako da bo vsak izmed njih lahko razvijal vse tisto, kar ima vrednega v svoji naravi in svojih človeških potencialih (Nidorfer 2007b, 8).

Hvala vsem, ki ste mi dovolili, da sem lahko skozi življenje iskala, našla in razvijala svoje potenciale. Svoje delo posvečam v zahvalo vam in vsem otrokom sveta, da ne bi nikoli pozabili iskati.

VSEBINA

1	UVOD	1
2	ZASEBNO ŠOLSTVO	4
2.1	Zgodovinski pregled zasebnega šolstva na Slovenskem	4
2.2	Zgodovinski pregled zasebnega poklicnega šolstva vse do danes	7
2.3	Zasebno šolstvo v novejšem obdobju.....	8
2.4	Zakonsko urejanje zasebnega šolstva po letu 1991.....	9
2.4.1	<i>Pogoji za ustanovitev zasebnih šol</i>	10
2.4.2	<i>Državni nadzor</i>	11
2.4.3	<i>Financiranje</i>	12
2.4.4	<i>Šolnine</i>	15
2.5	Stanje v Sloveniji.....	16
3	PRIVATIZACIJA	20
3.1	Kaj je privatizacija.....	20
3.2	Oblike privatizacije	21
3.3	Koncesije	23
3.4	Vavčerji.....	26
3.5	Trženje v šolstvu	28
4	PRAVICE STARŠEV	32
4.1	Pravica staršev do izbire	32
5	POGLED ZAINTERESIRANE JAVNOSTI SKOZI MEDIJE	42
5.1	Politične razprave	42
5.1.1	<i>Novela na poti političnih razprav</i>	43
5.1.2	<i>Financiranje</i>	44
5.2	Razprave staršev.....	46
5.2.1	<i>Pravice staršev</i>	47
5.2.2	<i>Možnosti izbire</i>	48
5.3	Razprave delodajalcev	48
6	METODOLOGIJA	50
6.1	Metode zbiranja podatkov	51
6.2	Vzorec.....	52
6.3	Metoda analize podatkov	53
6.4	Omejitve.....	54
7	ANALIZA IN INTERPRETACIJA	55
7.1	Odnosi do zasebnega šolstva.....	55
7.2	Pričakovanja.....	57
7.2.1	<i>Ovire</i>	64

7.2.2	<i>Konkurenca</i>	67
7.3	Enake možnosti	71
7.3.1	<i>Izbira šole</i>	72
7.3.2	<i>Strategija kako do enakih možnosti financiranja</i>	73
7.4	Zaposleni (kader).....	80
7.5	Delodajalci	83
7.5.1	<i>Podeljevanje koncesij delodajalcem</i>	83
7.5.2	<i>Povezovanje šolstva z gospodarstvom</i>	87
8	ZAKLJUČEK	89
8.1	Ugotovitve in povzetki intervjujev	91
8.2	Priporočila za nadaljne raziskovanje	102
8.3	Priporočila za prakso	102

PREGLEDNICE

Preglednica 1: Pregled obstoječih zasebnih šol, ki so sofinancirane iz državnega proračuna proračuna lokalne skupnosti.	14
Preglednica 2: Javne in zasebne srednje šole 2005 - 2010.	16
Preglednica 3: Delež celotnih izdatkov za izobraževalne ustanove v BDP v Sloveniji 2008 - 2009.	18
Preglednica 4: Želje staršev za svojega otroka.	47
Preglednica 5: Število dijakov in slušateljev po področjih programov konec šolskega leta 2005 – 2006.	60
Preglednica 6: Število dijakov in slušateljev po področjih programov konec šolskega leta 2007 - 2008.	61
Preglednica 7: Javni in zasebni izdatki za izobraževalne ustanove po ravneh izobraževanja 2001 – 2004.	77
Preglednica 8: Javni in zasebni izdatki za izobraževalne ustanove po ravneh izobraževanja 2005 - 2007.	78

KRAJŠAVE

EEA	European Economic Association
EFTA	European Free Trade Association
EPA	evidenca pravnega akta
GIZ	Združenja delodajalcev obrtnih dejavnosti Slovenije
MoFAS	Modernizacija financiranja in administrativnega sistema
OECD	Zbirka podatkov treh organizacij je instrument, preko katerega skupaj zbirajo mednarodno primerljive podatke ključnih vidikov izobraževalnih ustanov na letni bazi, upoštevajoč administrativne vire. Zbirka podatkov vključuje vpis učencev, njihov zaključek šolanja, strokovno osebje, izobraževalne institucije in porabo, povezano z njimi.

1 UVOD

V Sloveniji se je zasebno šolstvo ustanovljalo že pred javnimi. Schmidt (1988, 26) zapiše, da so se zasebne šole na Slovenskem pojavile že zelo zgodaj, in sicer jih prvič omenjajo že ob koncu srednjega veka. Tudi prve šole v naših krajih segajo že v srednji vek: gre za stolne, samostanske in župnijske šole. Da je šolstvo zgodovinsko že veliko let prisotno, nam prikazuje *Splošna ljudska naredba* iz leta 1774, ki je uvedla splošni in obvezni osnovnošolski pouk.

Uvedena je bila obvezna osnovna šola, ki je bila brezplačna, in jo poznamo še danes, vendar so se po osamosvojitvi Slovenije začele spremembe tudi v vzgoji in izobraževanju, saj se je po letu 1991 koncept šolstva začel spreminjati. Prvi premiki k demonopolizaciji so se pričeli z *Zakonom o zavodih*, ki je bil uveden leta 1991. Spremembe so bile 1995 podane v Beli knjigi o vzgoji in izobraževanju v Republiki Sloveniji. Spremembe naj bi ponudile ustrezne odgovore na zahteve po sistemskih spremembah vzgoje in izobraževanja, ki jih utemljuje celota družbenih sprememb v Sloveniji, piše Trnavčevičeva (2007, 147). Zaradi zahtev po spremembah so se leta 1995 v vzgoji in izobraževanju začele reforme. *Zakon o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja* (v nadaljevanju ZOFVI) je zasebnemu sektorju še razširil možnost opravljanja tovrstnih storitev. Spremembe pa niso potekale samo na ravni zasebnega šolstva, saj vemo, da so potekale tudi v osnovnem in srednjem šolstvu. Tako je osnovno šolstvo v celoti prešlo iz osemletke na devetletko, poklicne in strokovne srednje šole so prešle na modularni (kreditni) sistem.

Želje po spremembah so se pojavile tudi v političnih krogih. Obstajale so politične pobude, da se pravni položaj zasebnega šolstva uredi, saj je v Sloveniji le peščica zasebnih vzgojno-izobraževalnih zavodov. Med njimi zasledimo nekaj vrtcev, dve osnovni šoli in le nekaj srednjih šol. Vzrok za tako majhno število lahko najdemo v omejitvah, ki jih predstavljajo predpisi pri ustanovitvi.

Položaj šolstva je zahteval spremembe, zato smo v letu 2007 sledili mnogim razpravam, ki so povezane s spremembami v osnovnem in srednjem šolstvu. Največ polemik je bilo v zasebnem šolstvu, saj je predlagana novela ZOFVI predvidevala sporno 100-odstotno financiranje zasebnega šolstva. Nestrinjanje je privedlo do različnih razprav. V javnih razpravah o financiranju zasebnega šolstva na srednješolskem nivoju, v polemikah v medijih¹ in strokovnih krogih ter znanstvenih razpravah obstajata dve polarizirani mnenji: zagovorniki, npr. Zver, Jambrek, Štuhec, Petkovšek (Čakš 2007a, 1; Nidorfer idr. 2007, 6; Afner 2007, 71), in nasprotniki, npr. Štrukelj, Potrata, Širca (Ivelja 2007, 5), zasebnega šolstva.

Navkljub tako razdeljenemu javnomnenjskemu pogledu se moramo zavedati, da se je Slovenija s podpisom mednarodnih konvencij in deklaracij zavezala, da bo uredila pravni

¹ Ustvarjanje šolske podobe skozi medije je lahko večpčastno, kar pomeni, da lahko intervjuji s posamezniki ustvarjajo podobo o zasebnem šolstvu, lahko so mnenja zainteresiranih posameznikov ali pa novinarjev (Trnavčević 2007, 151).

položaj zasebnega šolstva. V njih je zapisana možnost izbire, ki jo imajo starši, ko se odločajo, kam bodo vpisali svojega otroka. Starši, ki se odločijo za drugačno obliko izobraževanja za otroka, imajo možnost izbire, le če šola, ki je blizu njihovim prepričanjem, obstaja. Najmanj možnosti izbire imajo pri nas starši osnovnošolskih otrok. Ponujene so jim javne osnovne šole ali zasebna waldorfska šola, ki deluje v Mariboru in Ljubljani, ter Osnovna šola Alojzija Šuštarja, ki deluje pod okriljem Zavoda sv. Stanislava v Ljubljani. Ob navedeni ponudbi je zato težko govoriti o prosti izbiri in enakih možnostih.

Vpliv na omejitve razvoja zasebnega šolstva in s tem raznovrstnost ponudbe predstavlja tudi podeljevanje koncesij, ki jih razpiše država, saj se za opravljanje javne službe v vzgoji in izobraževanju koncesija lahko dodeli zasebnemu vrtcu oziroma šoli. Ustanovo, ki ji je država podelila koncesijo, tudi finančno podpre. Če želijo vrtci ali šole pridobiti koncesijo, morajo izpolnjevati predpisane standarde, s pomočjo katerih se poenoti šolski sistem. A če imamo poenoten sistem med zasebnimi šolami s koncesijo in javnimi šolami, ne moremo več govoriti o možnosti izbire staršev, ki želijo, da se njihovi otroci izobražujejo z drugačnimi pedagoškimi pristopi. Takšno možnost jim dajejo samo zasebne šole, ki nimajo koncesije, vendar takšnih šol ne financira država. Šole, ki nimajo državnega financiranja, lahko uvedejo šolnine in s tem postanejo nedostopne vsem slojem prebivalstva. To pomeni, da imajo otroci premožnejših staršev večjo izbiro izobraževanja, kar vodi v neenake možnosti in posledično v elitizem. Strah pred neenakostjo bi se lahko izničil s pomočjo vavčerjev, ki bi ga prejel učenec od države, sam pa bi se odločil, na kateri šoli ga bo unovčil. Posledično bi se uredila dostopnost, ki bi bila za vse učence enaka, ne glede na premoženjsko stanje njihovih staršev. Tako bi vsi učenci začeli z enake pozicije, kar bi šole potisnilo v boj za učence, povečala bi se konkurenca, v šolstvu bi se razmahnilo trženje. Glede na to, da se razprave vlečejo že skoraj dve desetletji in da to zaustavlja možnosti za razvoj zasebnega šolstva, še vedno ne vemo, zakaj se zasebno šolstvo ne decentralizira. Vemo, da je razvoj zasebnega šolstva povezan tudi z odnosom, ki ga imajo zainteresirane javnosti do zasebnega šolstva, posebej ob zakonodaji, ki razvoj zasebnega šolstva omogoča. To predstavlja tudi jedro raziskovalnega problema.

Namen raziskave je raziskati odnos, ki ga imajo starši in različne zainteresirane javnosti do zasebnega šolstva. Predlagana novela ZOFVI je zaradi nestrinjanja v letu 2007 vzpodbudila več razprav in časopisnih člankov. Zato se tudi naloga navezuje na raziskavo odnosa ravnateljev, učiteljev, staršev in gospodarstvenikov (delodajalcev) v letu 2007 in 2008.

Cilji pa:

- podati in kritično opredeliti literaturo ter časopisne članke;
- ugotoviti odnos zainteresiranih udeležencev do javnega šolstva;
- ugotoviti, kakšen pomen udeleženci pripisujejo zasebni šoli;
- podati priporočila za prakso in nadaljnje raziskovanje.

Raziskava je opredeljena kot študija primera. Podatke sem zbrala s polstrukturiranimi skupinskimi intervjuji. V priložnostni vzorec je bil zajet izbrani srednješolski center, v okviru

katerega deluje več javnih srednjih šol (med njimi sem izbrala tri), in gospodarstveniki (delodajalci), ki delujejo na področjih, od koder prihajajo udeleženci izobraževanja. V vzorec je bilo vključenih 35 udeležencev, ki so privolili v sodelovati v intervjujih. V posamezni skupini je bilo pet udeležencev. Podatke sem analizirala z metodo analize vsebine. Veljavnost kvalitativne študije primera sem povečala s triangulacijo in izpostavljanjem pristranosti (biases).

Raziskavo, predvsem ugotovitve, je treba brati in razumeti v okviru omejitev, ki jih ta raziskava ima:

Omejitve:

- Proučevala sem samo pomen do zasebnega šolstva skozi javno strukturo udeležencev.
- Nisem posegala na druga področja, kot so pravno, ekonomsko in druga, in tudi šol nisem razvrščala po njihovem načinu ustanavljanja.
- Ugotovitev ni mogoče posploševati na populacijo.
- Zbiranje podatkov in analiza sta v kvalitativnih raziskavah povezana z vlogo raziskovalca v procesu raziskovanja kot tudi z udeleženci raziskave, posebej če raziskava poteka v okolju, v katerem je raziskovalec zaposlen.
- Ker je raziskovalec primarni inštrument zbiranja podatkov in sta njegova vloga in odnos do udeležencev v raziskavi pomembna, velja izpostaviti, da je raziskava potekala v šolskem centru, v katerem sem bila v času raziskave zaposlena.

Uvodu sledijo poglavja, v katerih obravnavam privatizacijo, pravice staršev in pogled zainteresirane javnosti skozi medije. Sledi predstavitev metodologije ter analiza in interpretacija. V zaključku podajam ugotovitve in podajam nekaj priporočil za prakso.

2 ZASEBNO ŠOLSTVO

2.1 Zgodovinski pregled zasebnega šolstva na Slovenskem²

Zgodovina slovenskega zasebnega šolstva se veliko ne razlikuje od evropskega. Razloge, da podobnost ni presenetljiva, lahko najdemo v naši zgodovinski povezavi s habsburško monarhijo, saj smo bili dolgo njen del, pa tudi v prvi Jugoslaviji je do leta 1929 veljala avstrijska zakonodaja. Natančnih podatkov, kdaj se je boj za prostor med zasebno in javno šolo sploh začel, nimamo, vendar Schmidt (1988, 26) zasebne šole omenja že zelo zgodaj in piše, da so prve javne šole, ki so nastale na pobudo države, pri nas začele s patentom iz leta 1765, ki je uvedel predilske šole in s katerimi je bila uvedena vsaj delna šolska obveznost. Z dekretom Marije Terezije iz leta 1770, ko je šolstvo postalo politicum, in zakonom Splošna ljudska naredba iz leta 1774 je bil uveden splošni ter obvezni osnovnošolski pouk v obliki trivialk,³ mestnih glavnih šol in normalk.⁴

Na predlog Slovenca Blaža Kumedreja sta leta 1774 Marija Terezija in Franc Jožef uvedla obvezno osnovno šolo za otroke, stare med 6 in 12 let. To šolanje je takrat potekalo v nemškem jeziku. S tem načinom Slovenci niso bili zadovoljni (Erepublik 2010).

V Avstro-Ogrski so bile javne šole uvedene šele leta 1868 s konfesionalnimi zakoni; v njih opredeljena javna šola je odprta pripadnikom vseh veroizpovedi. V primerjavi z uvedbo javnih šol so zgodovinsko gledano bile zasebne šole ustanovljene že zelo zgodaj, saj jih Schmidt prvič omeni ob koncu srednjega veka. Takšne zasebne šole so bile stolne, samostanske in župnijske (Schmidt 1988, 26). Vendar so spremembe v družbenem življenju klicale po spremembah tudi v šolstvu. Z močnejšim razvojem meščanstva v 12. in 13. stoletju se pojavi potreba po šolah, ki bi otroke naučile praktičnih, življenjskih nalog. Meščanstvo si je prizadevalo za svoje mestne šole, vendar se cerkev ni sprijaznila z odvzemanjem pravic odločanja na področju šolstva. To pravico so uveljavljali tako, da učitelji niso mogli opravljati svojega poklica brez dovoljenja cerkve. Pravico odločanja so si lastili škofijski sholastiki, pozneje pa tudi posamezni župniki (Schmidt 1988, 26).

² V tem poglavju je uporabljenih veliko citatov, ki so tudi relativno dolgi, vendar so potrebni za razumevanje zgodovine šolstva pri nas ter posledično razvoja zasebnega šolstva.

³ Osnovna šola v stari Avstriji, v manjših krajih, z najosnovnejšim učnim programom (Pogačnik 2008).

⁴ Osnovna šola v stari Avstriji v glavnih mestih z obsežnim, popolnim učnim programom, ki je omogočal prehod na srednjo šolo (Pogačnik 2008).

Kljub prepričanju cerkve, da brez njihovega dovoljenja učitelji ne morejo delovati, so si meščani neodvisnost izborili tako, da so najeli in plačevali učitelje ter tako pripomogli k nastanku zasebne šole v mestu. Takšni primeri so znani iz 13. stoletja v primorskih mestih, na primer v Izoli. Ker so takšne šole meščani sami plačevali, je Schmidt omenil, da so zasebne šole delovale v najslabših zunanjih pogojih in životarile. V začetku so te šole imele napredno vlogo, ker so prispevale k posvetnemu značaju šolskega pouka, pozneje pa se jih je prijelo ime zakotne šole. Omenjene šole, ki so delovale v vedno slabših pogojih, je postopno prevzelo mesto in so tako pomagale pri nastajanju mestnih šol. Takšne zakotne šole so poznali tudi po Evropi. Termin označuje delitev na šole, ki so jih ustanovili samostan, cerkev ali mesto, in šole, ki so jih ustanovili zasebniki. Te šole so potrebovale uradno dovoljenje, vendar niso imele javno veljavnega spričevala. Priznavanje veljavnosti spričevala je bila ovira, če vemo, da je bilo v 19. stoletju priznanje izobrazbe velik problem, ki so ga morale urediti zasebne šole⁵ (Šimenc 2002).

V strogem pomenu besede so bile javne šole v Avstriji oziroma Avstro-Ogrski uvedene šele leta 1868 s konfesionalnimi zakoni (Šimenc 1996, 31). Višek sprememb je v Avstriji prinesel osnovnošolski zakon iz leta 1869. Z njim so postale šole državne in deželne ustanove, učitelje pa so plačevale dežele (Vovko 1989, 61).

S takšno zakonsko ureditvijo je bila uvedena obvezna osnovna šola in zakon se je opredelil do zasebnega šolstva. 17. člen Osnovnega državnega zakona z dne 12. decembra 1867, št. 142, določa (Šimenc 2002) pravico napravljati učilišča in vzgajati ter učiti v njih ima vsak državljan, kateri je dokazal na zakoniti način svoje sposobnosti za to. Z zakonom je vpeljana pravica do zasebnega šolstva, a obenem tudi pravica države, da v zasebnih šolah nadzoruje usposobljenost učiteljev in določa smernice pouka. Zasebne šole, ki želijo prejemati sofinanciranje, še zmeraj nadzoruje država.

Čeprav se je država zakonsko opredelila do zasebnega šolstva, je imela takšna ureditev vpliv na razmerje šol. Sagadin (1970, 37) ugotavlja, da delež privatnih splošnih ljudskih šol v številu javnih in privatnih šol skupaj v naših deželah v razdobju od 1817 do 1913 ni bil velik, razen v Trstu z okolico. V Trstu je bila še leta 1817 polovica ljudskih šol privatnih, v preostalih slovenskih deželah pa, razen leta 1871, privatne šole ne dosežejo polnih 6 % vseh šol. Na Kranjskem je bilo leta 1913 trideset privatnih splošnih ljudskih šol, kar je bilo 5,7 %

⁵ Tako naleti v šolskem letu 1823/1824 ustanovljeni prvi gimnazijski razred v Idriji, ki dobi status privatnega učnega zavoda, na veliko oviro: privatni gimnazijski učenci so dosegli javno priznanje svojih študentov na dva načina. Tisti, ki so jih poučevali posvetni privatni učitelji, so se morali prijaviti k izpitu na gimnazije vsak semester in plačevati šolnino ter izpitne takse, kot da bi redno študirali (Kavčič 1987, 16). Ovira je bila najprej psihološka – opravljati izpite pred tujimi učitelji. A to bi učenci že nekako prebrodili, nepremostljiva je bila finančna – plačilo visoke takse. Vpeljava spričeval, ki pomenijo napredek v šolstvu, saj so zagotovilo kvalitete šole, uvede novo oviro za zasebno šolo. Idrijčani so morali tako na svojo srednjo šolo čakati do leta 1901, ko po mnogih pripetljajih končno dobijo javno, se pravi državno srednjo šolo – prvo slovensko realko (Šimenc 1996, 31).

vseh takratnih osnovnih šol, leta 1871 so zasebne šole predstavljale še 11,5 %, leta 1900 pa samo še 4,5 % vseh osnovnih šol.

Za primerjavo navajamo zapis iz Statističnega letopisa 2007a. V letu 2005/2006 je le 0,13 % zasebnih osnovnih šol in 4,2 % zasebnih srednjih šol, kar predstavlja še nižji delež zasebnih šol. Zanimivi so tudi podatki iz sosednje Avstrije, kjer je bilo v letu 1871 6,2 % zasebnih šol, leta 1900 4,8 % in leta 1913 4,9 %. Leta 1910 sta bili na Slovenskem od 29 srednjih šol dve zasebni, in sicer knezoškofovska gimnazija v Šentvidu nad Ljubljano ter benediktinska gimnazija v Šentpavlu. Zasebnih je bilo tudi pet ženskih učiteljišč, uršulinke so jih imele v Ljubljani, Škofji Loki, Gorici, Celovcu, šolske sestre pa v Mariboru. Leta 1904 je imela uršulinska šola v Ljubljani tudi otroški vrtec, notranjo in zunanjo petrazredno ljudsko šolo, notranjo in zunanjo meščansko šolo ter učiteljišče s petrazredno vadnico (Hojan 1970, 17).

Veliko vlogo je v zgodovini zasebnega šolstva odigrala cerkev. Ženska učiteljišča je ustanavljala cerkev, saj je zgodovina ženskega šolanja v veliki meri zgodovina zasebnega šolstva.⁶ Ljubljana dobi prvo javno dekliško šolo šele leta 1875, v gimnazije se smejo deklice vpisati šele leta 1872, na univerzo pa šele leta 1897. Statistika iz leta 1851 nam pove, da je bilo na Štajerskem, Koroškem, Kranjskem in Primorskem 54 zasebnih dekliških učno-vzgojnih zavodov. Zasebne šole so bile v večini vezane na Rimskokatoliško cerkev. To nam slikovito prikazujejo podatki, saj so šole imeli frančiškani, uršulinke, salezijanci in družba sv. Cirila in Metoda, ki je ustanavljala zasebne šole s slovenskim jezikom (Hojan 1970, 8).

Čeprav so zasebne šole imele možnost poučevanja v slovenskem jeziku, so se sčasoma nanje začeli zgrinjati temnejši oblaki. Sagadin (1970, 12) omenja, da je leta 1929 Kraljevina Jugoslavija z zakonom prepovedala ustanavljanje novih zasebnih šol; od 843 osnovnih šol je bilo v Dravski banovini le še 11 zasebnih. Leta 1945 je bilo delovanje zasebnih šol prepovedano, večinoma so bile podržavljene.⁷ Zasebne šole se na Slovenskem uradno pojavijo šele leta 1991.

Predlog nove je bil v smeri razširitve zasebnega šolstva tudi na področje poklicnega izobraževanja. In prav zato, ker je imelo poklicno izobraževanje pri nas nekoliko drugačno pot, v nadaljevanju predstavljamo njegov zgodovinski razvoj.

⁶ To potrjuje, da moški redovi ne vodijo skoraj nobene šole. Salezijanci, ki v šolstvu najbolj aktivni, imajo za zunanje učence odprte le ljudski šoli na Rakovniku in Selu ter poklicni šoli v istih krajih, kar je v primerjavi z dejavnostjo uršulink in šolskih sester zelo malo (Šimenc 1996, 34).

⁷ Proces zaradi težavnih poveljnih razmer, pomanjkanja učiteljev in uničenih šolskih zgradb poteka postopoma. Tatjana Šenk (1994, 67–78) tako poroča, da šolske prostore dekliške ljudske šole Lichtenurn niso takoj podržavili, temveč so jo najprej samo vzeli v najem.

2.2 Zgodovinski pregled zasebnega poklicnega šolstva vse do danes

Zgodovinsko je precej sprememb uvedla šolska reforma iz leta 1958, ki je prinesla enotno osemletno osnovno šolo kot edino obliko osnovnega izobraževanja. Izreden razvoj je doživelo strokovno šolstvo z novimi vrstami šol. Odpravljene so bile klasične gimnazije (Šenk 2007).

Zgodovinska pot poklicnega šolstva je bila drugačna od preostalega šolstva, saj se je razvilo in stoletja dolgo razvijalo zunaj državnega šolstva. Prav zato je imela poklicna pot svoje smernice, ki jih drugi programi niso poznali. Vendar se je tudi ta sistem v družbi spremenil in tako je na začetku tega stoletja prišlo do sprememb tudi v poklicnem izobraževanju. Vpliv na spremembo je prinesla pedagoška doktrina, ki je bistveno vplivala na spremembo razmerja države do poklicnega izobraževanja. Pred temi spremembami je bilo poklicno izobraževanje v klasični obliki vajeništva v celoti prepuščeno posameznim podjetjem ali obrtnikom, po novi doktrini pa se v tem izobraževanju krepi tudi vloga države (Medveš 1996, 97–98).

Izobraževanje v klasični obliki vajeništva je bil dobro sprejet in utečen sistem. V letih, ko se je poklicno izobraževanje izvajalo v obliki vajeništva, so bili dijaki skozi celotno izobraževanje prisotni v delovnem procesu in je bil po končanem izobraževanju prehod iz šolskih klopi v delovno organizacijo lažji, saj so lahko delodajalci dotedanjega vajenca kar zaposlili. Delodajalci so v intervjujih izrazili, da takšen način izobraževanja pogrešajo, saj se je ta skozi zgodovino izkazal kot pozitiven in je kot takšen v šolski ter delovni proces vnašal delovne vrline, ki so potrebne za nadaljnji razvoj. Zakonski pogoji so delodajalcem že ponujeni, vendar je za odprtje lastne poklicne šole potrebno še veliko več.

Na splošno je izobraževanje usmerjeno k zadovoljevanju določenih potreb, vendar se te potrebe na različnih stopnjah in programih razlikujejo. Prav zato Medveš (1996, 97–98) navaja, da je poklicno šolstvo po svoji naravi usmerjeno k zadovoljevanju posebnih izobrazbenih interesov in ciljev. Glede na nenehne spremembe je danes poklicno in strokovno izobraževanje lahko uspešno le, če je v nenehnem gibanju. To je potrebno tako zaradi sprememb na trgu delovne sile, ki so posledica nenehnih gibanj v gospodarstvu in zato tudi nihanj v zaposlovanju, kakor zaradi tehnoloških sprememb, ki zahtevajo fleksibilnost ter odzivnost sistema izobraževanja, ugotavljajo Muršak (2005, 1).

Spremembe so potrebne, saj vemo, da v javnih poklicnih šolah vpis drastično upada. Zato je smiselno, da se na teh šolah izdelajo programi, ki bodo privlačni za mlade, da bodo v njih videli dolgoročni cilj, ki bo po končanem izobraževanju nudil možnost zaposlovanja. Zato se tudi na tem področju uvajajo spremembe. Te je predvidela država, ko je v pripravi izhodišč za reformo poklicnega šolstva izhajala iz analize izvajanja dosedanjih programov nižjega in srednjega poklicnega izobraževanja, ki je pokazala, da so programi prezahtevni oziroma neprimerni za sposobnosti vajencev ter dijakov, ki te šole obiskujejo. Izbirajo jih učenci z nižjo učno usposobljenostjo in nižjimi socialnimi kazalci, morda celo v večji meri državljani, ki jim slovenščina ni materni jezik, ter osebe z nižjo učno sposobnostjo (Peček Čuk 2009, 13). Zaradi neprimernosti so pripravljavci izhodišč za reformo tako usmeritev utemeljevali s

stanjem v poklicnem šolstvu, z upoštevanjem specifičnih sposobnosti in nagnjen dela mlade generacije, ki se vanj vključujejo, kakor tudi s potrebami na trgu delovne sile (Ule 2002).

Želje mladine in potrebe delovne sile bodo poklicne šole lahko zadovoljile le tako, da bodo poklicne programe prilagodile sposobnostim dijakov, ki bodo vključevale njihove želje po specifičnih znanjih in poklicno šolstvo ponovno približali poti, ki je že zgodovinsko poznana, saj se je izobraževanje v obliki vajeništva skozi veliko generacij izkazalo kot primerna pot izobraževanja, ki bo dolgoročno zadovoljila želje in kakovost znanja tako dijakov kot delodajalcev. Trenutno lahko dijaki svojo poklicno pot in želje še zmeraj uresničujejo samo v javnih šolah. Če želimo poklicno izobraževanje obogatiti, je treba omogočiti, da se razvija tudi v zasebnem šolstvu.

2.3 Zasebno šolstvo v novejšem obdobju

Šolstvo se je razvijalo po različnih poteh in doživljalo različne spremembe. Premiki, ki so jih prinesle spremembe, so bili po letu 1991 opazni tudi v zasebnem šolstvu. K temu je pripomogel Zakon o zavodih (ZZ, 2. čl.) z dne 22. 3. 1991 piše, da lahko zavod ustanovijo domače in tuje fizične in pravne osebe, če ni za posamezne dejavnosti ali za posamezne vrste zavodov z zakonom drugače določeno, kar omogoča nastanek zasebnih šol. Ta zakon je v novejšem obdobju naše zgodovine uvedel spremembav zasebno šolstvo, kar je zasebnim šolam omogočilo, da so začele odpirati svoja vrata. Tako sta se ustanovljeni Gimnazija Želumlje in Škofijska gimnazija Vipava. Obe šoli sta s šolskim letom 1992/1993 dobili koncesijo in z njo javno sofinanciranje s strani države. Istega leta je dobila koncesijo tudi osnovna šola, ki jo je ustanovilo Društvo prijateljev waldorfske šole,⁸ s šolskim letom 1993/1994 pa se jim pridruži še osem drugih koncesionarjev. Iz tega lahko sklepamo, da se je za ustanovitev zasebnih šol v relativno kratkem časovnem obdobju, to pomeni od sprejetja zakona v letu 1991 do 1993, odločilo kar sprejemljivo število ustanoviteljev (Šimenc 1996, 29–37).

Na število ustanovljenih zasebnih šol nas opozori zapis v *Beli knjigi o vzgoji in izobraževanju v RS* (Ministrstvo za šolstvo in šport 1995), kjer lahko zasledimo, da je takrat kot zasebna osnovna šola delovala le waldorfska šola, zasebnih srednjih šol je bilo 10. oktobra 2005 je waldorfska osnovna šola odprla svoja vrata tudi v Mariboru (Pavšič 2005, 30–31). V *Beli knjigi* 2011 pa je zapisano, da so tri osnovne in šest srednjih zasebnih šol (Ministrstvo za šolstvo in šport 2011, 425). (Šimenc (1996, 29–37) ugotavlja, da se je število zasebnih šol z

⁸ Waldorfska pedagogika (prva šola je bila ustanovljena v Stuttgartu leta 1919, danes več kakor 960 šol in 1.500 vrtcev v 50 deželah sveta) se pojavi ob izteku 1. svetovne vojne kot eden izmed odgovorov pri iskanju takšne socialne in kulturne identitete naroda, ki bi bila drugačna od tiste, ki je svet pahnila v prepad prvega (in kasneje tudi drugega) velikega svetovnega spopada. Ponekod po svetu waldorfske šole same sebe poimenujejo tudi svobodne ali pa šole Rudolfa Steinerja (po idejnem tvorcu le-teh). Pridevniška označba waldorfska pedagogika izhaja iz imena nekdanje tovarne cigaret Waldorf–Astoria, saj je bila prva šola organizirana za otroke zaposlenih v tej tovarni (Waldorfska šola Maribor 2009).

leti povečevalo. V Novem mestu in nato še v Ljubljani so ustanovili francosko osnovno šolo, namenjeno francosko govorečim otrokom, ki deluje po francoskem učnem načrtu in je podrejena francoskemu Ministrstvu za nacionalno izobraževanje. V Ljubljani ustanovijo tudi mednarodno šolo z angleškim učnim jezikom.

Kdaj je bila ustanovljena zasebna šola je bilo zelo pomembno, saj vemo, da ima prav leto ustanovitve zasebne šole s koncesijo vpliv na višino financiranja, ki ga prejme zasebna šola od države. Zasebne šole, ki so bile ustanovljene do leta 1996, imajo 100-odstotno državno financiranje, vse preostale pa 85-odstotno. Vendar to ustanavljanje zasebnih šolni ustavilo, morda ga je le nekoliko upočasnilo, saj lahko glede na razvoj in ustanovitve sklepamo, da pri nas možnosti za zasebno šolstvo obstajajo, vendar se morajo zasebne šole, ki se želijo ustanoviti, držati zakonskih določil, ki jih država določi za izvajanje izobraževalne dejavnosti.

2.4 Zakonsko urejanje zasebnega šolstva po letu 1991

V zasebnem šolstvu so se po letu 1991 pojavile zakonske spremembe. Spremembe so bile logične, če vemo, da se je v tistem času Slovenija odcepila od skupne države Jugoslavije, kar je posledično prineslo spremembe v zakonodaji. Čeprav naša ustava staršem omogoča možnost izbire in svobodo izobraževanja, smo se ob zakonski ureditvi, ki smo jo pri nas že imeli, v letu 1990 odločili, da podpišemo mednarodne deklaracije in konvencije ter se s tem obvezemo, da bomo zakonsko uredili in razširili ponudbo izobraževanja tudi s pomočjo zasebnikov.

Po vstopu v Evropsko unijo Slovenijo zavezujejo tudi skupni cilji in predpisi, ki veljajo v njej. Že v letu 1991 smo začeli zakonsko urejati slovensko zasebno šolstvo. *Zakon o zavodih (ZZ)*, ki je bil uveden leta 1991, je ponudil prvo možnost, da tudi nedržavne ustanove ustanovijo in začnejo izvajati vzgojno-izobraževalno dejavnost. To so bili vidnejši premiki v zadnjih dveh desetletjih. Strokovne podlage za zakonodajne spremembe so bile v letu 1996 natančneje predstavljene v *Beli knjigi o vzgoji in izobraževanju v Republiki Sloveniji* iz leta 1995, ki je definirala načela in cilje zasebnim šolam. Natančneje je področje izobraževanja uredil leta 1996 *Zakon o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja (ZOFVI)*. Čeprav se je področje izobraževanja z Zakonom o zavodih ter Zakonom o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja precej uredilo, v šolski zakonodaji obstaja še veliko pomanjkljivosti, še posebej v zasebnem šolstvu. Če jih želimo odpraviti, je smiselno razmisliti o novi zakonski ureditvi, ki bi zajela celotno področje izobraževanja.

Premiki v zakonodaji so se nadaljevali s predlagano novelo *ZOFVI*, ki je želela spremeniti predvsem financiranje zasebnega šolstva. Nestrinjanje s predlogom novele je bilo kljub številčnim razpravam in polemikam tako veliko, da do sprememb ni prišlo. Nasprotovanja izenačitvi financiranja so bila velikokrat tema časopisnih člankov, na primer Korenove (2007c, 1), Krebljeve (2007b, 2), Poglajna (2007c, 5) in drugih. S predlogom novele se vsi niso strinjali, saj je po mnenju nasprotnikov vsebovala kar nekaj spornih členov. Najbolj sporna sta bila 100-odstotno financiranje in ustanavljanje vzgojno-izobraževalnih centrov, kar je v prispevku zapisal tudi Čakš⁹ (2007a, 1), in sta bila kasneje iz novele črtana. Nestrinjanje s predlagano novelo *ZOFVI* je bilo tako razvneto, da so se polemike o 100-odstotnem financiranju zasebnega šolstva razširile tako v strokovne, politične kot javnomnenjske kroge. Kljub temu da nas mednarodni predpisi zavezujejo k zakonski ureditvi zasebnega šolstva, ki so ga predlagatelji novele *ZOFVI* želeli urediti, je ob tem prišlo do tolikšnega nesoglasja, da novela po vseh postopkih, ki jih predvideva sprejetje zakona, ni bila sprejeta in je v veljavi še zmeraj *ZOFVI* iz leta 1996 s posameznimi popravki. Če bi se zasebnik odločil za ustanovitev šole, bi moral upoštevati pogoje, ki v Sloveniji veljajo za ustanovitev zasebne šole.

2.4.1 Pogoji za ustanovitev zasebnih šol

Ustanavljanje zasebnih šol je pri nas določeno z državnimi pravnimi predpisi. S pogoji, ki jih določa, država poskrbi za zagotavljanje kakovosti in sprejetje normativov, ki veljajo v naših šolah. Država poleg javnih šol, katerih ustanoviteljica je sama oziroma lokalna skupnost, omogoča izvajanje izobraževalne dejavnosti tudi zasebništvu. Ta predvideva, da lahko začnejo šole, ki izvajajo javno veljavne izobraževalne programe, opravljati dejavnost vzgoje in izobraževanja po vpisu v razvid, ki ga vodi ministrstvo, pristojno za šolstvo. Šola vloži predlog za vpis v razvid pri šolski upravi, na območju katere ima sedež. V razvid se vpiše le, če izpolnjuje vse pogoje. S vpisom v razvid država pri šoli preveri pogoje, ki jih mora ta izpolnjevati, kar predstavlja varovalo, ki predvsem zaščiti udeležence izobraževanja. V kolikor za ustanovitev šole ne bi veljali pogoji na ravni države, ki so enaki za vse, bi lahko prišlo do različnih ravni kakovosti izobraževanja in pogojev delovanja, katerih posledice bi čutili učenci oziroma dijaki, ki bi se v takšnih šolah izobraževali. Vendar država nima pregleda samo nad kakovostjo, saj je z zakonskimi pogoji predvidela tudi ustanovitelja, kar izkazuje (*ZOFVI*, 40. čl.), kjer je zapisano, da lahko zasebne šole ustanovijo domače ter tuje fizične ali pravne osebe, razen osnovne šole, ki jo lahko ustanovijo samo domače fizične ali pravne osebe. Ustanavljanje šol, katerih ustanovitelj ni slovenski državljan, kot tudi mednarodne šole, na katerih poteka pouk v tujem jeziku in v skladu z mednarodnimi programi, ter šole, v katerih poteka pouk v tujem jeziku in v je skladu s programom kakšne

⁹Aleš Čakš je novinar, ki med drugim v sobotni prilogi *Dela* objavlja tudi raziskovalne in strokovne članke, v katerih obravnava zanimivosti izobraževalnega področja. Čakš je poudarjen zato, ker je v času novele *ZOFVI* v letu 2007 objavil več časopisnih člankov, ki so v nalogo zajeti.

druge države, njihov ustanovitelj je tuji ali slovenski državljan, namenjene pa so predvsem otrokom tujih državljanov, se obravnava individualno.

To so zakonski pogoji, ki jih država predvideva za ustanovitelja, vendar se lahko ob ustanovitvi zasebne šole pojavijo še drugi pogoji. Kakor hitro se zasebne šole držijo pogojev, ki jih predvideva država, nastopi druga težava, saj se zasebne šole ob izpolnjevanju pogojev precej poenotijo z javno šolo. Ob takšnih pogojih poenotenja se lahko upravičeno sprašujemo o raznolikosti ponudbe, ki naj bi jo prav zasebno šolstvo prineslo v izobraževanje. Zato so si to vprašanje postavili tudi na ravni države in ugotovili, da če želijo raznolikost ponudbe, ki jo vnaša zasebno šolstvo, se mora ta pogoj spremeniti. Ministrstvo za šolstvo in šport (2007) je v Tezah za javno razpravo ob spremembah in dopolnitvah ZOFVI zapisala, da bi se naj za sofinanciranje zahtevala tudi izpolnitev pogoja, da nova zasebna šola s svojim programom predstavlja vsebinsko obogatitev javne mreže šol. Vendar je to ostalo zapisano ne v tezah za razpravo zakonsko pa ni določeno.

Takšna vsebinska obogatitev je zagotovo dobrodošla, saj se le ob takšnem načinu zasebnitva bogati izobraževalna ponudba, kar posledično uporabnikom omogoča večjo izbirnost. Povečana ponudba in večja izbirnost, ki bi jo ob javnem šolstvu prineslo zasebnitvo, bi najverjetneje najbolj razveselilo uporabnike. Ob vsem tem pa svoje vloge ne sme zanemariti država, ki jo mora dosledno odigrati predvsem z državnim nadzorom.

2.4.2 Državni nadzor

Država se je zakonsko opredelila do pogojev ustanovitve šolstva. Da bi se pogoji, ki jih ob ustanovitvi predvideva, tudi dolgoročno upoštevali, je bilo treba ustanoviti nadzor. Tako so pri nas vse institucije, tako javne kot zasebne, ki izvajajo izobraževalne programe, pod državnim nadzorom. V Sloveniji je nadzor nad zasebnim šolstvom v pristojnosti ministrstva in ga izvajajo ustrezne inšpekcije. Šolsko inšpekcijo vrši Inšpektorat Republike Slovenije za šolstvo in šport, navaja Zakon o šolski inšpekciji (ZSoll, 3. čl.). Nadzor, ki ga izvaja inšpektorat, ni pomemben samo zaradi izpolnjevanja pogojev in kakovosti dela, ampak je praviloma povezan z viri financiranja. Javne šole so financirane iz državnega proračuna. Iz istega vira se financira tudi zasebno šolstvo, saj imajo državno koncesijo. Pooblastilo za nadzor nad javnimi financami pa je v domeni Računskega sodišča.

Zakaj ista inšpekcija nadzoruje tako javne kot zasebne šole, nam kaže naslednji primer, ki ga je zapisal Fredriksson (2007, 17), če javni sektor financira zasebne izvajalce izobraževanja, morajo ti sprejeti nacionalni učni načrt in biti na voljo enakim inšpekcijam kot javne šole. V kolikor so tako javne kot zasebne šole pod nadzorom enake inšpekcijske službe, ki preverja zakonitosti dela šole in skladnost načina ter rezultatov dela z napovedmi v programu, ki ga je šola predložila ob ustanovitvi, lahko sklepamo, da bo inšpekcija opravljala nadzor ne glede na ustanovitelja. Delo inšpekcijske službe se v izobraževanju ne glede na to, ali je šola javna

oziroma zasebna nanaša tudi na tista pravila, ki so tesneje povezana z učenci oziroma dijaki, saj veljajo na vseh šolah enaka pravila glede obiskovanja pouka, kar lahko šolska inšpekcija preverja z evidenco prisotnosti.

Šolska inšpekcija je prisotna tako v javnih kot zasebnih šolah, kot smo že omenili, vendar je pomen financiranja, zaradi katerega je bila predvidena sprememba zakonodaje, tako pomemben, da smo se financiranju še nekoliko bolj posvetili.

2.4.3 *Financiranje*

Financiranje šolstva je vezano na državni proračun, saj je vir sredstev tako za javne kot zasebne šole. Javnofinančna sredstva pridobiva javni zavod v tri namene (Vidovič in Kamnar 2002, 119):

- za opravljanje javne službe, zaradi katere je bil zavod ustanovljen;
- za izvajanje investicij in
- za izvajanje posameznih projektov ali programov, ki presegajo obseg in vsebino javne službe.

Če vemo, da so glavni stroški namenjeni predvsem za plače, material in stroške, povezane z nakupom oziroma vzdrževanjem prostorov, lahko sklepamo, kar sta menila tudi Whitty (2000) in Fredriksson¹⁰ (2007, 17), ko sta zapisala, da lahko socialne storitve klasificiramo glede na način financiranja in procesa določanja z javnimi ter zasebnimi možnostmi v okviru vsake kategorije. Zasebne šole so si pod pogoji, ki jih je določila država, lahko pridobile koncesijo, s katero so upravičene do državnega sofinanciranja. Eden izmed pogojev, ki so jih pred pridobitvijo koncesije morale izpolniti zasebniki, je bil tudi ta, da na šoli izvajajo pouk, ki je priznan kot javni program, kar posledično izenačuje izobraževanje na javni in zasebni šoli. Kot smo že predhodno ugotovili, pa z izpolnitvijo tega pogoja pri raznolikosti nismo pridobili.

Zasebno šolstvo naj bi s svojo raznolikostjo ponudilo izbiro. Zato je smiselno poznati razloge, zakaj naj se financira zasebno šolstvo, ki so po Hvali Kamenščku (1998, 38–76) naslednji:

- vlaganje zasebnih sredstev v te šole delno razbremeni javno šolstvo;
- zasebne šole omogočajo večjo pluralnost šolskega sistema;
- financiranje omogoča večji nadzor nad kakovostjo šole, ki je potreben, da bi učence in njihove starše zaščitili pred zlorabami.

¹⁰ Povzeli smo tujega avtorja, saj je Fredriksson s prispevkom sodeloval na Javni predstavitvi mnenj o zasebnem šolstvu v Republiki Sloveniji.

Po konvencijskem pravu¹¹ države niso dolžne financirati nobene oblike izobraževanja oziroma zasebne šole. Konvencija državi seveda z ničemer ne prepoveduje, da financira katero koli obliko izobraževanja. Velja le pravilo, da v primeru takšnega financiranja finančna pomoč ne sme biti dana na diskriminatoren način (Zalar 1999, 107). Konvencija držav pri financiranju ne omejuje, zato lahko država oziroma njihovi državljani svojo voljo o financiranju izrazijo na različne načine. Tako so Švicarji svojo svobodno voljo (v tem primeru o financiranju zasebnega šolstva) izrazili na referendumu, saj se je v dveh švicarskih kantonih 400.000 volivcev odločilo za sofinanciranje zasebnega šolstva. Za takšen način sofinanciranja so se odločili, ker so menili, da je zasebno šolstvo uspešno. S to odločitvijo so se premaknili bliže tovrstnemu šolskemu sistemu (Merzlyn in Ursprung 2003).

Čeprav so odločitve posameznih držav različne, sta Robert Nozick ali Jan Narveson, zagovarjala tezo, da država šol ne bi smela ne voditi in ne financirati (Giesinger 2009, 171). Če bi se država umaknila od vodenja in financiranja šolstva, bi se med njimi pojavila konkurenca, kar bi posledično dvignilo kakovost dela.

Posamezne države se same odločijo o načinu financiranja, ki je zanje najbolj sprejemljiv. Naša država je način financiranja zakonsko uredila leta 1996 s pomočjo ZOFVI. Pri nas poznamo tako imenovani dvotirni sistem financiranja zasebnega šolstva, ki imajo koncesijo. V 10. členu ZOFVI je določeno, da lahko zasebniki na podlagi koncesije opravljajo javno službo, torej so tako tudi financirani. Vendar ZOFVI (86. čl.) določa pogoje, ki jih mora zasebna šola izpolnjevati pri izvajanju javno veljavnih programov, da so financirane iz proračuna. Omenjeni sistem deli šole in s tem višino financiranja samo po letu ustanovitve zasebne šole (Magdič 2012). To pomeni, da zasebne šole s koncesijo, ki so bile ustanovljene pred letom 1996, prejemajo 100 % sredstev, šole, ki so bile ustanovljene po letu 1996, pa prejemajo 85 % sredstev (% višine financiranja je prikazan v preglednici 1).

Določila, ki predvidevajo financiranje, so zapisana v posameznih členih ZOFVI. Tako omenjeni zakon (ZOFVI, 86. čl.) predvideva zasebne šole, ki jim pripada za posameznega učenca oziroma dijaka 85 % sredstev, ki jih država oziroma lokalna skupnost zagotavljata za plače in materialne stroške na učenca oziroma dijaka v javni šoli. Tri leta po sprejetju tega zakona, to pomeni do leta 1999, je država po (ZOFVI, 138. čl.) istega zakona krila 100 % stroškov na posameznega učenca.

Pri financiranju zasebnega šolstva so omenjeni odstotki na prvi pogled ugodni, vendar se je zataknilo nekje drugje. Kot smo že omenili, je pri nas višina financiranja omejena na leto nastanka zasebne šole in prav ta omejitev šole med seboj razlikuje.

¹¹ Gre za izenačeno pravo – izenačevanje prava (de facto izenačevanje). Pravo je v praksi poenoteno, v državah veljajo enaka pravila. Konvencija je dogovor, sporazum, zlasti med državami, je mednarodna pogodba (Pogačnik 2008).

Preglednica 1: Pregled obstoječih zasebnih šol, ki so sofinancirane iz državnega proračuna proračuna lokalne skupnosti.

ZASEBNA OSNOVNA ŠOLA		
1.	Waldorfska šola Ljubljana	100 % in 85% (OE Maribor)
ZASEBNE SREDNJE ŠOLE		
1.	Zavod sv. Frančiška Saleškega – Gimnazija Želimlje	100 %
2.	Škofijska gimnazija Vipava	100 %
3.	Zavod sv. Stanislava, Škofijska klasična gimnazija	100 %
4.	Zavod Antona Martina Slomška, Škofijska gimnazija AMS	85 %
5.	Waldorfska šola Ljubljana	85 %
6.	EURO ŠOLA – Zavod za opravljanje izobraževalnih, svetovalnih in organizacijskih storitev	85 %

Vir: Državni zbor Republike Slovenije 2007; Ministrstvo za šolstvo in šport 2011.

Zgornja preglednica prikazuje pregled obstoječih zasebnih šol, ki so sofinancirane iz državnega proračuna. Višina sredstev, ki jo posamezna zasebna šola s koncesijo prejme je izražena v procentih. V Sloveniji poznamo dvotirni sistem financiranja zasebnih šol s koncesijo. Na višino financiranja vpliva leto ustanovitve zasebne šole, kar po mnenju nekaterih zasebne šole uvršča v neenakopravni položaj. Zasebne šole, ki so bile ustanovljene pred letom 1996 prejemo 100 % financiranje. Šole, ki pa so bile ustanovljene po tem letu prejemo 85 % financiranje. Predlagatelji so si v noveli ZOFVI prizadevali, da se financiranje izenači. Da starši otrok, ki se izobražujejo na zasebnih šolah in so bile ustanovljene po letu 1996 ter prejemo 85 % financiranje ne bi potrebovali sofinancirati teh 15 %.

Ker ima finančni vložek velikokrat pomembno vlogo pri odločitvi za izobraževalno ustanovo, ki za izvajanje programa zaračuna šolnino, si bomo v nadaljevanju ogledali, kako so šolnine urejene pri nas.

2.4.4 Šolnine

Pri nas si lahko zasebne šole pod določenimi pogoji pridobijo državno sofinanciranje. Razmerje med državo in zasebniki je urejeno na podlagi koncesije, vendar je pri nas kljub državnemu podpori dovoljeno zaračunavanje šolnin v zasebnih šolah, ki imajo koncesijo. Če bi želeli, da na odločitev o izbiri šole ne bi vplival denar in bi bile zasebne šole dostopne vsem slojem prebivalstva, bi bilo treba šolnine omejiti. To lahko dosežemo tako, da omejimo višino šolnine in omogočimo šolanje tudi tistim učencem, ki šolnine sami ne morejo poravnati. V zasebnih šolah, ki niso nič ali minimalno sofinancirane s strani javnih oblasti, je plačilo šolnin pogosto in znesek včasih zelo visok. V državah, v katerih je subvencioniranje enako ali skoraj enako kot v javnem sektorju, je izobraževanje brezplačno, ne glede na to, v kateri sektor se učenec vpiše. Starši ne plačujejo šolnin za svoje otroke na Nizozemskem in Finskem. V večini držav lahko starši prispevajo k stroškom na prostovoljni ravni. Nasprotno pa v drugih državah zasebne institucije zaračunavajo šolnine, tudi če prejemo subvencije od države. Višina šolnin je lahko omejena, takšno ureditev imamo v Sloveniji (Ministrstvo za šolstvo in šport 2011, 429).

Šolnina je pri nas zakonsko omejena, saj (ZOFVI, 88. čl.) omejuje njeno višino. V njem je zapisano. Za učenca in dijaka, ki ne presega materialnega cenzusa za pridobitev državne štipendije, lahko znaša šolnina največ 15 %, ki jih javni šoli za plače in materialne stroške zagotavlja država na učenca oziroma dijaka. Omejitev šolnine je celostno zelo pomembna, saj vpliva na dostop do izbrane šole, ki naj bi bila za vse učence oziroma dijake enaka. V kolikor jim dostopnost omejuje šolnina, se posledično čuti pojav elitizma, na kar nas opozarjajo poljudni in strokovni članki Čakša (2007b, 1; 2007a, 12) in Snežičeve (2007, 2). Zato je smiselno šolnine omejiti, saj v nasprotnem primeru pride do razlikovanj in selekcije med učenci, kar posledično privede do elite. Kodelja (2006, 30) o tem zapiše. Ko več oseb tekmuje za dosego istega cilja oziroma za dostop do sicer omejenega števila dobrin, morajo imeti vsi enake možnosti dostopa do teh dobrin. Zaradi selekcije med učenci, ki je povezana z elitizmom, se lahko pojavijo težave. Takšne težave opisuje Demaine (1988, 260), ko trdi, da elitne šole ne prinesejo težav sebi, pač pa šolam, ki niso elitne. Kar je razumljivo, saj so elitne šolena nek način zaščitene in ne čutijo bremena zapostavljenosti, ki ga imajo šole, ki niso bile izbrane med elito. Mnenja o prisotnosti elitizma so pri nas deljena, kljub temu pa smo na različnih forumih in javnih predstavitev lahko zasledili, da pri nas težav z elitizmom nimamo. Tako smo na enem od forumov lahko zasledili, da v Sloveniji ne ustvarjamo elitizma, kar je skladno s tem, da smo socialna država. Če bi zasebne šole v celoti financirali uporabniki, bi lahko govorili o elitizmu (Siol forum 2007, 21. 9.). Ob tem pa je treba dodati, da je bil zapis na forumu, kar pomeni, da je to mišljenje posameznika, ne pa večjega števila ljudi. Pojav elitizma je na javni predstavitvi o zasebnem šolstvu izpostavila Šverčeva (2007, 31) obstaja strah, da bi se zasebno šolstvo približalo elitizmu, če bi bil dostop (vpis) v te šole kakor koli pogojen – še posebej z visokimi šolninami. Vendar meni, da pri nas ni tako, saj so napovedane spremembe ravno v zvezi s šolninami še bolj restriktivne.

Predlagatelji novele ZOFVI so zaradi bojazni predlagali, da se uredi problematika neenakih možnosti vpisa na zasebno šolo, ki je vezana na prispevek staršev v obliki šolnin. Da ne bi prihajalo do razlik med javnim in zasebnim šolstvom ob možnosti vključevanja prav na osnovi zmožnosti plačila, je verjetno že veljavna zakonodaja predvidela kar visok odstotek financiranja programa zasebnih šol iz javnih financ.

2.5 Stanje v Sloveniji

V Sloveniji imajo starši možnost, da izobražujejo svojega otroka na javni ali zasebni šoli. Vendar nam vpisni podatki prikazujejo (preglednica 2), da je delež otrok, ki obiskujejo zasebne šole v primerjavi z javnimi šolami precej majhen. Kar bi bilo smiselno predstaviti, ko govorimo o financiranju zasebnega šolstva iz državnega proračuna, o posledicah le tega (zapiranje javnih šol) in drugega.

Preglednica 2: Javne in zasebne srednje šole 2005 - 2010.

	Mladina				
	2005/06	2006/07	2007/08	2008/09	2009/10
Srednje šole	25255	24020	20974	21914	21731
Javne	24734	23499	20453	21398	21091
nižje in srednje poklicno izobraževanje	6682	5637	3143	4813	4759
srednje tehniško in drugo strokovno izobraževanje	8702	8635	8205	8406	8381
srednje splošno izobraževanje	9350	9227	9105	8179	7951
Zasebne	521	521	521	516	640
nižje in srednje poklicno izobraževanje	-	-	-	-	25
srednje tehniško in drugo strokovno izobraževanje	-	-	-	-	24
srednje splošno izobraževanje	521	521	521	516	591

Vir: Statistični letopis 2011.

V šolskem letu 2005/06 je tako javne kot zasebne šole obiskovalo 25255 dijakov. Od tega je bilo na javnih srednjih šolah 24734 dijakov in na zasebnih šolah 521. Razlika v številkah je v letu 2009/2010 nekoliko drugačna a ne zaradi večjega vpisana na zasebno šolo temveč zaradi upada radnosti, kar je poslednično manjše število za vpis v srednje šole. Tako je bilo v letu 2009/10 21731 dijakov vključenih v vse srednje šole od tega 21091 v javne srednje šole in 640 v zasebne srednje šole pri čemer je potrebno dodati, da so se v tem šolskem letu dijaki prvič vpisali na zasebne šole, ki izobražujejo nižje in srednje poklicno izobraževanje ter srednje tehniško in drugo strokovno izobraževanje, kar je iz tega k vpisu doprineslo 49 dijakov. Kar je pomenilo, da se je v letu 2005/2006 97,93 % mladine izobraževalo na javnih in 2,06 % na zasebnih šolah. V šolskem letu 2009/10 se je na javnih šolah izobraževalo 97,05 % in 2,94 % na zasebnih šolah. Število dijakov na zasebnih šolah je v primerjavi s tistimi, ki obiskujejo javne šole v bistveno manjšem procentu. V Sloveniji obstaja šest srednjih zasebnih šol in sicer štiri katoliške gimnazije, ena waldorfska gimnazija in zasebna gimnazija, ki izvaja program javne gimnazije. Leta 2010/2011 je bilo vanje vključenih 1934 dijakinj in dijakov (Ministrstvo za šolstvo in šport 2011, 425).

Zato bomo prikazali javne izdatke za formalno izobraževanje v BDP. Skupni (javni, zasebni in mednarodni) izdatki za izobraževalne ustanove so bili v letu 2009 za več kot 4 % višji kot v letu 2008 njihov delež v BDP se je v letu 2009 v primerjavi z letom 2008 povečal na vseh ravneh izobraževanja, najbolj na ravni osnovnošolskega in terciarnega izobraževanja. V strukturi vseh izdatkov za izobraževalne ustanove so javni izdatki predstavljali nekaj manj kot 88 %, zasebni 11 %, mednarodni pa manj kot 1 %. Skupni javni izdatki države in občin, namenjeni za formalno izobraževanje v Sloveniji, so v letu 2009 znašali 2.014 milijonov EUR ali 5,7 % BDP, od tega 2,49 % za osnovnošolsko izobraževanje; 1,38 % za terciarno izobraževanje, 1,26 % za srednješolsko izobraževanje in 0,56 % za predšolsko izobraževanje (Vidmar, 2011). V državah OECD porabijo 6,1 % svojega BDP za izobraževanje. Slovenija namenja 5,4 % svojega BDP za izobraževanje, kar je nekoliko pod povprečjem OECD držav (Černoša 2011, 3).

Preglednica 3: Delež celotnih izdatkov za izobraževalne ustanove v BDP v Sloveniji 2008 - 2009.

1000 EUR

Srednješolsko izobraževanje	
2008	
SKUPAJ	1,12
Javni	1,02
Zasebni	0,10
2009	
SKUPAJ	1,23
Javni	1,12
Zasebni	0,11

Vir: SURS 2011.

Preglednica 3 nam prikazuje delež izdatkov, ki so v Sloveniji namenjeni za izobraževalne ustanove in je izražen v BDP. Razvidno je, da je delež, ki je namenjen za zasebno šolstvo v primerjavi z javnim šolstvom majhen, saj predstavlja v letu 2008 le 0,10 % BDP in v letu 2009 0,11 % BDP. Ob teh odstotkih je potem težko reči, da bi ob višjem sofinanciranju zasebnega šolstva javno šolstvo utrpelo hujše posledice.

Da bi lahko razmerje med javnim in zasebnim šolstvom še nekoliko transparentneje predstavili si pogledjmo še število učiteljev, ki poučujejo na javnih in zasebnih šolah. Saj se je ob noveli ZOFVI in razpravah, ki so bile z njo povezane razpravljalo tudi o prehodu učiteljev iz javnih v zasebne šole. V Sloveniji se z vzgojno-izobraževalnim delom ukvarja 45.600 učiteljev, vzgojiteljev in drugih strokovnjakov za vzgojo in izobraževanje, to je 5,5 % delovno aktivnega prebivalstva. Med aktivnimi prebivalstvom Slovenije je to največja področna skupina strokovnjakov. Od tega je 7.500 srednješolskih učiteljev usposablja dijake in odrasle udeležence srednješolskega izobraževanja bodisi za poklic ali jim posreduje strokovno-tehnična znanja ali razširjene splošnoizobraževalne vsebine (Ložar, 2011). Želela sem predstaviti, koliko je od 7.500 srednješolski učiteljev na zasebni šoli vendar tega podatka ne vemo, saj podatki niso dostopni niti na Ministrstvu za šolstvo in šport, niti na SURSu. Magdič (2012) iz ministrstva je zapisal. Na Ministrstvu za šolstvo in šport ne razpolagajo s podatkom o številu zaposlenih v zasebnih srednjih šolah. Na podlagi izobraževalnih programov, ki jih zasebni zavod izvaja Ministrstvo za šolstvo in šport financira normativno število učiteljev za zasedbo delovnih mest v teh programih, kar izhaja iz javno veljavnega programa.

V kolikor vzamemo delež učencev, učiteljev na zasebnih šolah in državnih proračunskih sredstva, ki so namenjena zasebnim šolam ter jih primerjamo z deležem, ki predstavlja javno šolstvo ugotovimo, da je razmerje v Sloveniji med javnim in zasebnim šolstvom tako po vpisu, kot številu učiteljev ter sredstev, ki so namenjeni zasebnemu šolstvu še vedno v velikem razponu. Zato so lahko ti podatki namenjeni lažjemu razumevanju, ko govorimo o

financiranju zasebnega šolstva, prehodu učiteljev iz javnega v zasebno šolstvo in nenazadnje tudi zapiranju javnih šol zaradi zasebnega šolstva. Saj nam podatki prikazujejo ravno nasprotno. Tudi, če se bo v nadaljnjih letih ustanovila še kakšna zasebna šola in se bo od teh 7.500 srednjih šolskih učiteljev (Ložar, 2011) kateri odločil za poučevanje na zasebnih šolah bo najverjetneje tega prehoda učiteljev iz javnega v zasebno šolo še vedno v majhnem deležu. Ob tem pa ne moremo spregledati dejstva, da na fakultetah še vsako leto diplomirjo novi učitelji.

3 PRIVATIZACIJA

3.1 Kaj je privatizacija

Kot drugje po svetu so se tudi v Sloveniji v družbenih dejavnostih, med katere prištevamo tudi šolstvo, zdravstvo in kulturo, začele spremembe. Za lažje dojetje in sprejemanje sprememb, ki nam jih je namenilo življenje, moramo najprej vedeti, kaj je privatizacija in kaj nam ponuja. Z vstopom bivših socialističnih držav v EU je problem privatizacije javnega sektorja postal najbolj priljubljen in v istem času najpomembnejše politično vprašanje. Privatizacija postane ob koncu 20. stoletja magična beseda, ki bo rešila vse težave in nezmožnost v javnem sektorju. Govorimo o sektorju, ki je deloval v okviru monopola. Torej potrošnik ni imel druge izbire (Stražišar 2006).

Tičar (1996, 52) si privatizacijo razlaga tako kot ožji pojem od lastninjenja in pomeni proces prehoda storitev iz družbene ali državne sfere v zasebni sektor. Zalar (1999, 21–22) ugotavlja, da s pojmom privatizacija praviloma razumemo proces kontinuiranega menjavanja zasebnih lastnikov na določenih dobrinah ali procese razdržavljanja. Znotraj procesov razdržavljanja se prenaša državna lastnina na zasebni subjekt. V strokovni literaturi je opredelitev privatizacije v pomenu prenosa vseh oziroma samo določenih funkcij iz državnega v zasebni sektor zelo razširjena. Vloga in moč zasebnega sektorja bi se lahko povečala s prodorom trga v izobraževalno sfero. Zato Lubeinski (2006, 16) v svoji razpravi o marketizaciji in privatizaciji v izobraževanju razpravlja o padcu centraliziranih, planskih ekonomij in o prodoru tržne paradigme, ki v današnjem času preveva vse pore družbenega življenja. Snovalci šolske politike trdijo, da bosta marketizacija in privatizacija prispevali k bolj tržnemu vedenju šol in tako spodbudili konkurenco, posledica tega pa naj bi bila boljša kakovost šolstva oziroma boljše znanje in s tem implicitno bolj konkurenčno gospodarstvo (Logaj in Trnavčević 2008, 112). Ball (2004, 22) in Apple (2004a, 614; 2004b, 33) trdita, da pri marketizacijskih procesih in privatizaciji šolstva pravzaprav krepimo vlogo države in njen nadzor nad šolami.

Zaradi razširjenosti pojava smo dobili *javno zasebno partnerstvo*, ki je tudi zakonsko opredeljeno (ZJZP). To je predvsem partnerstvo, ki lahko nastane med dvema subjektoma, od katerih je najmanj eden oseba javnega prava in najmanj eden zasebnega prava. Ti subjekti prispevajo denar in/ali sredstva, namenjena opravljanju sklenjenega posla, in si pri tem delijo dobiček ali izgubo in tveganje (Tičar 2007, 61). Ferčič (2005, 6) pa meni, da gre za dolgoročno sodelovanje v zvezi z javnimi nalogami, ki jih v javnem partnerju omogoča učinkovit nadzor in enostranske ukrepe zaščite javnega interesa ter vsaj delni prenos tveganj na zasebnega partnerja.

Glede na vire financiranja zasebnih šol, ki izvajajo programe osnovnošolskega in glasbenega izobraževanja, po koncesijski pogodbi ne moremo govoriti o javno-zasebnem partnerstvu, saj na zasebnika ne prenese tveganja (Ministrstvo za finance-direktorat za javno premoženje 2010). Čeprav smo omenili, da vse pogodbe z zasebniki niso iz naslova javno-zasebnega partnerstva, lahko slednje pomeni razbremenitev javnih financ, saj je po Mužini (2005a, 2) vlaganje zasebnih sredstev v zgraditev objektov, ki so deloma ali v celoti v javnem interesu oziroma dejavnosti, katerih izvajanje je v javnem interesu. Javno-zasebno partnerstvo pa ne pomeni le razbremenitev javnih financ, Mužina (2005b, 14–15) namreč meni, da se z javno-zasebnim partnerstvom zagotavlja tudi večja preglednost pri razporeditvi stroškov neke dejavnosti v javnem interesu, ti se namreč ne izgubijo v javni porabi, pač pa so pri zasebnem partnerstvu jasno definirani. Pojma javno–zasebno se pogosto zamenjujeta s tremi pojmi, in sicer z razlikovanjem med državno ali nedržavno lastnino, med državo in trgom ter med tržnim oziroma netržnim učinkom (dejavnostjo). A ti pojmi so preveč poenostavljeni, poenostavitve so pogosto nekoristne in nas lahko samo zmedejo (Marginson 2007, 309).

Takšen pogled in pomen privatizaciji pripisujejo omenjeni avtorji. Če želimo razumeti, kaj je privatizacija in zakaj vnaša toliko strahu, se je treba v njen pomen še bolj poglobiti in spoznati njene oblike. Če se bomo za korak odmaknili in osvetlili pogled na privatizacijo, bomo morda lažje razumeli in sprejeli, da je že prepletena v naša življenja.

3.2 Oblike privatizacije

Že izraz privatizacija pri nekaterih zbuja nezaupanje oziroma previdnost, ki se lahko še poveča, če se vpleta v širše družbeno dogajanje. Zato ni dvoma, da se je strah pred nevarnostmi privatizacije tako močno izrazil prav pri šolstvu, čeprav je znano, da v šolstvu v svojem bistvu ne pomeni privatizacijo lastnine, temveč legalizacijo posebnega izobraževalnega in vzgojnega interesa.

V procesih privatizacije v šolstvu se uporabljajo vsaj tri različne oblike zavarovanja splošnega interesa in pravic otrok ter mladine. Te so (Medveš 1996, 96):

- zavarovanje otrok in mladine pred doktrinami (obrednimi oblikami) svetovnonazorske indoktrinacije, kar kaže na veliko ideološko občutljivost tega področja;
- zavarovanje pred očitki odvisnosti izobraževalnih možnosti od materialnih in socialnih razmer, posebej še, kar zadeva osnovno oz. obvezno šolanje;
- zaščita pravic otrok, mladine in drugih oseb, ki se izobražujejo, da jim je zagotovljen ustrezen standard izobraževalne dejavnosti tako v vsebinskem kot v didaktično organizacijskem pogledu.

To niso edine oblike varovala, ki bi zaščitile interes otrok. Tudi Zalar (1999, 230–231) navaja še druge možnosti za ureditev privatizacije vzgoje in izobraževanja, ki veljajo po ZOFVI in jih ocenjujemo s pomočjo petih vidikov, in sicer:

- z enakopravnostjo izvajalcev ne glede na lastninsko obliko;
- s pravico do svobodne izbire vzgojno-varstvenih in izobraževalnih storitev s strani uporabnikov;
- z varstvom standardov kakovosti;
- s participativnimi pravicami zaposlenih in uporabnikov v vzgojno-varstvenih in izobraževalnih ustanovah;
- z institucionalno obrambo zoper religiozno indoktrinacijo otrok v vrtcih in šolah.

Čeprav obstajajo varovala, ki ščitijo interes otrok, se o pojavu privatizacije v izobraževanju še zmeraj pojavljajo dvomi. Da bi se ti dvomi vsaj nekoliko razjasnili, so svoj pogled podali pri Ministrstvu za šolstvo in šport Republike Slovenije, kjer so zagovarjali svoja stališča in menijo, da zakonski predlogi ZOFVI ne predstavljajo privatizacije javnega šolstva v Sloveniji (Čakš 2007b, 1). Kamnar (1999, 190) je zapisal, da glede na predvideni način privatizacije državnega premoženja, ki izhaja iz predloga Zakona o privatizaciji pravnih oseb in premoženja v Republiki Sloveniji (ZPPOLS), ob upoštevanju veljavne področne zakonodaje in Zakona o zavodih (ZZ) iz tega obstaja verjetnost, da se bo del obstoječih zavodov spremenil v klasične državne zavode, katerih namen bo opravljati izključno javno službo. Del zavodov se bo spremenil v zasebne zavode ali gospodarske družbe, ki bodo z javnim sektorjem še vedno povezani s koncesijskimi razmerji ali z državnimi dotacijami. S pooblastilom države bodo opravljali javno službo, velik del njihove dejavnosti bo namenjen tržni dejavnosti. Preostali del bo ostal v hibridni obliki, kot jo poznamo danes. Dotacije (Slovenski računovodski standard 36 2006, 6) pomenijo, da so vsi zneski, ki jih dobiva organizacija za opravljanje dejavnosti, iz proračuna države ali občine, ne glede na namen. Friedman (1980), ki je avtor večine tekstov o privatizaciji šolstva, razlaga o pomenu, ki ga ima na šolstvo privatizacija. Po njegovem mnenju privatizacija šolstva ne pomeni umik javnih šol. Javne šole naj bi še naprej obstajale, vendar bi izgubile svoj privilegirani položaj, ker bi se ob njih pojavile zasebne šole, ki bi popestrile izobraževalni sistem in obenem povečale izbirno ponudbo.

V Združenih državah Amerike so izbirno ponudbo povečali z različnimi šolami, kot so Charter in magnetne šole. Takšne oblike šol so nastale, ker starši niso bili zadovoljni in so se pritoževali nad nasiljem v šolah, neustreznim načinom poučevanja in predvsem zato, ker njihovi otroci niso dosegli zadovoljivih rezultatov na nacionalnih preverjanjih znanj (Miller-Kahen in Smith 2001, 9). Ker starši niso bili zadovoljni z delovanjem vseh šol, ki so jim bile ponujene za izobraževanje njihovih otrok, je bil Friedmanov (1980) predlog, da država podpre zasebne šole. Zasebne šole v Združenih državah Amerike državne podpore na način, kot ga poznamo pri nas, ne prejemajo, ker je pri njih uveden sistem vavčerjev in je državna pomoč dodeljena direktno uporabniku, ki s sredstvi, ki jih je prejel, razpolaga sam in se odloča, na

katero šolo se bo vpisal, ter s tem sredstva namenil točno določeni izobraževalni ustanovi. S pomočjo sistema vavčerjev naj bi zasebne šole pridobile enakopraven položaj z javnimi, razbil bi se državni monopol in ustvaril svobodni trg na področju izobraževanja. Državni monopol bi se razbil s povečano ponudbo na področju izobraževanja, vpliv, ki bi ga takšna ponudba prinesla, pa je po Alison (1984, 14) takšen, da bo tudi na področju izobraževanja trg prinesel bogatejšo ponudbo, cenejšo storitev in višjo kakovost. In prav želje po takšni ponudbi so bile v izobraževanju večkrat izpostavljene. Zato tudi Tičar (1996, 62) v svojem prispevku navaja, kakšno naj bo vodilo privatizacije javnih služb. Storitve naj bodo kakovostnejše in cenejše, zagotavljajo ter opravljajo pa naj jih javna podjetja.

Tičar navaja, da naj takšne storitve opravljajo javne službe, na drugi strani pa se v prispevkih srečamo s povsem drugačnim mnenjem, ko zagovorniki menijo, da je kakovostnejšo storitev možno doseči, le če se država umakne iz proizvodnega/izobraževalnega procesa in zanj nudi le finančna sredstva. To lahko zaznamo pri Bitenčevi (1993, 137), ko navaja razloge, zakaj so kot izvajalke izobraževanja primernejše neprofitne kot profitne organizacije:

- njihova fleksibilnost je večja;
- so cenejše, saj za uresničevanje programov pogosto prispevajo svoje lastno delo;
- imajo boljši dostop do končnih uporabnikov;
- so manj zbirokratizirane in bolj specializirane.

Čeprav je bilo z vpeljevanjem privatizacije v izobraževanje veliko nestrinjanja in strahu, lahko zaznamo, da so njene oblike v izobraževanju že prisotne. Privatizacija v Sloveniji je bila v teoriji in praksi drugačna, kot je danes v obliki konzorcijev in kot jo poznamo. V šolstvu se najpogosteje pojavljajo oblike, kot so koncesije in vavčerji (Bitenc 1993, 136). Naš sistem v izobraževanju pozna privatizacijsko obliko koncesijo, v tujini so dodobra znani tudi vavčerji. Toda privatizacijski obliki sta brez pomena, če ju v konkretnem okolju ne osmislimo in napolnimo z vsebino. Zato se po privatizaciji in njenih oblikah poglobimo še v koncesijo in vavčerje.

3.3 Koncesije

Da bi lažje razumeli oblike privatizacije, med katere spada tudi koncesija, si najprej razjasnimo pojem koncesija. V ta namen povzemamo različne avtorje. Beseda koncesija izhaja iz latinskega glagola *concedere*, kar pomeni dovoliti. Mužina (2004, 46) zato opredeljuje izraz *concessio* kot koren za označitev tega pojma v številnih jezikih. Izraz koncesija ne pomeni samo dovoljenja, ampak ponudbo storitev, namenjeno ljudstvu. Termina koncesija in koncesijsko razmerje, ki je specifični odnos med državo in civilnopravnimi osebami, danes poznajo praktično vse razvite države sveta. Čeprav je koncesija poznana v mnogih državah, pojem razni strokovnjaki, kot so Grilc in Juhart (1991, 13-27) ter Pirnat (2002, 72), opredeljujejo različno. Obče oziroma splošne definicije ni, vendar bi koncesijo lahko opredelili kot pooblastilo ki ga na predpisani način in v predpisani obliki država ali

lokalna skupnost (oziroma pooblaščen organ), tako imenovani koncendent, podeli osebi civilnega prava (fizični ali pravni osebi), tako imenovanemu koncesionarju (Mrak 2003, 163). Pirnat (2003, 1607–1618) meni, da je koncesija poseben pravni institut, s katerim koncesionar pridobi od koncedenta, ki je bodisi država ali lokalna skupnost, pravico opravljati neko dejavnost. To v našem primeru pomeni, da dobi zasebna šola od države pravico za opravljanje izobraževalne dejavnosti. Bitenčeva (1993, 137) piše, da je koncesija¹² pogodbeni prenos storitev na zasebne izvajalce, ki praviloma poteka preko javnih natečajev, izjemoma tudi preko neformalnega dogovarjanja s potencialnimi izvajalci storitev. Osebe ne smejo biti zaposlene pri šolskih oblasteh, sicer storitev v omejenem smislu pogodbenih razmerij ne opravljajo. Razmerje še nekoliko drugače osvetli Pirnat (2007, 1185–1198), ko ugotavlja, da koncesija ni klasično javno naročilo, ampak pomeni tudi javno-zasebno partnerstvo.

Tako koncesijo in koncesijsko razmerje opisujejo ter opredeljujejo različni avtorji, ki so samo pojasnjevali njen pomen, niso pa se dotaknili pomanjkljivosti, ki jih takšno razmerje prinaša. Na to so opozorili zagovorniki zasebnega šolstva, ko so menili, da ima državna koncesija pomanjkljivosti. Po njihovem je prva pomanjkljivost v tem, da niso jasni pogoji, kdaj se razpiše koncesija in komu se jo podeli. Druga pomanjkljivost se kaže v tem, da sklenitev koncesijske pogodbe načeloma pomeni, da je program šole, ki bo dobila koncesijo, dovolj podoben programu javnih šol, kar preprečuje tisto različnost, s katero zasebni sektor v šolstvo vnaša možnost izbire. Razlog za ustanavljanje zasebnih šol je po Šimencu in Kreku (1996, 95–96) prav v ponudbi drugačnih, raznolikih programov. Res je, da naj zasebnitvo vnaša raznolikost in možnost izbire, vendar moramo biti ob tem tudi nekoliko previdni, saj morajo imeti programi javnih in zasebnih šol skupne smernice, ki omogočajo učencem prehod ter nadaljevanje šolanja med zasebnimi in javnimi šolami ter nadaljevanje izobraževanja na univerzah.

Zasebniki oziroma zasebne šole imajo možnost vključevanja v izobraževalno sfero na podlagi koncesije, kar jim omogoča ZOFVI iz leta 1996. Na podlagi omenjenega zakona vsebuje koncesijska pogodba, ki jo med seboj uredita koncedent in koncesionar, pravice, obveznosti in pogoje, pod katerimi mora koncesionar opravljati dejavnost. Koncesijska pogodba se po (ZOFVI, 75. čl.) sklene v pisni obliki in se v primeru kršitev pogojev lahko tudi odvzame. To je le ena izmed možnosti ustanovitve zasebne šole, saj imajo zasebniki po ZOFVI možnost ustanavljanja zasebnih šol neodvisno od pobude, interesa države in lahko delujejo na podlagi lastnih programov ter v skladu s posebnimi pedagoškimi izhodišči.

¹²Koncesija–kar kdo komu da, odstopi, koristi. Je dokument (javna listina), zlasti za opravljanje kakšne dejavnosti (Pogačnik 2008).

Koncesijo kot obliko neke posebne ali izključne oblike poznamo v Sloveniji že zelo dolgo, še iz časov Avstro-Ogrske. Poznali smo jo tudi v Kraljevini SHS, po drugi svetovni vojni pa ni bila več vključena v pravni sistem Jugoslavije in s tem SR Slovenije. V Sloveniji se je koncesija ponovno pojavila s pojmom javne službe. Najprej se je pojavila v Zakonu o zavodih kot ena od oblik opravljanja negospodarske javne službe (v zdravstvu, kulturi, vzgoji in izobraževanju, športu, socialnem varstvu) (Mrak 2003, 165).

Poznamo torej *zasebne šole* in *zasebne šole s koncesijo*. V kolikor pa želimo staršem ponuditi drugačno obliko izobraževanja, ki izobražuje po svojih načelih in ni enaka programu javnega šolstva, jim ga lahko nudi zasebna šola, ki koncesije nima. Bistveni razlog ločevanja zasebnih šol od zasebnih s koncesijo je v tem, da slednje zaradi izenačenosti z javnimi šolami izgubijo bistvene lastnosti zasebnega šolstva. Da temu ne bi bilo več tako, so na Ministrstvu za šolstvo in šport (2007) v Tezah za javno razpravo razmišljali o spremembi tega pogoja, saj so menili, da bi zasebnitvo v izobraževanje vneslo nekakšno raznolikost v primerjavi s programom, ki ga izvajajo na javni šoli. Vendar ta pogoj zakonsko ni bil sprejet. Raznolikost v načinu izobraževanja nesporno vključujejo tudi zasebne šole, ki izvajajo izobraževanje po posebnih mednarodno uveljavljenih pedagoških načelih, kot sta Steiner¹³ in Montessori.¹⁴

Če želimo zajete termine vsaj nekoliko osvetliti, je treba pojasniti še pojem javnih mrež. Da bi jih lažje pojasnili, si pogledjmo, kakšne šole poznamo pri nas. Poznamo javne šole, zasebne šole s koncesijo in zasebne šole, ki koncesije nimajo. Na osnovi tega bomo lažje opredelili, katere šole spadajo v javne mreže. Po Uredbi o merilih za oblikovanje javnih mrež šol (Uradni list RS, št. 16/98), spadajo v javne mreže šol vse javne in zasebne šole, ki imajo koncesijo. Z mnenji različnih avtorjev smo teoretično pojasnili, kaj je koncesija, kaj koncesijsko razmerje in pomen koncesijske pogodbe pa nam slikovito prikažeta cerkveni gimnaziji. Do zakonskih sprememb v letu 1991 sta cerkveni gimnaziji v Vipavi in Želimljah delovali po (SRS, 229. čl.), ki je verskim skupnostim dovoljevala ustanavljati samo verske šole za vzgojo duhovnikov. Spričevala, ki sta jih izdajali, niso bile javno veljavne listine. Javno veljavo in javno veljavno priznano izobrazbo imajo šele od leta 1991 naprej. S koncesijo med državo in zasebniki je bil urejen položaj obeh gimnazij, koncesijska pogodba se je sklenila še s škofijsko gimnazijo in waldorfsko osnovno šolo. V Sloveniji je šest zasebnih srednjih šol in dve osnovni šoli, ki jih sofinancira država (Ministrstvo za šolstvo in šport 2007). To pomeni, da so z državo sklenile koncesijsko pogodbo. Če povzamemo, ima koncesija med državo in zasebno šolo bistven pomen pri sofinanciranju takšne zasebne šole ter v javno veljavnem spričevalu, ki vpliva na izobraževalno dejavnost in slušateljce.

Spoznali smo koncesijo in koncesijsko razmerje med državo in zasebniki, v nadaljevanju pa si približajmo še naslednjo obliko privatizacije – vavčerje – in pomen, ki ga imajo v izobraževanju.

¹³ Leta 1919 je v Stuttgartu ustanovil prvo waldorfsko šolo.

¹⁴ 6. januarja 1907 je Maria Montessori ustanovila prvo Casa dei bambini (Hišo otrok) v rimski četrti San Lorenzo. Montessori način so uvajali v italijanskih, švicarskih, angleških, argentinskih osnovnih šolah ter poizkusnih šolah v Franciji in Združenih državah Amerike. Ustanovila je Mednarodno Montessori združenje (Montessori 2006).

3.4 Vavčerji

Bitenc (1993, 144), da so vavčerji so vladna plačila storitev. Z vavčerjem se storitve plačajo kateri koli instituciji, ki jo določi vlada kot ponudnika, vendar pri tem uporabniki sami izbirajo ponudnike storitev. Ali nekoliko drugače sredstva, ki jih država nameni za izobraževanje, prejmejo straši v obliki bona, oni pa so tisti, ki izberejo šolo, na katero bodo vpisali otroka. In zato izbrana šola prejme državna sredstva. Vendar Narodowski in Nores (2002, 429–451) menita, da vavčerji niso neodvisne spremenljivke, saj posegajo v dejavnike socialno-ekonomske segmentacije. To sta prikazala na primeru proučevanja Čila in Argentine, kjer sta ugotovila, da povezava med spremenljivkama ni jasna. To pomeni, da družina izbere šolo, saj jim to omogoča sistem uvedbe vavčerjev, vendar so vavčerji endogeni glede na vrsto dejavnikov, ki določajo izbiro. Ti dejavniki so pomembni pri določanju socialno-ekonomske segmentacije v državah, ki nimajo uvedenega sistema vavčerjev.

V slovenskem izobraževalnem sistemu vavčerjev kot oblike privatizacije nimamo. Pri nas država sicer sofinancira zasebne šole, ki imajo koncesijo, vendar ne po sistemu, kot jo navajajo vavčerji, ampak država šolam nameni 85 ali 100 % sredstev glede na število vpisanih učencev. Vavčerji se zlasti pojavljajo v deželah z razvitim zasebnim šolstvom, za katerega se plačujejo visoke šolnine. Da bi se izognili segregaciji, se je uvedel sistem vavčerjev, ki omogoča staršem, da se diskriminacija zasebnitva pokrije z državnim denarjem (Alexander 2004, 1131–1153). Vendar Calmar Andersen (2008, 44) meni, da je prav izbira šole in sistem vavčerjev požela veliko pozornosti kot potencialni sistem za nadgradnjo javnega izobraževanja. O vpeljavi vavčarja, kot instrumenta za financiranje bi lahko razmislili v okviru spodbujanja vključevanja v izobraževalne programe. Tako plačilno sredstvo bi opravičenci lahko uporabili za plačilo programov (Andragoški center Republike Slovenije 2009).

Da bi lažje razumeli, kaj vse bi prinašal sistem vavčerjev, citiramo dognanja Savasa (1987, 16–33), ki navaja več faz pri uvajanju vavčerjev. V prvi fazi bi se staršem šolnina, ki jo plačajo, odbila od davčnih obveznosti, s čimer bi se delno razbremenili stroški za šolanje otrok. V drugi fazi naj bi se vavčerji dodelili vsem staršem, ki imajo podpoprečne družinske prihodke, ker za te družine davčne olajšave niso posebno velikega pomena. V tretji fazi pa naj bi se celotno izobraževanje financiralo z vavčerji. V kolikor bi bil sistem vavčerjev urejen po fazah, kot jih predhodno navaja Savas, bi se najverjetneje povečalo zanimanje za izbiro med izobraževalnimi ustanovami.

Starši imajo pravico, da izberejo in vpišejo svojega otroka v šolo, ki izvaja program po njihovih načelih. Vendar jim je možnost izbire omogočena, če obstaja več ali vsaj še en ponudnik izobraževalnih storitev. Tako bi s povečano ponudbo storitev iz izobraževanja izpuhtel monopol, ki ga v velikokrat očitajo javnemu šolstvu. Zato Friedman (1962, 157) kot instrument za preprečevanje monopolnega položaja v šolstvu predlaga uvedbo vavčerjev, ki naj bi bili po vrednosti enakovredni stroškom izobraževanja na učenca v javni šoli. Dodatne

stroške, ki bi na izbrani šoli nastali, bi poravnali straši, saj bi imeli možnost, da izobraževanje doplačajo. Zato zagovorniki vavčerjev predlagajo, v kolikor se državna sredstva porabijo za izobraževanje, naj se ta vloga dodeli staršem. Najboljših ponudnikov naj ne izbira država, temveč naj to naredijo starši, ki dobijo bon oziroma tako imenovani vavčer, s katerim na izbrani šoli poravnajo izobraževanje za svojega otroka. Uporabili ga bodo pri ponudniku izobraževanja, ki bo po njihovem za ta denar ponudil največ. Vavčerji odpravljajo nepoštenost dvojne cene ter staršem omogočajo popolno svobodno izbiro izobraževalne ustanove na kateri se bo njihov otrok izobraževal (Steinbacher 2007, 12).

Da bo sistem vavčerjev res učinkovit, naj bo izpolnjenih nekaj pogojev (Šimenc 2007, 37–38), kot so:

- več tekmujočih izvajalcev;
- porabniki, ki so dobro obveščeni o cenah, stroških in kakovosti storitev;
- preprosto merjenje kakovosti;
- poceni storitve;
- porabniki, ki storitve potrebujejo;
- razlike v preferencah, ki so legitimne;
- učenci, ki so pripravljene hoditi daleč v šolo.

Kaj vse naj bi zajemal takšen sistem, da bo res učinkovit, je jasno zapisano. Vendar kaj hitro ugotovimo, da so pri tem teoretični pogoji in praksa vsaj nekoliko odmaknjeni oziroma teže dosegljivi, saj lahko hitro opazimo, da ti pogoji na osnovnošolski ravni v celoti niso izpolnjeni. Če samo povzamemo zadnjo alinejo, ki omenja oddaljenost od šole, vidimo, da je ta pogoj pri večini osnovnošolskih učencev izvzet. Da pridemo do takšnega zaključka, ne potrebujemo primera iz tujine, saj ga lahko povzamemo že doma, kjer so zasebne osnovne šole ustanovljene le v večjih mestih, kot sta Maribor in Ljubljana.

Prav zaradi možnosti izbire, ki je v neki točki neizbira, Lieberman (1990, 37) navaja razloge, zakaj učenci v ZDA ne potujejo v boljšo, a bolj oddaljeno šolo:

- stroški transporta;
- težja komunikacija staršev z učitelji;
- učenec se težje udeležuje popoldanskih aktivnosti na šoli;
- v nujnih primerih (bolezni, nesreče) pride otrok težje domov;
- starši imajo zaradi oddaljenosti manjši vpliv na politiko šole;
- družbeni stroški (otrok v šoli teže naveže prijateljstva, ker se popoldan ne more družiti s sošolci, pa tudi sicer otroke v šoli slabo pozna).

To pa niso edini razlogi proti sistemu vavčerjev, novejša raziskava (Boston 2009, 12) namreč kažejo, da vavčerji nimajo podpore v javnosti, ker ne prinašajo rezultatov. Študije zasebnih in javnih šol so pokazale, da učenci, ki so uporabili sistem vavčerja, niso bili v zasebnih šolah nič uspešnejši od svojih vrstnikov v javnih šolah. Campbell (2008, 510) je v raziskavah prišel do nasprotnih ugotovitev in piše, da raziskave med učenci, ki so se pred kratkim vpisali v

zasebne šole, prikazujejo, da so se v primerjavi z učenci v javnih šolah bolj pripravljeni vključevati v družbeno koristna dela, v šoli razvijajo socialne sposobnosti, bolj izražajo samozavest pri uporabi teh sposobnosti, izražajo večje politično znanje in večjo mero politične strpnosti. Campbell (2008, 510) zaključuje, da je na podlagi rezultatov raziskave razvidno, da učenci iz zasebnih šol v primerjavi z njihovimi vrstniki iz javnih šol izražajo večjo družbeno širino. Pozornost lahko usmerimo na pomanjkljivosti, ki jih po mnenju nasprotnikov sistem vavčerjev lahko prinaša, saj menijo, da bi uporaba vavčerjev lahko prinesla tudi slabe lastnosti. V njih se poraja dvom, ali ne bi z uporabo vavčerjev prišlo do zlorab. Tako bi uporabnike izobraževalnih storitev zanimala samo pridobitev spričevala, ne pa tudi kakovost storitve, ki naj bi jo pridobili. Kadar prevlada tak odnos, vavčer ni več sredstvo za dvigovanje izobraževanja, ampak postane njegov pomen prav nasproten, saj daje uporabnikom le možnost pridobiti zeleno potrdilo o zaključku izobraževanja na najcenejši način. V takšnih primerih lahko ima konkurenčnost negativne posledice. Da do takšnih katastrofalnih posledic ne bi prišlo, je treba imeti varovala v obliki standardov, ki preverjajo kakovost v izobraževanju. Zato lahko, kadar v sistemu ni zunanjih standardov preverjanja znanja učencev, pričakujemo, da bo konkurenca v šolstvu delovala negativno. Zaradi tega morajo biti v sistem izobraževanja vgrajene varovalke kot zaščita pred zlorabo. Kot zaščito lahko uporabimo tudi informacijo. Dobra informacija ni pomembna samo za kakovost izobraževanja, temveč lahko ima širši vpliv v trženje, saj vemo, da je večja ponudba storitev povezana s konkurenco. Čeprav se nekaterim zdi, da pojma trženje in konkurenca ne sodita v sfero izobraževanja, različni avtorji ugotavljajo, da so tržni mehanizmi že preprejeni v šolskem sistemu in se jim ni možno več izogniti.

3.5 Trženje v šolstvu

Nekaterim se zdi, da pojmi trženja ne spadajo v izobraževalno sfero, vendar nam praksa in strokovna literatura prikazujeta ravno nasprotno. Trnavčevič (2007) poudarja, da trženje v izobraževanju in trženje izobraževalnih storitev obstaja in da je zato nesmiselno govoriti, da to ne spada v šolski sistem. Trnavčevičeva idr. (2007, 13–28) razpravljajo o marketizaciji in z njo o posameznih procesih kot vpeljevanju tržnih mehanizmov v šolstvo. Kaj naj bi pojav trženja sploh prinesel, nas učijo izkušnje tistih držav, ki so se s pojavom trženja v izobraževanju srečale že veliko prej. Kotler in Armstrong (1991, 12) opredeljujeta marketing kot filozofijo in prakso menjalnih odnosov med uporabniki ter ponudniki storitev. Kenway in Fitzclarence (1998, 661–677) trdita, da marketizacijski procesi pomenijo večjo izpostavljenost izobraževanja tržnim zakonitostim in so tesno povezani s pojmom porabništvo ter poraba. Tooley (1994, 139) in Grace (1994, 144) pa, da odpirajo razpravo o izobraževanju kot javni ali zasebni dobrini. Brine (1998, 138), Paquette (1998, 43–49) Sefa Dei in Karumanchery (1999, 111–131) zahtevajo široko diskusijo o upravičenosti in enakih možnostih v javnem izobraževanju. Wells, Lopez, Scott in Holme (1999, 172–204) odpirajo vprašanja izbire kot krovnega koncepta marketizacijskih procesov ter preoblikovanja moči

znotraj šol, med šolami in v celotnem sistemu javnega šolstva, saj je temeljni koncept marketizacije prosta izbira šole.

Rešitev, ki so jo izoblikovale ZDA, Velika Britanija, Avstralija in Nova Zelandija, zanjo pa se zavzema tudi Kanada, je oblikovanje trgov izobraževanja, imenovanega kvazi trg¹⁵ (quasi-markets) ali javni trg (public markets) v javnem šolstvu. Takšne trge v osnovi sestavljajo štirje procesi opuščanje šolskih okolišev, deregulacija in decentralizacija ter s tem povezana večja pooblastila šol, desegregacija, ki je povezana z idejo povečanega individualizma in tekmovalnosti, ter drugačno financiranje šol, kjer je enota učenec in ne oddelek (Trnavčević 2001a, 237). Takšen mehanizem financiranja šol, kjer je enota učenec in ne oddelek, je bil poskusno vpeljan leta 2004 tudi v našem izobraževalnem sistemu (MoFAS). Sistem financiranja MoFAS se je pričnel s šolskim letom 2005/06 (Pravilnik o uvajanju novega načina financiranja, Uradni list RS, št. 75/2005). V katerem navaja, da ministrstvo zagotavlja šolam sredstva na osnovi skupnega povprečnega stroška na dijaka, vajenca, študneta (udeleženca izobraževanja). Pri izračunu skupnega povprečenega stroška udeleženca izobraževanja se upošteva stroške dela, stroške izvedbe veljavnih programov, ter stroške, vezane na obratovanje objekta, poslovanje in razvoj. Obseg sredstev za izvedbo financiranja po tem pravilniku se določi s pogodbo o zagaotavljuvanju proračunskih sredstev iz javne službe po novem modelu financiranja, ki jo skleneta šola in ministrstvo. Ministrstvo in šola skleneta pogodbo za vsako za vsako naslednje proračunsko leto, najkasneje do 30. novembra tekočega leta.

Šolske reforme, ki so potekale v osemdesetih in devedesetih letih prejšnjega stoletja, so v državah Evropske unije prinesle decentralizacijo. Pristojnosti so se iz države prenesle na lokalne skupnosti in marsikje tudi na šole. To je razširilo demokratizacijo odločanja v izobraževanju in šolstvo približalo državljanom, skupinam civilne družbe in staršem (Novak 2003, 19). Po Resmanu (2002, 9) je pojem centralizacija nasproten pojmu decentralizacije, saj so v centraliziranem šolskem sistemu pristojnosti odločanja dodeljena nekemu centru, ponavadi državi. Decentralizacija pa pomeni prenašanje pristojnosti odločanja, in razumljivo, odgovornosti za sprejete odločitve z nacionalnega na na lokalni šolski nivo, to pa pomeni povečanje avtonomije šol in učiteljev. S tem se nikakor ne strinja Kroflič (2005, 37), ko zapiše, da prenos vodstvenih pristojnosti na nižje ravni odločanja v državi (decentralizacija) ne pomeni nujno povečanje avtonomije in šole in učitelja. Iz tega sledi, da se slednja avtorja razhajata v mnenju o povečani avtonomiji šol in učiteljev pri prenosu pristojnosti na lokalno raven.

Navkljub reformam, ki jih je slovensko šolstvo že udejanilo (o tem smo pisali na prejšnjih straneh), so bile z novelo ZOFVI (2007) politične spodbude, da se vrtci in šole združujejo v centre. Politično opredelovanje združevanja vrtcev in šol v centre nakazuje na centralizacijo

¹⁵ Trg je spremenjen v kvazi trg, ker nastopajo ponudniki storitev, ki jim država krije stroške storitev (Kolarič 2003, 37–56).

šolskega sistema (Koren 2005, 141–159). Obenem pa nam trg in prosta izbira kurikuluma dokazujeta na avtonomijo in decentralizacijo šolskega sistema (Koren 2006, 5). Decentralizacija vključuje tudi vprašanje ravnotežja med političnim in profesionalnim upravljanjem na področju izobraževanja (Haček idr. 2010, 64). Koren (2006, 27) namreč meni, da je najbolj premočrten način za raziskovanje in obravnavo vprašanj, povezanih z decentralizacijo in centralizacijo, usmeritev v avtonomijo. Usmeritev v avtonomijo je podana zato, ker je po Beziću (2003, 44) od sistema upravljanja v državi, ali je bolj centralistična ali bolj decentralistična, praviloma odvisno tudi, koliko avtonomije ima šola v konkretnem sistemu.

Decentralizacija in centralizacija lahko razumemo kot različna konca enake palice, zato (Koren 2006, 26) v skladu s tem razumevanju šole težijo od centralno načrtovanih in predpisanih rešitev k lokalno načrtovanim in vplivnim praksam, ki vsaka zase zrealizirajo spremenjeni kontekst, v katerem se pojavijo. Iz avtonomije in decentralizacije, ki jo v šolski prostor vnaša kurikulum, imajo šole možnost oblikovanja programov in modulov v smeri prilagoditve izobraževalnih programov specifičnim potrebam lokalnega območja oziroma gospodarstva, kar jim šoli omogoča lažji prodor ter priživetje na trgu.

Preživetje na trgu je po ugotovitvah McCowana (2004, 7) še vedno tesno povezana ne samo s kakovostjo, ampak tudi s ceno, iz česar lahko sklepamo, da omogoča visoko kakovost v velikih primerih samo bogatim ljudem. Čeprav je po McCowanu (2004, 7) kakovost tesno povezana s ceno, šola nima zagotovila za brezskrben obstoj, saj je kakovost dela povezana z zadovoljstvom. Zato se je treba vprašati, kaj vpliva na zadovoljstvo učencev. Na to vprašanje sta Baldwin in James (2000, 139–148) odgovorila, da učenci ter njihovi starši postanejo v marketizacijskem diskurzu informirani uporabniki v šolah, ki naj bi bile glede na retoriko marketizacije otrokom prijazne in lahkotne. Vendar se pri tem lahko upravičeno sprašujemo, ali so šole res vedno otrokom prijazne in lahkotne. Če bi vprašali uporabnike, se s to trditvijo verjetno ne bi strinjali. Ker že vemo, da je koncept marketizacije prosta izbira, je pomembno vedeti, kako se odjemalci odločajo, zato Snoj (2007, 117) našteva dejavnike, ki vplivajo na zadovoljstvo odjemalcev in so po njegovem mnenju možnost izbire ter informiranost iz medijev. Na zadovoljstvo učencev, dijakov v šolah po mnenju DeShieldsa idr. (2005, 132) značilno vplivajo pedagoško in drugo osebje, vsebina pedagoškega procesa ter fizična evidenca.

Šole se zavedajo pomena zadovoljstva, ki jim prinaša zadovoljivo število učencev in v končnem pomenu tudi obstoj, saj so vezani na sistem MoFAS. Herbert (2000, 79–97) v raziskavi zapiše, da se ravnatelji vedno bolj zavedajo pomena promocije in marketinga v šoli, saj lahko vpliva na število učencev, zato se trudijo, da odjemalce čim bolj informirajo. K temu veliko pripomore medijska informiranost, čeprav je še zmeraj opaziti, da starši nimajo dovolj informacij o zasebnem šolstvu. Kljub številnim televizijskim in časopisnim objavam, ki so se navezovali na zasebno šolstvo (teh je bilo veliko predvsem v letu 2007, ko so mediji natančno

spremljali polemike ob predlagani noveli ZOFVI), lahko razloge o neinformiranosti iščemo tudi v tem, da so zasebne šole ustanovljene v večjih in za večino učencev/dijakov preveč oddaljenih mestih in na srednješolski ravni zajemajo le gimnazijske programe. Iz tega lahko sklepamo, da starši poudarjajo neinformiranost, saj je za njihove otroke zasebna šola nedostopna in jim informacije, čeprav so jih dobili, uidejo iz spomina.

Trg prinaša staršem in njihovim otrokom možnost večje izbire izobraževanja. Če bomo želeli, da bo izbira dosegljiva vsem, bomo morali zasebno šolstvo razpršiti po celotni Sloveniji in ga na srednješolskem nivoju razširiti na vse stopnje izobraževanja. Pravica do izbire res obstaja, vendar lahko starši kaj hitro ugotovijo, da se možnosti pri izbiri začnejo hitro omejevati. Če se osredotočimo na izbiro javne šole, nam možnost izbire omejujejo šolski okoliši, ki ne omogočajo direktnega vpisa otroka v želeno šolo. To omogoča šele prepis iz prvotne na želeno šolo. Vendar nam javno šolstvo omogoča izbiro na vseh stopnjah izobraževanja. Omejitve pri izbiri zasebne šole so večje, saj so zasebne šole le v večjih mestih, ki učencem iz oddaljenih krajev skorajda onemogočajo izbiro zasebne šole. Zasebnitvo omogoča staršem izbiro tudi na drugačnih pedagoških področjih, ki jih javno šolstvo ne pokriva, kot sta na primer waldorfska ali montessori pedagogika. Vendar je to omogočeno samo otrokom, ki obiskujejo predšolsko oziroma osnovnošolsko raven, srednja šola je omejena le na gimnazijske programe.

4 PRAVICE STARŠEV

4.1 Pravica staršev do izbire

Starši imajo pravico, da po svojih prepričanjih za otroka izberejo šolo, za katero menijo, da najbolj zadovoljuje njihove želje. Ta pravica do izbire izhaja iz mednarodnih in slovenskih dokumentov. Pomembno vlogo, ki omogoča izbiro, lahko povzamemo iz dveh mednarodnih dokumentov, če vemo, da so v Splošno deklaracijo o človekovih pravicah (1948) zapisali, da mora biti izobraževanje usmerjeno k popolnemu razvoju človekove osebnosti in utrjevanju spoštovanja človekovih pravic in temeljnih svoboščin. Vendar se ob tej definiciji sprašujemo, kaj splošna deklaracija sploh je, in na to vprašanje je Türk (2008, 6) odgovoril. Za Združene narode in ves svet Splošna deklaracija človekovih pravic najpomembnejši dokument v celotni človeški zgodovini in je opredeljen kot skupni standard dosežka za vse ljudi in narode. /.../ saj ne gre le za pravno varstvo, temveč tudi za moralne dolžnosti do človeka, za etične vrednote, ki naj bi bile sprejete od vseh za vse, pa je zapisal Divjak (2000, 216). Klarič (2003, 10) deklaracijo opisuje kot skupni ideal vseh ljudstev in vseh narodov.

Če se deklaracijo opisuje kot skupek idealov vseh narodov, pomeni, da se v državah podpisnicah stremi k skupnemu idealu – k večji izbirnosti izobraževalnih vsebin, saj Devjakova (2005, 5) pravi, da vzgojno-izobraževalni koncept v slovenski šoli sloni na človekovih pravicah, pluralni demokraciji in strpnosti, ki upošteva različnost. Vzgoja v javni šoli mora učenca vrednotno usmerjati, in to ne kakor koli, marveč tako, da v vrednotna vodila nalagajo dolžnosti, izpeljane iz pravic, ki vztrajajo pri spoštovanju vsakega človeka, ne glede na razlike, ki so del človeške različnosti (Kovač Šebart in Krek 2007, 20).

Da bi lahko omogočila različnost, se je Slovenija s podpisom mednarodnih deklaracij in konvencij (Konvencija o otrokovih pravicah 1990) zavezala, da bo z ureditvijo pravnih segmentov zasebnikom omogočila odpiranje zasebnih vrtcev in šol, s čimer bi povečali izbirnost, saj nam že Splošna deklaracija o človekovih pravicah v 26. členu zagotavlja, da imajo starši pravico do izbire vrste izobraževanja za svoje otroke. Staršem ne dajeta možnosti izbire samo mednarodna dokumenta, temveč tudi naša ustava (Ustava RS, 157. čl.), v kateri je zapisano, da dajejo staršem možnost, da otroke vzgajajopo svojem prepričanju. Le-ta jim omogoča možnost izbire. Možnost omenjene izbire je mogoča le, če izobraževalne ustanove, ki takšne programe izobražujejo, obstajajo. Drugačnost in raznolikost programov v primerjavi z javnim šolstvom nam lahko omogoča zasebništvo, saj vemo, da imajo starši po mednarodnih dokumentih o človekovih pravicah možnost, da izberejo tudi take šole, ki jih niso ustanovile javne oblasti, to se pravi država ali lokalne skupnosti.

Res je, da bi zasebništvo povečalo izbirnost, vendar ob tem ne smemo pozabiti na kakovost dela v takšnih na novo nastalih programih. Da tega ni mogoče pozabiti, nas opozarja

Konvencije o otrokovih pravicah (29. čl.), v katerem je zapisano, da mora biti izobraževanje otrok usmerjeno in mora zagotavljati kakovost otrokovega šolanja.

Čeprav imajo starši pravico do izbire, kam bodo vpisali otroka, se izkaže, da je tudi ta omejena. Omejitev izbirnosti je prav v tem, da morajo izbirne šole ustrezati vsaj minimalnim standardom, saj v nasprotnem primeru ne morejo biti med možnimi šolami, ki bi jih starši lahko izbrali. Da so zasebne šole kakovostne in izpolnjujejo vsaj minimalne standarde, prikazuje študije o zasebnih šolah v ZDA. Vendar je do kontradiktornih ugotovitev prišel Dwyer (Kodelja 2007a, 74), ko je prikazal, da so nekatere ameriške zasebne šole tako slabe, da v njih ni ogrožen samo minimalni akademski standard, ampak so bile v njih kršene tudi nekatere druge otrokove pravice. In prav zato, da ne bi prihajalo do kršenja otrokovih pravic, morajo šole zagotavljati zapisane minimalne standarde, preostalo je lahko njihova prosta izbira. V kolikor bomo želeli, da je za vse učence poskrbljeno, je po Bassettu (2008, 243) pomembno, da deluje sistem izbire izobraževanja tako, da vse šole zagotovijo enako in zanesljivo izobrazbo. Sistem izbire je sicer dobrodošel, vendar je nad njim treba vršiti nadzor. V slovenskem prostoru ima nadzor nad šolami, tako javnimi kot zasebnimi, šolska inšpekcija. Zasebne šole, ki so želele pridobiti koncesijo, so tako poenotene z javnim šolstvom, kar zasebnikom omogoča pridobivanje sredstev in javno priznana izobrazbo, staršem pa omogoča širši spekter izbire brez bojazni, da bi njihovi otroci na kateri izmed šol imeli slabše pogoje, kar bi jim lahko bila ovira pri nadaljnjem izobraževanju.

Ker izobraževanje in s tem povezana izbira zajema širok spekter, so se razprave odprle tudi na različnih forumih in blogih, kar je bilo v času predlagane novele ZOFVI popolnoma razumljivo, saj smo bili o tej temi skozi medije dnevno informirani. A mnenja na forumih so zelo implicitna, saj tam vsak posameznik izraža svoje mnenje. Eden izmed obiskovalcev foruma je zapisal takole Starši in otroci v slovenski javni šoli nimajo skoraj nikakršnega vpliva na izobraževalni proces. Ni mogoče pričakovati, da bi monopolist, ki zagotavlja določeno storitev, na primer osnovnošolsko izobraževanje, poskušal učinkovito zadovoljiti želje in pričakovanja učencev ter staršev, še posebno, če ne dobi plačila neposredno od slednjih. Edina rešitev je odpraviti izobraževalni monopol in zagotoviti, da bodo imeli otroci ter starši možnost izbire različnih šol (Umek 2007).

Čeprav bi se kdo lahko poistovetil s tem mnenjem, si za večjo verodostojnost pogledjmo, kako to razlagajo v strokovni literaturi. Feinberg in Lubeinski (2008, 242) menita, naj se v izobraževanju zmanjša vpliv države in se več svobode prepusti tistim, ki so šole ustanovili ter jo sooblikujejo, vključno s starši in otroci. Če imajo starši možnost sooblikovanja storitve, jo tudi izrazijo. Plank in Sykes (2000, 6) sta v prispevku prikazala, da so starši zaradi možnosti sooblikovanja izrazili željo po dvojezičnih šolah, na primer špansko-angleški. Želja po dvojezičnih šolah najverjetneje ni edina, v kolikor bi starši lahko šole sooblikovali, saj imajo starši možnost izbire; na podlagi svojih nadzorov je splošna izbira nekoliko omejena, saj so javne šole splošne in ne vključujejo poučevanja verskih ter podobnih vsebin (Občinski odbor Ig SDS 2007; Iniciativa Za pravično in kakovostno šolstvo 2007).

Za sooblikovanje bi se najverjetneje odločili tisti starši, ki takšne vsebine v našem sistemu pogrešajo. Ob tem pa ne moremo mimo dejstva, da so pri nas država in verske skupnosti ločeni. Prav zato pogledjmo, kako je urejeno financiranje konfesionalnih šol, če vemo, da je pri nas država ločena od verskih skupnosti in takšna ureditev zahteva, da država ne financira konfesionalnih¹⁶ šol. Kot možno rešitev Zalar (1999, 109) ponuja kompromis s predstavniki konfesionalnih religij in državo. Predlaga, naj država financira samo tiste šole, ki izvajajo izobraževalne programe, ki niso konfesionalni, in da naj nad takšnimi programi izvaja strokovni ter finančni nadzor. Vendar je Razum (2007, 857) ugotovil, da je prisotnost verske vzgoje in izobraževanja v šolskem kurikulumu pomemben dosežek pri temeljnih ciljih izobraževanja, ki se predlagajo v zadnjih smernicah izobraževalne dejavnosti. Vpliv pozitivnosti in prisotnosti verskih šol so pokazale študije, saj so ugotovile, da so verske šole uspešnejše kot primerljive javne šole, vključno s tistimi v Franciji (Dronkers 2004, 287–314) in ZDA (Coleman in Hoffer 1987, 11– 8). Do takšnih ugotovitev sta prišla tudi Corten in Dronkers (2006, 179–208) in zapisala, da to velja tudi za tiste iz nižjih družbenih razredov. Da vera in religioznost pomembno vplivata na povpraševanje po različnih tipih zasebnih šol in da prisotnost vere v šolah ne vpliva samo na uspešnost, sta ugotovila Danny Cohen Zada in William Sander (2007).

Čeprav so mnogi avtorji pisali o vplivu prisotnosti vere v izobraževanju, ne moremo mimo tega, da sta v nekaterih deželah cerkev in država povezani, drugje pa ločeni, kot je to pri nas. Kljub ločenosti cerkve in države pri nas se vrnimo nekoliko let nazaj. Mlinarič (2010, 15) piše, da so se zahteve Rimokatoliške cerkve, da bi ponovno uvedli verouk v šole, kot je to veljalo do leta 1953, pojavile že kmalu po osamosvojitvi, a je bila leta 1996 z novo šolsko zakonodajo prepovedana konfesionalna dejavnost v javnih šolah. Da za konfesionalni pouk v katerikoli obliki v javnih šolah ni prostora, je leta 2001 odločilo tudi Ustavno sodišče RS. To je v istem besedilu (Mlinarič 2010, 15) komentiral tudi minister za šolstvo in šport Igor Lukšič. Verouka oziroma verskega pouka v javnih šolah ne more biti, vse dokler bo veljal člen Ustave RS (7. čl.) o ločenosti države in verskih skupnosti. Pri nas sta cerkev in država ločeni, vendar lahko po naslednjih podatkih zasledimo, da lahko izjema postane pravilo, kakor je zapisala Mlinaričeva (2010, 15). Verouk, pouk o religiji, o katerih bi odločali verska skupnost in verski obredi, je po slovenski zakonodaji v javnih vrtcih in šolah prepovedan. Kljub temu pa isti člen, (ZOFVI, 72. čl.), ki uzakonja prepoved, tudi dopušča izjeme; in sicer lahko minister izjemoma dovoli, da verouk poteka v prostorih javnega vrtca ali šole izven pouka oziroma dejavnosti šole, če v lokalni skupnosti za tako dejavnost ni drugih primernih prostorov. Da izjema vse bolj postaja pravilo, dokazujejo številke; v šolskem letu 2000/2001 je dobilo soglasje ministra 13 šol, v letu 2009/2010 pa 56 šol in njenih podružnic, iz česar

¹⁶ V vrtcih in šolah s koncesijo je konfesionalna dejavnost dovoljena, kadar se izvaja zunaj programa, ki se opravlja kot javna služba. Konfesionalna dejavnost je dovoljena v vrtcih in šolah s koncesijo, če časovno ne prekinja in prostorsko ne ovira programa, ki se izvaja kot javna služba. Izvajanje konfesionalne dejavnosti mora biti organizirano tako, da tistim, ki se je ne želijo udeležiti, omogoča nemoten prihod in odhod (ZOFVI-B, 72. čl.).

lahko sklepamo, da je v nekaj letih prišlo do porasta prošenj za izvajanje konfesionalnega pouka v šolskih prostorih.

Države se same odločijo, kako se bodo povezale s cerkvijo, zato tudi med njimi prihaja do določenih razlik. Tako Velika Britanija nima prave ločitve med državo in cerkvijo, v Latviji pa sta cerkev in država ločeni, vendar se v šolah lahko poučujejo verske vsebine, če se s tem strinjajo starši. V Španiji sta cerkev in država prav tako ločeni, vendar tesno sodelujeta, ker je glavna religija krščanstvo (večina šol ima predmet etika ali verouk, kjer se učijo o krščanstvu in vrednotah). Prav tako sta država in cerkev ločeni v Belgiji, vendar je tukaj nekoliko drugače, saj so zasebne šole v rokah cerkvenih institucij in država nima vpogleda v njihove kurikule¹⁷ (Eurydice 2007a).

O vplivu cerkve na kurikulum sta razpravljala tudi Dronkers in Robert (2004, 287–314): V Evropski uniji obstajajo katoliške in protestantske šole. Čeprav države ponavadi nimajo javno ustavno razglašene državne religije, ima cerkev večjo vlogo na primer v Španiji, Grčiji, Italiji in na Irskem. Ta vloga se odraža predvsem v zasebnih šolah, kjer država nima vpogleda v njihov kurikulum, ker ga šole oblikujejo same. Tudi v Ameriki je cerkev nejasno ločena od države. V sistemu so povsod prisotni vplivi krščanskih institucij (različne verske veje) in vsaka od teh lahko ustanovi svojo šolo. Načeloma so državne šole ločene od tega vzorca, ni pa nujno in je povsem odvisno od posamezne države.

Čeprav so staršem možnosti pri sooblikovanju omejene, ne moremo mimo tega, da bi se možnosti izbire lahko povečale z zasebno ponudbo. Povečana ponudba, ki se ponuja z zasebništvom, odpira vprašanje strategije, saj so zasebne šole ustanovljene v večjih mestih, kot sta Ljubljana in Maribor. In kakšna je potem možnost izbire, če je prav oddaljenost velikokrat razlog, da se starši kljub pravici, ki jo imajo, pogosto ne odločajo za izbiro takšne šole? Kljub možnostim in izbirnosti, ki jo starši imajo, ko se odločajo za šolo, kjer bi se naj njihov otrok izobraževal. Bitenc (1993, 147) v kolikor bi bili starši pri izbiri in presoji vrste ter kakovosti izobraževanja storitev suvereni, bi morali biti izpolnjenih več pogojev, in sicer:

- dostopnost in popolnost informacij glede ponudbe storitev;
- poznavanje tržnih razmer;
- možnost staršev, da spremenijo svojo odločitev, torej prešolanje otroka.

Če povzamemo samo prvo alinejo, ki govori o informiranosti ponudbe, lahko kaj hitro ugotovimo, da se v vsej množici informacij in povečani ponudbi vsi starši ne bodo znašli. Tako ugotavlja tudi Ruth Jonathan v člankih, objavljenih v *Choice and Control in Education* (1989, 321–338) ter *State Education Service or Prisoner's Dilemma* (1990, 116–132), in opozarja na vidike in posledice pravice do izbire, združene z uvedbo trga na področju šolstva.

¹⁷ Kurikulum je nacionalni dokument in predstavlja na eni strani tradicijo slovenskih vrtcev in šol, na drugi strani pa nadgrajuje dosedanje delo. Pojem kurikulum je širši, celovitejši izraz od vzgojnega programa in obsega celoten proces vzgoje. Kurikulum pomeni strokovno podlago za delo (Bahovec-Dolar in Krajnc 1999).

Meni, da zato vsi otroci ne bodo imeli enakih izobraževalnih možnosti, da bodo otroci staršev, ki bodo v tekmovanju manj uspešni, imeli manj možnosti, ker je neuspeh povezan s socialno-ekonomskim položajem staršev. S tem se bo reproducirala in še povečala družbena neenakost, kar bo v šolstvu privedlo do povečanja števila nekakovostnih šol. Možnost izbire in informiranost ne bi smela biti pogojena s socialno-ekonomskim položajem staršev. V kolikor je tako, so lahko otroci manj informiranih staršev avtomatično deležni slabše kakovosti izobraževanja. Da do tega ne bi prišlo in da bi omilili družbeno neenakost, je pomembno, katero šolo za svojega otroka izberejo starši. Da pri izbiri šole ne bi prihajalo do tako velikih vplivov, Denessen, Driessena in Slegers (2005, 362) ter Burgess, Wilson in Lupton (2005, 1027–1056) ugotavljajo, da je kakovost šolanja eden od vodilnih kriterijev pri izbiri šole. Poleg tega ugotavljajo, da na kakovost vplivajo še šolska klima, red in disciplina. Ob teh ugotovitvah so strokovnjaki sklenili, da se dijaki za kakovostne šole odločajo zato, da bi imeli boljše izhodišče v družbi. Ker sama izbira dolgoročno vpliva na življenje dijakov, je Golhaber (2000, 21–22) ugotovil, da je potrebna večja kakovost izobraževanja, v kolikor želimo motivirati starše, da izberejo najboljšo šolo za svojega otroka. Meni tudi, da lahko ima motivacijski faktor vpliv na izbiro šole, vendar ni nujno, da ga bodo starši pri odločitvi upoštevali.

Izbira šole vsem učencem ne prinaša samo pozitivnih lastnosti, kar so ugotovili tudi na harvardski fakulteti. Prva izmed ugotovitev je neenakost v izobraževanju: diskriminacija glede na to, kje se izobražuješ. Ugotavljajo, da tisti, ki so dosegli boljše rezultate, prihajajo iz družin z boljšo/višjo izobrazbo, kar pomeni, da na otroke ne vpliva toliko kakovost izobraževanja kot izobrazba njihovih staršev. Višja izobrazba staršev je lahko otroku motivacija. Do enakih ugotovitev je prišel Marks (2006, 21–40) in zapisal. Družinske lastnosti, kot so starševski poklic in izobrazba, občutno zmanjšujeta razlike med priseljenci in nepriseljenimi. Iz tega sledi, da šole nehoti spodbujajo razlike med učenci, ki izhajajo iz družin, kjer imajo starši nižjo stopnjo izobrazbe, v primerjavi z učenci, kjer so starši dosegli višjo stopnjo izobrazbe. To seveda ne bi smelo biti sprejemljivo, če želimo enakost izobraževanja za vse. Po drugi strani pa bi bilo treba vrednotenje otrok po stopnji njihovih staršev ukiniti in otroke čim bolj spodbujati k osebni rasti ter napredku. Pustimo otrokom svobodno pot v izobraževanju in z vrednotenjem ne zavirajmo njihovega razvoja, ki lahko mit o povezavi med stopnjo izobrazbe staršev ter njihovimi sposobnosti vsaj v nekaterih primerih zavrže.

Stopnja izobrazbe staršev pa ni edini razlog za razlike v izobraževanju otrok. Predvsem v večjih državah, kjer prihaja do mešanja narodnosti, kot na primer v Ameriki, so različni avtorji večkrat opozarjali na *diskriminacijo*. Do takšnih ugotovitev so prišli Elmore idr. (2009), ki ugotavljajo, da vrsta izbire povečuje rasno diskriminacijo, saj določene šole vpisujejo več pripadnikov ene rasne pripadnosti kot druge (šole, ki vpisujejo več belcev, druge, ki vpisujejo več črnih, mehiških, kitajskih učencev). Ob vsem tem pa je Glazer (2005, 6) ugotovil, da za najbolj ločevalno in neenakopravno državo za črnce in hispanke

učence v Združenih državah Amerike velja New York. Na prepoved rasne diskriminatornosti nas opozarjajo mednarodni dokumenti in tudi naša ustava, ampak kot je razvidno iz prakse, to razlikovanje še zmeraj obstaja.

Izobraževalna sfera je zajetna in kot vsaka izmed dejavnosti prinaša pozitivne in negativne posledice. Spoznali smo že diskriminacijo,¹⁸ v izobraževanju pa se srečujemo še s *segregacijo*¹⁹ otrok, ki ima prav tako negativen učinek. Vpliv segregacije na izobraževanje nam prikažejo mnoge ugotovitve različnih avtorjev po vsem svetu. Tako Dronkers in Levels (2007, 435) menita, da ima v šolah etična in socialno-ekonomska segregacija negativen vpliv na učence. Ugotovitve Burgessa in Wilsonove (2005, 33) so, da je segregacija v angleških šolah precej prisotna. Segregacija je večja za dijake iz Indije, Pakistana in Bangladeša kot za temnopolte dijake karibskega in afriškega porekla. Iz tega lahko sklepamo, da kljub razvitosti, ki jo pripisujejo Angliji, razvršča dijake po njihovem poreklu. Vendar Anglija ni edina država, kjer dijaki čutijo segregacijo, saj je Wainer (2006, 129–165) zapisal, da se je zaradi imigracij latinskega prebivalstva v ameriških javnih šolah do njih čutila segregacija. Problematiko, ki nastane zaradi barve kože, je težko vzpostaviti, posebej še, če sožitje med črnskimi in belskimi skupinami ne obstaja že izven šolskega prostora. Prav zato je Kitt (2009) menil, da šolski odbor ne more nositi odgovornosti za vključitev v skupnost. Šolski odbor težko prevzame odgovornost, če ima problematika segregacije v Ameriki širše razsežnosti. Če samo pogledamo primer okrožja Walthall v podeželskem delu Misisipija, kjer smo vsako leto 300 učencem, med njimi večini belcem, dovolili premestitev v šolo izven njihovega stanovanjskega okrožja, zaradi česar se je spremenila sestava razredov. Na teh šolah so belopolte učence razvrstili posebne razrede, zaradi česar je v vseh letnikih nastalo veliko število razredov z izključno temnopoltnimi učenci. Gibanje za državne pravice je leta 1964 v Misisipiju privedlo do umora treh predstavnikov gibanja, kar je bila spodbuda za sprejetje zakona, ki prepoveduje rasno segregacijo v šolah. In kljub temu se je v Walthallu nadaljevalo nedovoljeno premeščanje učencev na druge šole, s čimer so spodkopavali prizadevanja za desegregacijo. Čeprav so v omenjenem šolskem okrožju v začetku devedesetih let prejšnjega stoletja uvedli nekaj sprememb, se je praksa nadaljevala, šole so vse bolj uvajale segregacijo. Na kar nakazujejo podatki iz leta 2008 ko je šola Salem Attendace Center obiskovalo 66 % belopoltnih in tretjina temnopoltnih učencev. To je bila velika sprememba od leta 1992, ko je bila večina učencev na tej šoli temnopoltnih (58 %). Iz tega sledi, da sprememba rasne sestave v šolah niso nastale zaradi sprememb v populaciji, temveč zaradi nezakonite šolske politike, ki je vsako leto dovolila premestitev več sto belopoltnih učencev na druge šole (Reuters 2010, 8).

¹⁸ Diskriminacija je dajanje, priznavanje manjših pravic ali ugodnosti komu v primeri z drugimi, zapostavljanje (Pogačnik 2008).

¹⁹ Segregacija je ločevanje, zapostavljanje določene rase, določenega družbenega sloja na vseh področjih javnega življenja, rasno razlikovanje, segregacija v šolstvu (Pogačnik 2008).

Vendar barva kože ni edini dejavnik segregacije. Kakšno vlogo ima ob vsem tem okolje, je leta 2005 zapisal Lawrence (2005, 1353), ko je menil, da urbani šolski sistem bolj kot kadarkoli segregira učence po rasi in razredih. Vpliv razlikovanj se samo še stopnjuje, kar ima posledično vpliv na uspešnost učenca. To je v svoji analizi ugotovil Goldsmith (2009, 1913–1941). Območja, kjer v šolah prevladujeta črna in latinska populacija, sta na dolgi rok povezana s slabšim učnim uspehom. Za dijake, ki obiskujejo šolo s pretežno črno in latinsko populacijo, velja, da je manjša verjetnost, da bodo šolanje zaključili kot njihovi vrstniki v podobnih šolah s pretežno belim prebivalstvom.

Ob tem se sprašujemo, ali ima na uspešnost dijaka res tolikšen vpliv populacija oziroma lahko to povežemo z motivacijo, ki je najverjetneje višja med belim prebivalstvom. A Bowditch (2009, 27) je prišel do kontraindiktornih ugotovitev, da na končanje šolanja ne vpliva samo barva kože, ampak da je desetkrat večja verjetnost, da bodo zapustili šolanje brez dokončane kvalifikacije najrevnejši škotski otroci, kot pa njihovi bogati sovrstniki. Iz tega sledi, da poleg barve kože svojo vlogo odigra še njihovo premoženjsko stanje. Vendar vse le ni tako črno, saj je Powell (2006, 577–599) ugotovil, da dijaki, ki so zapustili srednjo šolo brez kvalifikacije, kasneje sodelujejo v posebnem izobraževanju, ki jim omogoči dokončanje izobraževanja.

Razlikovanje otrok je bilo čutiti predvsem zaradi njihove narodnosti, barve kože, socialnega statusa, vendar do razlikovanj prihaja tudi med javnimi in zasebnimi šolami. Billgerjeva (2009, 393–402) ugotavlja, da so do nedavnega skorajda vse spolno segregirane šole zasebne, čeprav celovitih podatkov za javno šolo še ni. S takšnimi ugotovitvami se ne strinja Al-Qatari (2009) in zapiše: /.../ medtem ko kuvajtske javne šole segregirajo, večina zasebnih šol, zlasti tistih z britanskim oziroma ameriškim učnim načrtom, ne. Saporito (2009, 172) meni, da se segregacija čuti tudi med šolami, saj vpis na zasebne šole prispeva k rasni segregaciji v javnih šolah, ker želijo bele družine povečati socialni status svojih otrok, ki zapuščajo javne šole. Tako se na javnih šolah poveča odstotek otrok, ki so temnopolti. Zato je o segregaciji med javnimi in zasebnimi šolami nesmiselno govoriti posplošeno, saj se to med državami razlikuje.

Pri nas težav s segregacijo otrok, kot jih največkrat opisuje tujina, ni zaznati. Velikokrat se jih samo potihoma začuti. Rasna segregacija se zazna med romskimi in slovenskimi učenci ter učenci iz balkanskih držav. Vendar se s problematiko romskih otrok ne srečujemo samo pri nas, kar nam nakazujejo podatki iz drugih držav, kot je npr. Češka. Favin (2009, 11) je zapisal, da večina Romov živi v revščini in kriminalu skupaj z očitno in skrito diskriminacijo češke družbe, saj češki vladi ni uspelo končati izločevanja romskih otrok, zato ostajajo večinoma v šolah s prilagojenim programom. Te šole pa ne spodbujajo sposobnosti, ki so potrebne, da se prekine krog revščine, v kateri je večina romskih otrok rojena.

Vsega bremena in posledic ne smemo očitati vladi oziroma šolam, ki ne spodbujajo sposobnosti romskih otrok. Velik korak k temu bi lahko naredila romska skupnost. Če se ozremo okoli sebe, lahko zasledimo, da so nekateri Romi sprejeli naš način življenja in ga v

primerjavi z nekaterimi celo presegli, s tem pa izničili krog revščine. Ob tem se moramo zavedati, da je njihova življenjska tradicija takšna, kot je, na nas je le, da jim ponudimo možnost izbire.

Ob vseh naštetih možnostih, ki staršem olajšajo oziroma celo otežijo možnost izbire izobraževanja za svojega otroka, je staršem ponujeno še *izobraževanje na domu*. Izobraževanje na domu je že od nekdaj močno prisotno v Ameriki. Tam lahko starši izbirajo med javnimi in zasebnimi šolami oziroma se odločijo za izobraževanje na domu. Število otrok, katerih starši se odločajo za izobraževanje na zasebnih šolah oziroma jih šolajo na domu, v svojem prispevku obravnava Isenberg (2006) in zapiše, da več kot trinajst odstotkov šoloobveznih otrok obiskuje zasebno šolo, od teh se jih več kot dva odstotka šola na domu.

K takšnemu odstotku otrok, ki se v Ameriki izobražujejo na domu, je prispevala šolska zakonodaja, ki ne preprečuje tovrstnega izobraževanja. Evropska unija, kjer zakonodaja tega področja še ni uredila, se, kot so povedali evropski uradniki, bolj nagiba k modelu nemške vlade, ki močno omejuje tovrstno izobraževanje. Kljub temu so znana dejstva, da se tovrstni način izobraževanja širi po vsej Evropi. Razmišljanja staršev oziroma njihov pogled, ko se odločijo za izobraževanje otrok na domu, so zajeti v raziskavah. Študija, ki so jo izpeljali na univerzi v Londonu, ugotavlja, da ima dobra polovica staršev, katerih otroci se šolajo na domu, le srednješolsko izobrazbo (Zotlar Bolce 2005). Povezavo med izobrazbo in šolanjem na domu lahko najverjetneje najdemo v tem, da se družine, ki zapustijo sistem javnega šolstva, raje odločijo za šolanje otrok na domu, kot da bi otroke napotile v zasebne šole. Razlogi so predvsem v prostem času mater in njihovem slabem plačilu za delo, medtem ko je šolanje na zasebnih šolah precej dražje. In najverjetneje je plačilo razlog, ki te starše privede do odločitve, da bodo svojega otroka izobraževali na domu.

Možnost izbire izobraževanja otroka na domu je ponujena tudi našim staršem in otrokom. Družine, ki se odločijo za tovrstno izobraževanje, navežejo stik s šolo, podpišejo listino, s katero se obvežejo, da bodo zagotavljali šolske standarde znanja. Od šole prejmejo učni načrt, seznam literature ter urnik preverjanja znanja, saj teste otroci opravljajo na šoli. Starše šola obvešča o izletih, šoli v naravi ali drugih skupinskih dejavnostih, v katere se učenci lahko vključijo (oddaja Modro 2007). Čeprav način dela in vključevanje otrok, ki se šolajo na domu, omogoča preplet le-teh z izobraževalno sfero, je v Sloveniji število staršev, ki so se odločili za šolanje na domu, skorajda zanemarljivo.

Šolanje na domu je le ena od možnosti, ki jo imajo naši starši za izobraževanje svojega otroka, vendar se za takšen način pri nas starši skorajda ne odločajo. Zato si pogledjmo, za katere načine izobraževanja pa se odločajo. Kljub izbiri za vpis v javno ali zasebno šolo se večina staršev še zmeraj odloča za javne šole. Razloge lahko iščemo v pokritosti krajev, kjer so zasebne šole prisotne, in ponudbi, če vemo, da lahko starši izbirajo med dvema osnovnima šolama in peščico srednjih šol, ki izobražujejo po gimnazijskem programu. Starši v veliki večini za otroke izberejo javne šole, kar nam pokažejo podatki, da se le 5 % gimnazijcev

izobražuje v zasebnih šolah (Šimenc 2003, 127). V začetku šolskega leta 2005/2006 je po podatkih Statističnega urada Republike Slovenije (2007) vse osnovne šole obiskovalo 167.890 učencev, od tega 199 na zasebnih osnovnih šolah, kar predstavlja le 0,12 %. V šolskem letu 2008/2009 je waldorfsko osnovno šolo obiskovalo 295 učencev, Osnovno šolo Alojzija Šuštarja pa 102 učenca. V šolskem letu 2009/2010 se je na osnovno waldorfsko šolo vpisalo 319 učencev in na Osnovno šolo Alojzija Šuštarja 149 učencev (Azbe 2009).

Zanimanje za zasebne šole se je nekoliko povečalo, a ta številka še vseeno ne prinaša tolikšnega odstopanja, da bi lahko ovrgla tezo, da se večina staršev še zmeraj odloča za javno šolo. Zato si pogledjmo, kakšno je bilo stanje ob začetku šolskega leta 2005/2006 v slovenskih srednjih šolah, kot ga prikazuje Statistični urad Republike Slovenije (2007). V srednje šole je bilo vpisanih 99.860 dijakov. 97.841 jih je bilo vpisanih v javne šole za mladino in 2.019 v zasebne šole, kar predstavlja 2,02 % dijakov.

Naši učenci v večini še zmeraj obiskujejo javne šole, za primerjavo pa pogledjmo, kako je v tujini. Večina šolarjev vsokraj vseh evropskih državah obiskuje javne ustanove, razen v Belgiji in na Nizozemskem, kjer je večina učencev vpisanih v zasebne institucije s koncesijo. Delež šolarjev v teh ustanovah je precejšen tudi v Španiji, Franciji in na Malti (med 21 in 26 %) ter v Veliki Britaniji (37 %). Na Portugalskem beležijo najvišji odstotek šolarjev v samostojnih zasebnih institucijah (12,4 %), sledijo ji Malta (9,4 %), Ciper (8,1 %) in Grčija (7 %). V Latviji, Litvi, Sloveniji, Bolgariji, Romuniji in na Irskem skoraj vsi učenci obiskujejo javne ustanove (98 % ali več). V 25 državah članicah EU samostojno zasebno šolanje obiskuje v povprečju le 2,7 % vseh šolarjev, zasebne institucije s koncesijo obiskuje 17,4 % otrok in javne šole 79,9 % (Fredriksson 2007, 20).

Iz podatkov je razvidno, da se v EU starši v veliki meri še zmeraj odločajo za javne šole. Drugačna pa je situacija na Nizozemskem, kjer po podatkih evropskega informacijskega omrežja na področju izobraževanja Eurydice (2007a) 76,3 % vseh učencev na predšolski, osnovnošolski in srednješolski ravni obiskuje zasebne šole. Povprečje števila učencev oziroma dijakov v zasebnih šolah v Avstriji, Češki, Danski, Finski, Franciji, Nemčiji, Grčiji, Madžarski, Islandiji, Irski, Italiji, Luksemburgu, Norveški, Poljski, Portugalski, Slovaški, Švedski in Veliki Britaniji znaša za osnovno šolo 6,4 %, za srednjo šolo pa 14 %. V izračun tega povprečja zavestno niso vključeni deleži Nizozemske, Belgije in Španije, ki imajo v Evropi največji delež zasebnih šol (Državni zbor Republike Slovenije 2007). Tunjić (2008, 59) dodaja, da na Irskem 90 % katoliških otrok obiskuje katoliške šole. Takšne so odločitve staršev v Evropi. Na podlagi podatkov, ki jih je navedel Kustura (2008), smo dobili vpogled o odločitvah o vrsti izobraževanja pri naših južnih sosedih, in sicer je v letu 2006 v Zagrebu vse srednje zasebne šole obiskovalo okoli 1.300 učencev. Možnosti izbire izobraževanja so prednost za starše in učence. Lahko pa ta ista možnost izbire oteži šolskemu sistemu možnost predvidevanja premikov med učenci, s tem pa težko predvidijo prostorske potrebe na šoli. Lahko se zgodi, da določeno število učencev zapusti šolo, spraznijo se klopi, razredi in

posledično postane šola neučinkovita pri posredovanju znanja (Kennedy 2007, 18–26). V kolikor bi želeli, da se v izobraževanju izpostavi nekakšno ravnovesje in hkrati popestri izobraževalni sistem, si moramo zadati smernice. Pristojni v Sloveniji so si zato zadali cilj, da delež zasebnih šol do leta 2013 približajo povprečju evropskih držav, ki so sprejele koncept zasebnega šolstva kot dopolnitev javne mreže šol. Raznolikost izobraževalne ponudbe se na slovenskih tleh sicer povečuje, a se večina staršev še premalo zaveda možnosti in vloge, ki jo imajo pri izbiri izobraževanja svojega otroka. Starši imajo še vedno premalo informacij o možnostih izobraževanja svojih otrok na zasebnih šolah – kar je jasno sporočilo zasebnim šolam. Šole naj ponujajo čim boljše informacije o svojem delovanju, načinu in programih, da se starši zanje lahko odločijo, saj so raziskave pokazale, da dajejo straši prednost dobri informiranosti, kakovosti izobraževanja in dosežkom učencev (Feinberg in Lubeinski 2008, 242). Pravica staršev do izbire obstaja, vendar je velikokrat prepletena z ovirami, ki učencev ne pripelje do možne oziroma želene izobraževalne ustanove.

Čeprav razlike po svetu obstajajo in so določene ovire v nekaterih državah bolj izpostavljene kot drugje, idealne države, ki bi staršem omogočala brezskrbno izbiro, skorajda ni. Pri nas se segregacije vsaj javno ne občuti, vendar so učenci z zasebništvom, ki imajo koncesijo, omejeni predvsem zaradi oddaljenosti, poenotenega učnega programa in izobraževanja samo na gimnazijski ravni. Čeprav se je z leti želja dijakov, da se izobražujejo v gimnazijskem programu, precej povečala, ne smemo pozabiti na enako možnost izbire tudi za dijake, ki ne želijo v gimnazijo oziroma njihove učne sposobnosti niso zadovoljive zanje. Zato je pomembno, da so možnosti izbire tako raznolike, da zadovoljijo želje in potrebe vseh, ki si poleg javnega želijo še drugačnih oblik izobraževanja, kar naj se jim omogočeni brez dodatnih finančnih obremenitev, ki bi jih odvrnila od izražene želje po drugačnem izobraževanju.

Možnosti raznolikega izobraževanja tako pri nas kot v svetu obstajata, vendar lahko starši pri izbiri izobraževanja naletijo na ovire. Da bi lažje zaobjeli želje in možnosti v našem sistemu izobraževanja, smo pogled zainteresirane javnosti osvetlili skozi medije, saj je bilo prav o zasebnem šolstvu in spremembah, ki so bili predlagani v noveli, veliko dilem, ki so nam jih mediji približali skozi članke in televizijske razprave.

5 POGLED ZAINTERESIRANE JAVNOSTI SKOZI MEDIJE

V letu 2007 se je pripravljala sprememba na novelo ZOFVI, ki se nanaša na spremembe financiranja zasebnega šolstva, združevanje vrtcev in šol v centre, možnost odpiranja zasebnega šolstva tudi v poklicnem izobraževanju ter podeljevanja koncesij gospodarskim družbam. Mediji so s pomočjo časopisnih objav, TV-oddaj, javnih soočenj približevali dogajanje in nas sproti informirali o spremembah, ki so se dogajale z novelo ZOFVI. Ker se s predlogi vsi niso strinjali, smo tako dobili zagovornike in nasprotnike, ki so si vsak na svoj način prizadevali, da svoj prav najučinkoviteje predstavijo javnosti.

5.1 Politične razprave

Kadar želimo dobiti pogled zainteresirane javnosti skozi medije, se nam porodi vprašanje, kdo so mediji in kakšno vlogo odigrajo. Kotler in Foxova (2002, 7–32) menita, da so z marketinškega vidika mediji sestavni del orodja, ki omogoča organizacijam sporočanje in informiranje najširše javnosti o njihovi identiteti. Trnavčevičeva (2007, 149) pa je o medijih zapisala, da so ključni dejavniki pri prenosu informacij, kar pomeni, da lahko v njih zasledimo tudi napovedi dogodkov in sprememb na različnih področjih. In prav o spremembah, ki naj bi jih sprejetje novele v letu 2007 prineslo v izobraževanje, so nas na različne načine informirali mediji, saj so bili vez med javnostjo in dogajanjem. Povezava med javnostjo in dogajanjem skozi časopisne članke, ki ustvarjajo podobo o šolstvu, lahko sproži reforme. Thomas (2002, 189) je zapisal če medijski diskurzi želijo vplivati na javno sfero in oblikovati socialne odnose, in če so medijski diskurzi sredstva, s katerimi se interpretira državna politika ter časopisni medij izbira, razvija in predstavlja za javno porabo, kaj bodo diskurzivne teme politike, potem lahko vsebine iz dnevnih časopisnih člankov razumemo kot napovednik šolske politike.

Časopisni članki nam sporočajo pomembne informacije, ki lahko vplivajo na posameznikove odločitve, ali pa se preko medijev odprejo širše razprave, ki posledično vplivajo na spremembe v političnem svetu oziroma na celotni ravni države. Takšen vpliv smo spremljali v letu 2007, ko so nas mediji informirali o spremembah novele ZOFVI. Če vemo, da je kot politična tema zasebno šolstvo vedno aktualno, potem ni nič nenavadnega, da sta se v političnih krogih ustvarila dva polarizirana kroga. O tem, da je odnos med stroko in šolsko politiko vedno aktualna in občutljiva tema, ki zadeva tako stroko kot šolsko politiko, najbrž ni nobenega dvoma. Prav tako se je verjetno mogoče strinjati, da ta odnos ni nekaj, kar bi bilo enkrat za vselej določeno (Kodelja 2007b, 35). Informacije so bile dobrodošle za vse, čeprav so bile najverjetneje najbolj dobrodošle predvsem za starše, saj so jim s tem približale možnosti izobraževanja in jim pomagale pri odločitvah, ki so vplivale na izbiro izobraževanja za njihove otroke.

5.1.1 *Novela na poti političnih razprav*

Zakoni, podzakonski predpisi in drugi splošni akti morajo biti v skladu z našo ustavo (Ustava Republike Slovenije 1991). Vlada predlaga državnemu zboru v sprejem zakone, državni proračun, ... Predloženi zakon se obravnava in sprejme po postopku. V tem času morajo potekati pogajanja in usklajevanja s socialnimi partnerji. Pot do potrditve predlaganega zakona je še dolga. Kar je bilo tudi pri predlagani noveli ZOFVI v 2007, saj sta bili ob predlogu zakona koalicija in opozicija vsaka na svojem bregu. Zato je predlogu novele sledila razprava in glasovanje pred drugo obravnavo. Tako so lahko na javni predstavitvi zagovorniki ter nasprotniki izrazili svoje mnenje in morda s tem še vplivali na odločitev posameznika pred drugim glasovanjem, ki pa ni prinesla rešitve (Slovenska tiskovna agencija 2007g).

Zaradi nestrinjanja s predlogom novele ZOFVI so nasprotniki začeli zbirati podpise. Tako se je v podporo javnemu šolstvu zbralo 71.299 podpisov, ki so jih predali predsedniku državnega zbora Cukjatiju in s tem pozvali poslance, naj ne podprejo novele (Slovenska tiskovna agencija 2007c). S pozivom izražanja mnenj s pomočjo podpisov se niso strinjali vsi, zato so se za takšen način izražanja mnenja odločili tudi na drugi strani. Podpisniki te pobude so napovedali internacionalizacijo zbiranja podpisov (Avsenik 2007, 28). Pod to pobudo se je skupaj podpisalo več kot 600 podpisnikov (Zaniuk 2007).

Kljub zapletom, ki jo je novela ZOFVI že imela za seboj, se poslanci še vedno niso uskladili, saj se je še zmeraj čutilo, da sedijo na dveh straneh (Socialni demokrati 2007; Slovenska tiskovna agencija 2007e).

Ker so bili poslanci še zmeraj na dveh bregovih, se jim je ponovna možnost razprave ponudila s tretjo obravnavo. Z izidom glasovanja, ki je sledil, se nikakor niso strinjale opozicijske stranke, saj so na predlagano novelo vložile veto, kar ponovno ni prineslo končne rešitve na predlagano, ampak je postopek le še otežilo. Saj so se na pobudo enajstih državnih svetnikov sestali na izredni seji, na kateri so odločali o vetu.²⁰ Za veto pa so se odločili, ker so menili, da bistvena vprašanja niso bila usklajena (Slovenska tiskovna agencija 2007f). In kaj takšen predlog pomeni za samo novelo zakona? Pomeni, da predlog ponovno vrnejo v državni zbor in poslance pozovejo k ponovnemu glasovanju. S tem sta obe strani dobile nekaj časa, da sta ponovno razmislili, kakšne koristi bi s sprejetjem pridobili v izobraževanju. Koalicijski poslanci so se po razmisleku odločili, da pri ponovnem glasovanju podprejo zakon, ki je dober in kakovostno pripravljen (Štrukelj 2007, 4). Nestrinjanja so šla tako daleč, da so nasprotniki novele začeli rešitev iskati v referendumu. Razmišljanja o referendumu so postala tako zanimiva, da so se o njih razpisali v časopisnih člankih (Čakš 2007c, 1; Slovenska tiskovna agencija 2007d, 4), Drole (2007, 4) pa je zapisal četudi veto državnega sveta ne bo zalegel kot opozorilo o neustreznosti zakona, opozicija napoveduje referendum.

²⁰ Največji vpliv na odločitev državnega zbora ima državni svet preko pravice do odločilnega veta, saj lahko zahteva, da državni zbor še enkrat odloča o zakonu, ki ga je sicer že sprejel, pri čemer državni zbor lahko zakon ponovno sprejme le z večino glasov vseh poslancev (Grad in Pogorelec 2003, 48).

Vendar smo glede na izid glasovanja, ki je po premisleku sledil, lahko sklepali, da se je ob vnovični možnosti glasovanja nekaj poslancev premislilo, saj so od 46 glasov iz prvega kroga ostali le še štirje, proti pa je glasovalo 29 poslancev (Koren 2007b, 2; Krebelj 2007a, 2; Čakš 2007d, 1). Ker je po ponovnem glasovanju prišlo do tolikšnega preobrata, so v vladi pripravili nov predlog, ki pa ni vseboval najbolj spornih členov, to sta bila 100 % financiranje zasebnih šol in združevanje šol ter vrtcev v centre (Snežič 2007, 2; Čakš 2007e, 1), vendar ne smemo pozabiti, da je novela omogočala zasebno-javno partnerstvo z gospodarstvom, ki doslej ni bilo mogoče (Koren in Vidic 2007, 2; Knez 2007, 2). Zaradi takšnih možnosti, ki jih je novela predlagala in bi se z vztrajanjem izgubile, so se v koaliciji odločili, da se odpovedo noveli in to nekoliko spremenijo, vendar jih je pred vložitvijo novega predloga prehitela stranka SNS s svojim predlogom (Koren 2007c, 1; 2007a, 4; Poglajen 2007c, 5; Čakš 2007f, 1; Jakopec in Hočevar 2007, 1), ki se razlikuje predvsem po bolj restriktivnem, tako imenovanem protipedofilskem členu. V stranki SNS so menili, da ga predlagana sprememba, ki pokriva tako veliko področje, kot je izobraževanje, nujno potrebuje. Pri velikosti področja pa nikakor ne moremo mimo dejstva, da so uporabniki izobraževalnih storitev v veliki večini učenci oziroma dijaki, kar nas je še nazorneje privedlo do tega, zakaj so v stranki izpostavili predvsem protipedofilski člen.

V celotnem postopku novele, ki smo ga s pomočjo medijev vsaj nekoliko osvetlili in se s tem približali mnenju zainteresirane javnosti, ki je skozi postopke prinesla precej zapletov ter razprav, se v zakonodaji in pri poglobitnem predlogu o financiranju zasebnega šolstva ni nič spremenilo. Država za financiranje zasebnega šolstva, ki ima koncesijo, še naprej uporablja dvojni sistem, ki glede na leto ustanovitve šole zajema 100- ali 85-odstotno financiranje.

Ker ima lahko prav način financiranja odločilno vlogo pri odločitvi staršev za izobraževalno ustanovo in ker so jim lahko pri tem v veliko pomoč prav mediji, je bila dobrodošla osvetlitev možnosti financiranja zasebnega šolstva skozi časopisne članke.

5.1.2 *Financiranje*

Predlog o izenačitvi financiranja zasebnega šolstva pozdravljajo predvsem starši in otroci zasebnih šol, ki se ne strinjajo z razlikovanjem, saj obiskujejo šole, ki izobražujejo po javno priznanem programu. Takšna izenačitev se je predlagala z novelo ZOFVI, vendar je prav zaradi nje v javnosti prihajalo do različnih mnenj, saj bi se s sprejetjem takšnega predloga vse šole financiralo enako (100 %). Takšnega predloga so bili najbolj veseli starši in otroci, ki obiskujejo zasebne šole, saj staršem otrok, ki obiskujejo zasebno šolo, ni bilo jasno, zakaj morajo sami plačevati 15 % (Kerže 2007b).

Nestrinjanje so utemeljili s tem, da vsi prispevamo v državno blagajno, iz katere se plačuje javno šolstvo, zato naj država tudi zasebno šolo financira enako. Vendar so v stranki SDS v letu 2009 predlagali dopolnilo, po katerem bi zasebnim šolam za učence in dijake, katerih

starši prejemajo socialno denarno pomoč, pripadalo 100 % sredstev za izvajanje programa javne šole. Za izvedbo programa sicer novela predvideva zagotavljanje 85 % sredstev, ki jih država ali oziroma občina zagotavlja za izvajanje programa javne šole (Slovenska tiskovna agencija 2007i). In če ob tem še vemo, da se vsi javnofinančni uporabniki financirajo iz sredstev, ki so pridobljena posredno ali neposredno od ljudi z namenom, da jim v zameno za to zagotavljajo določene storitve (Last 2002, 180), se starši sprašujejo, zakaj prihaja do razlik v višini financiranja. Saj v nasprotnem primeru 85 % financiranje za starše pomeni hkratno plačevanje tako javnih kot zasebnih šol (Klemenc 2007, 6; Leban 2007, 37). Zato starši otrok, ki obiskujejo zasebne šole, pričakujejo, da se način financiranja izenači (Nidorfer idr. 2007, 6). V načinu financiranja so po mnenju Borka (2007, 5) učenci in učenke v neenakopravnem položaju in pravzaprav diskriminirani. Prav zato, ker med zasebnimi šolami prihaja do različne višine financiranja, morajo starši, ki želijo šolati otroka na želeni šoli, sami pokriti 15 %. Če starši tega bremena ne zmorejo, je v ta namen ustanovljen dobrodelni sklad (Kerže 2007b).

Nidorfer (2007a, 11) je zapisal, da imajo šole v sklopu sklada urejeno socialno pomoč za tiste otroke, ki tega finančnega bremena ne zmorejo. To Krebelj (2007a, 2) še dodatno razloži, ko zapiše, da imajo zasebne šole ustanovljen sklad za tiste dijake, ki so brez potrebnih sredstev, in zato meni, da je nesmiselno govoriti, da se dijakom, ki nimajo lastnih sredstev, omejuje vpis na želeno zasebno šolo, saj lahko iz tega sklepamo, da jim prav omenjeni sklad omogoča možnost izbire. In prav finančno bremenitev zagovorniki enakega financiranja izpostavljajo kot oviro, da se straši v tolikšnem številu ne odločajo za vpis na zasebne šole. Tudi Afner (2007, 71) meni, da bi veliko staršev vpisalo svoje otroke v zasebne šole, če ne bi bilo treba plačevati šolnine.

Vendar to ni edina ovira zasebnemu šolstvu, saj pri vsem tem ne smemo pozabiti še na zasebne šole, ki koncesije sploh nimajo in od države ne prejemajo državnih sredstev. To je v veliki meri vzrok, da se ne ustanovijo. Na to je opozoril tudi Volčanšek (2009), ko je zapisal, da si je po mnenju predsednika društva Družinska pobuda težko predstavljati, da bi ministrstvo na podlagi ene odločbe odtegnilo financiranje obstoječim zasebnim šolam, je pa ob taki zakonodaji bistveno težje ustanoviti novo šolo. Če bi želeli, da se ponudba izobraževalnih programov popestri tudi z zasebnim šolstvom, bi najverjetneje bila dobrodošla finančna pomoč države, četudi bi pokrivala le določen odstotek.

Do zdaj smo večinoma poudarjali pravičnost za vse otroke in osvetlili izenačitev financiranja zasebnega in javnega šolstva, kar bi posledično prineslo pozitivnost za starše in otroke zasebnih šol. Pri tem pa ne smemo pozabiti na starše, ki so se odločili, da svojega otroka vpišejo v javno šolo, saj tudi oni nosijo del finančnega bremena. Javne šole se že zdaj ne financirajo več izključno iz javnih sredstev, kot piše v Ustavi RS (57. čl.) se vse večji delež denarnega bremena prelaga na starše.

Z višino finančnih sredstev je lahko povezana kakovost dela, če ne drugače, je le od tega odvisna nabava materiala in opreme, kar lahko posledično vpliva na kakovost dela in prav zato si nihče ne želi, da bi kakovost v šolstvu padla. Po tem takem ne sme biti vprašanje, katera šola je boljša – javna ali zasebna. Obe naj pokrivata interese staršev in otrok. Zato lahko od vseh zahtevamo kakovostno izvedbo programa (Škrinjar 2007, 5). Izobraževalna ustanova je dolžna zagotoviti kakovost, saj je od nje tudi odvisna. Remškar (2007, 5) je menil, da bo z dejavnostjo poučevanja preživel le pod pogojem, da bodo z njegovim delom zadovoljni otroci in njihovi starši, ki ga za njegov trud za uspeh svojih otrok plačujejo. Zato je proti kakršnemu koli državnemu sofinanciranju zasebnega šolstva, saj meni, da naj zasebno šolstvo financirajo njegovi uporabniki ali sponzorji, javno šolstvo pa naj plačuje država. Financiranje zasebnega šolstva se kljub predlogom in razpravam do danes ni spremenilo in ostaja enako. To pomeni, da lahko starši za svojega otroka izbirajo med različnimi načini izobraževanja, vendar pred odločitvijo ne smejo pozabiti, da še vedno sami krijejo del finančnih stroškov.

5.2 Razprave staršev

Morda se je prvi trenutek komu zazdelo, da se je vprašanje novele ZOFVI vrtelo le v političnih in strokovnih krogih, vendar temu ni bilo tako, saj so se v javne razprave o spremembah v noveli ZOFVI vključili tudi starši – tako tisti, ki so za svoje otroke izbrali javno šolo, kot tisti iz zasebnih. Kar je čisto razumljivo, če vemo, da bi spremembe, ki bi jih prinesla novela, občutili prav oni, saj se je predlog navezoval na višino financiranja zasebnega šolstva. Starši, ki se odločijo, da se bo njihov otrok izobraževal na zasebni šoli, kljub temu da ima šola državno sofinanciranje, sami plačujejo razliko 15 %, kar se jim je zdelo nepravilno, saj so menili, da bi se te razlike morale izenačiti. Po njihovem naj bi do izenačitve javnih in zasebnih šol s koncesijo prišlo, če se učenci v javnih in zasebnih šolah s koncesijo izobražujejo po enakem programu. Kljub temu da so starši otrok, ki obiskujejo zasebne šole, navedli razloge, zakaj naj bi prišlo do izenačitve financiranja, se vsi starši s predlogom niso strinjali. Z izenačitvijo financiranja med zasebno in javno šolo bi po njihovem prišli do druge težave, in sicer bi takšen način financiranja osiromašil javni šolski sistem, saj bi s tem bile v prednosti zasebne šole. Da to ni samo kaprica nekaterih, smo lahko videli v tujini, kjer so se posledice podpiranja zasebnega šolstva na račun javnih šol neverjetno hitro in katastrofalno pokazale v sosednji Italiji. Zato se ni mogoče izgovarjati, da učinkov ni mogoče predvideti, ali se pretvarjati, da bodo pri nas kaj drugačni (Breznik in Kozinc 2007).

Smiselno bi bilo, da se pri takšnih odločitvah vsaj nekoliko ustavimo in jih dodobra pretehtamo, da jih kdaj kasneje ne bi obžalovali. Mediji so v časopisnih člankih prikazali pogled financiranja, ki lahko poglavitno vpliva na odločitev izobraževanja.

5.2.1 Pravice staršev

Kljub neizenačitvi financiranja zasebnega šolstva z javnim imajo starši možnost izbrati, kam bodo vpisali svojega otroka. Čeprav bodo sami prispevali del sredstev, se bodo njihovi otroci izobraževali po načinu, ki je najbližji njihovim vrednotam. Starši kot dijaki imajo pravico vedeti, k oblikovanju katerih vrednot je zavezana šola, v katero se njihov otrok vpisuje (Kroflič 2004, 2007b, 2007a; Medveš 2007). Starši imajo kot roditelji pravico, da svoje otroke vzgajajo po svojem prepričanju in javno šolstvo je eno izmed zagotovil, ki otrokom omogoča uresničevanje pravice, med katere sodi tudi svoboda vesti (Breznik in Kozinc 2007). Ustanavljanje zasebnih šol omogoča staršem zgolj možnost izbire, ki obstaja po vsem svetu, še naprej pa bo obstajalo veliko kakovostnih javnih šol, v katere bodo starši lahko vpisovali svoje otroke in jim omogočili prav tako kakovostno izobrazbo (Klemenc 2007, 6).

Če bomo želeli povečati možnost, bomo morali tako v javnih kot zasebnih šolah ustanoviti nove programe, zasebno šolstvo pa razširiti na druga področja in stopnje izobrazbe. Razlog, da se za takšno zasebno šolo ne bi odločili, lahko iščemo tudi v oddaljenosti kraja bivanja, če vemo, da so pri nas zasebne šole ustanovljene le v večjih mestih, kar na nek način nakazuje na diskriminatornost otrok. Če smo že razmišljali o povečani ponudbi izobraževanja, je smiselno, da vemo, kaj si straši za svoje otroke sploh želijo. Želje staršev nam vsaj nekoliko prikazuje naslednja preglednica.

Preglednica 4: Želje staršev za svojega otroka.

Želje staršev za svojega otroka.	Odgovori	Delež
Možnosti izbire med večimi možnostmi.	517	78,8 %
Samo javne šole brez možnosti izbire.	134	20,4 %
Ne vem, me ne zanima.	5	0,8 %

Vir: Pravično šolstvo 2008.

Število glasovic je bilo 656. Prvo glasovanje je bilo v četrtek, 11. oktobra 2007, ob 6:59. Zadnje glasovanje je bilo v četrtek, 11. septembra 2008, ob 20:56. Podatki o glasovanju so bili objavljeni na internetni strani Pravičnega šolstva.

Iz preglednice 4 je razvidno, da je na vprašanje Kaj si želite za svojega otroka? V skoraj enem letu glasovalo le 656 staršev oziroma udeležencev. To je glede na število šoloobvezni otrok, v šolskem letu 2007/2008 jih je bilo 165.910, izredno malo (Azbe 2009). Glede na število glasovnic lahko menimo, da se je za glasovanje na internetni strani Pravičnega šolstva o Željah staršev za svojega otroka v primerjavi s številom šoloobveznih otrok v letu 2007/2008 opredelilo manjše število staršev oziroma udeležencev.

5.2.2 Možnosti izbire

Pravica do izbire izobraževanja obstaja. Zato se moramo zavedati, da demokracija in kapitalizem zagovarjata princip, da naj ima prav vsak otrok pravico doseči svojim sposobnostim primerno najvišjo možno stopnjo odlične izobrazbe, ne glede na spol, raso, veroizpoved, narodnost, socialni status. White (2009, 49) ugotavlja, da najboljšo izobrazbo zagotavljajo šole, ki združujejo otroke iz različnih verskih, socialnih in etičnih okolij. Po mnenju Lešana (2007, 37) so takšne možnosti samo v splošno dostopnih, urejenih, kakovostnih javnih šolah, katerih javno veljavne programe preverja država. Vanderberge (2006, 685–693) pa je zapisal, da se grupiranje učencev po njihovih sposobnostih izkazalo za neučinkovito, saj so rezultati študije pokazali, da grupiranje učencev po sposobnostih nima vpliva na učinkovitost. In prav zato, ker imajo otroci pravice, je bistveno, da se starši zavedajo teh pravic in možnosti izbire, ki jo imajo. Krovni koncept je prosta izbira posameznika, ki je odgovoren za svoje šolanje in izobraževanje. Posameznik (starš, otrok) naj bi imel pravico do izbire šole – tako vrste šole (javna, zasebna ali s koncesijo) kot tudi do določene izbirnosti v kurikulumu (Trnavčević 2003). Možnost izbire imajo, zato naj za svoje otroke poskrbijo po svojih najboljših močeh in prepričanjih.

Ker so pravice staršev povezane z možnostjo izbire, ki jim je omogočena, samo če obstaja več možnosti ponudbe, je bil v noveli podan predlog, da bi v izobraževalno dejavnost vključili tudi delodajalce. Zato je pomembno, da so mediji v svojih prispevkih zajeli tudi njihov glas.

5.3 Razprave delodajalcev

Sprememba novele bi vplivala tudi na nekoliko drugačno ponudbo izobraževanja, ki bi zajemala delodajalce, zato smo skozi javne razprave osvetlili tudi njihova mnenja. Javne razprave delodajalcev so potekale nekoliko drugače, saj so se osredotočili bolj na potrebe profilov, dela in trga. Razloge lahko najverjetneje iščemo v tem, da vpis na poklicnih in strokovnih šolah upada, na gimnazijah pa se povečuje, potrebe na trgu dela pa so ravno nasprotno. Takšna slika je bila jasna že tedaj, ko smo lahko videli, da je premalo kandidatov za tiste programe, ki se usposabljaajo za profile, katerih pomanjkanje je čutiti na trgu dela, velik pa je pritisk dijakov za poklice, v katerih po končanem izobraževanju težko najdejo zaposlitev. Zato je Antauer (Slovenska tiskovna agencija 2007a) menil, da smo se preveč ukvarjali s statusom izvajalcev in premalo z vsebino programov. Pomembno je, da dijaki, še preden se vpišejo, vidijo vizijo, kaj bodo v življenju počeli oziroma se jim po končanem izobraževanju omogoči, da dobijo zaposlitev. Vpisi v poklicne šole so že sedaj, ko se izobražujejo na javnih šolah, v upadanju, zato si v takšnem primeru težko predstavljamo, da bo zasebni sektor zainteresiran ustanavljati šole, za katere že zdaj ni dovolj kandidatov. Država bi lahko izobraževalni sistem regulirala s podeljevanjem koncesij, ki bi jih prejeli delodajalci (Muršak 2007b, 3).

V kolikor bi država podeljevala koncesije tudi delodajalcem oziroma gospodarskim družbam, bi se zagotovo vsaj nekaj podjetji v Sloveniji odločilo za ta korak, saj si pozitiven učinek ter potek takšnega delovanja lahko ogledamo v tujini. Čeprav je učinek delovanja takšnih podjetij, ki so se znila z izobraževalno sfero, v tujini znan, je predlog z novelo pri zainteresirani javnosti odprl veliko dilem. Delu politične strukture, ki so novelo predlagali, se je zdela pozitivna in bi v šolski prostor vnesla ugodnosti ter bi odpravila neenakost med dijaki, saj bi z razširijo ponudbo omogočila večjo možnost izbire, ki pred tem ni bila mogoča. Nasprotniki predloga so menili, da takšen predlog ne bi bil učinkovit, ker je v zadnjih letih vpis na poklicnih šolah bistveno upadel tudi zaradi težnje dijakov po višjih izobraževalnih programih. Zato bi bilo nesmiselno ustanavljati nove zasebne šole, za katere bi delodajalci pridobili koncesijo. Vendar se ob želji, da zagotovimo dijakom možnost izbire, ki jim pripada, ne moremo spraševati, kakšen bi bil vpis na javno oziroma zasebno šolo. Učinek le-tega bi pokazala praksa, če bi pri nas takšne šole obstajale.

Mnenjem o predlogu ZOFVI in spremembah, ki bi jih ta prinesla v izobraževanje, smo lahko sledili skozi javne razprave in medije, ki so nam s pomočjo časopisnih člankov, radijskih in televizijskih razprav približali pogled zainteresirane javnosti. Ker so bili udeleženci intervjujev neposredno vzeti iz šolskega okolja in pred tem niso izrazili mnenja na javnih oziroma televizijskih razpravah, smo njihovo mnenje izluščili in tako dodali še en kamenček v skupni mozaik.

6 METODOLOGIJA

Pri povezovanju kamenčkov v mozaik smo si pomagali z raziskavo, ki je bila izvedena kot študija primera. Če smo želeli raziskavo izvesti in zanjo izbrali študijo primera, smo z utemeljitvami različnih avtorjev zapisali, kaj so študije primerov. Študije primerov so temeljit opis in analiza posamezne enote ali zaokroženega sistema, na primer posameznika, programa, dogodka, skupine, posredovanja skupnosti (Merriam 1998, 19). Od poizvedovanja loči po tem, da je ožja, vendar zato bolj poglobljena in jo literatura definira kot študijo dejanskega primera (Tratnik 2002, 33–34). Raziskovalec, ki se je odločil za študijo primera, raziskuje primer iz prakse, ki ga je poglobil in raziskal odnose, ki so bili povezani s primerom. Metoda študije primerov se precej uporablja v poslovnem svetu. Izvedena je lahko v obliki poglobljene pripovedi in opisa²¹ (Tratnik 2002, 33–34). Merriamova (1998, 19) je trdila, da raziskovalec izbere študijo primera zato, da dobi poglobljeno razumevanje situacije in pomena, ki ga ima ta za tiste, ki so vključeni v raziskavo. In prav zato, ker smo želeli dobiti poglobljeno razumevanje situacije o zasebnem šolstvu, kot je predhodno zapisala Merriamova, smo izbrali študijo primera. Socialni konstruktivizem,²² kakor so ga razvili avtorji, kot so Bergen in Luckman (1966), Watzlawick (1984) in Shotter (1993), se osredotoča na načine, kako ljudje dajejo smisel svetu, še posebej z deljenjem lastnih izkušenj z drugimi. Socialni konstruktivizem je eden od pristopov, ki jih je Habermas (1970) imenoval interpretativne metode.

Temeljni vir podatkov so bili starši, ravnatelji, učitelji in delodajalci ter časopisni članki v dnevnih časopisih iz leta 2007, ko se je sprememba v zakonodaji tudi začela. Uporabljene so tudi različne spletne strani SVIZ-a, Ministrstva za šolstvo in šport, organizacij, dnevnih časopisov ter Bela knjiga o vzgoji in izobraževanju v Republiki Sloveniji (Ministrstvo za šolstvo in šport 2011).

Z magistrsko nalogo smo želeli raziskati odnos staršev in različnih zainteresiranih javnosti, kot so ravnatelji, učitelji ter drugi, do zasebnega šolstva. Pri tem smo si zadali naslednje cilje:

- Podati in kritično opredeliti literaturo ter časopisne članke.
- Ugotoviti odnos zainteresiranih udeležencev do javnega šolstva.
- Ugotoviti, kakšen pomen udeleženci pripisujejo zasebni šoli.
- Podati priporočila za prakso in nadaljnje raziskovanje.

²¹ V angleščini »narrative description«.

²² Ta pojem raje uporabljamo kot socialni konstruktivizem, ki ga sicer raje uporabljajo Guba in Lincoln (1989) ter Knorr-Cetina (1983).

Uporabili smo naslednja raziskovalna vprašanja:

- Kakšne so zakonske osnove za ustanovitev zasebnih šol?
- Kako je financirano zasebno šolstvo?
- Kaj menijo ravnatelji, učitelji, starši in delodajalci o ustanovitvi zasebnih šol?
- Kakšen pomen pripisujejo udeleženci zasebnemu šolstvu?

6.1 Metode zbiranja podatkov

Vsebinsko, ki nam je pomagala odgovoriti na raziskovalna vprašanja, smo zbrali z *metodo zbiranja podatkov*. Podatke smo zbrali s skupinskimi intervjuji. Gre za posebno obliko intervjuja, pri katerem v pogovoru sodelujejo spraševalec in več vprašanih. S skupinskimi intervjuji smo želeli izkoristiti skupinsko dinamiko in spodbuditi vprašane, da se med seboj prosto pogovarjajo. Skupinski intervjuji imajo tako prednosti kot slabosti, ki jih moramo poznati vnaprej. Prednosti sta, da se večina ljudi pri odgovarjanju počuti varneje v skupini, saj jim ni treba odgovarjati na vsa vprašanja, in prost pogovor pomeni soočenje ter pridobitev več mnenj istočasno. Slabosti so v tem, da se nekateri ne želijo prosto in odprto odgovarjati v skupini in da je včasih težko obvladovati uravnoteženo skupino, kjer so v pogovor vključeni vsi in kjer ne prevladujejo mnenja nekaterih posameznikov (Tratnik 2002, 57).

Za izvedbo smo izbrali polstrukturirane skupinske intervjuje (semi-structured group interview). Ti imajo obliko ohlapno strukturiranih vodenih pogovorov (Esterby-Smith, Thorpe in Lowe 2005, 134). Polstrukturirani intervjuji so nestandardizirani, kar pomeni, da vprašanja niso bila za vse vprašane enaka in odgovori niso bili pripravljene vnaprej. Za polstrukturirani intervju je značilno, da raziskovalec pripravi seznam vprašanj, ki jih med intervjujem lahko dopolni s podvprašanji. Zato ni nujno, da vsi vprašani dobijo enaka vprašanja. Odvisno je od tega, kaj o temi vedo in kakšno je njihovo mesto v danem okolju. (Tratnik 2002, 53). Naloge spraševalca so postavljanje vprašanj, spodbujanje diskusije, poslušanje in opazovanje (Tratnik 2002, 57). Walker (1985, 5) je menil, da naj izpraševalec pospeši vsestransko izmenjavo pogledov, pri katerih vsi udeleženci izražajo svoje misli in odgovarjajo na misli drugih. Vendar Lowe in Nilssonova (1989, 49–51) izkušnja vodenja skupinskih intervjujev²³ potrjuje, da mora izvajalec takšnega intervjuja posebna znanja oziroma veščine. Omenja, da sta nujni vsaj dve vrsti, in sicer veščina spodbujanja, ki je pomembna pri vzpostavitvi in ustvarjanju stika pred začetkom razprave, ter usmerjanje pogovora.

²³Lowe in Nilsson (1989, 45) menita, da je bilo za vsak skupinski intervju, ki je trajal približno trideset minut, potrebnih dodatnih štirideset minut pred razpravo, da bi ustvaril primerno ozračje in bi se začela glavna razprava. Ta količina časa za priprave se neizkušnemu raziskovalcu morda zdi nenaravno dolga, vendar pa odseva pomembnost priprave in časa, ki ga potrebujejo ljudje, da se počutijo dovolj sproščene, da lahko v celoti sodelujejo v intervjuju.

Za lastno raziskavo smo polstrukturirane skupinske intervjuje izvedli na javnem srednješolskem centru na katerem sem poučevala in med gospodarstveniki. Na srednješolskem centru so bile izbrane tri šole, na dveh šolah sta potekala dva skupinska intervjuja, na eni šoli pa trije, ker se na tej šoli ravnatelj ni mogel udeležiti intervjuja z učitelji, zato je bil z njim intervju izveden posebej. V enem intervjuju so sodelovali ravnatelj in štirje učitelji, v drugem pa pet staršev. V naslednjo skupino intervjujev so bili zajeti delodajalci, ki se ukvarjajo z dejavnostmi, ki jih izvajajo obravnavane srednje šole. Zaradi narave dela in uskladitve so bili med delodajalci izvedeni trije intervjuji, in sicer je bil v prvih dveh po eden sodelujoč, v tretjem pa trije. Intervjuji²⁴ so v povprečju trajali pol ure, pred tem je bilo toliko časa porabljenega še za razpravo pred intervjujem.

6.2 Vzorec

V priložnostni vzorec so bili zajeti:

- šolski center, v okviru katerega deluje več srednjih šol;
- tri šole, na katerih so bili opravljeni skupinski intervjuji;
- skupina delodajalcev, sestavljena iz podjetij, ki sodelujejo s šolami.

Za priložnostni vzorec smo izbrali javni šolski center. Zanj smo se odločili, ker sem bila na tem šolskem centru zaposlena. Tako je bilo lažje, saj je intervju potekal v znanem okolju in je bilo lažje vzpostaviti stik z ravnatelji, učitelji in s starši, ki so privolili v intervju. Čeprav so intervjuji potekali v znanem okolju, je bilo prostovoljne udeležence težavno prepričati, da so sodelovali v raziskavi. To se je izkazalo predvsem pri starših.

Priložnostni vzorec je zajemal 35 ljudi, ki so bili pripravljene sodelovati. In zakaj smo se odločili, da v priložnosti vzorec zajamemo javno srednjo šolo? Ker nas je zanimalo mnenje in odnos, ki ga imajo do zasebnega šolstva ravnatelji ter pedagoški delavci, ki so zaposleni v javnih šolah, saj predvsem njim predstavlja zasebna šola konkurenco. Hkrati nam je izbira šole omogočila, da smo raziskali še stališče staršev otrok, ki obiskujejo javno šolo. Priložnostni vzorec ne omogoča posploševanja.

Skupinske intervjuje smo izvedli med:

- starši (3 skupine, iz vsake šole ena skupina);
- ravnatelji in učitelji (3 skupine, iz vsake šole ena skupina in 1 z ravnateljem, ki se skupinskega intervjuja ni mogel udeležiti);
- delodajalci (3 skupine).

V skupinskem intervjuju je:

- sodelovalo 5 udeležencev;
- bil izbran priložnostni vzorec.

²⁴ Vprašanja so predstavljena v prilogi 2.

V nadaljevanju podajamo interpretacijo polstrukturiranih intervjujev, pri katerih smo upoštevali izhodišča, podana v teoretičnem delu naloge.

Šola 1 je javna srednja poklicna in strokovna šola, ki deluje v okviru šolskega centra. Na šoli izvajajo 6 programov izobraževanja.

Šola 2 je javna srednja poklicna in strokovna šola. Na šoli izvajajo 5 programov izobraževanja.

Šola 3 je javna srednja poklicna in strokovna šola. Na šoli izvajajo 5 programov izobraževanja.

Skupino delodajalcev sestavlja 5 ljudi iz podjetij, ki se ukvarjajo z enakimi dejavnostmi, kot jih izobražujejo tri šole, ki so zajete v raziskavo.

6.3 Metoda analize podatkov

Podatke, ki smo jih pridobili s pomočjo skupinskih intervjujev, smo analizirali z metodo analize vsebine. Metoda analiza vsebine²⁵ je metoda, s katero formalno, na uveljavljen način, strukturiramo kvalitativne podatke. Zelo primerna je za analizo dolgega besedila. Pri tej metodi se oblikujejo kode, s katerimi so označene bistvene sestavine podatkov. Koda je lahko beseda, značilnost, tema ali zadeva (Tratnik 2002, 82). Kode, ki smo si jih določili, so dopolnjene z izjavami iz skupinskih intervjujev.

Proces kategorizacije je potekal po naslednjem zaporedju:

- ureditev po udeležencih in datumih;
- analiza intervjujev, določanje tem in kategorij;
- analiza skozi teme;
- po potrebi ponovno kategoriziranje podatkov.

V analizi in interpretaciji smo za intervjuvance uporabili kode, kar je omogočilo spoštovanje raziskovalne etike. Ker smo za intervjuvance uporabili kode, v nalogi ni bilo treba uporabljati spremenjenih imen.

²⁵ V angleščini »content analysis«.

Kode, ki smo jih uporabljali, so bile:

- R – ravnatelj, prva številka pomeni kodo šole, druga številka pomeni njegovo zaporedno številko.
- U – učitelj, prva številka pomeni kodo šole, druga številka pomeni njegovo zaporedno številko.
- S – starš, prva številka pomeni kodo šole, ki jo obiskuje njegov otrok, druga številka pomeni njegovo zaporedno številko.
- D – delodajalci, prva številka pomeni kodo za delodajalce, druga številka pomeni njegovo zaporedno število.

Metoda mora po Esterby-Smithu, Thorpu in Loweu (2005, 151) omogočati raziskovalcu, da iz podatkov razbere ključne značilnosti, hkrati pa se je moralo ohraniti bogastvo materiala, tako da se ga lahko uporabi kot dokaz za izvedene sklepe in zagotovi, da podatki govorijo sami zase. Veljavnost kvalitativne raziskave smo povečali s triangulacijo in biases (pristranosti). To pomeni, da so pri raziskovalcu razčiščena izhodišča, njegov pogled na svet in teoretična izhodišča izven raziskave (Merriam 1998, 62). Vse intervjuje smo zapisali.

6.4 Omejitve

V nalogi smo proučevali le odnos javnega šolstva do zasebnega in nismo posegali na področja, kot so pravno, ekonomsko in druga. Šol nismo razvrščali po njihovem načinu ustanavljanja oziroma po njihovih pedagoških načelih, kot so cerkvena, waldorfska, ampak smo na splošno predstavili zasebne šole, saj nas je zanimalo, kakšen pomen prepisujejo udeleženci zasebnemu šolstvu. Proučevali smo enotno stopnjo osnovne in srednje šole, ker se je novela ZOFVI navezovala na celoten segment te ravni izobraževanja.

Metodološka omejitev je bila, da ugotovitev nismo mogli posploševati na populacijo. Metodološka omejitev je število izbranih predmetov, zato bo posploševanje rezultatov v povezavi s teorijo in ne s populacijo (Yin v Tellis 1997, 3), kar predstavlja tudi metodološko omejitev študije primera kot raziskovalnega pristopa. Kot metodološka omejitev je tudi vloga raziskovalca, ki je primarni instrument za zbiranje podatkov (Merriam 1998, 7), saj metodologija kot temeljna strategija možnosti, ki so dosegljiva raziskovalcu, le-tega popolnoma vključuje od nezavednega pogleda na svet uzakonitve tega pogleda na svet skozi raziskovalni proces (Trnavčević 2001b, 5), in prav to vpliva tako na vsebino vprašanj kot analizo rezultatov.

7 ANALIZA IN INTERPRETACIJA

Predmet analize naloge so bila mnenja ravnateljev, učiteljev, staršev in delodajalcev o zasebnem šolstvu, kar smo interpretirali skozi naslednje kategorije in podkategorije:

- *odnosi do zasebnega šolstva;*
- pričakovanja;
- ovire;
- konkurenca;
- *enake možnosti;*
- izbira šole;
- strategija, kako do enakih možnosti financiranja;
- *zaposleni (kader);*
- *delodajalci in zasebne šole;*
- podeljevanje koncesij delodajalcem;
- povezovanje šolstva z gospodarstvom.

7.1 Odnosi do zasebnega šolstva

Zasebno šolstvo bomo zato pogledali bolj celostno in v razpravo vključili še stališče neposrednih udeležencev oziroma uporabnikov izobraževalnih storitev, zato smo v raziskavo vključili še njihovo mnenje. Tako so starši s šol, ki so sodelovali v intervjuju, povedali, da niso bili seznanjeni s problematiko zasebnega šolstva.

Starš S 1.2 je povedal, da z ozirom na to, da se je to komaj začelo uvajati, niso seznanjeni tako s slabostmi in prednostmi, ampak so nekje na sredini in nihajo med dobrim in slabim. *Starša S 1.2* in *S 1.3* sta izpostavila premalo informiranost. Poudarjanje neinformiranosti je zanimivo, saj je bilo v medijih kar nekaj člankov o tej tematiki (Afner 2007, 71; Borko 2007, 5; Čakš 2007a, 12; Koren 2007c, 1) in tudi televizijske razprave so budno spremljale novelo ZOFVI. Čeprav se starši v intervjuju niso eksplicitno opredelili do odnosa zasebnega šolstva, so jasnejši pogled nanj podali intervjuvanci v pedagoški sferi.

V šolah so odnos do zasebne šole spremljali predvsem z vidika nesorazmerij, saj se je zasebno šolstvo ustanavljajo na tistih področjih, kjer je že zdaj velik vpis. Prav zato je *ravnatelj R 1.1* povedal. Nimam odklonilnega stališča do zasebnega šolstva, imam pa določene zadržke pri srednjem šolstvu, ker se zasebne šole pojavljajo tam, kjer je veliko vpisa dijakov. V poklicnih šolah ni zanimanja za zasebne šole, ker je tudi vpis slab. Peček Čukova (2009, 13) ugotavlja, da je treba zagotoviti optimalno delo poklicnih in strokovnih šol, saj bi se lahko le še povečalo zmanjševanje vpisa nanje.

Ravnatelj R 1.1 in *učitelj U 1.4* sta poudarila, da načeloma nimata zadržkov do zasebnega šolstva, izpostavila pa sta področja in stopnje, kjer naj bi se razvoj omogočil. Kot predlog, da bi se takšen razvoj omogočil, je *učitelj U 1.3* dejal, naj se zasebno šolstvo razvija na tistih

področjih, kjer so sedaj vrzeli. Ob tem se poraja vprašanje, v kakšni meri bi nova zakonodaja v vzgoji in izobraževanju zapolnila te vrzeli, saj bi se zasebno šolstvo najverjetneje še naprej razvijalo predvsem na tistih področjih kjer je velik interes za vpis. To pa je v nasprotju s predlogi učiteljev *U 1.4* in *U 1.3*, da bi se s tem zapolnili poklicni in strokovni primankljaji.

Poudarjanje nesorazmerij in posledice, ki vplivajo na premajhen interes, je opisal Muršak (2007b, 3), ko je dejal, da si težko si predstavljamo, da bo zasebni sektor zainteresiran ustanavljati programe, za katere že zdaj ni dovolj kandidatov. Nekoliko drugače so problematiko zaznali učitelji *U 2.2*, *U 2.1*, *U 2.4*, *U 2.3* in ravnatelj *R 2.1*, ki so bili do zasebnega šolstva veliko bolj odklonilni, saj so menili, da skriva ogromno pasti in negativnih posledic. Prav zaradi vsega omenjenega je bil učitelj *U 3.4* mnenja, da naj srednje in osnovno šolstvo ostaneta javna, za preostalo izobraževanje pa ni več tako pomembno, ali je v javnem ali zasebnem šolstvu. S tem se strinja Lapi (2007, 61), ki je zapisal, da mora šolstvo ostati odgovornost države in ne sme postati odvisno od zasebnega sektorja. O odgovornosti države in o odnosu do zasebnega šolstva je *R 3.1* odgovoril takole. Če javna in zasebna šola delujeta pod enakimi pogoji pridobivanja programov, razvoja, če imajo šole enake obveznosti pri zaposlenih, če se morajo zaposleni enako izobraževati, izpopolnjevati, skratka, če delujemo pod enakimi pogoji, potem podpiram nastanek zasebnih šol. Čeprav je ravnatelj naštel pogoje, ki naj bi bili po njegovem izpolnjeni ob nastanku zasebnih šol, je anketa (september 2007) uglednega angleškega časopisa pokazala, da dve tretjini angleških volivcev nasprotujeta zasebnemu šolstvu. V Novi Zelandiji so javno napadli politika, ki je hotel privatizirati del šolstva – nasprotujejo celo temu, da bi zasebniki investirali v šolstvo (Leban 2007, 37).

Kakšne posledice bi lahko prineslo zasebništvo, je opisal učitelj *U 3.1*, ko je menil, da naj bo zasebno šolstvo le dopolnitev javnemu, s tem bi se dvignila kakovost in zapolnil prostor, ki zdaj manjka javni šoli. To nakazujejo tudi številne študije in ekonomske analize, ki so navedle dejstva, da zasebništvo ustvarja dodano vrednost in ima največje učinke v zmanjševanju javnih izdatkov ter v večanju kakovosti javnih storitev (Juričić 2008, 452). Z roko v roki se skriva večja moč. S sodelovanjem z zasebnim sektorjem se k skupnemu dobremu prispeva več, kot bi zmožel javni sektor s samostojnim izvajanjem storitev (Vrhnjak 2007, 481–486). V prid temu navajata Bettignies in Ros (2004) tri definicije, ki temeljijo na pomanjkljivostih zagotavljanja javnih storitev, in sicer nenehno naraščajoči javni izdatki v procesu zagotavljanja javnih storitev, njihove šibke značilnosti in malo inovativnosti v razvoju kakovostnejših javnih storitev. Vendar se vsi pedagoški delavci s tem niso strinjali.

Ker smo odnos do zasebnega šolstva z intervjuvanci osvetljevali s treh strani oziroma skupin, iz katerih izhajajo, je treba dodati še delodajalce. Po predlogu novele ZOFVI bi tudi delodajalci lahko odigrali večjo vlogo v izobraževalni sferi. Vendar je vprašanje, koliko si takšne vloge delodajalci sploh želijo, če vemo, da jim je že predhodna zakonodaja omogočala ustanovitev zasebništva, se kljub temu zanj niso odločili.

Delodajalci so prikazali nekoliko drugačno sliko o odnosu do zasebnega šolstva, saj je bil odnos vseh petih delodajalcev, ki so sodelovali v intervjuju, pozitiven, čeprav si je *delodajalec D 4.1* postavljajl vprašanje o programih. Veliko navdušenje nad takšnim načinom izobraževanja je izrazil *delodajalec D 4.4* in dodal, čim prej si želim zasebnih šol, saj bi se s tem tudi dvignila kakovost izobraževanja. S takšnim načinom dela bi se morda res dvignila kakovost dela, a po Šimencu (2007, 40) imajo nanjo vpliv finance, saj meni, da bo na kakovost dela v javnih šolah vplival zmanjšan obseg javnih financ. Kljub temu da je kakovost dela povezana s financami, je *delodajalec D 4.3* menil. Na zasebno šolo bi se vpisali tisti učenci, ki bi si želeli več znanja. Posebej še, če bi bile zasebne šole bolj kakovostne kot javne.

H kakovostnemu delu in večjemu zanimanju učencev lahko pripomore tudi ravnatelj, ki je postavljen v vlogo podjetnika v izobraževanju, saj lahko s tem pridobi prednost pred drugimi šolami na trgu (Trnavčević 2001a, 239). Če bo ravnatelj želel vlogo podjetnika dolgoročno obdržati, se bodo morali poleg kakovosti dela in iskanja dodatnih financ spremeniti tudi odnosi med učenci, učitelji in starši. Peček Čukova (2009, 13–18) je v raziskavi zapisala, da učitelji ugotavljajo, da so dijaki nepisciplinirani in ne spoštujejo učiteljev. Učiteljem avtoriteta pada tudi zaradi tega, ker si starši in učenci velikokrat jemljejo samo pravice in menijo, da lahko ob natrpanih urnikih staršev za njihove otroke poskrbijo učitelji. Če želimo, da se v šolskem sistemu uvedejo novosti in drugačni pristopi v izobraževanju, je treba najprej poznati želje ter pričakovanja, ki jih javnost in uporabniki tako od zasebne kot javne šole pričakujejo. Šele nato lahko ugotavljamo, kakšne so prednosti in ovire šolstva.

7.2 Pričakovanja

Ne glede na dejavnost, za katero se odločamo, se v nas porodijo pričakovanja. S povečanjem ponudbe in informiranostjo o zasebništvu so si lahko starši sami ustvarili mnenje o prednostih zasebnega šolstva, o katerem smo jih v intervjuju tudi spraševali. Prednost zasebne šole, ki jo je zaznal *starš S 2.3*, je bila v tem, da imajo starši možnost sodelovanja in dobre komunikacije z učitelji, učenci pa se seznanijo z drugačnim načinom podajanja snovi. Mendelssohn (2007, 63) vidi prednosti zasebne šole v povezanosti šole z družbo. Čeprav sta omenjeni starš in Mendelssohn videla prednost zasebne šole v nekakšni povezanosti šole s starši, je to poudarjanje zanimivo, če vemo, da se na javnih šolah precej trudijo, da bi ohranili sodelovanje šole s starši. Prednost zasebne šole je zaznal Mlakar (2007, 41), ko je zapisal, da imajo zasebne šole različnih statusov in različnega porekla nekatere prednosti pred javnimi šolami, ker so v mnogih primerih neodvisne od državne podpore, so svobodne pri oblikovanju kurikuluma, zaposlovanju učiteljev in izbiri učnih metod. Svobodo v izvedbo izobraževanja vnaša kurikulum. Analize le teh kažejo, da je na šolah premalo aktivnosti, odločanja prepuščeno dijakom, da se pouk premalo prilagaja specifičnosti dijakom oziroma oziroma ni dovolj izražena skrb za posameznega dijaka, da se daje premalo poudarka njihovemu osebostnemu razvoju in razvoju pozitivne samopodobe (Vončina idr. 2006; Jezdnik idr. 2007; Klarič 2008).

Prav zaradi te neodvisnosti je *starš S 2.2* menil, da si z različnostjo lahko učenci oziroma dijaki pridobijo boljše pogoje za učenje. Boljše oziroma drugačne pogoje bi lahko po Zalarjevem (1999, 106) mnenju pridobili tako, da bi vsebino kurikularnih programov, metode poučevanja, načine preverjanja znanja, šolski red, število ur in predmetov prepustili prosti konkurenci idej na izobraževalnem trgu ter samoregulaciji njihovih ponudnikov in povpraševalcev.

In prav v pogojih in povezavi so videli prednosti zasebnega šolstva tudi delodajalci. *Delodajalec D 4.1* je dejal, da bi bila prednost zasebnih šol v povezavi z delodajalci, ki bi se na tak način strokovno usmerili in izpolnili zahteve pri nekaterih vrstah poklicev ter potrebnih znanjih za dijake. Po njegovem mnenju so današnje javne šole na nivoju podajanja splošnega znanja in premalo podajajo strokovno znanje. Zasebne šole bi lahko dajale več strokovnega znanja, kar bi zagotovo bila prednost v sistemu izobraževanja. Povezave šol z gospodarstvom smo lahko v literaturi zasledili že v preteklosti. Medveš (1996, 97–98) je o tem zapisal takole če želimo povezavo med delodajalci in šolami ponovno spodbuditi, se moramovsaj delno zgledovati po preteklosti, kjer je v našem šolskem sistemu ta povezava že bila – na žalost le v poklicnih programih, kjer je dobro deloval sistem vajeništva, ki je bilo v prepuščeno posameznim obrtnikom ali podjetjem. Določene sledi takšnega izobraževanja so še vedno vidne na poklicni stopnji, kjer je tudi sedaj dijakom omogočeno, da si znanja pridobivajo pri delodajalcih.

Iz izkušenj, ki jih je prineslo vajeništvo, bi lahko povzeli pozitivne učinke in jih vnesli na višje stopnje izobraževanja, saj bi se s takšnim načinom izobraževanja dijaki že med izobraževanjem seznanili z delom, ki jih čaka na poklicni poti. Vendar ob tem ne smemo pozabiti na pasti, ki jo takšen sistem lahko ima. Le ena izmed njih je ta, da naj bo izobraževanje pri delodajalcih strokovno, dijaki naj resnično pridobijo znanje, ki ga bodo kasneje lahko uporabili, saj so se dijaki po vrnitvi v šolo večkrat pritoževali, da so opravljali dela, ki niso bila povezana s stroko oziroma jim delodajalci niso določili mentorja, ki bi bdel nad njihovim strokovnim izpopolnjevanjem. Kljub temu *delodajalec D 4.2* zagovarja prednosti zasebne šole, ki dijaka izšola za točno določeno delovno mesto oziroma za tisto delovno mesto, za katero predvidevajo, da ga bodo potrebovali. Ob tem se nam porodi dilema, ali so dijaki v trenutnem sistemu izobraževanja preozko usposobljeni. Razlog je navedel Medveš (1996, 97–98), ko je zapisal, da usposobljenost za stroko morda nekoliko peša tudi zaradi potreb po povečanju splošne in teoretične izobrazbe, saj veliko dijakov razmišlja o nadaljevanju izobraževanja. Če pogledamo celotno, šole težko zagotavljajo usposobljenost dijakov, ki bi ustrezala vsem delodajalcem. Že znotraj ene poklicne usmeritve (na primer trgovec) lahko ugotovimo, da se podjetja odločajo za različno poslovanje in programsko opremo. Zato je težko pričakovati, da bodo dijaki po končanem poklicnem izobraževanju poznali vse. Tudi če so se praktično izobraževali v enem podjetju in se kasneje zaposlili v drugem, je velika verjetnost, da vsega ne bodo poznali. Na celoten potek izobraževanja vpliva

želja dijaka. Le na tak način se lahko veliko nauči že med izobraževanjem, ne glede na to, ali poteka v šoli ali podjetju.

Prednosti, ki so jih našli tako starši kot delodajalci, so dolgoročno lahko zasebnim šolam v prid, saj bi s tem lahko izpolnjevale želje in pričakovanja tako staršev, njihovih otrok ter delodajalcev. Vsaka možnost drugačne ponudbe lahko odpre marsikatero vprašanje in vsak si lahko nanj drugače odgovori ter iz vsebine izlušči tako pozitivne kot negativne učinke. To je zaznati že med odgovori intervjuvancev, ko smo jih spraševali o prednostih in slabostih zasebnega ter javnega šolstva in je vsak izmed intervjuvancev napeljal vodo na tisti mlin, kjer bi kot delodajalec, pedagoški delavec ali starš oziroma njegov otrok imel boljše pogoje za delo in znanje. Na pogoje dela, ki jih bo imel otrok, lahko vplivajo starši, če izberejo šolo, ki zadovoljuje njegove želje.

Z zasebnim šolstvom bi se možnosti ponudbe razširile, vendar so delodajalci videli prednost zasebne šole predvsem v vpisu. *Delodajalci D 4.3, D 4.4 in D 4.5* so menili, da bi se na zasebne šole vpisali tisti dijaki, ki si določen poklic resnično želijo, in ne samo zato, ker na želeni šoli ni bilo več prostora. O pomenu odločitve je Medveš (1996, 97–98) zapisal, da naj odločitev za poklic ne visi v zraku, saj so možnosti zaposlovanja povezane s perspektivami izobraževanja. Delodajalci so kot prednost zasebnega šolstva izpostavili možnosti vpisa, a postavlja se vprašanje, kaj bi odpiranje novih zasebnih šol pomenilo, če vemo, da je število otrok takšno, kot je. Zato ne moremo pričakovati, da bi se na določeno srednjo šolo vpisalo več dijakov, kot jih določena generacija premore, in še ti se razdelijo po posameznih smereh. Iz problematike vpisa lahko izvzamemo le gimnazije, ki imajo zadosten vpis. Povsem drugačna je situacija na strokovnih in poklicnih šolah. Zato smo se upravičeno spraševali, ali je na področjih, kjer že sedaj nimajo zadostnega vpisa, sploh smiselno ustanavljati nove zasebne šole. Saj se po poročilu iz leta 2001 o vpisnih trendih v Sloveniji struktura vpisa v poklicnem izobraževanju ves čas slabša (delna izjema programi PTI) in večja v prid splošnega (delež vpisa v srednje strokovne oziroma tehniške šole se je med letoma 1995 in 2001 znižal od 36 na 30 %, v tem času se je zvišal vpis na gimnazije od slabih 22 % na dobrih 34 %). Prav tako nam sliko o spreminjanju prikazuje delovno gradivo za Strategijo Slovenije, ki navaja oceno, da prihaja v srednjem šolstvu do dveh strukturnih nasprotij na eni strani se povečuje vpis v gimnazije in deloma tudi v druge štiriletne šole, po drugi strani pa je opaziti neravnovesje med ponudbo in povpraševanjem po posameznih študijskih programih (Muršak 2005, 3).

Odgovor, zakaj prihaja do takšnega nesorazmernega vpisa, lahko morda iščemo tudi v ambicioznosti učencev in njihovih družin, kar sta ugotavljala tudi Jonsson in Mood (2008, 741–765). Prav mogoče je, da ima za spremembe pri vpisu zasluge tudi ambicioznost, kot jo navaja zgornji vir, če vemo, da se v zadnjih letih vedno več učencev odloči za višje stopnje izobraževanja, ki jim omogoča nadaljnje izobraževanje na fakultetah. V pomoč pri razumevanju nesorazmerja med različnimi programi nam je lahko preglednica 5, ki nam v za

leto 2005/2006 prikazuje število oddelkov, dijakov in slušateljev po programih v primerjavi s preglednico 6, ki to prikazuje za leto 2007/2008.

Preglednica 5: Število dijakov in slušateljev po področjih programov konec šolskega leta 2005 – 2006.

	Srednje šole za izobraževanje mladine dijaki	Srednje šole z oddelki za izobraževanje odraslih in druge inštitucije, ki izvajajo srednješolsko izobraževanje odraslih slušatelji
SKUPAJ	97885	17245
Agroživilstvo	4252	949
Gozdarstvo	116	17
Tekstil	291	18
Kemija, farmacija, gumarstvo, nekovine	1039	122
Lesarstvo	1991	216
Gradbeništvo	1901	245
Gostinstvo in turizem	5099	1548
Ekonomija	17263	7256
Tiskin papir	1007	3
Elektrotehnika in računalništvo	7475	1157
Metalurgija in strojništvo	6930	1921
Prometin zveze	1276	615
Rudarstvo	98	12
Zdravstvo	5688	1519
Pedagogika	1655	881
Kultura	538	89
Splošnoizobraževanje	39724	622
Osebne storitve	1542	55

Vir: Statistični letopis RS 2007.

Iz preglednice 5 je razvidno, kakšno je bilo zanimanje za različne izobraževalne programe po oddelkih v šolskem letu 2005/2006. V tem šolskem letu je bilo skupaj 97885 dijakov, ki je obiskovalo različne izobraževalne programe. Od tega jih je kar 39724 obiskovalo splošnoizobraževalne programe, kar predstavlja 40,58 % vseh dijakov, ki so v tem šolskem letu obiskovali izobraževanje. V primerjavi z rudarstvom, ki je imel v tem šolskem letu 98 dijakov, kar je predstavljalo le 0,10 %. Nekoliko drugače je bilo razporejeno pri odraslih, kjer se jih je največ odločilo za ekonomijo in sicer 7256, kar je predstavljalo 42,07 % in najmanj za oblikovanje tiska ter papirja za kar so se odločili le 3 oziroma 0,01 %.

Preglednica 6: Število dijakov in slušateljev po področjih programov konec šolskega leta 2007 - 2008.

	Srednje šole za izobraževanje mladine dijaki	Srednje šole z oddelki za izobraževanje odraslih in druge inštitucije, ki izvajajo srednješolsko izobraževanje odraslih slušatelji
SKUPAJ	88630	14568
Agroživilstvo	3407	719
Gozdarstvo	119	13
Tekstil	159	1
Kemija, farmacija, gumarstvo, nekovine	1049	135
Lesarstvo	1671	127
Gradbeništvo	1910	366
Gostinstvo in turizem	4269	939
Ekonomija	12945	5780
Tiskin papir	924	46
Elektrotehnika in računalništvo	7715	912
Metalurgija in strojništvo	6538	1639
Prometin zveze	1179	730
Rudarstvo	87	3
Zdravstvo	5863	1221
Pedagogika	1768	996
Kultura	540	72
Splošnoizobraževa-nje	37179	738
Osebne storitve	1308	131

Vir: Statistični letopis RS 2010.

Preglednica 6 se navezuje na šolsko leto 2007/2008 iz nje pa je razvidno se je v tem šolskem letu izobraževalo 88630 dijakov. Največ dijakov se je odločilo za splošnoizobraževanje in sicer 37179, kar predstavlja 41,94 %. Najmanj se jih je odločilo za rudarstvo 87 dijakov ali 0,09 %. Kar pomeni, da je od šolskega leta 2005/2006 še nekoliko v upadu. Vendar je v šolskem letu 2007/2008 celotno število dijakov manjše kot v letu 2005/2006. Odrasli so v letu 2007/2008 se največ odločali za izobraževanje ekonomije, ker je predstavljalo 5780 odraslih ali 39,67 %, najmanj pa za izobraževanje tekstilja in sicer 1 ali 0,006 %. O razliki med odločitvami dijakov in odraslimi lahko predvidevamo, da gre pri dijakih za željo po poklicu oziroma nadaljevanju izobraževanja na fakulteti pri odraslih pa za preusmeritev zaradi večje možnosti iskanja zaposlitve. Na problematiko nesorazmerja vpisa je v svojem članku opozorila tudi Žištova (2009, 5), ko je zapisala, da programi nižjega in srednjega poklicnega izobraževanja ostajajo prazni, v srednje tehniško in strokovno izobraževanje ter gimnazije pa bi se rado

vpisalo še od tri do štiri odstotke več učencev, kot je mogoče. Čeprav bi morda kdo ugibal, zakaj smo se toliko spraševali o nesorazmernosti vpisa in razglabljali o statistiki vpisa, če vemo, da se vsak učenec sam odloči, na katero šolo se bo vpisal, nam je lahko kaj hitro postalo jasno, da se za temi vprašanji skriva globlji pomen, saj nam upadanje zanimanja in s tem posledično manjši vpis v poklicno izobraževanje pove, kolikšen bo primanjkljaj domače delovne sile na teh področjih, kar se bo posledično kasneje odrazilo v gospodarstvu. Zato je za učenca pomembna odločitev, na kateri izobraževalni program se bo vpisal. Pri tej odločitvi jim lahko poleg staršev pomagajo mnoge promocije šol in informacije o njihovi ponudbi. Šole, predvsem poklicne in tehniške, se trudijo, da pridobijo dijake, saj so jih posledice upadanja vpisa prisilile, da so se začele obnašati tržno in se posvečati promociji, saj s tem prepričujejo starše in njihove otroke, da se vpišejo v njihovo javno šolo.

Kakšne instrumente šole uporabljajo za prepričevanje staršev in njihovih otrok, so nam med intervjuji zaupali pedagoški delavci. *Ravnatelj R 1.1* je povedal, da starše na njegovi javni šoli vsakodnevno prepričujejo, saj ima stroka, za katero izobražujejo, pri vpisu težave. Prepričujejo jih s svojo ponudbo, saj javna šola ponuja kakovost, ima ustrezne pogoje in dober kader. Vendar je *ravnatelj R 3.1* dodal, da bi se, če bi imel možnost in imel zasebno šolo, obnašal popolnoma enakokot sedaj, ko je ravnatelj javne šole. Starše in dijake, ki pridejo na informativni dan, lahko prepričaš samo s kakovostjo dela, dovolj znanja, da jim ponudiš praktična usposabljanja in kakovostne obšolske dejavnosti. Samo s kakovostnimi pogoji dela lahko nekoga prepričaš za vpis, sicer bo odšel drugam. Čeprav sta ravnatelja poudarila kakovost, ki bi starše prepričala v vpis, so bili *učitelji U 3.2*, *U 3.3* in *U 3.4* mnenja, da imajo straši možnost izbire, kam bodo vpisali otroka. Če menijo, da lahko drugje za plačilo dobijo več, naj za to plačajo, so povedali.

Velika Britanija se sooča z nekoliko drugačnimi težavami. V Veliko Britanijo prihaja vedno več delavcev iz tujine, z njimi pa tudi njihovi otroci, ki polnijo britanske šole. Otroci priseljencev imajo celo prednost pred domačimi otroci, saj jih sprejmejo celo šole, na katerih ni več prostih mest. Pritok priseljencev iz Latvije, Litve, Poljske, Slovenije in Slovaške predstavlja že nacionalni problem (Axon 2006).

Zaradi posledic upadanja števila dijakov se morajo šole še bolj prilagajati željam uporabnikov in se čim hitreje odzivati na spremembe ter potrebe gospodarstva. Izobraževanje mora biti v gibanju, kar je potrebno zaradi sprememb na trgu delovne sile, ki so posledica nenehnih gibanj v gospodarstvu in zato tudi nihanj v zaposlovanju zaradi tehnoloških sprememb, ki zahtevajo fleksibilnost ter odzivnost sistema izobraževanja (Muršak 2005, 1). Zavedati se moramo, da so se časi spremenili in ni več fiksnih delovnih mest, ki bi nam od izstopa iz šole do upokojitve nudile varen pristan. Zato naj bodo izobraževalni programi naravnani tako, da bodo zadovoljevali potrebe gospodarstva oziroma bodo nudili možnosti dokvalifikacije. Da bi se čim lažje prilagajali željam dijakov, je *ravnatelj R 3.1* trdil, da je treba prisluhniti gospodarstvu in njegovim potrebam ter temu prilagoditi programe, ki ustrezajo potrebam po novih znanjih in kompetencah. Stare programe je treba prenoviti in jih prilagoditi situaciji, ki

ustreza potrebam gospodarstva. Rezultat tega so novi programi, ki so se že začeli izvajati in v katerih ima gospodarstvo možnost, da lahko v 20 ali celo več % neposredno posega v izvedbeni kurikulum. Vsebine so lahko vključene v izvedbene kurikule, saj lahko učitelji natančneje določijo ne le cilje, katerim bodo v okviru predmetov in modulov sledili, temveč tudi ustrezne vsebinske in metodične pristope (Peček Čuk 2009, 13–18). Zato je ob vsem tem težko govoriti o nezmožnosti prilagajanja, saj je iz predhodnega navedka zaznati, da je ta možnost dana že učitelju, kaj šele šoli. V tem segmentu odločanja učitelja in šole zaznamo decentralizacijo šolskega sistema. Seveda bi bili naivni, če ne bi priznali, da je razumevanje izobraževalne decentralizacije povezano tudi s političnim kontekstom in, da v tem okviru poteka spopad neoliberalne filozofije in politike ter socialdemokratskega razumevanja teh problemov, ki je zasnovan na tržnem gospodarstvu ter povezuje ekonomsko učinkovitost z družbeno pravičnostjo (Haček idr. 2010, 66).

Vendar šola sama nima avtonomne pravice pri odločanju izbire programov in števila vpisnih mest, ki je v domeni državnih institucij. Te delujejo v centralni Sloveniji in težje preidejo v realni stik s potrebami gospodarstva širom Slovenije. Sodelovanje, ki predvideva prilagajanje gospodarstva, so na javnih šolah ves čas iskali, a se je zgodilo ravno nasprotno, saj se je vpis na gimnazijah dvigoval iz 20, 22 ali 25 % na 43 % ter zajel skoraj 40 % srednješolcev (Muršak 2007b, 3). Vendar to za nekatere še ni bilo dovolj, saj je bil cilj, da se do leta 2009/2010 vpis na gimnazije poveča na 50 % vsakoletne generacije (Muršak 2005, 3). Prav zaradi takšnega nesorazmerja pri vpisu je *ravnatelj R 3.1* povedal, da so ves čas opozarjali, da se bo pojavil deficit na področju tehničnih znanosti in naravoslovja, a so se takrat podjetja ukvarjala bolj sama s sabo, s svojimi težavami in tem trendom niso sledila. Sedaj se pogosto zgodi, da ne najdejo elektroinštalaterja, kleparja, krovca, oblikovalca kovin. Ta primanjkljaj so reševali tako, da so vsak ponedeljek v Slovenijo pripeljali delavce iz Bosne in Hercegovine, vendar ne vedo, koliko so usposobljeni in koliko znanja imajo. Na drugi strani pa se pri nas pojavljajo težave z zaposlovanjem kadrov, ki so družboslovno usmerjeni. Posledica je, da je na slovenskem trgu dela potrebe po tovrstnih poklicih bistveno presegajo ponudbo. Primanjkljaj delavcev je na področju gradbeništva, gostinstva, zdravstva, strojništva, elektro stroke in obdelovanja kovin. Zaradi pomanjkanja kadrov določenih profilov se povečuje zaposlovanje tujcev, ki se je leta 2007 v primerjavi z letom 2006 povečalo skoraj za 16.000 (Dernovšek 2008). Da bi dolgoročno umirili nihanja, se je država odločila in so v večini programov v primerjavi s šolskim letom 2008/2009 znižali število mest, na pobudo gospodarstva pa so jih zvišali v srednjih tehniških in strokovnih šolah. Delež mest za vpis v te programe je višji kot za gimnazijske programe (Žišt 2009, 5). Tako je država prisluhnila gospodarstvu in njihovim potrebam ter na tak način začela uravnavati vpis, kar bo dolgoročno pripomoglo k strukturi kadra, ki ga gospodarstvo potrebuje.

Čeprav so se skozi skupinski intervju in literaturo do zdaj kazale predvsem prednosti, ki se nagibajo k zasebnemu šolstvu, so udeleženci osvetlili prednosti javnega šolstva. Tako so kot prednost javnega šolstva *učitelja U 1.3* in *U 2.4* ter *ravnatelj R 2.1* navedli izkušnje, utečen

sistem, ki je preverjen v praksi, individualizacijo za vsakega dijaka, zato so menili, da na njihovi šoli ne prihaja do izgubljenega dijaka. Prednosti javne šole si je *učitelj U 3.3* razlagal takole. V Sloveniji nimamo konkretne raziskave, ki bi nam pokazala, da so stvari, ki jih delamo v javnih šolah, dobre ali slabe. Če pogledamo prednosti, je zagotovo ta, da ljudje niso na ulici. Naše javne šole do določenega leta vzgajajo dijaka in mu privzgojijo vrednote, s katerimi lahko začne svoje novo življenje. Da učitelji verjamejo v prednost javnega šolstva, nam dokazujejo tudi časopisni članki. Tako je Štrukelj (2007b, 4) povedal, da učitelji verjamejo v javno šolstvo kot enega izmed osnovnih elementov za enakopravnost pravic otrok do izobraževanja. Pedagoški delavci so zagovarjali prednosti javnega šolstva. S tem se niso strinjali delodajalci, ki so še zmeraj poudarjali prednosti, ki so jih predpisali zasebni šoli. Če smo želeli javno in zasebno šolstvo postaviti na tehtnico, smo ob prednostih, ki so jih intervjuvanci in širša javnost pripisali tako javni kot zasebni šoli, morali ugotoviti ovire, ki jih imata.

7.2.1 Ovire

Po osamosvojitvi Slovenije se je zasebno šolstvo podalo ponovno na pot, na kateri je bilo v vseh teh letih kar nekaj ovir. Ovire, ki so jih izpostavili intervjuvanci, so način financiranja in oddaljenost, saj se zasebne šole ustanavljajo le v večjih mestih, kot sta Ljubljana in Maribor, kar učence iz drugih področij Slovenije postavlja v neenakopraven položaj. Prav oddaljenost zasebnih šol in s tem povezani stroški so *staršem S 1.2, S 2.3, S 1.4* in *S 1.1* predstavljali največjo oviro. *Starš S 3.4* je dodal, da tudi izkušeni z zasebnim šolstvom nimajo, zato ne morejo govoriti o ovirah, ker jih ne poznajo, saj v njihovem kraju ni ne osnovnih ne srednjih šol, te so v Mariboru. Starši se zavedajo posledic, ki bi jih njim in njihovim otrokom prinesla odločitev za oddaljeno zasebno šolo. Večina staršev bi težko zmogla precejšnje stroške vsakdanjega prevoza otrok v šolo oziroma bivanje otroka v kraju, kjer šola obstaja. Da se tem stroškom izognejo, njihovi otroci obiskujejo javne šole, ki so v njihovi okolici. Ovire, ki so jih pri zasebnem šolstvu zaznali starši, so lahko opozorilni signal celotnemu zasebnemu šolstvu, saj se velika večina staršev za zasebno šolo ne bi odločilo prav zaradi oddaljenosti in s posledično nastalimi stroški.

Pedagoški delavci so ovire zasebnega šolstva osvetlili še iz nekoliko drugačne perspektive. *Ravnatelj R 1.1* je menil, da lahko pride do problemov na področju poklicnih in tehniških šol, saj si ne predstavlja kakšne srednje šole (biotehniške, strojne), ki bi bila zasebna, ker takšne šole potrebujejo posebne pogoje za delovanje, tako kadrovske kot materialne. Na neenotno zagotavljanje pogojev je opozoril tudi *učitelj U 1.1*, ki se mu ni zdelo prav, da se programi na zasebnih šolah izvajajo vse bolj papirnato, in to brez izpolnjenih materialnih, še bolj pa kadrovskih pogojev. Kot ovira zasebnemu šolstvu so se izkazali tudi materialni vložki, ki so potrebni predvsem na področjih, kjer je v šoli veliko praktičnega izobraževanja. *Ravnatelj R 3.1* je menil, da ni ovir pri odprtju razreda ali izobraževanja s področja ekonomije. Ovira nastane pri materialnih vložkih, če želiš odpreti strokovno šolo s področja elektrotehnike,

strojništva, tekstilne industrije. Na teh področjih je vložek v opremo tako velik, da se šolam, ki bi izobraževale takšne programe, marsikdo izogne. Ko je treba kupiti pet CNC-naprav (to so računalniško vodeni stroji) in drugo drago opremo, je majhna verjetnost, da bo zasebnik vložil denar, ki se mu ne bo povrnil. Če kot zasebnik vložiš denar v takšen stroj in ga imaš v proizvodnji, se ti skozi proizvodnjo vložek vrača, v šolstvu pa ni proizvodnje za prodajo. In prav ta vložek bi na področju zasebnega strokovnega izobraževanja predstavljal oviro. Ne vidi pa ovir na šolah, kot so Doba in podobne, ki izobražujejo v glavnem splošne programe in le malo strokovnih. Na strokovnih šolah moraš imeti delavnico, gimnazijski ali ekonomski oddelek lahko izpelješ v šolski učilnici. Verjetno je to ovira zasebnega šolstva. In zagotovo tudi razlog, zakaj imamo pri nas na področju srednjega šolstva samo zasebne gimnazije, drugih izobraževalnih programov pa ni. Čeprav predlagana novela vsebuje smernice, ki bi izboljšala tudi to možnost, je prav zaradi materialnih vložkov, ki bi pri ustanovitvi takšne zasebne šole nastali, vprašljiv.

Vendar materialni in kadrovske pogoji niso edina ovira v zasebnem šolstvu. *Učitelja U 2.1* in *U 2.3* sta kot oviro zasebnega šolstva navedla premajhnemu poznavanju področja. To pa lahko pripišemo tudi slabši pokritosti zasebnega šolstva, saj vemo, da je zasebno šolstvo razvito na srednješolski ravni le v gimnazijskih programih. *Učitelj U 3.4* in *ravnatelj R 2.1* sta oviro zasebnega šolstva predstavila kot možnost razslojevanja ljudi, saj bi po mnenju *učitelja U 2.2* zasebno šolstvo postalo statusni simbol. Razslojevanje ljudi in statusno dokazovanje pa bi globalno zasebnemu šolstvu v javnosti prinašalo negativen prizvok, saj vemo, da so raziskave pokazale, da javna šola med prebivalstvom uživa izjemno veliko zaupanje (Štrukelj 2007,4). Ovir za zasebno šolo sicer ni videl *učitelj U 3.1*, vendar je dodal. Vemo, da zasebno šolstvo ne vzgaja novih kadrov, ampak jih kupuje. To pomeni, da ne vzgajajo kadra, ampak zaračunavajo svoje intelektualne storitve, so selekcionistični. Zato se na zasebni šoli lahko izobražuje tisti, ki ima več denarja. Prav zato, da denar ne bi odigral glavne vloge in še nadalje selekcioniral otroke, so želeli z novelo ZOFVI izenačiti pogoje.

Med intervjuji smo ugotovili, da ovir ni le v zasebnem šolstvu, saj smo jih zaznali tudi v javnem šolstvu. Ovir javnemu šolstvu oziroma pomanjkanje zanimanja dijakov za poklicna izobraževanja je videl *učitelj U 1.1* v preslabo plačani delovni sili, ki konča srednjo šolo. Če bi bili poklici bolj cenjeni, bi se dijaki bolj odločali za strokovne šole in tako izboljšali razvoj javnega šolstva. Vendar ni edini, ki je prišel do takšnega sklepa, saj sta preslabo plačilo za delo in premalo spoštovanja do določenih poklicev izpostavila tudi *učitelja U 1.2* in *U 1.3*. K nespoštovanju je pripomogla tudi šolska politika, ki je spodbujala nadaljne izobraževanje, saj se večina učencev že v osnovni šoli odloča o višji izobrazbeni poti. Če samo za primerjavo pogledamo, koliko ljudi se je pred leti odločilo za izobraževanje na fakulteti in koliko jih je vpisanih danes. Vendar se bo ta miselnost postopoma začela spreminjati.

Kot možne rešitve je *učitelj U 1.2* podal več spodbud za tiste profile, ki so deficitni, na primer s štipendiranjem ali kako drugače. Morda bi se podjetja, ki teže najdejo primeren kader, raje

odločila, da dijaka že med šolanjem štipendirajo, ga izobražujejo, s tem pa si zagotovijo ustrezen kader, je še povedal. Čeprav je nekoliko ironično pričakovati, da se bodo podjetja v teh časih, ko niso v najboljši finančni kondiciji, odločila za takšen način pridobivanja kadrov. Pridobivanje kadra že med izobraževanjem bi najverjetneje nitke šolstva in gospodarstva še bolj prepletel, saj prav javni šoli velikokrat očitajo, da je premalo povezana z gospodarstvom. Najverjetneje je zato *ravnatelj R 1.1* videl oviro javnega šolstva v povezavi šolstva z gospodarstvom, predvsem na tistih področjih, kjer je gospodarstvo v slabi kondiciji. Gospodarstvo se premalo zanima, čeprav javno deklarira razvoj šolstva in izobraževalne programe. Do takšnih ugotovitev pa ni prišel *ravnatelj R 3.1*, ki ni videl ovir pri razvoju javnega šolstva. Njegov pomislek je le pri razpisu izobraževalnih programov. Velika priložnost je bila izgubljena, ker še niso uvedene pokrajine. Pri nas smo nastanek pokrajin podpirali, ker je manjša enota v Sloveniji tista, ki določa vpisne pogoje oziroma izbira programe, ki jih bodo lahko vpisovali. Sedaj je strategija narejena na nivoju celotne države. Če se na našem področju pojavi potreba po poklicu kovinar, moramo mi, ki živimo na tem področju, imeti glavno besedo pri vpisu, je še dodal. Strategija, ki je izdelana na nivoju celotne države, nam prikazuje centralizacijo. Vse te strategije so politično obarvane. Vsekakor pa so tudi države s centralizacijo izobraževalnih sistemov politični odločevalci vse bolj prisiljeni, da zaradi učinkovitosti vedno bolj postavljajo v osprednje vsaj upravno decentralizacijo pristojnosti, ki jih sicer izvaja centralna oblast (Haček idr. 2010).

Da ne bi prihajalo do takšnih nesoglasij, je Medveš (1996, 97–98) zapisal, da bi bilo logično, da bodo posamezne strokovne interese v poklicnem izobraževanju najučinkoviteje zaščitila ustrezna strokovna, poklicna in panožna združenja, saj kakovost izobraževanja kadrov dviguje njihov ugled, gospodarsko in politično moč.

Ovira javnemu šolstvu so politične spremembe, kar so izpostavili *učitelji U 2.4*, *U 2.3* in *U 2.1*. Sicer se zavedajo, da so pomembne, vendar naj se iz prejšnjih obdobij obdrži, kar je bilo dobrega. Prav zato *ravnatelj R 2.1* ni razumel, zakaj vse kopiramo iz tujine in dodal. Mislimo, da je tisto, kar je zunaj, vedno dobro, kar je doma že dobro utečeno, pa je slabo. Kot primer je *učitelj U 2.1* navedel osnovno šolo, kjer smo iz osemletke, ki je dobro potekala, naredili devetletko. Ob tem je dodal, da je bil pred leti zaposlen v proizvodnji in tam tega, kar je dobro teklo, niso spreminjali. Spremembe so tako hitre, ugotavlja *učitelj U 3.3*, da v Sloveniji nismo niti ene reforme izpeljali z isto generacijo otrok. Zoltan (2007, 13) meni, da je šolska politika v Republiki Sloveniji razvejana in temeljita, vendar se šolstvo ne razvija le na pravnih temeljih. Prej velja nasprotno najbolje se šolstvo razvija tam, kjer se politika najmanj ukvarja s tem najobsežnejšim sistemom v državi. V takem pogledu se namreč tesno prepleta politika (nacionalna, državna, ekonomska, šolska in druge), ki jih združuje oziroma vsebuje krovni pojem, to je trg (Trnavčević 2010, 70). Vpliv politike so v svojem prispevku zapisali Burgess, Propper in Wilson (2007, 131), ki so navedli. Spremembe v politiki vplivajo na naravo vpisanih učencev, potem bo to vplivalo na to, kje ljudje živijo, kot tudi na strukturo učencev v šoli. Zaradi vseh političnih vplivov je *učitelj U 3.3* menil, da je teh sprememb v Sloveniji

preveč. Po njegovem mnenju šola ni poligon za hitre spremembe. Šola je izredno rigidna zadeva, kjer moraš vse početi počasi, razen novitet, ki jih prinaša življenje, je izpostavil. Posledice tega so se izkazale tudi v Združenih državah Amerike, kjer državna reforma, ki temelji na standardih, sili k bolj hierarhičnemu, homogenemu in razdeljenemu šolskemu prostoru, ki nekatere šole, učitelje in učence spravlja v manjšino (Baker in Foote 2006, 90–123). Za vsako zdravo vez so potrebne prilagoditve, zato mora temu slediti tudi izobraževanje. Prilagoditve v izobraževanju pa nedvomno spodbuja konkurenca, ki je nastala s povečano ponudbo.

7.2.2 Konkurenca

Ob javnem šolstvu se je v zadnjih letih razvijalo tudi zasebnništvo in s tem se je pojavil trg, ki je zraven popeljal še konkurenco. Čeprav Zoltan (2007, 11) ugotavlja, da večini Slovencev vpeljava trga oziroma trgovina, tržišče, kupec, prodajalec, cena, ponudba in povpraševanje niso sprejemljivi, sta učitelj U 1.4 in ravnatelj R 1.1 opazila, da je izobraževanje tako že na trgu. Zaradi dolgoročnega obstoja posameznih šol je treba razmišljati o marketinških aktivnostih in kakovosti storitev na področju srednješolskega izobraževanja (Jurković Majić 2007, 233). Tako tudi Kenway in Fitzclarence (1998, 661–677) menita, da marketizacijski procesi pomenijo večjo izpostavljenost izobraževanja tržnim zakonitostim in so tesno povezani s pojmi, kot sta porabništvo in poraba. Posledice aktivnosti privedejo do tega, da se šole začnejo truditi, s čimer se dvigne kakovost izobraževanja. Marginson (2004, 175–245) je menil, da zasebnikom individualni pristop koristi, ker si na takšen način pridobivajo dijake. Vendar se ob vseh možnostih trga poraja še drugo vprašanje. Glede na to, da ta možnost obstaja že celo desetletje in da je v tem času nastalo relativno malo zasebnih osnovnih in srednjih šol, se seveda lahko vprašamo, če trg izobraževalnih storitev na nivoju srednjih in osnovnih šol sploh obstaja (Trnavčevič 2007, 170). Ob tem pa ugotovimo, da je trg je spremenjen v kvazi trg, ker tu nastopijo ponudniki storitev, ki jim država krije stroške storitev (Kolarič 2003).

Erjavec (2007, 64) je izpostavil, da je razvoj zasebnega šolstva ob javnem šolstvu normalen, meni pa, da pa je treba zagotoviti enake pogoje delovanja. Že med intervjuji je bilo večkrat izpostavljeno, da če želimo govoriti o pravi konkurenci, morajo biti pogoji izenačeni. V Sloveniji v izobraževalnih ustanovah pogoji delovanja niso enaki. Pri nas obstajajo tri vrste izobraževalnih ustanov: javne šole, zasebne šole s koncesijo in zasebne šole. Javne šole prejmejo vsa sredstva iz državnega proračuna. Inštitucije s koncesijo so tiste, ki več kot polovico sredstev prejmejo od javnega sektorja, samostojne zasebne ustanove pa so tiste, ki od javnega sektorja prejmejo manj kot polovico finančnih sredstev (Fredriksson 2007, 20). Pri nas obstajajo javne šole, ki so financirane iz državnega proračuna, ljudske univerze, ki delno prejmejo sredstva iz državnega proračuna, zasebne šole, ki jih država ne financira, in zasebne šole s koncesijo, ki jih pri nas država financira v 85 ali 100 %. Učitelj U 3.3 je podal primer ljudske univerze, ki je skorajda 100 % na trgu, država financira 60 %, preostalih 40 %

realizirajo sami. To so univerze, ki so skorajda v celoti na tržišču, ko gre za financiranje (Drofenik 2007, 57). Pogoji, ki vpliva na finančno delovanje šole, ne glede na to, ali je javna ali zasebna, je zagotovo število dijakov (sistem MoFAS). Žal je naše šolstvo na nek način podrejeno prekriti tržnosti že sedaj, ker so dohodki šole odvisni od števila oddelkov, sedaj pa naj bi se financiralo celo posameznega dijaka (Zoltan 2007, 12). K temu je naravnani tudi sistem MoFAS, saj je šola vedno bolj podobna podjetju. Ta dobi denar in z njim razpolaga v interesu, da ga čim bolj uporabi.

Vendar to ni edini razlog, ki nakazuje, da javne in zasebne šole niso v enakopravnem položaju. Do razlikovanj prihaja zaradi različnosti programov, ki jih javne in zasebne šole izvajajo. Kot vemo, je do sedaj zasebno šolstvo razvito samo v gimnazijskih programih v nasprotju z javnimi šolami, ki pokrivajo vse izobraževalne programe. In prav tukaj nastanejo razlike, saj se izobraževalni programi med seboj razlikujejo. Nekateri programi praktičnega izobraževanja sploh ne poznajo, drugi ga opravljajo v klasičnih učilnicah, nekateri pa v specializiranih delavnicah oziroma na posestvih. Zato prihaja pri različnih programih do razlik v izobraževanju. Gimnazije praktičnega izobraževanja nimajo, srednje strokovne in poklicne šole pa izvajanje praktičnega izobraževanja prilagodijo potrebam poklica, ki ga izobražujejo. *Ravnatelj R 3.1* je podal primer ljudske univerze, kjer izobražujejo slušatelje za poklic elektrotehnik kar v klasični učilnici. Seveda ne gre, da bi slušateljem na zasebni šoli vaje samo risali na tablo, v javnih šolah pa jih praktično izdelali. Zato se marsikdo odloči za ljudsko univerzo, ker vidi, da mu bo tam izobraževalna pot lažja in bo hitreje prišel do izobrazbe. Znanje in izkušnje so tako bistveno drugačne. Slušatelj, ki se izobražuje na ljudski univerzi za elektrotehniko, laboratorija sploh ne vidi. Vse, kar je naredil, je naredil po demonstraciji v klasični učilnici, kar ni prav. V javnem šolstvu se vlaga veliko denarja iz državne blagajne, da omogočimo dijakom čim bolj realno predstavo, kako bodo povezali teorijo in prakso, kaj bodo v tem poklicu počeli, kaj jih čaka, ko bodo zapustili šolske klopi, je zaključil. Zato je tudi *učitelj U 1.4* bil mnenja, da ni enako, če se dijaki praktično usposablajo v šoli ali v delovnem procesu. V šoli je izdelan načrt, ki se mu sledi in se tako dijaki praktično usposablajo. Zato se delovni proces mora izvajati na šoli, je povedal. Na težavo praktičnega izobraževanja v zasebnih šolah je opozoril tudi *učitelj U 3.3*, ki je poudaril, da je izobraževanje v delavnici 40 % dražje, *učitelj U 3.1* pa je povedal, da imajo zasebne šole le kredo in tablo.

Tako pridemo do zaključka, da bomo takrat, ko bodo imele šole, ki izvajajo enake programe, enake pogoje (tako za teoretično kot praktično izobraževanje) in bodo prejemale enako financiranje, lahko govorili o pravi konkurenčnosti. Šele takrat, ko bodo imele šole enake pogoje, bo glavno vlogo odigral kader, zaposlen na šoli, ki bo s strokovnostjo in z vizijo pritegnil dijake na svojo šolo. Šole se pojava trga vedno bolj zavedajo, zato je tudi *U 1.4* menil, da so srednje šole že na trgu. Svoj pogled o trženju je zanimivo opisal *ravnatelj R 3.1* je že pred desetimi leti ali več izrekel misel, da so šole na trgu in da se morajo začeti obnašati tržno. Samorelacija ponudba – povpraševanje je tista, s katero se lahko pojavljaš v prostoru.

Zato se je omenjeni ravnatelj strinjal, da se ponudba poveča. S povečano ponudbo se bo spremenilo tudi razmišljanje šol. Tako zasebno kot javno šolstvo se morata zavedati, da vzgajata za prihodnost, da izobražujeta nov rod in da je zdrava konkurenca med šolami dobra in jo mora država tudi omogočiti (Uhan 2007, 56). Čeprav mnogi spodbujajo konkurenco, so mnoge raziskave, ki jih navajajo Wells, Lopez, Scott in Holme 1999; Wells 2002, pokazale, da trgi v šolstvu povečujejo razlike med šolami in da samo konkurenca med šolami ne vodi neposredno k reševanju težavjavnega šolskega sistema. Stojić (2003, 127) je ugotovil, da izobraževanje, ki je pod vplivom gospodarske politike, spodbuja izobraževalna načela, spodbuja konkurenco med učenci, medsebojno borbo, ki nastaja pod vplivom pritiska trga. Hopkins (2007, 15) je zapisal, da politika ne more ukazati, kaj je pomembno. Politika izredno težko spreminja prakso, posebno preko različnih ravni upravljanja. V nasprotju s prepričanjem, da se teorija in praksa stikata, pa narava, količina in tempo sprememb na ravni šole kažejo na to, da so te spremembe odvisne od lokalnih dejavnikov, ki še zdaleč niso pod nadzorom visoke politike. S politiko je povezana tudi ugotovitev *učiteljev U 3.4* in *U 3.1*, ki sta opazila še eno zanko neprave konkurence, namreč, če šoli nista enakopravni, morajo v javnih šolah poslušati ministrstvo za šolstvo, zasebne pa gredo po drugih tirnicah. Te druge tire lahko povežemo s tem, da so javne šole nakvazi trgu, kar pomeni, da so še vedno delno omejene z državnimi regulativi (Trnavčević 2007, 169–170).

Čeprav se je pojav konkurence pojavil domala na vseh področjih, je *ravnatelj R 3.1* povedal, da podpira konkurenco tudi na področju izobraževanja, kajti v vseh segmentih življenja se je pokazala kot generator razvoja in po njegovi oceni tudi racionalnega obnašanja oziroma zniževanja stroškov. O vplivu raznolike ponudbe nam govorijo raziskave. Tako sta Bergstrom in Sandstrom (2001) govorila o sporni švedski raziskavi, ki je pokazala, da so imeli učenci v občinah z nekaj zasebnimi šolami boljše ocene kot tisti v občinah brez zasebnih šol, vendar sta raziskovalca dobila enake rezultate tudi takrat, ko sta upoštevala le javne šole. Iz tega lahko sklepamo, da konkurenca med zasebnimi in javnimi šolami spodbuja rast kakovosti izobraževanja nasploh. S takšnimi zaključki se ni strinjal Fredriksson (2001), ko je menil, da so razlike posledica drugih dejavnikov in ne le številazasebnih šol. Čeprav je Fredriksson (2001) menil, da na samo kakovost nima vpliva le število šol, sta za konkurenco potrebni vsaj dve šoli, ker le na takšen način je med njima možna primerjava. Zato je tudi *ravnatelj R 3.1* ves čas trdil, da delajo dobro, samo nimajo primerjave, se pravi konkurence, v tem prostoru. Ko bodo imeli nekoga, s komer se bodo lahko primerjali, bo seveda drugače. Takrat se bodo morali, če bodo ugotovili, da delajo slabše, zbuditi, če pa delajo boljše, bo to samo še stimulacija, da bodo delali še bolje. O vplivu konkurence na kakovost so razglabljali tudi *ravnatelj R 1.1* in *učitelja U 1.1* ter *U 1.4* ter ugotovili, da konkurenca nima vpliva na kakovost. Tako meni tudi Šverčeva (2007, 30), ko je zapisala, da imamo v Sloveniji kakovostno javno šolstvo in da obstoj zasebnega sam po sebi ne prispeva k večji kakovosti, kar nakazujejo tudi mednarodne raziskave, ki jasno kažejo, da otroci v zasebnih šolah ne dosegaajo nič boljših rezultatov kot otroci v javnih šolah (Lapi 2007, 61).

Posledice tega so tudi trendi, ki so usmerjeni v višjo kakovost izobraževanja. Da so takšni trendi prisotni tudi pri nas, je z zadovoljstvom ugotovil Mlakar (2007, 42), saj je v šolah ne glede na njihov status več prizadevanja za kakovosten napredek, modernizacijo pouka in posodabljanje didaktičnih metod. Čeprav so trendi kakovosti prisotni v vseh šolah, so nekateri kot primerjavo doseženih rezultatov med javno in zasebno šolo radi povzeli uspeh gimnazijskih maturantov. V letu 2002 je bilo pohvaljenih nadpovprečno število maturantov zasebnih gimnazij, saj je bilo na eni zasebni gimnaziji pohvaljenih 14 % dijakov, na drugi 11 %, na tretji pa 10 %, medtem ko je slovensko povprečje približno 3 %. To pomeni, da imajo tri od šestih zasebnih gimnazij izrazito nadpovprečen uspeh, kar kaže na njihovo nadpovprečno kakovost (Šimenc 2003, 129).

Vendar vsega ne moremo jemati pavšalno. Ob tem se vprašamo, ali so zasebne gimnazije res toliko boljše ali je k temu prispevala že selekcija učencev ob vpisu. Čeprav je Zoltan (2007, 12) menil, da ni težko dosegati boljših rezultatov z boljšimi učitelji, izbranimi učenci v nadstandardnih materialnih pogojih delovanja. In seveda je čisto razumljivo, da je z boljšimi učenci v boljših pogojih in z boljšimi učitelji lažje doseči nadstandardne rezultate. Rezultati na maturi in rezultati nacionalnih preizkusov znanja v osnovni šoli – za slednje lahko pričakujemo, če se bodo ohranili, da bodo objavljeni iz podobnih razlogov in s podobnimi utemeljitvami kot pri maturi – bodo namreč postali pomemben element pridobivanja konkurenčne prednosti pred drugimi istovrstnimi šolami v bližnji okolici. Standardizirano znanje bo tako postalo element konkurenčnosti in pričakovane različnosti. Vprašanje je seveda, če bodo šole zaradi tega bistveno bolj kakovostne, kot so sedaj, ali pa bodo le bolje izkoristile in uporabile marketinške tehnike in orodja komuniciranja z javnostjo (Trnavčević 2007, 165–166). Vendar ob tem ne moremo mimo dejstev, ki sta jih navedla Beckmannova in Cooper (2004), ko sta ugotovila, da je ideološki pritisk za doseganje boljših rezultatov povzročil pri učiteljih in učencih dodatne pritiske, pri učiteljih tudi deprofesionalizacijo. To posledično ne prinaša napredka in pozitivizma v izobraževanje, ampak postane le borba in hlastanje, s čimer se izničijo odnosi, ki so v izobraževanju potrebni.

V večini so se intervjuvanci zavzemali za konkurenco, vendar so v njej videli prednost predvsem *delodajalci D 4.3, D 4.4 in D 4.5*, ki so v zasebnem šolstvu videli nišo, ki bi učencem nudila več znanja. Morda bi po njihovem zasebna šola res nudila več znanja, vendar se je ob tem najprej treba vprašati, kakšni so sploh razlogi za ustanavljanje zasebnih šol. Čeprav vemo, da je razlog konkurenčnost, je imel Račević (2007, 62) pomisleke. Vemo, da je glede na padec natalitete in demografske značilnosti, ki se dogajajo v Sloveniji, konkurenčnost že prisotna. To nam kažejo večja mesta, kjer se za obstoj, ki ga prinaša zadostno število učencev, šole borijo med seboj. Za primerjavo lahko podamo trgovine. Trgovine, ki nimajo konkurenčnih cen in kakovostnega blaga, tudi nimajo kupcev. Posledice so životarjenje in zaprtje trgovine. Enak potek dogajanja lahko prenesemo v šolsko sfero.

Borbo za učence, ki je tudi posledica večje ponudbe in s tem povezane konkurence med šolami, so videli tudi starši. *Starš S 3.4* je menil, če bo večja ponudba, bodo zaposleni na javni šoli razmislili, ali delajo vse prav oziroma kaj delajo narobe, saj jim bo v interesu, da si pridobijo učence in skušajo zadovoljiti njihove potrebe. Neizogibna sta soočenje trenutnega stanja ter uvedba meril za še bolj kakovostno šolo, ki bo v polni meri zadostila potrebam otrok, staršev in lokalnih skupnosti (Likovič 2007, 51). Če je cilj narediti šolo bolj kakovostno in usmerjeno v prid učencev, je treba najprej pogledati, kakšne možnosti ti učenci sploh imajo, saj jim je treba zagotoviti enake možnosti izobraževanja, ki je pravzaprav resnično odvisna samo od njihove izbire.

7.3 Enake možnosti

Življenje nas pelje po poti, ki nam ponuja veliko razpotij, a prava izbira je mogoča, le če imamo vsi enake možnosti. Te možnosti so se z ustanovitvijo zasebnih šol učencem in dijakom povečale, saj so pred njihovo ustanovitvijo izbirali med ponudniki javnih šol. Vendar se ob možnostih izbire kaj hitro porodi vprašanje, zakaj bi se starši sploh odločili za zasebne šole. Šimenc (2007, 34) navaja razloge, zakaj se starši sploh odločajo za zasebno šolo. Najpomembnejši razlogi so, da zasebne šole ne sprejmejo vsakega učenca, da lahko učence izbirajo oziroma izključijo in v njih vlada posebno vzdušje. Pri odločitvi za zasebno šolo so zanimivi rezultati Gallupove ankete v Ameriki iz leta 1986, v kateri deluje okrog 10 % zasebnih šol, pri čemer le 2 % otrok vključenih v profitne šole, vsi drugi pa v neprofitne javne in zasebne šole. Rezultati so pokazali, da učitelji v javnih šolah svoje otroke v povprečju skoraj dvakrat pogosteje pošiljajo v zasebne šole kot drugo ameriško prebivalstvo. Torej bi trditve o nepravilnem odločanju glede na status učiteljev v Ameriki lahko bolj veljale za neizobražene starše ter starše otrok, ki živijo v neurejenih razmerah ali le z enim roditeljem (Bitenc 1993, 147).

Rezultate raziskave v Ameriki seveda ne moremo poenotiti za cel svet. Pri odločitvi, kam bodo vpisali otroka, so bili med našimi intervjuji starši nekoliko bolj previdni, saj bi se *starši S 1.3, S 1.1, S 1.2, S 2.5 in S 3.4* prej pozanimali o programih in vrednotah, ki jih na zasebni šoli učijo. V raziskavi Peček Čukovova (2009, 13–18) ugotavlja, da so učitelji omenili pomembnost tega, da so dijaki vnaprej seznanjeni z vrednotnim okvirjem šole. Predvsem, če vemo, kot je navedla Hoxby Minterjeva (2003, 352), da izbira pomeni, da bodo šole poskušale narediti najboljše, saj bodo starši izbirali za svoje otroke uspešne šole. Ker se je s tem ponudila možnost izbire, je prosta izbira staršev za šolo temeljni koncept marketizacije (Trnavčević 2001a, 237; Trnavčević 2003). Pri tem se lahko navežemo na ponudbo zasebnih šol, ki je povezana s konceptom trga v izobraževanju. Zato je pomembno, da šole razmišljajo tržno, koristijo naj koncepte in orodja, s katerimi bodo dosegali prednosti, ki vplivajo na rezultate poslovanja in posledično s tem na obstoj na tržišču (Jerčinović 2007, 61). Povečana ponudba daje staršem večjo možnost izbire, ki je po njihovem primerna za vzgojo in

izobraževanje njihovega otroka. Zaposleni na šolah pa morajo ugotoviti, kaj straši in učenci iščejo, in to vključijo v ponudbo, ki bo šolo naredilo prepoznavno ter jo oddaljijo od klasične ponudbe.

7.3.1 *Izbira šole*

Čeprav imajo starši možnost izbire izobraževalne ustanove, za katero menijo, da zadovoljuje njihove želje, vedno le ne gre vse tako gladko. Na poti izbire velikokrat zadenejo ob ovire. Ena izmed ovir so že šolski okoliši. Trnavčevičeva (2001a, 238) trdi, da če razumemo prosti vpis kot dejansko možnost, da starši vpišejo otroka v izbrano šolo, potem ga naša zakonodaja ne pozna in težko govorimo o kakršnikoli izbire šole. Postopek v Uredbi o mreži javnih šol namreč pravi, da starši vpišejo otroka v šolo v njim določenem šolskem okolišu, nato pa v zakonsko določenem roku prinesejo vlogo za prepis na drugo šolo. Na izvedbenem nivoju se torej srečamo s prepisom in pogoji prepisa, ne pa z direktnim vpisom na izbrano šolo. Ob takem postopku vpisa je koncept proste izbire vprašljiv. Čeprav je ob takem postopku izbire koncept vprašljiv, starši nanj nimamo vpliva. To je le domena države in njenih institucij. Če bi resnično želeli govoriti o prosti izbiri, bi moral biti ta postopek prepisa izbrisan. Problematiko je izpostavil *starš S 3.4*, ko je opozoril na omejitve, s katerimi se srečujejo starši zaradi šolskih okolišev in menil, če bodo imeli starši možnost izbire šole, ne bo več šolskih okolišev, šole se bodo začele bati za svoj obstoj ne glede na to, ali so javne ali zasebne. Tako se bodo starši odločili, ali bodo otroke vpisali v šolo v okolišu, kamor spadajo, ali jih bodo raje peljali v 5 km oddaljeno šolo, ker po njihovem mnenju tam izvajajo boljši program. Čeprav se starši zavedajo svojih pravic in možnosti izbire, ki jih imajo, in je *starš S 3.4* menil, da bi starši otroke vozili v nekoliko oddaljeno šolo, so starši med intervjujem opozorili, da te pravice ne izkoristijo predvsem zaradi oddaljenosti zasebnih šol, ki so le v večjih slovenskih mestih.

Vendar to nista edini oviri pri izbire šole, saj so starši izpostavili tudi številčnost dijakov na oddelek in menili, da je s tem, ko so na zasebnih šolah manj številčni oddelki, tudi večji red in disciplina ter večja povezava med starši in profesorji. S tem so se strinjali pedagoški delavci, saj so lahko iz izkušenj povedali, da je delo v manjših skupinah veliko bolj kakovostno. In prav zato bi država morala na novo definirati standarde in normative, ki zajemajo velikost srednjih šol ter optimalno število dijakov v oddelku in skupinah. V srednjih šolah, zlasti gimnazijah, kjer so sedanji normativi in standardi najstarejši, so za nov razvojni zagon tega dela šolstva nujno potrebni premiki (Pluško 2007, 12). To lahko sklepamo že iz podatkov, da je bilo v šolskem letu 1980/1981 v gimnazijskih oddelkih v povprečju 21,8 dijakov, v šolskem letu 1990/1991 v povprečju 30,9 dijakov, v šolskem letu 2005/2006 pa 28,9 dijakov na oddelek (Eurydice 2007b).

Po uvedbi sistema MoFAS se s težavami, ki jih prinašajo številčni oddelki, ne srečujejo samo v gimnazijskih programih, saj jih zaznavajo tudi po drugih srednjih šolah. Zaradi uvedbe

financiranja na posameznega dijaka se razrede napolni do zgornje meje normative oziroma dijake iz različnih programov pri splošnih predmetih združujejo in tako spet nastanejo številčnejši oddelki. Prav zato, ker je *starš S 1.4* zaznal problem normativa javnih šol, je menil, da so v zasebnih šolah manjše skupine. Da je temu res tako, nam kažejo podatki ene izmed zasebnih gimnazij. V Eurošoli je v razredu zgoj od 18 do 20 dijakov, omogočajo jim vrsto dodatnih dejavnosti, denimo učenje tujih jezikov in računalništva, športnikom in dalj časa bolnim se posebej prilagodijo. Vsem 165 vpisanim omogočajo bolj osebni pristop (Glucks 2007).

Težave z normativi, ki vodijo v neenakost javnega in zasebnega šolstva, so izpostavili tudi pedagoški delavci in *ravnatelj R 3.1*, ki je dodal. Če primerjamo javno in zasebno šolo ter imajo enake normative, imajo vsi v oddelku 32 dijakov. Vendar se lahko na zasebni šoli odločijo in pri splošnih predmetih oblikujejo skupino tudi s 60 dijaki. Da ne bo prihajalo do takšnih razlik, je treba postaviti enake normative. Če imamo v javni šoli pri praktičnem pouku 17 dijakov, jih naj imajo tudi na zasebni šoli toliko. Če pa imajo na zasebni šoli skupino 32 dijakov, so zato lahko za polovico cenejši. Tudi v javnih šolah so predavalnice za 100 ljudi in bi lahko združili paralelke 2. a, 2. b, 2. c pri splošnih predmetih, kot so slovenščina, matematika. Delali bi s 100 dijaki na enkrat in tako znižali stroške. Ampak potem se postavlja vprašanje, koliko bi dijaki v takšnem primeru imeli koristi od pouka.

Individualizacija kot ključni pristop k zagotavljanju kakovosti učno-vzgojnega procesa zahteva manjše število učencev na vseh stopnjah šolanja, zato število ne bi smelo presegati 20 učencev v razredu, v zasebnih elitnih šolah pa bi celo lahko imeli le po 10 učencev v razredu. Takšnih normativov bi bili veseli tudi učitelji v javnih šolah, saj je delo v manjših skupinah drugačno in se lahko bolj posvetijo posameznemu dijaku. Takšnih zgledov je v Evropi kar nekaj, saj vsi ugotavljajo, da je ključ do boljših dosežkov posameznih učencev prav delo v majhnih skupinah (Strel 2007). Pozitivnost dela v manj številčnih oddelkih je bila tolikokrat poudarjeno, da bi bilo nesmotrno to povezovati z enakimi možnostmi financiranja.

7.3.2 Strategija kako do enakih možnosti financiranja

Z novelo ZOFVI so v letu 2007 predlagatelji želeli uresničiti strategijo enakih možnosti financiranja, ki bi za vse otroke zajemal 100-odstotno financiranje. Kodelji (2007a, 75) se je zdelo upravičevanje uvedbe 100 % financiranja zasebnih šol z argumentom, da se tako odpravlja dosedanja krivična dvojnost financiranja zasebnih šol, ko so ene financirane 100 %, druge pa 85 %, neprepričljivo.

Čeprav sta se ob tem *starša S 3.2* in *S 3.4* spraševala, zakaj ne bi država tudi zasebnih šol financirala 100 %, če na njih izvajajo enak program kot javne šole. Izenačitve na 100% so kot argument enakega financiranja izpostavili tudi starši, ki so se odločili, da se njihov otrok izobražuje na zasebni šoli, saj so do sedaj bili primorani, da izobraževanje svojih otrok

sofinancirajo v 15 %. Starši S 1.1, S 1.3, S 3.5 in S 3.4 so se upravičeno spraševali, ali so starši zmožni nositi breme takšnega financiranja in ugotovili, da takšnih staršev skorajda ni. Vendar je starš S 1.2 povedal, da so starši imeli možnost vpisati otroka v državno (javno) šolo. Če so se odločili za zasebno šolo, so gotovo videli prednosti, ampak tudi vedeli, da bodo morali 15 % plačati sami.

In prav financiranje zasebnega šolstva je bila največja spotika tako v političnih, strokovnih kot javnomnenjskih krogih. Da je pot do procentualne uskladitve zelo zapletena, se je izkazalo že v intervjujih, v katerih je bilo v primerjavi s širšo javnostjo zajeto le manjše število udeležencev, pa se niso mogli uskladiti o procentu financiranja. Starš S 1.2 je predlagal, naj se zasebno šolstvo financira 50 % iz državnega proračuna in 50 % iz zasebnega. Starši S 2.4, S 2.2 in S 2.5 so menili, naj 70 % financira država, 15 % zasebnik in 15 % starši. Starš S 2.3 se sicer ni procentualno opredelil, vendar je menil, da nekaj lahko financira država, saj ljudje od osebnih dohodkov prispevajo v državni proračun, zato naj prispevajo ustanovitelj in starši. Kustura (2008) meni, da bi država zasebni šoli morala pokriti vse stroške, starši naj bi plačevali samo nadstandard.

Takšna mnenja o financiranju so bila izražena med našim intervjujem, ker pa si za zgled radi vzamemo tujino, pogledjmo kako so to uredili drugje. Zanimiv primer je Nizozemska, kjer večino šol financira vlada (več ali manj 100 %) in jih tudi nadzira. Tako nekatere šole upravljajo občine, spet druge so neodvisne ustanove in združenja (Fredriksson 2007, 15). Nekoliko drugače so financiranje uredili na Švedskem, ki so idejo o neodvisnih šolah nadgradili tako, da lahko skupina 50 staršev ustanovi neodvisno šolo in zaprosi za državno financiranje. Podobnega sistema se poslužujejo v Avstraliji, kjer se prav tako nekatere independent schools²⁶ financirajo iz državnega proračuna (Mlakar 2007, 41). Zaradi raznolikosti financiranja se je leta 2007 Eurydice lotil vprašanja, kako se zasebne šole financirajo v različnih državah in ugotovil, da v nekaterih državah subvencionirane zasebne šolske ustanove prejemajo enako višino finančnih sredstev kot tiste v javnem sektorju. Na Švedskem, Nizozemskem in v Poljski ni nobene razlike med subvencijami, namenjenimi šolam, ki jih upravljajo javne oblasti, in subvencijami, namenjenimi zasebni šoli s koncesijo. Podobno je sistem urejen na Finskem. Tako Češka, Danska, Nemčija, Španija, Italija – v primeru osnovnih šol – Ciper in Luksemburg ter tri države EFTA/EEA in Romunija omogočajo subvencioniranje zasebnih šols koncesijo. Britanske public school so finančno povsem neodvisne od državne pomoči, država pa ima samo minimalen vsebinski nadzor nad njimi. Res pa je, da tudi za te šole veljajo posebne državne ureditve, njihovo izvrševanje pa nadzoruje državna inšpekcijska služba. Kar v Angliji velja za elitne zasebne šole, je v Italiji opredeljevalo vse zasebno šolstvo, saj je ustavni člen prepovedal neposredne donacije za zasebne šole z državnim denarjem, podoben je tudi položaj zasebnih šol v ZDA. Toda to je skrajnost, ki je v Evropi izjema in ne pravilo. Zasebne šole so v evropskih državah praviloma

²⁶ Neodvisne šole.

deležne podpore iz javnih sredstev, ki v Nemčiji krijejo večino tekočih stroškov, na Nizozemskem pa skoraj vse stroške (Šimenc 2007, 35). Za nasprotno primerjavo je Gilling (2003) predstavil primer z Nove Zelandije, kjer morajo starši vedno več denarja prispevati za izobraževanje svojih otrok. V večini držav se plača celoten znesek za zasebno šolanje. V srednjih šolah so cene izobraževanja tako visoke, da ponavadi starši vzamejo kredite. Takšen način izobraževanja otrok poznajo tudi v Ameriki. Ponekod ponujajo štipendije, ki največkrat pokrijejo le 50 % šolnine (Regt in Weenink 2005, 59–80). Na podlagi omenjenega lahko sklepamo, da je v evropskem merilu naša država izjemno radodarna, kar zajema financiranje zasebnega šolstva. Po statistiki Evropske unije in podatkih, ki jih objavlja Eurydice (2007a) v letnih publikacijah Key Data on Education in Europe, se štejejo med zasebne šole vse šole, ki so financirane iz javnih sredstev in dobijo več kot 50 % javnih sredstev. Pri nas je to najmanj 85 % (Muršak 2007a, 72).

Kljub polemikam financiranja, ki so se razvila domala na vseh področjih, in izpostavljanju neenakosti med učenci tudi zaradi vedno večjih socialnih razlik so starši med intervjuji opozorili še na eno plat sodobnega časa kaj vse so starši pripravljeni oziroma nepripravljeni narediti za svojega otroka glede financiranja njihovega izobraževanja. *Starš S 3.1* je povedal, da ljudje zbirajo po 4.000 € za vpis na fakulteto. Denar zbira vsa družina in otroka vpišejo tja, kamor je želel, a ni dosegel zadostnega števila točk. Toda *starš S 3.5* je menil, da je otrok, ki imajo take starše, premalo, in nadaljeval. Bodimo odkriti in pogledjmo okoli lastnega doma. Ljudje, ki ob 22. uri ne vedo, kje imajo otroka, zagotovo nimajo veselja, da zbirajo denar zanj. Mnogi starši bi z veseljem pomagali otroku do boljše izobrazbe, vendar kljub željam vedno ne gre.

O uskladitvi financiranja tako javnega kot zasebnega šolstva so imeli največ pripomb prav pedagoški delavci, kar je bilo zaznati že med intervjuji, saj so bili njihovi odgovori najbolj odločni, saj se s predlogi o izenačitvi financiranja niso strinjali. Kakšne možnosti so pedagoški delavci sploh dopustili financiranju zasebnega šolstva, nam pove mnenje *učitelja U 2.1*, ki je dejal, naj se zasebne šole financirajo same. Tudi predlog *ravnatelj R 2.1* in *učiteljev U 2.2*, *U 2.3*, *U 2.4* je bil, da naj država ne sofinancira zasebnega šolstva, saj bi se s takim načinom financiranja sistem podrl. Kot možno rešitev je *učitelj U 3.1* predlagal direktne in davčne olajšave. Vprašanje je, ali bi se s takšnim predlogom davčnih olajšav strinjala država. Najverjetneje bi to vprašanje povzročilo veliko polemik in razprav.

Če bi želeli izenačiti način financiranja, je menil *učitelj U 3.3*, je možnost le, če bodo zasebne šole sprejele enaka pravila kot javno šolstvo. Razlika bo le v tem, da bo pri zasebni šoli imel besedo lastnik, pri javni pa država. Kljub temu je *ravnatelj R 3.1* videl razliko v sami postavitvi šole. Povedal je, da zasebni šoli tako stavbo, opremo in vse potrebno financira zasebnik. Pri programu, načinu izvajanja programa, materialnih stroških, plačah pa ni nič narobe, če je sistem financiranja enak. Če se ustanovi javna šola, vso infrastrukturo financira država ali občina, pri zasebni šoli se že v startu ve, da je to zasebnik. Namen naj bo omogočiti

in pospeševati zasebna vlaganja v izgradnjo, vzdrževanje oziroma upravljanje javne infrastrukture ter druge projekte, ki so v javnem interesu (Mužina 2005a, 2). Iz tega stališča bi država lahko prihranila nekaj denarja in ga vložila v pestrejšo izvedbo programov oziroma bi javne šole, ki so resnično potrebne obnove, obnovila. V nekaterih krajih učenci izobražujejo v dotrajanih prostorih, kar jih ponovno postavlja v neenakopravni položaj, če vemo, da se lahko le nekaj kilometrov stran njihovi vrstniki izobražujejo v najsodobnejših prostorih s temu primerno opremo.

Način financiranja bi posledično lahko prinesel še drug pojav, to je diskriminatornost otrok, če vemo, da bi tako prišlo do razlikovanj in elite, so poudarili učitelji U 3.4, U 3.2 in U 3.1 in menili, da je Slovenija premajhna za elito. Zasebno šolstvo bi se lahko približalo temu, da je namenjeno eliti, v kolikor bi bil dostop (vpis) v te šole kakor koli pogojen – še posebej z visokimi šolninami. Vendar vemo, da ni tako, saj so napovedane spremembe ravno pri šolninah še bolj restriktivne (Šverc 2007, 31). Elitizem zasebnih šol se lahko kaže v dveh oblikah. Prva oblika je lahko tista, na kateri dosegajo učenci nadpovprečne rezultate, drugo obliko elitizma pa tvorijo šole, na katere se lahko vpišejo le otroci premožnejših staršev (Šimec 2003, 129). Prva oblika je lahko zaželena, druga pa ne, ker ne bi vsem zagotavljala enake dostopnosti izobraževanja. Čeprav so nekateri menili, da naj bi zasebne šole v slovenski prostor prinesle elitizem, nam dosedanja praksa prikazuje ravno nasprotno, saj že delujoče cerkvene zasebne šole z elitizmom – za razliko od nekaterih znanih javnih gimnazij – nimajo težav. V njih med drugim delujejo tudi šolski skladi, ki s plačevanjem obveznih prispevkov za šolanje, bivanje, prehrano pomagajo dijakom socialno ogroženih družin (Krebelj 2007a, 2). Zasebne šole imajo argument (šolski skladi), s katerim v praksi dokazujejo, da njihove šole ne spodbujajo elitizma.

Vendar pojav elitizma ni edina bojazen intervjuvancev pri 100-odstotnem financiranju, saj so jim misli begale na že ustanovljene javne šole. *Ravnatelj R 1.1* je bil mnenja, da bi z izenačitvijo financiranja zagotovo prišlo do zapiranja javnih šol. Število otrok je takšno, kot je, je še povedal. S tem sta se strinjala *ravnatelj R 2.1* in *učitelj U 2.4*, ki je dodal. Če ne do zapiranja, pa zagotovo do zmanjševanja. V Mariboru so že zaprli osnovno šolo, ko se je v istem okolišu odprla zasebna šola. Vendar je omenjeni primer nekoliko specifičen in ga je treba pogledati celostno. Javno osnovno šolo so res zaprli, vendar so drugo šolo v istem okolišu dogradili, šoli združili in učence ter učitelje preselili v novo zgradbo. Tako imajo sedaj učenci in učitelji veliko boljše pogoje za vzgojno-izobraževalni proces. Vendar se zgodba s šolo, ki je zaprla svoja vrata tukaj še ni končala, saj je zasebna Waldorfska šola Maribor v šolskem letu 2010/2011 našla svoje mesto v stavbi nekdanje javne Osnovne šole Ivana Cankarja v Mariboru (Toplak 2010, 18).

Kakšne so možnosti, da bi z izenačitvijo financiranja prišlo do zapiranja že obstoječih šol, je po Štruklju (2007c, 60) ključno vprašanje, kakšen bo po spremembah ostal (ZOFVI, 87. čl.), ki zagotavlja in varuje javno šolo, da bi se zaprla na račun zasebne šole. Če bo ta člen ostal

enak, ne vidimo večjih težav. Čeprav se je Erjavec (2007, 65) spraševal, ali se bodo javne šole zapirale in se bodo morda spremenile v zasebne. Omenil je, da bi takšna možnost verjetno bila, ampak da je šolska mreža realnost, in če se bodo na račun razvoja zasebnega šolstva ukinjale šole, potem to najbrž ni prava pot.

Finančna pot naj bi bila s strani delodajalcev v večinskem deležu s strani države, saj sta *delodajalca D 4.1* in *D 4.2* menila, da naj 80–90 % financira država, 20–30 % pa delodajalci. Vendar se s takšnim odstotkom ni strinjal *delodajalec D 4.4*, ki je menil zasebne šole naj bodo enakovredne javnim, zato naj jih financira država. S tem sta se strinjala tudi *delodajalca D 4.3* in *D 4.5*. V kolikor je želja, da se osnuje načelo enakosti, naj se iz državnega proračuna financira učenec. S tem bodo učenci v enakopravnem položaju ne glede na to, ali hodijo v zasebno, versko ali državno šolo (Kustura 2008).

Čeprav šole, odvisno od ustanovitelja, prejemajo finančna sredstva, ki jih skozi leto lahko porabijo, je poraba po različnih vzgojno-izobraževalnih ustanovah bolj nazorno prikazana v preglednici 7 in 8, ki zajemata statistične podatke o izdatkih v izobraževalnih ustanovah po ravneh izobraževanja v letih od 2001 do 2007.

Preglednica 7: Javni in zasebni izdatki za izobraževalne ustanove po ravneh izobraževanja 2001 – 2004.

1000 EUR

Ravni izobraževanja						
	Supaj	Predšolsko izobraževanje	Osnovnošolsko izobraževanje	Srednješolsko izobraževanje	Terciarno izobraževanje	Nerazporejeno po ravneh
2001						
SKUPAJ	1237928	147263	554277	275613	260065	705
Javni	1065052	117126	498268	252742	196207	705
Zasebni	168378	30137	56009	22872	59360	-
2002						
SKUPAJ	1398409	163194	643971	301382	289140	723
Javni	1203850	131690	579508	273344	218586	723
Zasebni	191462	31504	64463	28038	67457	-
2003						
SKUPAJ	1531859	165734	713302	328332	323352	1139
Javni	1319556	134917	643358	296973	243169	1139
Zasebni	208916	30818	69944	31359	76795	-
2004						
SKUPAJ	1647680	159506	789075	335875	363132	92
Javni	1416057	129327	713600	303551	269488	92
Zasebni	224483	30174	75396	32236	86680	-

Vir: Statistični letopis 2007.

Iz preglednice 7, ki ponazarja javne in zasebne izdatke za izobraževalne ustanove po ravneh izobraževanja je razvidno kolikšen delež sredstev je v posameznem letu namenjen zasebnemu šolstvu. Če se osredotočimo predvsem na srednješolsko izobraževanje, ki ga naloga obravnava je v letu 2001 bilo za izobraževalne izdatke namenjeno 275613 000 EUR od tega

je bilo za javne šole 252742 000 EUR za zasebne šole pa 22872 000 EUR, kar pomeni, da je bilo za zasebne šole namenjeno 8,29 % sredstev za javne pa 91,71 %. V letu 2002 je bilo od 301382 000 EUR javnim šolam namenjeno 273344 000 EUR ali 90,69 % in 28038 000 EUR ali 9,31 % zasebni šoli. Razmerje med javnimi iz zasebnimi izdatki tudi v letu 2003 niso bili bistveno drugačni. Od 328332 000 EUR je bilo 296973 000 EUR namenjeno javni šoli, kar je 90,44 % in 31359 000 EUR ali 9,56 % zasebni šoli. V letu 2004 je bilo 335875 000 EUR od tega je bilo 303551 000 EUR namenjenih javnim šolam ali 90,37 % in 32236 000 EUR ali 9,63 % zasebnim šolam. To pomeni, da so se izdatki za zasebne šole od leta 2001 do 2004 povečale za dober odstotek, kar ne predstavlja ogroženosti za javno šolstvo.

Preglednica 8: Javni in zasebni izdatki za izobraževalne ustanove po ravneh izobraževanja 2005 - 2007.

1000 EUR

Ravni izobraževanja						
	Supaj	Predšolsko izobraževanje	Osnovnošolsko izobraževanje	Srednješolsko izobraževanje	Terciarno izobraževanje	Nerazporejeno po ravneh
2005						
SKUPAJ	172.4004	203.046	783.173	369.068	368.628	89
Javni	148.4604	170.374	704.176	335.810	274.155	89
Zasebni	228.806	32.671	78.920	33.121	84.094	0
2006						
SKUPAJ	1.863.254	228.270	826.678	413.934	394.333	39
Javni	1.607.999	192.819	742.243	379.411	293.488	39
Zasebni	242.542	35.438	84.343	34.360	88.401	-
2007						
SKUPAJ	1.921.139	230.704	867.348	387.818	435.270	0
Javni	1.650.344	193.611	781.169	352.584	322.980	0
Zasebni	253.627	37.069	85.937	35.006	95.614	0

Vir: Statistični letopis RS 2010.

Preglednica 8 prikazuje javne in zasebne izdatke za izobraževalne ustanove od leta 2005 do 2007. Izdatki za srednješolsko izobraževanje so v letu 2005 skupaj znašali 369068 000 EUR od tega je bilo javnim namenjeno 335810 000 EUR ali 90,98 % zasebni pa 33121 000 EUR ali 9,02 %. V letu 2006 je bilo od skupnih 413934 000 EUR namenjeno 379411 000 EUR ali 91,65 % javnim in 34360 000 EUR ali 8,35 % zasebnim. 387818 000 EUR je bilo 2007 skupaj namenjeno za srednješolsko izobraževanje od tega je 352584 000 EUR ali 90,91 % javnim in 35006 000 EUR ali 9,09 % zasebnim. Izdatki so se na vseh ravneh izobraževanja v letih 2005, 2006 in 2007 povečevali. Zato si je nesmiselno zatiskati oči, če vemo, da se BDP²⁷ za izobraževanje zmanjšuje. Čeprav smo z odstotki operirali predvsem glede višine

²⁷ Bruto domači proizvod (kratica BDP) je vrednost vseh dokončnih proizvodov in storitev, ki so bili ustvarjeni znotraj ene države v določenem obdobju (ponavadi na letni ravni). Namen izračunavanja bruto domačega proizvoda je dobiti vpogled v gospodarsko aktivnost znotraj države, njen razvoj in stopnjo njene rasti. Posledično se z BDP ocenjuje kakovost oziroma standard življenja v posamezni državi (Finančni slovar 2009).

financiranja, smo jih v interjuju uporabili še za osvetlitev enega pogleda – kot možno opredelitev razmerja med javnimi in zasebnimi šolami.

Pri procentualni opredelitvi med javnimi in zasebnimi šolami so se vsi udeleženci nagibali podobnem stališču, da je v našem prostoru lahko največ 20 % zasebnitva vse preostalo izobraževanje pa naj bo še zmeraj v domeni javnih šol. *Starši S 1.1, S 1.4, S 2.5 in S 1.2* so menili, da naj bo razmerje med javno in zasebno šolo 80 % za javno ter 20 % zasebno. *Starš S 3.4* je menil, da naj bo šol vsaj toliko, da lahko izbereš javno ali zasebno šolo.

Do podobnih zaključkov so prišli tudi pedagoški delavci, saj sta bila *učitelja U 3.1 in U 3.4* mnenja, naj bo v Sloveniji 85 % javnih in 15 % zasebnih šol. Za opredelitev 90 % javnih in 10 % zasebnih sta se odločila *učitelja U 3.4 in U 3.2. Učitelji U1.1, U 1.2, U 1.3 in U 1.4* so povedali, da podpirajo maksimalno do 10 % zasebnih in 90 % javnih šol. *Ravnatelj R 2.1 in učitelji U 2.1, U 2.2, U 2.3 in U 2.4* so menili, naj bo 100 % javnih in 0 % zasebnih šol. *Ravnatelj R 3.1* pa je menil odstotkovnih meja ni. Če se izkaže, da zasebne šole dosegajo boljše rezultate in je zadovoljstvo dijakov in staršev večje, se bo zgodilo, da bo populacija šla vedno bolj tja. S tem, ko se omejimo na 80 % javnih šol in 20 % zasebnih šol, se lahko zgodi, da bo nekdo zapiral pipico in zaviral širjenje. Vendar je *ravnatelj R 1.1* menil, da se razmerja ne da postavljati.

V primerjavo lahko zajamemo Zahodno Evropo, kjer zasebno šolstvo pokriva povprečno 10 % učencev osnovnih in srednjih šol. Izraziti izjemi sta Nizozemska s približno 70 % deležem zasebnih šol in Belgija s 60 % (*Šimenc 2007, 34*). Čeprav so deleži v Evropi od 10 do 70 %, je za nas vendarle smotrno, da naše razmerje pogledamo zgodovinsko. *Šimenc (2003, 133)* ugotavlja, da se je delež zasebnih šol na Slovenskem v 19. in 20. stoletju gibal med 5 in 10 %. Njihovo število je začelo upadati po prvi svetovni vojni, po drugi svetovni vojni pa so tako bile ukinjene. Zato je *Šimenc (prav tam)* menil, da se je današnje stanje zasebnih gimnazij približalo številu, ki je bilo za slovenski prostor značilno. V letu 1995 je kot zasebna osnovna šola delovala le waldorfska šola, zasebnih srednjih šolje bilo 10 (*Krek 1996*). Kot smo omenili, je v Sloveniji je trenutno šest zasebnih srednjih šol in dve osnovni šoli, ki jih sofinancira država.

Glede na razmerje med javnim in zasebnim šolstvom, ki ga imamo pri nas, so se v intervjuju delodajalci zavzeli za njegov dvig. Mnenje *delodajalca D 4.2* je bilo razmerje med javnim in zasebnim šolstvom naj se oblikuje tako, da se bo zasebno šolstvo povečevalo in bo prišlo nekje do 30 %, dolgoročno morda še nekoliko več, preostalo bi bilo javno šolstvo. Kljub temu je bil *delodajalec D 4.1* mnenja, da naj bo večinski delež izobraževanja še zmeraj pod javnim šolstvom. Zasebne šole bi lahko bile v manjšem obsegu nekje 20, 30 % oziroma maksimalno 40 %, in še to kot strokovno izobraževanje, je dodal. Sicer pa naj razmerje med javno in zasebno šolo po mnenju *delodajalca D 4.4* pokaže praksa.

V primerjavi z drugimi intervjuvanci in trenutno prakso so delodajalci namenili nekoliko večji odstotek zasebnim šolam. Čeprav se država naj ne usmerja zgolj na odstotke, ki bi bili določeni med javnimi in zasebnimi šolami, ampak naj to predvidi kot možnost izbire, ki bi jo dijakom oziroma učencem ponudila.

7.4 Zaposleni (kader)

S povečano ponudbo, ki so jo v izobraževalno sfero prinesle zasebne šole, so javne šole dobile konkurenco. Vendar javne šole konkurence ne občutijo samo pri programih in vpisu dijakov, temveč se s trgom pojavita ponudba in povpraševanje tudi na področju kadrov. In prav bojazen, da v izobraževanju ne bi prišlo do prehoda kadra iz javnega v zasebno šolstvo, je sindikate spodbudila, da so se odločili zbirati podpise, ker se bojijo, da bo predlagano 100 % financiranje zasebnega šolstva spodbudilo ustanavljanje novih zasebnih zavodov in prehod učiteljskega kadra iz javnih v zasebne šole (Slovenska tiskovna agencija 2007c).

Kaj bi se pravzaprav začelo dogajati pri prehodu kadra, lahko samo predvidevamo. Najverjetneje bi se določen del zaposlenih resnično odločil in odšel iz javnega šolstva v zasebno, vendar to ne bi bilo tolikšno število, da bi na podlagi tega lahko govorili o ogroženosti javnega šolstva. Predvsem če vemo, da v zadnjih letih potrebe po pedagoških delavcih v javnem izobraževanju (to se navezuje na programe v srednješolskem izobraževanju) upada, saj je število zaposlenih vezano na število učencev. Težavo zaznajo predvsem mlajši učitelji, ki upajo (odvisno je od vpisa), da bodo dobili pogodbo o zaposlitvi še za naslednje šolsko leto. Takšna negotovost lahko traja tudi deset let, kar gotovo ne vpliva pozitivno.

Intervjuvanci so v veliki meri videli pozitivnost prehoda kadra, s tem novih možnosti za zaposlovanje in dviga strokovnega podajanja snovi. Čeprav so sindikati v prehodu kadra zaznali strah, je *starš S 2.3* zagledal pozitivnost tega strahu v tem, da bi se šole še bolj trudile, da bi izobrazile dober kader. Ob tem sta se *starša S 1.1* in *S 1.2* spraševala, zakaj bi se učitelj, ki že več let uči na javni šoli, sploh odločil za odhod na zasebno šolo, in prišla do zaključka, da je razlog plača, ki pa naj bi bila izenačena. Res je, da naj bi bile plače in drugi osebni prejemki delavcev v zasebni šoli, ki so financirani iz javnih sredstev, oblikovani v skladu z zakonom, s kolektivno pogodbo in z drugimi predpisi, ki veljajo za javne šole. Če se plače in drugi osebni prejemki oblikujejo v nasprotju s prejšnjim stavkom, se financiranje iz državne proračune ukine (ZOFVI, 89. čl.).

Čeprav so osebni dohodki tako delavcev javnih kot zasebnih ustanov, ki so financirane iz javnih sredstev, izenačeni, je kot možno rešitev, da ne bi prihajalo do prehoda učiteljev, *starš S 1.1* predlagal stimulacijo za tiste učitelje, ki imajo boljše rezultate. Vendar se ob tem poraja vprašanje, kdo bi imel kompetence odločanja, kje je meja, ki določa boljše rezultate in od kje bi se to nagrajevanje plačevalo. V javnem šolstvu je nagrajevanje sicer že uvedeno, vendar ga

večina učiteljev prejme zelo poredko. In prav zato, ker je stimulacija kljub uspešnemu delu za večino kadra premalokrat opažena, ne dosega učinka spodbude, ki ga je za nadaljnje uspešno delo predlagal starš. V kolikor bi želeli, da bi omenjena stimulacija resnično imela spodbudni učinek, bi morala biti dorečena in javno dostopna, sicer bi njen obstoj lahko bil vprašljiv.

V zvezi z bojznijo, da bi se pedagoški delavci odločili za prehod, je bilo v intervjujih zanimivo slišati prav njih, saj jih to neposredno zadeva. *Učitelj U 2.1* in *ravnatelj R 2.1* sta bila mnenja, da naj država finančna sredstva, ki bi jih namenila za ustanovitev zasebnih šol, raje vloži v učitelje v že obstoječem javnem sistemu. O pomenu vlaganja v kader piše Trotter (2008, 10) in navaja pomen donacij, ki jih prejemajo zasebne šole, saj večino denarja porabijo za izobraževanje profesorjev. Pomen vlaganja v kader je omenil tudi Bermudez (2009, 29), ki je menil, da naj ima razvoj zaposlenih pozornost usmerjeno tudi na perspektive, cilje, interese ter časovne razporede in ne samo na potrebe institucije.

Zakaj bi se šole sploh odločile in raje vlagale v učitelje v že obstoječem sistemu, je opisal *učitelj U 2.1*, saj je menil. Največje bogastvo javnih šol so učitelji z izkušnjami in tega ne moreš kupiti nikjer. Kljub temu da so učitelji bogastvo, ki se ga ne da kupiti, so se odprla vprašanja, zakaj bi se kader odločil za prehod iz javnega v zasebno šolstvo. Nevarnost, ki jo je videl *učitelj U 2.4* pri zasebnih šolah, je bila ta, da bi se zaradi boljše stimulacije večina boljših in kakovostnih učiteljev seveda odločila za zasebnošolo. Vendar se je izkazalo, da stimulacija ni edini razlog, ki bi učitelje spodbudila, da bi se odločili za prehod iz ene v drugo šolo. *Učitelj U 2.4* je menil, da so lahko že sami pogoji dela tisti, ki učitelja na javni šoli spodbudijo, da se odloči in gre poučevati na zasebno šolo. Lapi (2007, 61) meni, da bi zasebne šole pobrale vse najboljše učitelje iz javnih šol. Tja bi šli tudi najboljši učenci in kakovost javnega šolstva bi se znižala. Na to je opozoril tudi *ravnatelj R 2.1*. Kajti če bi bila šola na trgu in bi imela zasebna šola boljše pogoje za delo, bi bil to avtomatičen odhod učiteljev. Zoltan (2007, 10) je menil, da se zasebne šole ne bodo odrekle dodatnim virom financiranja in bodo z malo iznajdljivosti imele boljše materialne pogoje za svoje delokot ostalo šolstvo. To pomeni, da bodo lahko izbrale med najboljšimi učitelji, ker bodo vsi imeli interes, da delajo isto delo v boljših pogojih.

Ker bodo imele zasebne šole dobre pogoje za delo in po mnenju predhodnega avtorja več finančnih sredstev, bo prav zasebnik tisti, ki bo sam izbiral med najboljšimi učitelji ter jim za to tudi sam postavljaj pogoje, med katere bo spadala tudi pogodba (nedoločen čas) o zaposlitvi, s katero je v javnem šolstvu zaznati kar nekaj težav. Težavo zaščite kadra je izpostavil *ravnatelj R 3.1*, ko je rekel še vedno je prisotnega preveč ščitenja učiteljev v izobraževanju. Misel, da ko si enkrat učitelj in si v šoli, si zavrt v celofan ter zaščiten do svoje upokojitve, bo treba presekati. Pedagoški delavci so na trgu in tako se je potrebno tudi obnašati. Miselnost o zaščiti, ki jo je omenil ravnatelj, je na nek način še zmeraj prisotna, vendar je ob tem treba poudariti, da ta zaščita ni enaka za vse učitelje. Tukaj mislimo predvsem učitelje, ki imajo pogodbo za nedoločen čas. Zaradi upadanja vpisa je veliko

mlajših učiteljev ne glede na njihovo kakovost poučevanja ostalo brez zaposlitve, saj so imeli pogodbo le za določen čas.

Lohman in Analyst (2004) sta prikazala, kako sopravnice učiteljev urejene v ZDA. Pri njih imajo z zakonom določene in zaščitene pokojnine, sicer so minimalne, vendar veljajo za javne uslužbenke, kamor so zajeti tudi učitelji/profesorji. V Evropi je urejeno tako, da se učitelji upokojijo pri šestdesetih, imajo beneficirano delovno dobo z dodatnimi koristmi (za partnerje in zavarovanje v primeru smrti). Ugodnosti so deležni tudi pri davčni osnovi, če vemo, da je bila njihova davčna osnova 6 %, nakar se je zvišala na 6,4%, kar je še vedno manj kot v primerjavi z drugimi delavci (Sinnott 2006).

Čeprav ima vsakdo možnost, da se po svoji vesti odloči in ob ponujenih boljših pogojih zamenja svojega delodajalca, lahko vsaj zaenkrat vidimo, da se kader v javnih šolah množično ne odloča za prehod v zasebne šole.

Ker so bili v vzorec naloge zajeti tudi delodajalci, ki bi se jim po predlogu spremembe zakonodaje omogočilo ustanavljanje zasebnih šol s koncesijo in bi tako bili neposredno bodoči delodajalci tudi pedagoškemu kadru, smo z intervjuji osvetlili še njihov pogled. Prednosti izbire kadra so videli delodajalci, saj bi ob odločitvi, da ustanovijo svojo zasebno šolo, prav tako razmislili, koga bi zaposlili. *Delodajalec D 4.4* je povedal izbral bi profesorje z znanjem. Težavo pri tem je videl v tem, da lahko profesor uči 40 let isti predmet na enak način ter ga nihče ne more zamenjati, dokler ne gre v pokoj, čeprav je nesposoben. Zato so borbo učiteljev za delovno mesto videli *delodajalci D 4.4, D 4.5* in *D 4.3* kot pozitivno, saj so bili so mnjenja, da bi se tako, kot se delodajalci borijo s konkurenco na trgu, borili tudi učitelji. *Delodajalec D 4.4* je še dodal profesorji, ki se trenutno borijo za stolček in zato samo povečujejo število dijakov ter si s tem ohranjajo delovno mesto, gredo na zavod za zaposlovanje, če je potrebno. To se ne bi dogajalo na zasebnih šolah, ki bi jih ustanovili delodajalci, saj bi se borili za kakovost in bi učitelje, ki so dobri, pridobili. Vendar je v tem segmentu, ko je ponudba večja od povpraševanja, lažje narediti izbiro med učitelji in v svoje vrste privabiti kakovosten kader. Saj vemo, da so bile politične usmeritve vpisa v preteklosti naravnane tako, da niso zadosti omejile vpisa in se je za poklic učitelja izobrazilo preveč kadra. V preteklosti učiteljev ni bilo tako veliko, zato so vsi dobili pogodbe za nedoločen čas, s čimer se je šola obvezala, da ga ne glede na njegovo kakovost izvajanja pouka ne more odsloviti. Prav na ta segment odpuščanja je bilo največ pripomb s strani delodajalcev, ker so menili, da vsi učitelji ne doprinesejo h kakovosti.

Če bi želeli, da se kakovost dvigne na celotni izobraževalni ravni, si lahko za pomoč do cilja vzamemo Zoltana (2007, 13), ki je trdil, da tisti, ki hoče resno razvijati šolski sistem in dvigati njegovo kakovost, bi moral poskrbeti za dviganje standardov, izboljšati materialne pogoje, celoten sistem bi moral napraviti privlačnejši, da bi pritegnil najboljše strokovnjake. Kljub temu naj bo sistem izobraževanja naravnano tako, da s tem, ko v svoje kroge pritegne najboljše strokovnjake, ne postane selektiven.

7.5 Delodajalci

V noveli ZOFVI je bil predlog, da bi za ustanavljanje zasebnih šol prejeli koncesijo tudi delodajalci, s čimer bi se učencem ponudila širša paleta izbire izobraževanja. Sistem izobraževanja, kjer gospodarske družbe ustanovijo zasebno šolo, tujina že dobro pozna, pri nas pa takšnih zasebnih šol še ni, čeprav si že sedaj lahko koncesijo pridobijo tako, da se prijavijo na razpis, ki ga objavi Ministrstvo za šolstvo in šport, ter priložijo dokazila o izpolnjevanju pogojev. V (ZOFVI, 73. čl.) je zapisano, da se za opravljanje dejavnosti in nalog, potrebnih za izvajanje dejavnosti vzgoje ter izobraževanja, koncesija lahko dodeli tudi drugim zavodom, gospodarskim družbam in drugim pravnim ter fizičnim osebam.

Čeprav zakonske osnove, ki omogočajo gospodarskim družbam izvajanje izobraževalne dejavnosti, obstajajo že nekaj let, se tendence razvijajo v smeri, da bi se na razpis o koncesiji prijavljale tudi gospodarske družbe, kar bi jim omogočalo ustanovitev lastnih zasebnih šol. To bi jim omogočil predlog novele ZOFVI iz 2007. Ker je bila novela prva možnost za ustanovitve takšne zasebne šole, je bil minister Zver razočaran zaradi nasprotovanja delodajalcev (Jožka Čuka) nad zakonom, saj bi prav ta podjetjem zagotovil večje možnosti sodelovanja v vzgojno-izobraževalnem procesu in usposabljanju (Hitij 2007, 1). Tako je minister Zver dejal, da prinaša novela ZOFVI številne pomembne rešitve in da bi bila realna škoda precejšnja, če ne bi bila sprejeta, saj bi po njegovem mnenju omogočil tudi zasebno-javno partnerstvo z gospodarstvom, ki doslej ni bilo mogoče (Koren in Vidic 2007, 2).

Kljub temu, da je ZOFVI iz leta 1996 gospodarstvenikom že omogočal pridobivanje koncesije in je predlog novele to še nadgradil, je zanimivo, da še danes nimamo nobene zasebne šole, ki bi jo ustanovila gospodarska družba. Prav zato nas je v intervjujih zanimalo, ali bi se delodajalci kot gospodarska družba odločili za ustanovitev zasebne šole, če bi ta bila sofinancirana s strani države.

7.5.1 Podeljevanje koncesij delodajalcem

Čeprav se tendence razvijajo v smeri spodbujanja ustanavljanja zasebnih šol, ki bi bila pod okriljem delodajalcev in bi zanje prejeli koncesijo, smo razloge, zakaj se gospodarstveniki še niso odločili za ustanovitev lastnih zasebnih šol, lahko izluščili iz odgovorov, ki smo jih dobili skozi intervjuje. *Delodajalec D 4.1* je rekel, da se verjetno ne bi odločil za ustanovitev takšne zasebne šole, saj je pri nas že sedanje izobraževanje organizirano tako, da del notranjega izobraževanja omogoča vključitev v zunanje zasebno izobraževanje. Po njegovem naj se z ustanovitvijo zasebnih šol ne glede na nivo ukvarjajo tisti, ki se že ukvarjajo z izobraževanjem. Nivo izobraževanja, strokovno usposobljenost, potrebe določenega znanja iz specifičnega področja naj poiščejo v gospodarski organizaciji, ki bi bila zainteresirana, da sodeluje v tem procesu, vendar ne kot ustanovitelj. Nekoliko drugačen pogled na ustanovitev zasebne šole so imeli preostali delodajalci, zajeti v intervju. *Delodajalec D 4.2* je dejal, da bi

se v tem trenutku, težko odločil za zasebno šolo, vendar bi se zanjo zagotovo odločil v prihodnosti. *Delodajalci D 4.3, D 4.4 in D 4.5* so za ustanovitev zasebne šole, vendar so videli težavo v pridobitvi usposobljenega strokovnega kadra, ki bi ga za šolo potrebovali. Mnenja delodajalcev, zakaj bi se oziroma se ne bi odločili za ustanovitev zasebne šole, so različna. Vendar je kljub razlogom, ki so jih navedli, glede na politične in gospodarske razloge še najverjetneje sklepati, da so razlogi v finančnem vložku ter neizkušenosti s tovrstnimi dejavnostmi.

Nepridobitne organizacije načeloma ne morejo biti ustanovljene za pridobivanje dobička, vendar se nekatere po ustanovitvi lahko pojavijo na trgu, delujejo po načelu pridobivanja dobička in pridobivajo dobiček (Ivanjko 2001, 131). Čeprav se pri nas že med delodajalci porajajo vprašanja glede ustanovitve zasebne šole, so nam pozitiven zgled lahko države, kjer takšne šole že poznajo. Takšen primer je Japonska, kjer šole ustanavljajo zasebni podjetniki in podjetja, vendar ne zaradi dobička. Vlaganje na področju šolstva je za posameznika, ki je poslovno uspešen, ena od zanesljivejših poti do ugleda in slave (Šimenc 2007, 37). Čeprav je ustanavljanje zasebnih šol na Japonskem povezano z ugledom in s slavo, se v ZDA na to gleda z vrednostjo delnic. Tako je bil Heyneman (2000) mnenja, da so vrednosti delnic izobraževalnih ustanov v Severni Ameriki poskočila za 134 %. Zasebna podjetja v ZDA po podatkih ameriške Internacional Data Coporation trenutno zasedajo le 13 % izobraževalnega trga, vendar je pričakovati, da se bo ta delež v prihodnjih dveh desetletjih povečal na več kot 25 % (Fredriksson 2007, 27).

Kljub podatkom iz tujine so bili v intervjuju delodajalci precej previdni. Možnost podeljevanja koncesij so videli kot pozitivno, čeprav bi *delodajalec D 4.1* financiranje zasebnega šolstva še zmeraj pustil v rokah države. Delodajalcu naj bi država omogočila razvoj zasebnega šolstva s pomočjo koncesije. Te naj bodo v interesu gospodarstva, se pravi delodajalca, namenjene za določene nivoje znanja, ki naj ne bodo preveč usmerjeni, vendar s poudarkom na potrebe v Sloveniji. Delodajalci so zainteresirani za zasebno šolstvo, usmerjeno v neko specialno področje, vendar naj bo dopolnilno k normalnemu izobraževanju, in bi ga zato financirali v manjšem deležu kot vlaganje v znanje za nadaljnji razvoj ter dvig kakovostidela v sami organizaciji. Tisti, ki bi se odločili za takšno izobraževanje na zasebni šoli, bi sofinancirali zgolj simbolično, kot zavest, da so tudi sami nekaj prispevali k temu izobraževanju.

Prednosti podeljevanja koncesij delodajalcem so *delodajalci D 4.2, D 4.4, D 4.3 in D 4.5* videli v tem, da bi izobrazili kader, ki ga potrebujejo, jim nudili več strokovnega znanja, kot ga dobijo sedaj v šoli, s tem bi si pridobili delavce, ki bi bili izobraženi za področje, ki ga opravljajo v delovnem procesu. *Delodajalec D 4.4* je dodal, da bodo dijaki, ki se bodo izobraževali na zasebni šoli, prej dobili delovno mesto, ki bo tudi bolje plačano. In na tem mestu lahko ponovno povzamemo ugotovitve iz tujine. Ko gospodarska družba ugotovi, da je premalo strokovnjakov na njihovem področju, investira v šolo, ki jo dopolni z lastnim

kurikulom, splošni predmeti temeljijo na državnem kurikulumu, vsi preostali strokovni predmeti so domena družbe. Te šole temeljijo bolj na praktičnem izvajanju vsebin. Učenci imajo v gospodarski družbi možnost prakse in počitniškega dela; tako se čim hitreje seznanijo z zahtevami in načinom dela. Na ta način delodajalec spozna posameznika in njegove dosežke že med izobraževanjem ter dijakom in študentom skorajda v 100 % zagotavlja delovno mesto v gospodarski družbi. Takšne šole poznajo predvsem v Nemčiji, Veliki Britaniji in Skandinaviji. Primeri takšnih šol so Skinner's Company's School for Girls v Veliki Britaniji in The Learning Trust in The Brewers Association v Kanadi (Benn 2008).

Kljub temu da se je večini intervjuvanih delodajalcev zdela možnost o pridobitvi koncesije pozitivna, so vsaj za enkrat vsi našeli pomisleke, ki jih zadržuje, da bi se odločili za tak korak. Najverjetneje bo treba počakati, da se pri nas za takšen način izobraževanja odloči ena večjih gospodarskih družb, ki bo s svojo odločitvijo zaorala ledino.

Čeprav so delodajalci navedli pomisleke, zakaj se vsaj zaenkrat še ne bi odločili za ustanovitev zasebnih šol, je bilo mnenje *starša S 2.1* večje gospodarske družbe bodo zagotovo šle v ustanovitev svojih zasebnih šol. A to je lahko samo predvidevanje, saj se v Sloveniji gospodarske družbe še niso odločile za takšen korak. Kljub zakonski podlagi (ZOFVI), ki gospodarskim družbam že omogoča ustanavljanje zasebnih šol, lahko razloge najverjetneje iščemo v preostalih, tudi političnih spodbudah. Če vemo, da je gospodarstvo zajela recesija in se v večini pannog borijo boj za obstanek, najbrž ne vidijo rešitve v dodatnem odtekanju iz finančne blagajne. Če bi vsi v ustanavljanju zasebnih šol videli pozitivne parametre, bi v prvi vrsti morala pokazati interes država in takšne gospodarke družbe, ki bi se za zasebno šolstvo odločile primerno spodbuditi.

Bojazen za takšen način zasebnega izobraževanja je bila vseeno izražena, saj sta se *starša S 1.1* in *S 1.4* upravičeno spraševala, kakšne so možnosti zaposlitve in kakšen vpliv bo imela na zaposlitev izbira šole, na kateri si dijak pridobi izobrazbo. Bodo gledali, ali imaš javno ali zasebno šolo? Po njunem mnenju bo nastala težava, kdo bo imel prednost pri zaposlovanju. Prav zato je *starš S 1.1* v nadaljevanju razmišljal. Da ne bo tako kot pri znamki avtomobila. Otroka bodo pri nastopu službe vprašali, na katero šolo je hodil. Ker je ta šola priznana, ga bodo vzeli v službo, drugi otrok bo morda znal več, in ne bo sprejet, ker ni hodil na zasebno šolo. Kar zagotovo ni pravično in enakopravno do vseh otrok, saj bodo zaradi izbire izobraževalne ustanove oziroma možnosti financiranja skozi celotno poklicno pot povzdignjeni ali degradirani. To pa nikakor ni sprejemljivo, če vemo, da naloga izobraževalnih institucij naj ne bo samo priprava kvalifikacije, ampak naj dijakom nudijo pomoč tudi pri iskanju služb. Na ta način bi si takšne izobraževalne institucije lahko pridobile moč pred drugimi. Posledica tega pa bi lahko bila, da bi mlade ljudi pustila odvisne od zasebne pridobitve izobrazbe, ki si jo lahko privoščijo samo nekateri (McCowan 2004, 12). Razlikovanje otrok, ki bi prineslo dolgoročno razlikovanje na njihovi poklicni poti, nikakor ne

sme biti sprejemljivo, v kolikor bi postal edini razlog tega, ali je otrok obiskoval javno ali zasebno šolo.

Kljub argumentom za podeljevanje koncesije delodajalcem so pedagoški delavci razmišljali po svoje. *Ravnatelj R 1.1* in *učitelj U 1.1* sta bila mnenja, naj se koncesija podeli samo v izjemnih primerih in na tistih področjih, kjer poklicna področja niso pokrita, na primer v poklicu kovač, ki ga ne izobražuje nobena javna šola. Ob tem velja pripomniti, da je zanimivo, da so do takšne ugotovitve prišli na javni šoli, če vemo, da se prav nekatere javne šole borijo s pridobitvijo zanimivih programov, ki bi privabil dijake. A nobena javna šola ne izobražuje poklica dijaka, kljub temu da so kovaški izdelki iskani in precej dragi. To bi lahko katero izmed javnih šol spodbudilo, da bi se odločila za izvajanje poklica kovač, namesto da je ta poklic prepuščen negotovosti, ki bi se morda ponovno oživel z zasebnim šolstvom.

Nekoliko drugače sta to videla *ravnatelj R 2.1* in *učitelj U 2.1*, ki bi omogočila gospodarstvu sodelovanje z javno šolo v učnem procesu in sta podala primerjavo s podeljevanjem koncesij v zdravstvu, kjer so ostali zdravstveni domovi prazni. Tako bi se lahko zgodilo tudi z javnimi šolami, če bi ob njih bile ustanovljene še zasebne šole, ki bi izobraževale enake programe. Kljub temu se zdi Kodelji (2007a, 75) predlog, da se omogoči ustanavljanje zasebnih poklicnih šol dober, in meni, da ni pravega razloga, da to do sedaj ni mogoče, da gre tu res za popravek nečesa, kar doslej ni bilo dobro urejeno. Vendar sta bila *učitelja U 2.4* in *U 3.3* mnenja, da naj zasebniki s šolo samo sodelujejo, saj se takšen sistem že financira. Obrtna zbornica to podpira, velika podjetja že vzgajajo svoj kader. Podjetja izvajajo izobraževanja pod določenimi pogoji, ki jih nadzira država. Primer takšnega izobraževanja, ki ga nadzira država, je podal *učitelj U 3.1*, ko je dejal, da je takšen primer Mercedes, kjer izobražujejo kleparje, in to se mu zdi pozitivno. Nemški primer pa ni osamljen pri ustanovitvi takšnih zasebnih strokovnih šol. Naštejmo nekaj držav, ki imajo daljšo prakso, to so Velika Britanija, Wales, Irsko, ZDA, Kanada, Avstralija, Indija, Nemčija, Južnoafriška republika, Izrael in Filipini. Na vseh teh šolah imajo učenci možnost dve-, tri- ali štiriletnegaletnega izobraževanja. Veliko šol sespecializira za izobraževanje učencev s posebnimi potrebami in v tujini je prav takšnih zasebnih šol največ (Eurydice 2007a).

Razloge, zakaj je v tujini toliko zasebnih šol, lahko iščemo po Persoli (2007, 111) tudi v tem, da zasebni partnerji vidijo svoj interes v tem, da prejemajo plačilo skozi koncesijo. Zato se je najverjetneje švedska družba Kunskapsskolan odločila in odprla več neodvisnih, a finančno podprtih šol in izobraževalnih inštitutov v Londonu, saj je državni kurikulum obvezen za matematiko, angleščino in IKT, pri vseh drugih predmetih ima ustanovitelj proste roke (Grimston 2008), kar jim omogoča prilagajanje potrebam gospodarstva.

Če želijo šole slediti potrebam gospodarstva, je najbolje, da se pot šole in gospodarstva prepleta.

7.5.2 Povezovanje šolstva z gospodarstvom

V širših razpravah je bilo večkrat slišati očitek na račun preslabega povezovanja šol z gospodarstvom, češ da te ne znajo prisluhniti potrebam slednjega. Trg delovne sile se tako hitro spreminja, da šole dobesedno prisili v fleksibilnost, saj morajo zaznati tako potrebe gospodarstva kot želje dijakov. Srednje šole naj bodo usmerjene tako, da bodo pripravile učence za prihodnost, programi šol naj omogočajo, da se lahko učenci samostojno odločajo, kaj bodo delali, ko odrastejo (Halačev 2008, 484). Povezovanje šolstva, gospodarstva, dijakov in z njimi povezanih staršev smo osvetlili skozi intervju.

Da je prilagajanje poglobitnega pomena za vse udeležence, se v šolah že dodobra zavedajo, vendar so ob tem opozorili na pasti javnega šolstva, ki jih na njihovi poti zavirajo in jih postavljajo v neenakopravni položaj z zasebnim šolstvom. *Ravnatelj R 3.1* je menil, da je prilagajanje eden izmed poglobitnih segmentov tako za vodstvo kot učitelje. Učitelji morajo prevzeti novo vlogo, s katero preobrazijo učence v odgovorne državljane, ki so pripravljeni in se želijo soočiti ter prispevati k razvoju nove dobe, ki je zaznamovana z razlikovanjem, globalizacijo in tehnološkimi inovacijami (Green 2008, 47). V strategiji šole je pomembno poznavanje uporabnikov, da lahko šola opusti tisto, kar ne deluje več, sicer lahko ustanova postane preobložena (Hočevar 2003, 58). Težavo hitrega prilagajanja javnih šol zaznava *ravnatelj R 3.1* takole. Če se želimo čim hitreje prilagajati potrebam gospodarstva, morajo biti pogoji za zasebne in javne šole enaki. Sedaj temu ni tako. Če želi javna šola odpreti nov program, predloži vso dokumentacijo, elaborate, potrebe na trgu in ta postopek traja 2–3 leta, medtem ko v zasebni šoli, če imaš slušatelje, lahko začneš izobraževati takoj. V kolikor se želimo prilagajati potrebam trga in željam dijakov, se bodo dokumentacijski postopki morali skrajšati.

Čeprav statistični podatki o izbranih poklicih okvirno lahko nakažejo primanjkljaj oziroma presežke v določenih poklicih, pomanjkanje delovne sile čutijo predvsem delodajalci, ki takšen strokovni kader iščejo. V tistem trenutku pomen za šolo že skorajda razvodeni, saj bi se prilagajanje za iskani poklic moralo začeti vsaj tri ali štiri leta pred tem, ko se za določen poklic zazna potreba na trgu dela. Zato je nesmiselno, da se vso krivdo za nepovezovanje prevale na izobraževalno sfero.

Pomen povezovanja šole z gospodarstvom so v intervjujih izpostavili tudi delodajalci, saj so v tej navezavi videli kar nekaj prednosti, ki bi sistem izobraževanja lahko vsaj nekoliko dopolnil. *Delodajalec D 4.1* je takole videl prednosti takšnega izobraževanja. V tovrstnih šolah bi bile prednosti predvsem v bolj fleksibilnem programu, ki bi se v nekaterih modelih razlikoval od osnovnega programa, ki ga zahteva država, a bi zagotavljal dovolj veliko izobrazbo in s prilagoditvijo teh programov zadovoljil interese gospodarstva. Vemo, da gospodarstvo postavlja čedalje ostrejše kriterije in specifične zahteve za fleksibilnost v izobraževanju, kar zahteva boljše kroženje informacij med gospodarstvom in izobraževanjem. Zato je treba izboljšati izobraževalni sistem in praktično delo, kar bo omogočilo delavcem

boljšo usposobljenost in pripomoglo k večji mobilnosti na trgu dela (Dekker, Grip in Heijke 2002, 106–125). Zaradi mobilnosti trga se v novih programih prepletajo interesi izobraževalne ustanove in delovnih organizacij. S takšnim načinom bi lahko dijaki svoje interese dopolnjevali in svojo smer izobrazbe obogatili še v praksi.

Delodajalci D 4.2, D 4.4 in D 4.5 pogrešajo strokovnost, ki je dijakom po več letih izobraževanja primanjkuje, in vidijo rešitev v povečanem obsegu praktičnega znanja. Povečan obseg praktičnega znanja, ki so ga omenjali delodajalci, je v našem izobraževanju že bil, saj so javne šole, tukaj mislimo predvsem poklicne, v preteklosti veliko bolj sodelovale z različnimi podjetji. Takrat je poklicno izobraževanje potekalo v obliki vajeništva in so bili dijaki v nenehni povezanosti z delodajalci. In kaj je vajeništvo? Vajeniški program (work-based) pomeni, da učenje poteka ob mentorju (mojstru) poudarek je na usposabljanju (training) (Ermenc Skubic 2009).

Formalne oblike vajeništva ni več, vendar se kljub temu določeni poklici še vedno precej praktično povezujejo z delodajalci, saj na primer dijak, ki se izobražuje za poklic cvetličarja, del prakse opravlja v cvetličarni oziroma bodoči trgovec drugo polovico izobraževanja v tretjem letniku izvede v trgovini. Čeprav se povezovanje šole z gospodarstvom največkrat povezuje predvsem s praktičnim izobraževanjem, in ker smo z intervjuji vsaj nekoliko osvetlili, kako je ta naveza urejena pri nas, si za primerjavo vzemimo tujino in morda še iz nje izluščimo kakšno pozitivno izkušnjo, ki bi jo vpletli v naš izobraževalni proces. V tujini veliko držav sodeluje z zasebnimi institucijami, kot so podjetja, samostojni podjetniki (s. p.), družbe z omejeno odgovornostjo (d. o. o.), in druge institucije. Večina evropskih držav (Švica, Nemčija, Avstrija, Anglija) ponujajo nekaj tedensko teoretično izobraževanje, potem sledi praksa, ki jo izvajajo učenci v različnih podjetjih, bolnišnicah in tako dalje. Pri omenjenih državah je bolj kot na teoriji poudarek na resničnem praktičnem znanju. V vzhodnoevropskih državah se večina prakse opravi nekako znotraj šole v okviru vaj, nekaj tudi v izbranih institucijah. Institucije se same odločajo, s katero šolo bodo sodelovale, kako in na kakšen način. Velikokrat imajo predavanja tisti učitelji iz strokovnih šol, ki so tudi boljše podkovani v praksi (Eurydice 2007a).

Iz dolgoletne domače in tuje prakse izobraževanja lahko ugotovimo, da je kljub spremembam, ki jih je v izobraževalno sfero prinesel drugačen sistem, praktično izobraževanje ne glede na stopnjo in smer izobrazbe še zmeraj koristno in dobrodošlo, saj praktično znanje pripravi dijaka za poklic, ki ga veseli, in mu s tem omogoči prihodnost. S takšno povezavo šolstva, dijakov in gospodarstva pa bi dobili sklenjen krog, v katerem bi vsi udeleženci našli zadovoljstvo.

Zadovoljstvo svojega poslanstva pa lahko udeleženec uresniči le, če se prepusti notranjemu glasu in občutkom, ki ga bodo pripeljala na pot, za katero je bil poslan. Saj je delo v poklicu, ki te radosti, delo najbolj učinkovito opravljeno. Zato dajmo učencem možnost, da se uresničijo v svojem bistvu.

8 ZAKLJUČEK

Raziskava je bila zasnovana kot kvalitativna študija in je opredeljena kot študija primera. Namen naloge je bil raziskati odnos, ki ga imajo ravnatelji, učitelji, starši in delodajalci (gospodarstveniki). Predlagana novela ZOFVI v letu 2007 zaradi nestrinjanja vzpodbudila veliko razprav, TV oddaj in časopisnih člankov. Zato smo z nalogo raziskali odnos do zasebnega šolstva v letu 2007 in ga poglobili s skupinskimi intervjuji v letu 2008. V priložnostni vzorec je bil zajet izbrani srednješolski center, v okviru katerega deluje več javnih srednjih šol (med njimi sem izbrala tri), in gospodarstveniki (delodajalci), ki delujejo na področjih, od koder prihajajo udeleženci izobraževanja. V vzorec je bilo vključenih 35 udeležencev. V posamezni skupini je bilo pet udeležencev. Podatke sem analizirala z metodo analize vsebine. Veljavnost kvalitativne študije primera sem povečala s triangulacijo in izpostavljanjem pristranosti (biases).

Raziskavo, predvsem ugotovitve, je treba brati in razumeti v okviru omejitev, ki jih ta raziskava ima. Zbiranje podatkov in analiza sta v kvalitativnih raziskavah povezana z vlogo raziskovalca v procesu raziskovanja kot tudi z udeleženci raziskave, posebej če raziskava poteka v okolju, v katerem je raziskovalec zaposlen. Rezultati raziskave, njihove ugotovitve in povzetki intervjujev so predstavljeni v poglavju 8.2 zato jih v tem delu ne bi predstavljali.

Po osamosvojitvi Slovenije (Ustavi Republike Slovenije) in mednarodnih zahtevah so se pojavile potrebe po urejanju zasebnega šolstva. Zaradi zakonske neurejenosti so snovalci leta 1995 izdali Belo knjigo v kateri je bilo poglobljeno vodilo, da država vzpostavi razmerje med javnimi in zasebnimi šolami, s katerimi zasebne šole bogatijo javno ponudbo, staršem pa omogočijo izbirnost. Vendar so želje po spremembah nakazovale na potrebo po novi Beli knjigi, ki je v 2011 tudi izšla. V njej so navedene zakonske spremembe in cilji ter rešitve, ki jih prinaša.

8.1 Bela knjiga 2011

V letu 1995, ko je izšla Bela knjiga in so snovalci le te zaradi zakonske neurejenosti zasebnega šolstva, zavezujočih se mednarodnih zahtev ter 54. in 57. člena slovenske ustave pripravili izhodišča za drugačno urejanje zasebnega šolstva. Poglobljeno vodilo tedanjega koncepta je bilo, da država vzpostavi takšno razmerje med javnim in zasebnim, s katerim zasebne šole bogatijo javno ponudbo, staršem omogočijo večjo izbirnost, prispevajo k večji prilagodljivosti javnega sistema in dopolnjujejo javno šolsko mrežo (Ministrstvo za šolstvo in šport 2011, 421). V kolikor je država želela uresničiti te cilje je morala vlada predlagati spremembe. Predlog sprememb iz leta 2007 je bil izenačitev javnega financiranja zasebnih šol z javnimi, v obrazložitev je sprememb zakona je vlada izpostavila (Ministrstvo za šolstvo in šport 2011, 422) majhen delež zasebnega šolstva. razlaga navaja, da je zasebnih šol v Sloveniji malo (zasebnih osnovnih šol 0,13 %, zasebnih srednjih šol pa 4,2 %) zato je cilj zakonodajnih sprememb povečati njihov delež v šolskem sistemu. Oziroma cilj predlagatelja

je, da se delež zasebnih šol do leta 2013 približa povprečju evropskih držav in bi predstavljajo za osnovno šolo 6,4 % delež učencev, za srednjo šolo pa 14 % delež. Vendar, če smo danes v letu 2012 in se delež zasebnih šol še zdaleč ni približal temu cilju potem takšnem težko dvomim, da se bo delež v enem samem letu tako povečal, da bi zadostil zastavljen cilj, da bi se zasebno srednjo šolstvo iz 4,2 % povečalo na 14 %.

Vzpodbude za ustanavljanje zasebnega šolstva so lahko tudi spremembe v zakonodaji, ki so od leta 2008. V njej se spremeni 87. člen ZOFVI (2008), ki se glasi. Šolo obveznim otrokom je zagotovljena pravica vpisa v javno šolo v šolskem okolišu, v katerem prebivajo, ne glede na obstoj zasebne osnovne šole. S tem se je zakonodajalec izognil sporom med zasebno in javno šolo ob enem pa izpustil možnost, da uspešna zasebna šola, ki bi lahko predstavljaja ogrožanje edine javne šole v okolišu izgubi javno finančno podporo.

Novost, ki jo omenja 86. člen ZOFVI (2008) je, da ZOFVI omenja tudi zasebne šole srednjega poklicnega in strokovnega izobraževanja. Kar ZOFVI iz leta 1996 ni normativno uredil. Prav tako je v 86. členu ZOFVI (2008) v drugi alineji črtano, da imajo vključena oziroma vpisana najmanj dva oddelka prvega razreda. S črtanjem te alineje je bil odpravljen pogoj, ki je omejeval zasebne šole pri ustanovitvi, saj so potrebovale dva oddelka prvega razreda. Kar je za zasebno šolo, ki se je šele ustanovljala predstavljajo precejšno oviro.

Novela zakona ZOFVI (2009, 86. čl.) navaja. Zasebni šoli, ki izvajajo programe iz prvega odstavka tega člena, se za izvedbo programa zagotavlja 85 % sredstev, ki jih država oziroma lokalna skupnost zagotavlja za izvajanje programa javne šole. Zasebnim šolam ne pripadajo sredstva za naložbe, investicijsko vzdrževanje in opremo. In prav finančna sredstva so bila v zadnjih 14 letih pomembna tema pri opredelitev sofinanciranja iz javnih sredstev. Zasebne šole po veljavni slovenski zakonodaji prejmejo 85 % sredstev, ki jih dobijo javne šole za izvajanje javno veljavnih programov.

Ob pregledu ureditev zasebega šolstva v Evropski uniji se pokaže, da obiskovanje zasebnih šol v EU tako v osnovni kot srednji šoli ni pogost pojav, saj, z izjemo Nizozemske, kjer je večji del populacije v odobli odvisnih zasebnih šolah, velika večina učencev obiskuje javne šole v zasebne šole v sicer zelo razvitih in učinkovitih sistemih nordijskih držav (Ministrstvo za šolstvo in šport 2011, 428).

Cilji in rešitve Bele knjige:

Prva knjiga je kot poglobitveni cilj postavila tako razmerje med javnim in zasebnim, da zasebne bogatijo javno ponudbo, staršem omogočijo večjo izbiro, prispevajo k večji prilagodljivosti javnega sistema in dopolnjujejo javno šolsko mrežo in je ne omejujejo ali rušijo. Temeljni cilj ureditve položaja zasebnih vrtcev in šol je usklajeno sobivanje javnega in zasebnega, pri tem je položaj zasebnega šolstva in vrtcev zasnovan tako, da bogati šolski sistem in ne vnaša elementov, ki bi v državi zmanjšala pravičnost šolstva kot celote (Ministrstvo za šolstvo in

šport 2011, 430-431). Pri rešitvah so se opirali na analizo mednarodnega stanja in v Sloveniji, na razvoj šolstva v preteklih letih, teoretične analize in razprave, ki so bile ob spremembah zakonodaje. Danes po navedbah (Ministrstvo za šolstvo in šport 2011, 431) uporabljamo naslednje rešitve. ZOFVI je vzpostavil zakonsko podlago, ki omogoča zasebno iniciativo na področju predšolske vzgoje, osnovnošolskega in srednjega šolstva, s čimer je Slovenija zadostila zahtevam že omenjenih opredelitev slovenske ustave in mednarodnih aktov, katerih je podpisnica. Ti jo namreč zavezujejo, da staršem omogoči ustanavljanje zasebnih šol in vrtcev, ki s svojo različnostjo bogatijo javni šolski sistem in so v nekaterih primerih tudi dopolnitev javne mreže.

8.2 Ugotovitve in povzetki intervjujev

V zaključku ne podajamo posplošitev primerov, temveč zgolj povzemamo ugotovitve, ki so se navezovale na raziskovalna vprašanja. V priporočilih za prakso smo podali nekaj strategij, ki bi lahko popestrile naš šolski sistem in s tem otrokom ter staršem omogočile izbiro, ki jim po mednarodnih dokumentih pripada, predvsem pa bi bil za vse otroke enako dostopen. V magistrskem delu smo ugotavljali, kakšen pomen udeleženci pripisujejo zasebnemu šolstvu in kakšno je bilo mnenje ravnateljcev, učiteljev, staršev ter delodajalcev o zasebnih šolah.

Leto 2007 bi za javno in zasebno izobraževanje lahko predstavljalo prelomnico, saj smo sledili mnogim razpravam, ki so bile povezane s spremembami, ki jih je predvidevala predlagana novela ZOFVI, s katero bi se lahko uredilo področje zasebnega šolstva. Kljub željam po spremembah, ki naj bi jih prinesla novela, se z njo vsi niso strinjali. Nasprotniki novele so poudarjali, da vsebuje sporne člene, zaradi katerih se s predlogi nikakor ne strinjajo. Na temo omenjenih spornih členov je bilo zapisanih precej člankov. Tako je Jasna Knez (2007, 2) v prispevku menila, da sta bila najbolj sporna člena 100 % financiranje zasebnih šol in ustanavljanje šolskih centrov tudi na ravni osnovnih šol ter vrtcev, in da je to javno mnenje samo še razdelilo.

Skozi javne razprave in časopisne članke so se spodbujale potrebe po reformi oziroma spremembah, ki bodo prerazporedile moč v sistemu ter preoblikovale socialne odnose. Preoblikovanje socialnih odnosov je Trnavčevičeva (2007, 170–171) razlagala takole: Marketizacijski diskurz bo preoblikoval socialne odnose in jih podredil sveti triadi trga, izbire in porabnika. Medijski diskurz je lahko sredstvo za doseg cilja, saj bo sooblikoval javno mnenje tudi z načinom, vsebino obravnavanih tem in ustvarjal v javnosti potrebo po reformi ter možne rešitve problemov. Možne rešitve so lahko novi zakoni, pravilniki in akcijski načrt ter nova Bela knjiga, ki je leta 2011 tudi izšla (Ministrstvo za šolstvo in šport 2011).

Čeprav so kot rešitve predlagani novi zakoni, je smiselno pridobiti mnenje javnosti, ki je tesno povezana s trgom, z možnostjo izbire ter uporabniki, ki svojih mnenj niso izrazili v

časopisnih člankih oziroma TV-razpravah, z njimi smo izvedli intervjuje, ki so nam približali odnos do zasebnega šolstva.

Četudi je večina intervjuvancev menila, da imajo pozitiven odnos do zasebnega šolstva, smo skozi intervjuje lahko izluščili nekaj ključnih ugotovitev, ki so jih navedli o odnosu do zasebnega šolstva:

Premajhna informiranost:

Premajhno informiranost so izpostavili straši. Poudarjanje neinformiranosti je zanimivo, saj razmere v medijih kažejo, da je bilo na to temo objavljenih kar nekaj časopisnih (Afner 2007, 71; Borko 2007, 5; Čakš 2007a, 12; Koren 2007c, 1) in televizijskih razprav, ki so budno spremljali novelo ZOFVI.

Nesorazmeren vpis:

Nesorazmeren vpis so poudarjali skorajda vsi, ki so bili zajeti v intervju, saj so menili, da se zasebne šole ustanavljajo tam, kjer je velik vpis, to je v gimnazijah, ne ustanavljajo pa se na strokovnih in poklicnih področjih, kjer že v javnih šolah ni zadostnega interesa za vpis. Do takšnih zaključkov so prišli tudi v strokovnih krogih, na kar nam nakazuje Muršak (2007b, 3). Čeprav želi država z vpisnimi regulativami vplivati na nesorazmerje, ko omejuje število vpisnih mest na splošno izobraževalne programe in povečuje na poklicnih in strokovnih, kot navaja Žišt (2009, 5).

Podan je bil predlog, da se zasebno šolstvo razvija na področjih, kjer so vrzeli:

Zasebno šolstvo naj se razvija na tistih področjih, kjer so v javnem šolstvu vrzeli. Na primer nobena javna šola ne izobražuje za poklic kovač, ki prav zaradi tega tone v pozabo, vendar je na trgu delovne sile iskan in perspektiven poklic. Takšen predlog, ki so ga podali pedagoški delavci, se jim je zdel zelo sprejemljiv za razvoj zasebnega šolstva, obenem pa bi se ohranilo dosedanje javno šolstvo.

Enaki pogoji za javne in zasebne šole:

Pedagoški delavci so se zavzemali za ohranitev javnega šolstva. V kolikor bi bila ta rešitev mogoča, so predlagali, naj bodo zasebne šole samo dopolnitev javnemu šolstvu, s tem pa bi se v celotni vzgojno-izobraževalni dejavnosti dvignila kakovost. V intervjujih so velikokrat poudarjali enake pogoje za javno in zasebno šolstvo. Če bomo želeli med javno in zasebno šolo narediti primerjavo, se morajo med njima izenačiti vsi pogoji. Šele takrat bomo lahko govorili o enakovredni primerjavi.

Zasebna šola skriva ogromno pasti in negativnih posledic:

Z zatiskanjem oči pred pastmi in negativnimi posledicami, ki jih prinaša zasebno šolstvo, se niso strinjali pedagoški delavci, ki so se z njimi že seznanili, saj so posledice predstavljene v

raznih strokovnih virih. Negativn posledice si lahko ogledamo v tujini, kjer so bile zasebne šole ustanovljene že pred našimi (Breznik in Kozinc 2007). Posledice podpiranja zasebnega šolstva so se neverjetno hitro pokazale v sosednji Italiji, zato se ni mogoče izgovarjati, da učinkov ni mogoče predvideti, ali se pretvarjati, da bodo pri nas posledice kaj drugačne.

Z intervjuvanci smo razvoj zasebnega šolstva šolstvu popeljali skozi odnos, ki na svojstven način odslikava tako prednosti kot slabosti. Kar je na poseben način čisto razumljivo, saj se ne glede na to, kaj v življenju počnemo oziroma v kakšno smer nas vodijo poti, zmeraj srečujemo tako s pozitivnimi kot z negativnimi posledicami.

Ker pa nobena medalja nima samo ene plati, so intervjuvanci izpostavili tudi druge lastnosti zasebnega šolstva.

Na zasebnih šolah je več sodelovanja z učitelji:

Do takšnih ugotovitev so prišli sodelujoči straši, čeprav vemo, da njihovi otroci obiskujejo javne šole. To pomeni, da osebnih izkušenj z učitelji na zasebnih šolah nimajo. Vemo pa, da imajo na javnih šolah starši možnost sodelovanja z učitelji v okviru dodatnih aktivnosti, s čimer se sodelovanje dodatno spodbuja. Iz izkušenj vemo, da se ne glede na obliko sodelovanja aktivnosti udeleži le določeno število staršev.

Učenci/dijaki imajo boljše pogoje:

Pri izjavah o boljših pogojih moramo biti zelo eksplicitni in jih direktno navajati. Pedagoški delavci so opisali razlike, ki nastanejo pri praktičnem izobraževanju, saj so razlike opazne že pri materialih in orodjih, ki so dijakom na voljo med praktičnim izobraževanjem. Menili so, da je za praktično izobraževanje bolje poskrbljeno v javnih šolah, saj se dijaki izobražujejo in izdelujejo izdelke v za to prilagojenih delavnicah, ki jih v zasebnih šolah nimajo. Nimajo pa jih zato, ker so zasebne šole ustanovljene na tistih področjih, kjer takšnih specializiranih delavnic sploh ne potrebujejo, saj se dijaki izobražujejo v klasičnih učilnicah, kar je za šolo bistveno manjši strošek. In najverjetneje lahko prav v tem iščemo razloge, zakaj se ustanovitelji zasebnih šol ne odločajo za ustanavljanje poklicnih ali strokovnih srednjih šol.

Vpis:

Delodajalci so prednost zasebnega šolstva povezali s pozitivnim vplivom na vpis. Uspešnost dijakov, ki se vpišejo šolo, so predvideli predvsem v tem, da bi se na določeno zasebno šolo vpisali tisti dijaki, ki si tega poklica resnično želijo, kar bi po njihovem dolgoročno vplivalo na dijakovo uspešnost pri delu. Da bi se v takšne zasebne šole vpisali le dijaki, ki si resnično želijo določenega poklica, lahko samo predvidevamo, saj takšnih zasebnih šol še nimamo in tudi raziskav, ki bi to definicijo potrdile oziroma ovrgele, ne.

Večja povezava šol z delodajalci:

Če bi delodajalci sami ustanovili zasebne šole, ki bi bile del njihove celote, ni dvoma, da bi bile šole bolj povezane z delodajalci. Pri nas zasebnih šol, ki bi jih ustanovili delodajalci, ni, zato lahko samo predvidevamo oziroma se zgledujemo po tujini, kjer imajo takšne šole. Da bi si nekoliko približali delovanje teh šol v tujini, smo našli le nekaj držav, to so Velika Britanija, Wales, Irska, ZDA, Kanada, Avstralija, Indija, Nemčija, Južnoafriška republika, Izrael in Filipini (Eurydice 2007a). Čeprav imajo omenjene države daljšo tradicijo, ni nujno, da bi si jih vzeli za zgled. Morda pa bi nam bili njihovi segmenti v pomoč pri povezavi šol z gospodarstvom, kar nekateri tako pogrešajo in s čimer bi zaobjeli še naslednjo trditev o pridobitvi strokovnega znanja.

Dijaki bi pridobili več strokovnega znanja:

Skozi intervjuje smo predvsem s strani delodajalcev zasledili poudarjanje o premajhnem strokovnem znanju, ki ga dijaki pridobijo v javnih šolah, kar bi se po njihovem izboljšalo, če bi delodajalci sami ustanovili zasebne šole in kader temeljiteje strokovno izobrazili. Ker pri nas izobraževanja, kjer bi delodajalci sami izvajali izobraževanje, nimamo, lahko samo predvidevamo, kaj bi bilo, če bi ga imeli. Kot zgled in vpogled v takšen način izobraževanja so nam lahko podjetja iz tujine (npr. Mercedes), kjer se takšen način izobraževanja izvaja. Treba je poudariti, da je količina strokovnega znanja, ki ga pridobi dijak med izobraževanjem, odvisna tudi od njegove samoiniciative in želje do poklica, ki ga je izbral, zato ne moremo kar na splošno prevaliti vse krivde na javne izobraževalne ustanove.

Intervju smo v nadaljevanju usmerili še na druge lastnosti javnega šolstva. Kljub polemikam, ki so potekale predvsem ob sporni noveli ZOFVI, so intervjuvanci navedli tudi pozitivne lastnosti javnega šolstva.

Izkušnje učiteljev in utečen sistem, ki je preverjen v praksi:

Pozitivnost javnemu šolstvu so pripisali pedagoški delavci, ki so menili, da ima javno šolstvo utečen sistem, ki se je z večletnim preverjanjem potrdil v praksi, za kar lahko pohvalimo izkušene učitelje, zaposlene v javnih šolah.

Javna šola sprejme vse učence, ne glede na njihov socialni ali drug položaj:

V javnih šolah ni razlikovanj med učenci/dijaki, ki bi vplivala na njihov sprejem v šolo. Prav tako javno šolstvo ne pozna razlikovanj med učenci/dijaki, saj so pod enotnim okriljem in imajo zato enotno vzgojo. Poudarjanje enotnosti med učenci oziroma dijaki so javnemu šolstvu pripisali tudi pedagoški delavci.

Zaupanje v javno šolstvo:

V javnih razpravah smo lahko zasledili, da so javne šole prednost pridobile z zaupanjem. V bran javnemu šolstvu so se v časopisnem članku postavili v Sindikatu vzgoje in

izobraževanja. Javna šola po vseh raziskavah med prebivalstvom uživa izjemno veliko zaupanje (Štrukelj 2007a, 4). Zaupanje javnemu šolstvu lahko najverjetneje povežemo s premajhnim poznavanjem zasebnega šolstva. Že življenjske izkušnje nam pokažejo, da ljudje zaupajo v proizvod, dejavnost tako dolgo, dokler z njim resnično niso nezadovoljni. Ker jih to spodbudi, da zanj poiščejo drugo možnost.

Če smo z intervjuji želeli pridobiti širši pogled intervjuvancev o zasebnem in javnem šolstvu, smo se poleg prednosti morali poglobiti še v ovire zasebnega šolstva, ki so naslednje:

Način financiranja:

Pri nas poznamo tako imenovani dvotirni sistem financiranja zasebnih šol, ki imajo koncesijo, kar pomeni, da država finančno podpre zasebno šolo v 100 ali 85 %, odvisno od leta nastanka zasebne šole. Zasebni šoli, ki je financirana v 85 %, morajo razliko (15 %) prispevati starši, kar se jim ne zdi pravično. Kot argument nepravilnosti so intervjuvanci navedli, da se vsi učenci/dijaki izobražujejo po javno veljavnem programu, ki ga določi država, in učencem/dijakom, ki obiskujejo javno šolo, v celoti pokrije stroške. Ob tem pa se jim še bolj nelogično zdi, glede na to, da vsi državljani prispevamo v državno blagajno, da ne bi vsem učencem/dijakom v celoti poravnali stroškov. Tako niso videli razloga, zakaj se način financiranja ne bi izenačil za vse učence. Čeprav se z izenačitvijo financiranja med intervjujem starši niso dokončno uskladili, saj so nekateri menili, da so že pred vpisom vedli za sofinanciranje in so se kljub temu, da bodo sami prispevali 15 %, sprejeli odločitev, da bodo svojega otroka vpisali na zasebno šolo. Čeprav je finančna zmožnost med prebivalstvom v vedno večjem razkoraku, ne moremo mimo dejstva, da so nekatere zasebne šole ustanovile posebne sklade, iz katerih pokrivajo finančno nezmožnost staršev in s tem odpravljajo neenakost otrok.

Odaljenost šol:

Problematiko oddaljenosti zasebnih šol so izpostavili starši, saj zanje oziroma da njihove otroke to predstavlja veliko oviro, ki ga prinaša zasebno šolstvo. Zasebne šole so ustanovljene v Ljubljani, Mariboru in Vipavi, kar pomeni, da večini otrok skorajda niso dostopne. Ker niso v njihovi bližini, se zanje skorajda ne odločajo.

Kadrovski in materialni pogoji:

Razlikovanje kadrovskih in materialnih pogojev so izpostavili predvsem pedagoški delavci, saj so menili, da ti na javnih in zasebnih srednjih šolah niso enaki. Po njihovem mnenju se na zasebnih šolah programi izvajajo bolj papirnato v klasičnih učilnicah. To pa nikakor ni enako, kot če se program izvaja na javni šoli, kjer imajo po programih prilagojene tako kadrovske kot materialne pogoje, kar dijaku izobraževanje približa. Če želimo, da dijaki že med izobraževanjem spoznajo material in delo, ki jih čaka na poklicni poti, so že med izobraževanjem potrebni precejšnji materialni vložki.

Materialni vložki:

Naš sistem izobraževanja pozna samo javne strokovne šole, saj se zasebniki za takšen način izobraževanja še niso odločili. Razloge so starši in pedagoški delavci zaznali v tem, da so za odprtje zasebne srednje šole potrebni veliki materialni vložki za opremo, stroje in druge stvari, s pomočjo katerih se dijaki praktično izobražujejo. In prav to so najverjetneje razlogi, zakaj so zasebni samo gimnazijski programi, drugi pa ne. Za izvajanje gimnazijskega programa razen klasične učilnice in opreme v njej kaj drugega ni potrebno. Za strokovni program (npr. tehniški) pa potrebujemo poleg naštetih opreme še specializirano učilnico za praktično izvajanje, kar vložek ustanovitve bistveno podraži.

Premajhna prepoznavnost zasebne šole.

Možnost razzlojevanja ljudi.

Selekcioniranost med učenci/dijaki:

Stroški lahko imajo pri odločitvi o izbiri izobraževalne ustanove velik vpliv, na kar so med intervjuji poudarili starši, saj se zavedajo, da takšnega finančnega zalogaja vsi ne bi zmogli. In ta dvom o možnostih financiranja, ki bi lahko imel določene posledice, se je razvnel tudi v širših razpravah in člankih, saj se je pojavil dvom o pojavu elitizma, kar bi posledično vplivalo na razzlojevanje in selekcionizem med učenci ter dijaki, s čimer se v svojem prispevku ne strinja Šverčeva (2007, 31), ki je menila, da pri nas do tega ne bi prišlo.

Spoznali smo, da obstajajo ovire zasebnemu šolstvu, ki lahko vplivajo na hitrost vrtenja kolesa njihovega razvoja. Kljub dolgoletni tradiciji se prav tako v javnem šolstvu pojavljajo ovire, ki so bile izpostavljene skozi intervju.

Nesorazmeren interes dijakov pri izbiri izobrazbe:

Nesorazmerje se pozna predvsem med gimnazijskimi programi, ki so v večini, in med tehniškimi ter poklicnimi, kjer zanimanje upada. Pomen izbire izobraževanja so izpostavili starši in pedagoški delavci, saj so ugotavljali, da se daje prednost samo gimnazijskim programom in da poklicna izobrazba ni dovolj spoštovana in cenjena. Če vemo, da ima splošno javnomnenjsko razmišljanje velik vpliv na odločitve o poklicu, lahko ugotovimo, zakaj se vedno manj dijakov odloča za nižje oziroma poklicne izobraževalne programe. Do takšnih ugotovitev pa niso prišli samo intervjuvanci, to je bilo zaznati že na širših javnih razpravah in časopisnih člankih. Zato je Žištova (2009, 5) zapisala programi nižjega in srednjega poklicnega izobraževanja ostajajo prazni, v srednje tehniško in strokovno izobraževanje ter gimnazije pa bi se rado vpisalo še od tri do štiri odstotkeveč učencev, kot je mogoče. To nam nakazuje podatek, da je v gimnazijah zajeto skoraj 40 % srednješolcev (Muršak 2007b, 3). Posledice takšnega nesorazmerja zaznavajo tako delodajalci, ki kadra z določenim poklicem ne dobijo, in iskalci zaposlitve, ki so izobraževalno pot zaključili s poklici, za katere se je že predhodno vedelo, da jih je preveč, in zato težje dobijo zaposlitev.

Politične spremembe:

Politične spremembe imajo velik pomen pri razvoju šolstva, saj se šolstvo skozi spreminjanje zakonodaje in reforme preoblikuje.

Prehitre spremembe/reforme:

Da so naše šolske reforme prepogoste, so največkrat poudarili pedagoški delavci, saj so ugotavljali, da zaradi nenehnega spreminjanja ne moremo ugotoviti vseh pozitivnih oziroma negativnih posledic, ki nam jih prinašajo.

Težava neenakosti javnih in zasebnih šol pri prilagajanju trgu:

Težavo, s katero se srečujejo javne šole, je izpostavil R 3.1, saj je menil, da ni enakih pogojev pri odpiranju novih programov. Če želi javna šola odpreti nov program, lahko ob predložitvi vse dokumentacij postopek traja 2–3 leta. Medtem ko lahko zasebna šola odpre program čez mesec in že vpiše generacijo, je v javni šoli ta postopek predolg in generacija učencev/dijakov že odide.

Težave v javnem šolstvu so lahko opozorilo državi, da so za prilagoditve gospodarstvu regulative prepočasne. Z vpeljevanjem marketizacije in trga v izobraževanje se je pojavila konkurenca med šolami. Tako zasebno kot javno šolstvo se morata zavedati, da vzgajata za prihodnost, da izobražujeta nov rod in da je zdrava konkurenca med šolami dobra in jo mora država tudi omogočiti (Uhan 2007, 56).

Kljub nesprejemljivosti pojmov trženja v šolstvu so intervjuvanci opozorili, da je izobraževanje že na trgu.

Če želimo pravo konkurenco, morajo biti pogoji izenačeni, saj nam ta omogoča primerjavo med šolami:

Poudarjanje izenačitve pogojev je bilo v intervjujih že nekajkrat izpostavljeno, a če želimo, da s povečano ponudbo dobimo možnost primerjave, se morajo najprej izenačiti pogoji, ki se nanašajo na normative, materialne pogoje, razliko v finančnem vložku šol, kjer se dijaki tudi praktično izobražujejo. Razprava o normativih je potekala med starši in pedagoškimi delavci, saj so bili oboji mnenja, naj bodo normativi nižji, predvsem pa izenačeni med javno in zasebno šolo.

Ni prave konkurence:

Pedagoški delavci so menili, da se morajo tako za javne kot zasebne šole najprej postaviti enaka pravila, če želimo govoriti o konkurenci. Izpostavili so, da ne moremo govoriti o pravi konkurenci, če morajo javne šole poslušati ministrstvo za šolstvo, zasebne pa lahko uberejo drugačno pot.

Osnovno in velik del srednjega šolstva naj ostane javno:

Če imamo možnost izbire, se lahko odločamo med več možnostmi. Te moramo pogledati celostno, da bi ugotovili, ali sploh obstajajo možnosti za vse ali so ponujene samo izbrancem, ki so del zaokrožene celote, v katero vsi nimajo vstopa oziroma sploh ne vedo, da bi vanjo lahko vstopili. Prav zato, da ne bi prihajalo do razlik, so bili nekateri za to, da osnovno in velik del srednjega šolstva ostane pod javnim šolstvom.

Previdnost:

Zasebna šola ni za vsakim vogalom ali v vsaki vasi, zato je razumljivo, da so starši pri odločitvi, kam vpisati svojega otroka, previdni. Starši bi se pred izbiro zasebne šole pozanimali o oddaljenosti, možnostih prevoza, pogojih in vrednotah, ki jih šola vzgaja. Šele po zbranih informacijah in premisleku bi se odločili, v katero šolo bi vpisali otroka.

Vsi učenci/dijaki nimajo enakih možnosti obiskovanja zasebne šole:

Starši so povedali, da vsi nimajo enakih možnosti obiskovanja zasebnih šol. Za veliko učencev/dijakov so šole v preveč oddaljenih mestih, kot so Ljubljana, Maribor in Vipava. Če bi učenec/dijak izbral takšno šolo, bi se velikokrat moral odločiti za bivanje v kraju, kjer je šola. Takšne možnosti odločitve pa niso sprejemljive za osnovnošolske učence, zato je ob tem nemogoče govoriti o enakih možnostih.

Preveliki oddelki v javnih šolah:

Preštevilčne oddelke v javnih šolah, ki zajemajo tudi 32 dijakov, so izpostavili starši in pedagoški delavci. Če vemo, da je bilo v šolskem letu 1980/1981 v gimnazijskih oddelkih v povprečju 21,8 dijakov, v šolskem letu 1990/1991 30,9 dijakov, v šolskem letu 2005/2006 pa 28,9 dijakov na oddelek (Eurydice 2007b). Razumljivo je, da je lažje in bolj kakovostno izvajati izobraževanje v razredih z manjšim številom dijakov. Vendar je ob dejstvu, da se delež BDP za šolstvo z leti znižuje, skorajda nemogoče pričakovati, da bi prišlo do preobrata.

V zasebnih šolah so oddelki manjši:

Trditve, da so v zasebnih šolah manjši oddelki, je najlažje potrditi kar s primerjavo. Če smo v zgornjem odstavku, ki je povezan s preveliki oddelki v javnih šolah, dobili podatke po različnih letih in ugotovili, da so se številke v povprečju gibale tudi okoli 30 dijakov na oddelek, to primerjajmo z zasebno šolo. V zasebnih šolah je v oddelku manjše število dijakov, kar nam prikazuje podatek, da je v Euro šoli zgolj od 18 do 20 dijakov (Glucks 2007).

Treba bi bilo poenotiti normative v javnih in zasebnih šolah tako pri teoretičnem kot praktičnem izobraževanju:

Šele v tem segmentu poenotenja normativov tako v javnih kot zasebnih šolah pri teoretičnem in praktičnem izobraževanju bi lahko govorili o možnostih primerjave.

S predlagano novelo ZOFVI so želeli predlagatelji poenotiti način financiranja, da ne bi več prihajalo do razlikovanj med učenci in dijaki, saj je vsak videl svoje prednosti, ko so je odločal za vpis na želeno bodisi javno bodisi zasebno šolo. Pri nas poznamo dvotirni sistem financiranja zasebnih šol s koncesijo. Zasebne šole, ki so bile ustanovljene do leta 1996, prejemajo 100 % delež, šole, ki so bile ustanovljene po tem letu, pa 85 %. To pomeni, da 15 % krijejo starši, kar se jim ne zdi pravično. Zato se je del vprašanj v intervjujih navezoval predvsem na višino in razmerja financiranja.

O tem so intervjuvanci povedali.

Če je program na zasebni šoli enak kot v javnih šolah, potem naj jih tudi država financira v 100 %:

O višini financiranja so bila mnenja med intervjujanci precej deljena, saj so menili, naj zasebne šole v 50 % financira država, 50 % zasebnik, ali 70 % država, 15 % zasebnik, 15 % starši, ali 0 % država, ali 80–90 % država, 20–30 % delodajalci. Že iz tega lahko sklepamo, da v kolikor ponudimo možnost predloga vsakemu posamezniku, težko pridemo do končne rešitve, saj je bilo v vzorec zajetih 35 udeležencev in če so že med njimi bili podani tako različni predlogi, kako bi lahko potem pričakovali, da se o višini financiranja zasebnih šol uskladi celotna Slovenija.

Neenake možnosti otrok zaradi 15 % sofinanciranja staršev:

Eden izmed staršev je povedal, da sicer razume starše, ki se s predlogom ne strinjajo, vendar je ob tem poudaril, da so bili pred odločitvijo o vpisu na zasebno šolo seznanjeni z višino sofinanciranja. Toda staršem, ki so izbrali zasebno šolo, se to še zmeraj ne zdi sprejemljivo, kar so v časopisnih člankih izpostavili tudi Klemenc (2007, 6), Leban (2007, 37) in Nidorfer (2007b, 8).

Zbiranje denarja za izobraževanje otroka:

Starši so v intervjuju prikazali še eno dejanje sodobnega časa, namreč kaj vse so starši pripravljene narediti za otroka. Tako je eden od staršev povedal: Ker dijak ni zbral zadostnega števila točk za vpis na želeno šolo, so nekateri straši pripravljene zbrati tudi po 4.000 € za vpisnino, da se otrok izobražuje na želeni šoli. To je odločitev posameznega starša, če le ima možnost, da poravna znesek vpisnine.

Zasebno šolstvo naj se financira iz zasebnega kapitala, vpisnin, delež sredstev za plače učiteljev pa naj prispeva država.

Izenačitev financiranja lahko privede do zapiranja javnih šol:

Tudi pri tem so bili najbolj polemični pedagoški delavci, ki so izpostavili primer mariborske javne šole, ki so jo zaprli in v istem okolišu odprli zasebno šolo pogledati širše. Ob tem je treba povedati, da so omenjeno šolo res zaprli, ker je bila v slabem stanju, a so v istem

šolskem okolišu drugo šolo dogradili in učence ter učitelje preselili na novo lokacijo, v nove prostore. Torej so po reorganizaciji učenci in učitelji na boljšem, saj se izobražujejo v novih prostorih, kjer so pogoji dela neprimerno boljši. Ob tem pa ne smemo pozabiti, da je ista javna šola, ki se je zaprla v šolskem letu 2010/2011 ponovno odprla in v njej po novem poteka zasebna osnovna šola.

Javno šolstvo naj ostane v večini v primerjavi z zasebnim šolstvom:

Razmerja, ki so jih intervjuvanci podali, so bila: 80 % javno in 20 % zasebno, 70 % javno in 30 % zasebno, 85 % javno in 15 % zasebno, 90 % javno in 10 % zasebno. O procentualnih vrednostih je malo futuristično govoriti, zato naj to pokaže praksa in s tem imajo učenci/dijaki možnost izbire, ali se odločijo za javno ali zasebno šolo, je povedal eden izmed staršev.

Izbira šole se ne navezuje samo na učence/dijake. S pojavom zasebnih šol ob javnih so izbiro dobili tudi učitelji, ki se lahko odločajo, na kateri šoli bodo zaposleni.

Strah pred izgubo kadra bi javne šole spodbudil, da bi se bolj trudile, da kader izobrazijo.

Med intervjujem je bil podan predlog, da bi finančna sredstva, ki bi jih država namenila zasebnim šolam, raje vložila v učitelje v že obstoječem javnem sistemu.

Zakaj bi se učitelji odločili za prehod iz javne v zasebno šolo?

Starši in pedagoški delavci so se spraševali, kateri so pogoji, ki bi spodbudili kader za prehod iz javnega v zasebno šolstvo. Ob tem so prišli do ugotovitev, da so to stimulacija, pogoji dela, materialni pogoji, normativi, boljše plačilo, pri mlajših učiteljih naveličanje večletnih pogodb za določen čas.

Poraja se vprašanje o usposobljenosti kadra:

Delodajalec je izpostavil težavo, ki jo je zaznal pri usposobljenosti kadra, in sicer, da je učitelja v javni šoli, ki ima pogodbo za nedoločen čas, skorajda nemogoče zamenjati. Na to je med intervjujem opozoril tudi pedagoški delavec, saj je menil, da so učitelji zaviti v celofan. Vendar je ob tem treba poudariti, da omenjeno ne velja za vse učitelje. Vanj so zajeti le ti, ki imajo pogodbo za nedoločen čas, saj so tisti, ki takšne pogodbe nimajo, ves čas na preizkušnji.

Učitelji:

Z upadanjem vpisa se tudi učitelji srečujejo s težavami zaposlitve. Zato je delodajalec menil, naj ta pripada usposobljenemu učitelju, če pa to ni, naj se prav tako kot pri drugih službah prijavi na zavodu za zaposlovanje.

Ker je predlog novele ZOFVI šel v smeri, ki bi omogočila podeljevanje koncesij tudi delodajalcem pri odpiranju zasebnih šol, smo skozi intervju odprli tudi ta vprašanja. Mnenja intervjuvancev o tem podajamo v nadaljevanju.

Sodelovanje šol z gospodarstvom:

Intervjuvanci so predlagali, naj bo sodelovanje le kot vključitev v zunanje izobraževanje z gospodarstvom, ne pa kot ustanovitelji svoje zasebne šole.

Ustanovitev zasebne šole v prihodnosti:

Pri nas še ni zasebnih šol, ki bi jih ustanovili delodajalci. Kljub zgledu takšnih šol, ki so ustanovljene v tujini, so delodajalci zaznali težavo v pridobitvi strokovnega kadra, ki bi na takšni zasebni šoli poučeval. Vendar lahko to problematiko pridobitve predvidevamo le iz mnenja delodajalca, saj vemo, da imamo veliko sposobnega kadra. Zasebnik, ki bi takšno šolo ustanovil, bi s pravilnimi argumenti ta kader pridobil v svoje vrste.

Koncesija naj se podeli samo v izjemnih primerih:

Ustanovitev zasebne šole je najverjetneje še povezana z možnostjo pridobitve koncesije, ki jo je vseboval predlog ZOFVI, vendar so pedagoški delavci predlagali, naj se koncesija delodajalcem podeli na tistih področjih, ki jih javno šolstvo ne pokriva.

Neenakost pri zaposlovanju:

Do kakšnih posledic bo prihajalo, če bo v naš izobraževalni sistem uvedena možnost izbire izobraževanja v javnih ali zasebnih strokovnih šolah, se je upravičeno spraševal eden od staršev, ki se je spraševal še kaj se bo zgodilo na razgovoru za službo? Bo prihajalo do razlikovanj, če bo dijak obiskoval zasebno ali javno šolo? Kdo bo dobil službo? Na ta vprašanja je že med intervjujem odgovoril eden od delodajalcev, ki je povedal, da bi rajši zaposlil tistega, ki je obiskoval zasebno šolo. Čeprav bi bilo bolj smiselno, da bi delodajalec v bodočem delavcu iskal kakovosti, ki bi doprinesle k delu v njegovem podjetju.

Praksa, ki bi jo dijaki imeli pri delodajalcih, bi jim bila tudi iztočnica za zaposlitev, delodajalci pa bi s tem zagotovili ustrezen kader:

Novela ZOFVI je želela izboljšati pogoje tudi zasebnemu šolstvu. Vendar se s predlogom novele vsi niso strinjali, zato se niso mnenja razdelila samo med političnimi in strokovnimi krogi, ampak so bila različna mnenja izražena tudi med intervjuji, ki smo jih izvedli med starši, ravnatelji, učitelji in delodajalci, ki so bili vključeni v vzorec. Med intervjuji je bilo čutiti, da so udeleženci videli prednosti na področjih, ki so jih skozi intervjuje tudi zagovarjali in so tako prispevali v mozaik mnenj o zasebnem šolstvu.

Čeprav so predlagatelji želeli izboljšati pogoje šolstva, se z novelo vsi niso strinjali, saj so menili, da bi izenačitev določenih pogojev, na primer financiranja, lahko negativno vplivala

na javno šolstvo, ker bi tako bile zasebne šole v prednosti. Bistvo šolstva je v tem, da je treba poskrbeti za dobrobit otrok ne glede na to, za katero ustanovo (javno ali zasebno) oziroma vrsto izobraževanja so se (oziroma njihovi starši) odločili. Predloge o spremembah je treba vzeti celostno in jih kot take tudi javno proučiti, da ne bi bile predlagane spremembe na določenem področju za ene učence izboljšanje, za druge pa degradacija. Zato je smiselno pregledati situacijo, ki je v izobraževanju, in podati priporočila, ki bi jo morda lahko izboljšala.

8.3 Priporočila za nadaljne raziskovanje

Ugotovitve raziskave so prispevale k nadaljnjemu proučevanju koristnosti raziskovanja na podlagi pomena zasebnega šolstva s stališča ravnateljev, učiteljev, staršev in delodajalcev, ki so v šolsko sfero povezani kot izvajalci oziroma uporabniki izobraževalnih storitev. Z raziskavo smo osvetlili in poglobili pogled izvajalcev oziroma uporabnikov na osnovi kritičnega pregleda literature, analize časopisnih člankov (Afner 2007, 71; Borko 2007, 5; Čakš 2007a, 12; Koren 2007c, 1; Čakš in Hitij 2007, 1) in televizijskih prispevkov, skozi katere smo lahko budno spremljali novelo ZOFVI, ki je ponujala številne spremembe.

Raziskava je le del segmenta, ki je zajet v izobraževalno sfero, zato so na tem področju odprte še velike možnosti za nadaljnji razvoj in raziskave. Še posebej, ker je bila raziskava izvedena na enem javnem šolskem centru. To pomeni, da je bila v intervju zajeta populacija iz enega lokalnega območja, ki bi ga lahko primerjali s preostalimi območji, nikakor pa ga ne moremo posplošiti na celotno območje slovenskega šolskega sistema.

8.4 Priporočila za prakso

Čeprav so v letu 2007 mediji odigrali veliko vlogo v informiranosti splošne javnosti, so starši v intervjuju še zmeraj poudarjali neinformiranost. Starša S 1.2 in S 1.3 sta izpostavila premajhno informiranost, kar bi lahko bilo ključna informacija za zasebne šole, ki bi si s tem dolgoročno pridobile dijake. Ker so naše zasebne šole ustanovljene samo na osnovnošolski in gimnazijski ravni, kjer težav s vpisom nimajo, tem aktivnostim še ne posvečajo toliko pozornosti kot marsikatera javna predvsem poklicna ali strokovna šola, ki se vsakoletno bori za obstoj. Borba za obstoj je vidna že pri na predstavitvah in sejmih, ki se jih udeležujejo šole ter s tem privabljajo učence/dijake. K temu je pripomogel trg in z njim povezana konkurenca. Konkurenca je spodbudila javne in zasebne šole, da se trudijo dvigniti kakovost izobraževanja. Ker je trg prinesel nove možnosti v izobraževanju, imajo straši kot posredni uporabniki možnost izbire, da se odločijo, katera je šola, ki zadovoljuje njihova načela o izobraževanju, ki se zdi njim najbolj primeren (Trnavčevič 2003).

Če želimo poudarjati možnosti izbire, bi se tudi zasebno šolstvo moralo razširiti po Sloveniji. Zaenkrat so šole le v Ljubljani, Mariboru in Vipavi. Kakšne so potem enake možnosti, če jo

ima le peščica slovenskih otrok, ki so v bližini Maribora ali Ljubljane? To so se spraševali starši. Eden med njimi pa je poudaril, da zasebnih šol za njihove otroke ni.

Oddaljenost pa ni edina prepreka enakih možnosti, če vemo, da so zasebne šole ustanovljene le za osnovnošolski in gimnazijski program. Dijaki, ki se ne odločajo za gimnazijski program, nimajo možnosti izbire med javno in zasebno šolo. Da bi možnost izbire ponudili tudi njim, je bil podan predlog, ki bi delodajalcem omogočal pridobitev koncesije za ustanovitev zasebne šole. Omenjeni predlog je tako med širšo javnostjo kot intervjuvanci razdelil mnenje. Delodajalec D 4.2 je dejal, da bi se težko odločil za zasebno šolo, vendar bi se zanjo zagotovo odločil v prihodnosti. Delodajalci D 4.3, D 4.4 in D 4.5 so bili za ustanovitev zasebne šole, vendar so videli težavo v pridobitvi usposobljenega strokovnega kadra, ki bi ga za šolo potrebovali. Kljub spodbudam se nobena gospodarska družba še ni odločila za ustanovitev zasebne šole. Morda lahko iščemo vzroke v nezainteresiranosti, pomanjkanju kadra, finančnih izdatkih, ki kljub koncesiji ostanejo na bremenih zasebnika, morda pa samo potrebujemo nekoga, ki se bo zgledoval po tujini in bo v ustanovitvi lastne zasebne šole videl izziv ter perspektivo. Njihovo delovanje bi bila spodbuda še za druge gospodarske družbe, ki bi se odločile za takšen korak.

Ponudimo učencem in dijakom možnost izbire izobraževanja, ki se jim zdi najbolj primeren in v njem vidijo možnost pridobivanja znanja, ki ga bodo potrebovali za vse življenje. Sistem izobraževanja naj bo pravičen in kakovosten za vse učence in dijake, ne glede na to, ali izberejo javno ali zasebno šolo. Če dobiš priložnost, da uresničiš svojo željo po poklicu, ni več pomembno, po kateri poti (javni ali zasebni) si prišel do tja. Bistveno je, da te je ta pot navdihovala, uresničevala, izpopolnjevala in pripeljala do zelenega cilja.

LITERATURA

- Afner, Mihaela. 2007. Šolski minister – pogumen! *Demokracija* 12 (23): 71.
- Alexander, Kristian. 2004. Vouchers and the privatization of American education: Justifying racial resegregation from Brown to Zelman. *University of Illinois Law Review* (5): 1131–1153.
- Alison, Lincoln. 1984. *Right Principles*. Oxford: Basil Blackwell.
- Apple, Michael W. 2004a. Schooling, markets, and audit culture. *Educational Policy* 18 (4): 614–621.
- Apple, Michael W. 2004b. Creating difference, neo-liberalism, neo-conservatism and the politics of educational reform. *Educational Policy* 18 (1): 12–44.
- Avsenik, Peter. 2007. Sodobno šolstvo na preizkušnji. *Demokracija* 12 (22): 28.
- Bahovec-Dolar, Eva in Simona Krajnc. 1999. *Kurikulum za vrtce*. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport.
- Baker, Michael in Martha Foote. 2006. Changing spaces: Urban school interrelationships and the standards-based reform. *Educational administration quarterly* 42 (1): 90–123.
- Baldwin, Gabrielle in Richard James. 2000. The market in Australian higher education and the concept of student as informed consumer. *Journal of Higher Education Policy and Management* 22 (2): 139–148.
- Benn, Melissa. 2008. Economic uncertainty spreads to education. *The Guardian* 48 (12): 19.
- Bergen, Peter L. in Thomas Luckman. 1966. *The social construction of reality*. London: Penguin.
- Bergstrom, Fredrick in Mikael Sandstrom. 2001. *Konkurrens bildar skola–en ESO-rapportom*. Stockholm: Handelns Utredningsinstitut (HUI).
- Bermudez, Caroline. 2009. Giving and private school. *Chronicle of philanthrop* 21 (14): 29.
- Bettigies, Jean Etienne in Thomas W. Ross. 2004. The Economics of Public-Private partnership. *Saunders School of Business, University of British Columbia. Canadian Public Policy* 30 (2): 136-152.
- Bezić, Tanja. 2003. Ravnatelj, njegova avtonomija in kompetence. *Vzgoja in izobraževanje* 34 (1): 44–47.
- Billger, Sherrilyn M. 2009. On reconstructing school segregation: The efficacy and equity of single-sex schooling. *Economics of education review* 28 (3): 393–402.
- Bitenc, Mira. 1993. Uveljavljanje privatizacije v izobraževanju. V *Privatizacija na področju družbenih dejavnosti: možnosti in omejitve*, ur. Miha Kovač, 136–150. Ljubljana: DZS.
- Borko, Marko. 2007. Na rob volitev – in še česa. *Delo* 49 (266): 5.
- Boston, Rob. 2009. School voucher volley. *Church&State* 62 (3): 10–12.

- Brine, John. 1998. The European Union's discourse of »equality« and its education and training policy within the post-compulsory sector. *Journal of Education Policy* 13 (1): 137–152.
- Burgess, Simon in Deborah Wilson. 2005. Ethnic segregation in England's schools. *Transactions of the Institute British Geographers* 30 (1): 20–36.
- Burgess, Simon, Deborah Wilson in Ruth Lupton. 2005. Parallel lives? Ethnic segregation in school and neighbourhoods. *Urban Studies* 42 (7): 1027–1056.
- Burgess, Simon, Carol Propper in Deborah Wilson. 2007. The impact of school choice in England. *Policy Studies* 28 (2): 129–143.
- Calmar Andersen, Simon. 2008. Private schools and the parents that choose them: Empirical evidence from the Danish school voucher sistem. *Scandinavian political studies* 31 (1): 44–68.
- Coleman, James Samuel in Thomas Hofer. 1987. Public in private high school. *The impact of communities*. New York: Basic Books.
- Corten, Rense in Jaap Dronkers. 2006. School achievement of students from the lower strata in public private government-dependent and private government-independent schools. A cross-national test of the Coleman-Hoffer thesis. *Educational Research and Evaluation* 12 (2): 179–208.
- Čakš, Aleš. 2007a. V zasebnih šolah ni elitizma. *Delo* 49 (266): 12.
- Čakš, Aleš. 2007b. Strahovi. *Delo* 49 (268): 1.
- Čakš, Aleš. 2007c. Minister kar vztraja, bo referendum? *Delo* 49 (264): 1.
- Čakš, Aleš. 2007d. Poslanci danes znova o Zofvi. Za zakon 49 poslancev? *Delo* 49 (265): 1.
- Čakš, Aleš. 2007e. Vladni kompromis: Zofvi naj danes pade. *Delo* 49 (267): 1.
- Čakš, Aleš. 2007f. Novi predlog Zofvi razočaral opozicijo. Vlada mimo socialnega dialoga. *Delo* 49 (269): 1.
- Čakš, Aleš in Maja Hitij. 2007. Štrukelj za premislek, Zver ne vidi potrebe. *Delo* 49 (257): 1.
- Dekker, Ron, Andries de Grip in Hans Heijke. 2002. The effects of training and overeducation on career mobility in a segmented labour market. *International Journal of Manpower* 23 (2): 106–125.
- Demaine, Jack. 1988. Teacher's work, curriculum and new right. *British Journal of Sociology of Education* 9 (3): 260.
- Denessen, Eddie, Gert Driessena in Peter Slegers. 2005. Segregation by choice? A study of group-specific reasons for school choice. *Journal of Education Policy* 20 (3): 347–368.
- DeShields, Oscar W., Ali Kara in Erdener Kaynak. 2005. Determinants of business student satisfaction and retention in higher education: Opplying Herzberg's two-factor teory. *International Journal of Educational Management* 19 (2): 128–139.

- Devjak, Tatjana. 2005. Različnost in enakost v vzgojnem konceptu javne šole. *Vzgoja in izobraževanje* 36 (6): 4–11.
- Divjak, Milan. 2000. Človekove pravice in vzgoja za vrednote. *Sodobna pedagogika* 51 (1): 210–229.
- Drofenik, Olga. 2007. Razprava. V *Javna predstavitev mnenj o privatnem šolstvu v Republiki Sloveniji*, ur. Jan Zoltan, Sonja Uršič in Nuša Zupanec, 57–58. Ljubljana: Državni svet Republike Slovenije.
- Drole, Petra. 2007. Zver: »Referenduma se ne bojim!«. *Dnevnik* 57 (213): 4.
- Dronkers, Jaap. 2004. Do public and religious schools really differ? Assessing the European evidence. V *Education citizen international perspectives on civic values and school choice*, ur. Patrick J. Wolf in Stephen Macedo, 287–314 Washington: Booking Institution Press.
- Dronkers, Jaap in Peter Robert. 2004. The effectiveness of public and private schools from a comparative perspective. *Annual meeting paper material*. San Francisco.
- Dronkers, Jaap in Mark Levels. 2007. Do school segregation and school resources explain region-of-origin differences in the mathematics achievement of immigrant students? *Educational Research and Evaluation* 13 (5): 435–462.
- Erjavec, Franc. 2007. Razprava. V *Javna predstavitev mnenj o privatnem šolstvu v Republiki Sloveniji*, ur. Jan Zoltan, Sonja Uršič in Nuša Zupanec, 64–65. Ljubljana: Državni svet Republike Slovenije.
- Esterby Smith, Mark, Richard Thorpe in Andy Lowe. 2005. *Raziskovanje v managementu*. Koper: Fakulteta za management Koper.
- Favin, Michelle. 2009. A look beyond labels for equal education. *The new Presence: the Prague Journal of Central European Affairs* 12 (2): 11–14.
- Feinberg, Walter in Cristopher Lubienski. 2008. *School choice policies and outcomes: empirical and philosophical perspectives*. Albany: State University of New York Press.
- Ferčič, Aleš. 2005. Javno-zasebno partnerstvo: Izhodišča za definicijo. *Pravna praksa* 24 (29/30): 6–7.
- Fredriksson, Ulf. 2007. Javno in zasebno izobraževanje v Evropi. V *Javna predstavitev mnenj o privatnem šolstvu v Republiki Sloveniji*, ur. Jan Zoltan, Sonja Uršič in Nuša Zupanec, 15–29. Ljubljana: Državni svet Republike Slovenije.
- Friedman, Milton. 1962. *Capitalism and freedom*. Chicago: University of Chicago Press.
- Friedman, Milton. 1980. *Free to choose*. Penguin books.
- Giesinger, Johannes. 2009. Frei Schulwahl und Bildungsgerechtigkeit. *ZfE* 12 (2): 170–187.
- Gilling, Daniel. 2003. *The resourcing of New Zealand schools*. Brussels: Education international working papers.
- Glazer, Nathan. 2005. Shame of the New York. *New York times book review* 110 (6): 2-3.

- Goldsmith, Pat Rubio. 2009. Schools or neighborhoods or both? Race and ethnic segregation and educational attainment. *Social forces* 87 (4): 1913–1941.
- Golhaber, Dan. 2000. School choice: do we know enough? *Education Researcher* 29 (8): 21–22.
- Grace, Gerald. 1994. *Education and market place*. London: Falmer Press.
- Grad, Franc in Janez Pogorelec. 2003. *Državna ureditev: dopolnjeno učno gradivo za udeležence seminarja*. Ljubljana: Ministrstvo za notranje zadeve, Urad za organizacijo in razvoj, Upravna akademija.
- Green, Elena. 2008. Curricular reform in the Czech Republic. *The new Presence: The Prague journal of central European Affairs* 11 (4): 46–48.
- Grilc, Peter in Miha Juhart. 1991. Koncesijsko razmerje in koncesijska pogodba. *Pravnik* 46 (1/2): 13–27.
- Guba, Egon in Yvonne Lincoln. 1989. *Fourth generation evaluation*. London: Sage.
- Habermas, Jurgen. 1970. Knowledge and interest. V *Sociological theory and philosophical analysis*, ur. Dan Emmett in Alasdair Macintyre, 36–54. London: Macmillan.
- Halačev, Slavenka. 2008. Koje su škole najbolje. *Metodika* 9 (17): 482–484.
- Herbert, David. 2000. School choice in the local environment: headteachers as gatekeepers on an uneven playing field. *School Leadership and Management* 20 (1): 79–97.
- Hitij, Maja. 2007. Državni svetniki ustavljajo zasebno šolstvo. *Delo* 49 (252): 1.
- Hojan, Tatjana. 1970. *Žensko šolstvo in delovanje učiteljic na Slovenskem: razstava v Slovenskem šolskem muzeju*. Ljubljana: Slovenski šolski muzej.
- Hopkins, David. 2007. Zagotavljanje kakovosti v nacionalnih sistemih izobraževanja. *XI. Posvet Vodenje v izobraževanju. Kakovost v vzgoji in izobraževanju*. Portorož: 2.–4. april, Šola za ravnatelje.
- Hoxby Minter, Carolin. 2003. *The economics of school choice*. Chicago: University of Chicago.
- Hvala Kamenšček, Primož. 1998. Zasebno šolstvo v Sloveniji (primerjava s tujimi šolskimi sistemi): pomen in vloga zasebnega šolstva znotraj sistema javnega šolstva v Republiki Sloveniji. *Didakta* 7 (38/39): 38–76.
- Ivanjko, Šime. 2001. Tržna in netržna dejavnost javnega zavoda. V *Zbornik 3. izobraževalnega seminarja o javnih financah in državnem revidiranju*, ur. Neven Borak, 127–140. Portorož: Zveza ekonomistov Slovenije.
- Ivelja, Ranka. 2007. Milan Zver: Šola je postala bojišče ... *Dnevnik* 61 (224): 5.
- Jakopec, Marko in Barbara Hočevnar. 2007. Novi predlog Zofvi je brez spornih členov. *Delo* 49 (265): 1.
- Jerčinović, Silvije. 2007. Analiza primejane marketinga usluga u sustavu škole vožnje u Republici Hrvatskoj. *Tržište* 19 (1): 59–72.

- Jeznik, Katja, Slava Pevec Grm, Marija Šibanc, Vida Vončina, Darko Mali, Marko Borko, Elena Kecman, Branko Slivar, Tomaž Krajnc in Mojca Pušnik. 2007. *Zaključno poročilo o poteku poskusnega izvajanja izobraževalnega programa Avtoserviser*. Ljubljana: Center Republike Slovenije za poklicno izobraževanje.
- Jonathan, Ruth. 1989. Choice and control in education: Parental rights, individual liberties and social justice. *British Journal of Educational Studies* 37 (4): 321–338.
- Jonathan, Ruth. 1990. State educational service or prisoner's dilemma: the hidden hand as source of educational policy. *British Journal of Educational Studies* 38 (2): 116–132.
- Jonsson, Jan O. in Carina Mood. 2008. Choice by contrast in Swedish schools: How peers achievement affects education choice. *Social force* 87 (2): 741–765.
- Juričić, Damir. 2008. Ekonomija javno – privatnog partnerstva. *Ekonomski pregled* 59 (7/8): 452–468.
- Jurković Majić, Olivera. 2007. Istraživanje zadovoljstva učenika kvalitetom usluge srednjoškolskog obrazovanja u Republici Hrvatskoj. *Tržište* 19 (2): 231–239.
- Kamnar, Helena. 1999. *Javni zavodi med državo in trgom*. Ljubljana: Znanstveno in publicistično središče.
- Kavčič, Janez. 1987. *Prva slovenska realka*. Idrija: Mestni muzej Idrija.
- Kennedy, Mike. 2007. Public Choice. *American School & University* 79 (9): 18–26.
- Kenway, Jane in Lindsay Fitzclarence. 1998. Institutions with designs: Consuming school children. *Journal of Education Policy* 13 (6): 661–677.
- Kitt, William. 2009. An overdue conversation: Proposals to redraw attendance zones for roanoke city schools has prompted a good conversation about race and segregation. *McClatchy – Tribune Buisness News* 19 (10): 15-23 .
- Klarič, Tina. 2008. *Tehnik mehatronike in tehnik oblikovanja: prvo vmesno poročilo o spremljanju poskusnega uvajanja izobraževalnih programov*. Ljubljana: Center Republike Slovenije za poklicno izobraževanje.
- Klemenc, Alenka. 2007. Pluralnost šol. *Ona: ženski magazin Dela in Slovenskih novic* 9 (49): 6.
- Knez, Jasna. 2007. ZOFVI je neuskklajen. *Primorske novice* 61 (276): 2.
- Knorr Cetina, Karin D. 1983. The ethnographic study of scientific work: towards a constructivist interpretation of science. V *Science observed perspectives on the sociological study of science*, ur. Karin D. Knorr Cetina in Mulkay, 83-113. London: Sage.
- Kodelja, Zdenko. 2007a. Razprava. V *Javna predstavitev mnenj o privatnem šolstvu v Republiki Sloveniji*, ur. Jan Zoltan, Sonja Uršič in Nuša Zupanec, 74–76. Ljubljana: Državni svet Republike Slovenije.

- Kodelja, Zdenko. 2007b. Reforme, stroka in šolske politike. *Sodobna pedagogika* 58 (2): 34–48.
- Kolarič, Zinka. 2003. Neprofitno-volonterske organizacije in njihov razvoj - od volantorizma k profesionalizmu. *Teorija in praksa* 40 (1): 37-56.
- Koren, Andrej. 2005. Centralizacija in avtonomija: študija vidljivosti v slovenskem šolskem sistemu. *Šolsko polje: revija za teorijo in raziskave vzgoje in izobraževanja* 16 (5/6): 141–159.
- Koren, Andrej. 2006. *Avtonomija in decentralizacija v izobraževanju: študija vidljivosti v slovenskem šolskem sistemu*. Koper: Fakulteta za management; Ljubljana: šola za ravnatelje.
- Koren, Ksenija. 2007a. Je referendum o financiranju zasebnih šol smiseln? *Večer* 62 (266): 4.
- Koren, Ksenija. 2007b. Koalicija ubežala šolskemu referendumu. *Večer* 62 (268): 2.
- Koren, Ksenija. 2007c. Vlada vztraja pri svojem členu. *Večer* 62 (269): 1.
- Koren, Ksenija in Ivan Vidic. 2007. Vlada vztraja pri svojem protipedofilskem členu. *Večer* 62 (268): 2.
- Kotler, Philip in Karen F. A. Fox. 2002. *Strategic marketing for educational institutions*. Upper Saddle River: Prentice Hall.
- Kotler, Philip in Alan R. Andreasen. 1991. *Strategic marketing for nonprofit organisation*. Upper Saddle River: Prentice Hall.
- Kovač Šebart, Mojca in Janez Krek. 2007. Vrednotna osnova vzgoje v javni šoli. *Sodobna pedagogika* 58 (5): 10–28.
- Kožuh, Boštjan, Borut Terpinč in Matej Stare. 2007. *Statistični letopis Republike Slovenije 2007*. Ljubljana: Statistični urad Republike Slovenije.
- Kožuh, Boštjan, Borut Terpinč in Matej Stare. 2010. *Statistični letopis Republike Slovenije 2010*. Ljubljana: Statistični urad Republike Slovenije.
- Kožuh, Boštjan, Borut Terpinč in Matej Stare. 2011. *Statistični letopis Republike Slovenije 2011*. Ljubljana: Statistični urad Republike Slovenije.
- Krebelj, Jana. 2007a. Konec šolske krize. *Primorske novice* 61 (279): 2.
- Krebelj, Jana. 2007b. Zver umiril šolske strasti. *Primorske novice* 61 (289): 2.
- Krek, Janez. 1996. Zasebne šole in vrtci: zasnova in zakonske rešitve v Sloveniji. V *Zasebno šolstvo: struktura, primerjava različnih šolskih sistemov in zakonodajne rešitve v Republiki Sloveniji*, ur. Marjan Šimenc in Janez Krek, 85–94. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport.
- Krofič, Robi. 2004. Učiteljeva zaveza vzgojnim ciljem javne šole. *Sodobna pedagogika* 55 (posebna izdaja): 76–88.

- Krofič, Robi. 2005. Strokovna avtonomija vrtca in vzgojiteljice. V *Strokovna avtonomija vzgojitelja: zbornik, XV. strokovni posvet Skupnosti vrtcev Slovenije*, ur. Ronald Malej, 33–37. Ljubljana: Skupnost vrtcev Slovenije.
- Krofič, Robi. 2007a. Vzgoja za odgovornost onkraj razsvetljenske paradigme: od razvoja odgovora – možnosti k spoštljivemu odnosu in razvoju etične zavesti. *Sodobna pedagogika* 58 (posebna izdaja): 56–71.
- Krofič, Robi. 2007b. Tudi šole vzgajajo, mar ne. V *Pravila in vzgojno delovanje*, ur. Tatjana Devjak, 101–118. Ljubljana: Pedagoška fakulteta.
- Lapi, Milena. 2007. Razprava. V *Javna predstavitev mnenj o privatnem šolstvu v Republiki Sloveniji*, ur. Jan Zoltan, Sonja Uršič in Nuša Zupanec, 61. Ljubljana: Državni svet Republike Slovenije.
- Last, Duncan. 2002. Nov javnofinančni plačilni sistem: vloga Uprave za javna plačila znotraj novega Enotnega zakladniškega sistema. V *4. izobraževalni seminar o javnih financah in državnem revidiranju. Dvoletni državni proračun in izvajanje zakona o računskem sodišču*, ur. Neven Borak in Helena Kamnar, 179–185. Ljubljana: Zveza ekonomistov Slovenije.
- Lawrence, Charles. R. 2005. Forbidden conversations: On race, privacy, and community (a continuing conversation with John Ely on racism and democracy). *Yale Law Journal* 114 (6): 1353.
- Leban, Ivan. 2007. Pobuda za pravično in kakovostno šolstvo. *Delo* 49 (248): 37.
- Lieberman, Myron. 1990. Public School Choice. *Education Digest* 56 (3): 37.
- Likovič, Angelca. 2007. Stališča Društva Pobuda za šolo po meri človeka. V *Javna predstavitev mnenj o privatnem šolstvu v Republiki Sloveniji*, ur. Jan Zoltan, Sonja Uršič in Nuša Zupanec, 51–53. Ljubljana: Državni svet Republike Slovenije.
- Logaj, Vinko in Anita Trnavčević. 2008. Slovenske srednje šole v regionaliziranem okolju. *Sodobna pedagogika* 59 (4): 102–121.
- Lowe, Andy in Tohr Nilsson. 1989. *The ideologies of Scottish lawyers*. Glasgow: University of Strathclyde Centre for Professional and Legal.
- Lubeinski, Cris. 2006. School choice and privatization in education: an alternative analytical framework. *Journal for Critical Education Policy Studies* 4 (1), 1–26.
- Mahne, Marjetka. 1996. Privatizacija predšolske vzgoje in osnovnega šolstva v Sloveniji. V *Privatizacija šolstva, zdravstva in kulture*, ur. Veljko Rus, 72. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
- Marginson, Simon. 2004. Competition and markets in higher education: a global analysis. *Policy Futures in Education* 2 (2): 175–245.
- Marginson, Simon. 2007. The public/private divide in higher education: A global revision. *Springer Science + Business Media B. V. Higher education* 53 (3): 307–333.

- Marks, Gary N. 2006. Are between – and within – school differences in student performance largely due to socio-economic background? Evidence from 30 countries. *Educational Research* 48 (1): 21–40.
- Medveš, Zdenko. 1996. Zasebne poklicne in strokovne šole. V *Privatizacija šolstva, zdravstva in kulture*, ur. Veljko Rus, 86–107. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
- Medveš, Zdenko. 2007. Vzgojni koncept med vrednostno matrico in moralno samopodobo. *Sodobna pedagogika* 58 (posebna izdaja): 6–29.
- Mendelsohn, Joanna. 2007. Which school? Beyond private vs public. *Policy* 23 (3): 62–64.
- Merriam, Sharan. 1998. *Qualitative research and case study applications in education*. San Francisco: Jossey-Bass.
- Miller Kahn, Linda in Mary Lee Smith. 2001. School choice policies in the political spectacle. *Education Policy Analysis Archives* 9 (50): 1–28.
- Ministrstvo za šolstvo in šport. 1995. *Bela knjiga o vzgoji in izobraževanju v Republiki Sloveniji*, ur. Janez Krek, 235. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport.
- Ministrstvo za šolstvo in šport. 2011. *Bela knjiga o vzgoji in izobraževanju v Republiki Sloveniji*, ur. Janez Krek in Mira Metljak, 421–435. Ljubljana: Pedagoški inštitut.
- Mlakar, Jože. 2007. Ne javno, ne zasebno, ampak dobra šola. V *Javna predstavitev mnenj o privatnem šolstvu v Republiki Sloveniji*, ur. Jan Zoltan, Sonja Uršič in Nuša Zupanec, 41–43. Ljubljana: Državni svet Republike Slovenije.
- Mlinarič, Urška. 2010. Ko izjema postane pravilo. *Večer* 62 (10): 15.
- Montessori, Maria. 2006. *Srkajoči um*. Ljubljana: Uršulinski zavod za vzgojo, izobraževanje in kulturo.
- Mrak, Boris. 2003. Nepridobitne nevladne organizacije in koncesije v Sloveniji. V *Management in e-izzivi: zbornik 3. strokovnega posveta*, 163–171. Koper: Fakulteta za management.
- Muršak, Janko. 2005. *Shematski prikaz ocen in dilem razvoja srednjega strokovnega in tehniškega izobraževanja v Sloveniji med letom 1996 in 2005 ter kratka primerjava s tremi državami*. Ljubljana: Center RS za poklicno izobraževanje.
- Muršak, Janko. 2007a. Razprava. V *Javna predstavitev mnenj o privatnem šolstvu v Republiki Sloveniji*, ur. Jan Zoltan, Sonja Uršič in Nuša Zupanec, 72–73. Ljubljana: Državni svet Republike Slovenije.
- Muršak, Janko. 2007b. Zasebne poklicne in strokovne šole: Sto odstotkov tudi zanje? *Šolski razgledi* 58 (17): 3.
- Mužina, Aleksij. 2004. *Koncesije: pravna ureditev koncesijskih razmerij v Sloveniji in EU*. Ljubljana: Primath.

- Mužina, Aleksij. 2005a. *Zakonodajna ureditev javno-zasebnega partnerstva*. Učinkovito upravljanje z javnimi sredstvi. Ljubljana: Državna revizijska komisija za revizijo postopkov oddaje javnih naročil.
- Mužina, Aleksij. 2005b. Javno-zasebno partnerstvo. V *Sodobna javna uprava: zbornik povzetkov*, 14-16. Ljubljana: Ministrstvo za javno upravo.
- Narodowski, Mariano in Milagros Nores. 2002. Socio-economic segregation with (without) competitive education policies. A comparative analysis of Argentina and Chile. *Comparative education* 38 (4): 429–451.
- Nidorfer, Mirko. 2007a. Sožitje v šolstvu. *Družina* 56 (50): 11.
- Nidorfer, Mirko. 2007b. Sožitje med javnim in zasebnim šolstvom. *Večer* 62 (267): 8.
- Novak, Bogomir. 2003. Dejavniki razvoja avtonomije slovenske šole. *Pedagoška obzorja: časopis za didaktiko in metodiko* 18 (2): 17–33.
- Paquette, Jeanne. 1998. Equity in educational policy: A priority in transformation or in trouble? *Journal of Education Policy* 13 (1): 41–61.
- Pavšič, Anica. 2005. Waldorfska šola naposled tudi v Mariboru. *Mariborčan* 11 (120): 30–31.
- Peček Čuk, Mojca. 2009. Vzgojni koncept poklicnih in strokovnih šol. V *Pedagoško-andragoški dnevi 2009. Misliti vzgojno: problemi oblikovanja vzgojno-izobraževalnega koncepta*, ur. Nives Ličen, 13–18. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani.
- Persoli, Ana Marija. 2007. Javno – privatno partnerstvo. *Pravnik* 41 (85): 111–123.
- Pirnat, Rajko. 2002. Koncesijska pogodba de lege ferenda. V *VIII. dnevi javnega prava*, 65-77. Ljubljana: Inštitut za javno upravo.
- Pirnat, Rajko. 2003. Koncesijska pogodba. V *Dnevi slovenskih pravnikov 2003*, 1607-1618. Ljubljana: Gospodarski vestnik.
- Pirnat, Rajko. 2007. Podelitev koncesije po zakonu o javno zasebnem partnerstvu. V *Dnevi slovenskih pravnikov 2007*, 993-1711. Ljubljana: GV Založba.
- Plank, David N. in Gary Sykes. 2000. *Framing the issues in the school choice debate: lessons and questions*. Michigan State University: College of education.
- Pluško, Alojz. 2007. Spremembe financiranja srednjih šol je treba pretehtati. *Delo* 49 (266): 12.
- Pogačnik, Aleš. 2008. *SSKJ*. Ljubljana: DZS.
- Pogljajen, Jože. 2007a. S šolstvom se ne gre politično igrati. *Dnevnik* 58 (192): 2.
- Pogljajen, Jože. 2007b. Koalicija popustila šolskemu zakonu. *Dnevnik* 58 (201): 3.
- Pogljajen, Jože. 2007c. Pri šolskem zakonu znova na dveh bregovih. *Dnevnik* 58 (203): 5.
- Powell, Justin J. W. 2006. Special education and the risk of becoming less education. *European Societies* 8 (4): 577–599.

- Račević, Oton. 2007. Razprava. V *Javna predstavitev mnenj o privatnem šolstvu v Republiki Sloveniji*, ur. Jan Zoltan, Sonja Uršič in Nuša Zupanec, 62–63. Ljubljana: Državni svet Republike Slovenije.
- Razum, Ružica. 2007. Odgojno djelovanje suvremene škole: izazovi i mogućnosti za religiozni odgoj. *Bogoslovska smotra* 77 (4): 857–880.
- Regt, Ali de in Don Weenink. 2005. When negotiation fails: private education as a disciplinary strategy. *Journal of Education Policy* 20 (1): 59–80.
- Remškar, Andrej. 2007. Financiranju zasebnega šolstva ob rob. *Delo* 49 (266): 5.
- Resman, Metod. 2002. Vzvodi šolskega razvoja. *Sodobna pedagogika* 53 (1): 8–26.
- Reuters. 2010. Šolski rasizem. *Večer* 65 (267): 8.
- Rugelj, Marina. 2007. Čudna je ta matematika. *Delo* 49 (256): 12.
- Sagadin, Janez. 1970. Kvalitativna analiza razvoja šolstva na Štajerskem, Koroškem, Kranjskem in Primorskem. V *Osnovna šola na Slovenskem*, ur. Vlado Schmidt, 10–690. Ljubljana: Slovenski šolski muzej.
- Saporito, Salvatore. 2009. School choice in black and white: Private school enrollment among racial groups, 1990–2000. *Peabody Journal of Education* 84 (2): 172.
- Savas, E. S. 1987. *Privatizing the Public Sector*. New Jersey: Chatham House.
- Schmidt, Vlado. 1988. *Zgodovina šolstva in pedagogike na Slovenskem*. Prvi del. Ljubljana: Delavska enotnost.
- Sefa Dei, George J. in Leeno L. Karunmanchery. 1999. School reform in Ontario: The »Marketization of Education« and the resulting silence on equity. *The Alberta Journal of Educational Research* 45 (2): 111–131.
- Shotter, John. 1993. *Conversational realities: constructing life through language*. London: Sage.
- Snežič, Jasna. 2007. Strah. *Večer* 62 (264): 2.
- Snoj, Boris. 2007. Kakovost in zadovoljstvo kot posledica delovanja marketinške kulture. V *Ko država šepeta: marketinška kultura v šoli*, ur. Anita Trnavčević, 107–128. Koper: Fakulteta za management.
- Steinbacher, Matjaž. 2007. Kako do učinkovitega šolstva. *Tribunal* 1 (6): 12–13.
- Stojić, Anto. 2003. *Katolička škola pred izazovima društvenog promjena*. Rijeka: Salezijanska klasična gimnazija.
- Šenk, Tatjana. 1994. Naše učilnice je napolnila živa resničnost. *Šolska kronika* 27 (3): 67–78.
- Šimenc, Marjan. 1996. *Zasebno šolstvo. Struktura različnih šolskih sistemov in zakonodajne rešitve v Republiki Sloveniji*. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport.
- Šimenc, Marjan. 2002. *Položaj zasebnega šolstva v Sloveniji: zgodovinski in načelni kontekst*. Szkolnictwo niepubliczne w Polsce i w Europie w XX wieku, 63–75.
- Šimenc, Marjan. 2003. Zasebno šolstvo osem let pozneje. *Šolsko polje* 14 (5/6): 125–136.

- Šimenc, Marjan. 2007. Položaj zasebnega šolstva. V *Javna predstavitev mnenj o privatnem šolstvu v Republiki Sloveniji: zbornik referatov in razprav*, ur. Jan Zoltan, Sonja Uršič in Nuša Zupanec, 33–40. Ljubljana: Državni svet Republike Slovenije.
- Šimenc, Marjan in Janez Krek. 1996. Zasnova zasebnih šol in vrtcev. V *Zasebno šolstvo: struktura, primerjava različnih šolskih sistemov in zakonodajne rešitve v Republiki Sloveniji*, ur. Marjan Šimenc in Janez Krek, 95–117. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport.
- Škrinjar, Mojca. 2007. Javno in zasebno šolstvo. *Delo* 49 (252): 5.
- Štrukelj, Branimir. 2007a. Veto omogoča ponovni razmislek. *Šolski razgledi* 58 (17): 4.
- Štrukelj, Branimir. 2007b. Razprava. V *Javna predstavitev mnenj o privatnem šolstvu v Republiki Sloveniji*, ur. Jan Zoltan, Sonja Uršič in Nuša Zupanec, 59–60. Ljubljana: Državni svet Republike Slovenije.
- Šverc, Magdalena. 2007. Usmeritve na področju privatnega šolstva v Republiki Sloveniji. V *Javna predstavitev mnenj o privatnem šolstvu v Republiki Sloveniji*, ur. Jan Zoltan, Sonja Uršič in Nuša Zupanec, 30–32. Ljubljana: Državni svet Republike Slovenije.
- Thomas, Sue. 2002. Contesting education policy in the public sphere: media debates over policies for Queensland school curriculum. *Journal of Education Policy* 17 (2): 187–198.
- Tičar, Bojan. 1996. *Privatizacija šolstva, zdravstva in kulture*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
- Tičar, Bojan. 2007. Nov pravni institut: javno-zasebno partnerstvo. *Podjetje in delo* 33 (1): 58–70.
- Tooley, James. 1994. In defence of markets in educational provision. V *Education and the marketplace*, ur. David Bridges in Terence H. McLaughlin, 138–152. London: Falmer Press.
- Toplak, Tatjana. 2010. Bivša Cankarjeva šola v barvah mavrice. *Večer* 62 (201): 18.
- Tratnik, Martina. 2002. *Osnove raziskovanja v managementu*. Koper: Visoka šola za management v Kopru.
- Trnavčević, Anita. 2001a. *Management v evropskem okolju: Marketizacija, marketing in ravnatelj v javni obvezni šoli*. Koper: Visoka šola za management.
- Trnavčević, Anita. 2001b. *Metodologija*. Koper: Visoka šola za management v Kopru.
- Trnavčević, Anita. 2007. Šolska reforma skozi dnevni časopis. *Sodobna pedagogika* 58 (1): 146–174.
- Trnavčević, Anita. 2010. Študija paradig raziskovanja v magistrskih nalogah s področja družboslovja. *Management* 5 (1): 69–84.
- Trnavčević, Anita, Roberto Biloslavo, Boris Snoj, Vinko Logaj in Borut Kodrič. 2007. *Ko država šepeta: Marketinška kultura v šoli*. Koper: Fakulteta za management.

- Trotter, Andrew. 2008. \$ 20 Million to back training of leaders for private schools. *Education Week* 27 (27): 10.
- Tunjić, Niko. 2008. Obrazovanje in odgoj učitelja i ravnatelja katoličkih škola u Europi. *Metodički obzori* 3 (6): 59–71.
- Türk, Danilo. 2008. Nagovor. V *Vzgoja in izobraževanje za človekove pravice*, ur. Erika Rustja, 5. Ljubljana: Pedagoški inštitut.
- Uhan, Marjetka. 2007. Razprava. V *Javna predstavitev mnenj o privatnem šolstvu v Republiki Sloveniji*, ur. Jan Zoltan, Sonja Uršič in Nuša Zupanec, 55–56. Ljubljana: Državni svet Republike Slovenije.
- Vanderberge, Vincent. 2006. Achievement effectiveness and equity: the role of tracking, grade repetition and inter-school segregation. *Applied economics letters* 13 (11): 685–693.
- Vidovič, Zdenka in Helena Kamnar. 2002. Revidiranje transferov javnih zavodov. V *4. izobraževalni seminar o javnih financah in državnem revidiranju. Dvoletni državni proračun in izvajanje zakona o računskem sodišču*, ur. Neven Borak in Helena Kamnar, 117–135. Ljubljana: Zveza ekonomistov Slovenije.
- Vončina, Vida, Slava Pevec Grm, Branko Slivar, Darko Mali, Tomaž Kranjc, Marija Šibanc, Mojca Pušnik in Katja Jeznik. 2006. *Prvo poročilo o poteku poskusnega izvajanja izobraževanja programa Avtoserviser*. Ljubljana: Center Republike Slovenije za poklicno izobraževanje.
- Vovko, Andrej. 1989. *Cerkev in slovensko šolstvo v 19. stoletju. Vloga Cerkve v slovenskem kulturnem razvoju 19. stoletja*. Ljubljana: Slovenska matica.
- Vrhnjak, Blaž. 2007. Javno zasebno partnerstvo v teoriji. *Zdravniški vestnik: glasilo slovenskega zdravniškega društva* 76 (7/8): 481–486.
- Wainer, Andrew. 2006. *The New Latino South and the challenge to American public education*. *International Migration* 44 (5): 129–165.
- Walker, Rachel. 1985. *Applied qualitative research*. Aldershot: Gower.
- Watzlowich, Paul. 1984. *The invented reality*. London: Norton.
- Wells, Amy Stuart, Alejandra Lopez, Janelle Scott in Jennifer Jellison Holme. 1999. Charter schools as postmodern paradox: Rethinking social stratification in a nage of deregulated school choice. *Harvard Educational Review* 69 (2): 172–204.
- Wells, Amy Stuart. 2002. *Where charter school policy fails. The problems of accountability and equity*. New York in London: Teachers College.
- Zalar, Boštjan. 1999. *Privatizacija in človekove pravice*. Ljubljana: Znanstvena knjižnica Fakulteta za družbene vede.

Zoltan, Jan. 2007. Predstavitev problematike. V *Javna predstavitev mnenj o privatnem šolstvu v Republiki Sloveniji*, ur. Jan Zoltan, Sonja Uršič in Nuša Zupanec, 9–13. Ljubljana: Državni svet Republike Slovenije.

Žišt, Franja. 2009. Mest v gimnazijah bo premalo. *Večer* 62 (2): 5.

VIRI

Al-Qatari, Hussain. 2009. Segregation makes a comeback in Kuwait. *Tribune Business News*.
[Http://kuwaittimes.net/read_news.php?newsid=MTA4MTk2MTIz](http://kuwaittimes.net/read_news.php?newsid=MTA4MTk2MTIz) (6. 12. 2007).

Andragoški ceneter Republike Slovenije. *Izhodišča za razpravo na okrogli mizi o zakonskem urejanju izobraževanja odraslih*. 2009.
[Http://www.acs.si/upload/doc/188_Izhodisca_ACS_za_razpravo_na_okrogli_mizi_o_zakonskem_urejanju_izobrazevanja_odraslih.doc](http://www.acs.si/upload/doc/188_Izhodisca_ACS_za_razpravo_na_okrogli_mizi_o_zakonskem_urejanju_izobrazevanja_odraslih.doc) (12. 1. 2012).

Azbe, Roman. 2009. *Odgovor na moje vprašanje*. Ljubljana: osebno komuniciranje z avtorjem, roman.azbe@gov.si (21. 9. 2009).

Axon, John. 2006. *No place at school if you're British*.
[Http://www.dailymail.co.uk/home/index.html](http://www.dailymail.co.uk/home/index.html) (8. 2. 2009).

Ball, Stephen J. 2004. *Education for sale! The commodification of everything?*
[Http://nepc.colorado.edu/files/CERU-0410-253-OWI.pdf](http://nepc.colorado.edu/files/CERU-0410-253-OWI.pdf) (15. 12. 2007).

Beckmann, Andrea in Charlie Cooper. 2004. *Globalization, the new managerialism and education: Rethinking the purpose of education in Britain*.
[Http://www.jceps.com/?pageID=articleinarticleID31](http://www.jceps.com/?pageID=articleinarticleID31) (21. 4. 2009).

Bowditch, Gillian. 2009. *Halt the class war raging in our schools*.
[Http://www.timesonline.co.uk/tol/news/uk/scotland/article6301076.ece](http://www.timesonline.co.uk/tol/news/uk/scotland/article6301076.ece) (3. 12. 2009).

Breznik, Maja in Nina Kozinc. 2007. *Javna šola med podjetništvom in katekizmom*.
[Http://zasolo.insist.si/index.php](http://zasolo.insist.si/index.php) (2. 11. 2007).

Campbell, David E. 2008. *The civic side of school choice: An empirical analysis of civic education in public and private schools*.
[Http://lawreview.byu.edu/archives/2008/2/92CAMPBELL.pdf](http://lawreview.byu.edu/archives/2008/2/92CAMPBELL.pdf) (3. 12. 2009).

Cohen-Zada, Danny in William Sander. 2007. *Private school choice: The effects of religious affiliation and participation*.
[Http://www.ncspe.org/list-papers.php](http://www.ncspe.org/list-papers.php) (6. 12. 2007).

Černoša, Slavica. 2011. *Pogled na izobraževanje 2011 OECD kazalniki*.
[Http://arhiv.acs.si/publikacije/Pogled_na_izobrazevanje_2011-nekateri_poudarki.doc](http://arhiv.acs.si/publikacije/Pogled_na_izobrazevanje_2011-nekateri_poudarki.doc)
(12. 1. 2012).

- Čokl, Vannesa. 2007. *Naveličan sem polemik in laži*.
[Http://www.vecer.si/vecer2003/sredina/clanek/clanek_natisni.asp?kaj=3&id=2007092005249079](http://www.vecer.si/vecer2003/sredina/clanek/clanek_natisni.asp?kaj=3&id=2007092005249079) (1. 11. 2007).
- Dernovšek, Igor. 2008. *V Sloveniji primanjkuje zdravnikov in gradbenikov, preveč je družboslovcev*.
[Http://www.dnevnik.si/novice/slovenija/309431/](http://www.dnevnik.si/novice/slovenija/309431/) (7. 12. 2008).
- Državni zbor Republike Slovenije. 2007. *Predlog zakona o spremembi in dopolnitvah zakona o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja*.
[Http://www2.gov.si/zak/Pre_Zak.nsf/2364c45aa6e10646c12566160029fa1c/eda920300dca26ecc1257315002f0e3e?OpenDocument](http://www2.gov.si/zak/Pre_Zak.nsf/2364c45aa6e10646c12566160029fa1c/eda920300dca26ecc1257315002f0e3e?OpenDocument) (1. 11. 2007).
- Elmore, Richard F., Bruce Fuller in Gary Orfield. 2009. *Studies show school choice widens inequality: Popular among parents, but little evidence that children learn more*.
[Http://www.gse.harvard.edu/news_events/features/1995/schoolchoice07131995.html](http://www.gse.harvard.edu/news_events/features/1995/schoolchoice07131995.html) (10. 7. 2009).
- Erepublik. 2010. *Zgodovina šolstva na Slovenskem*.
[Http://www.erepublik.com/en/article/zgodovina-olstva-na-slovenskem-1586592/1/20](http://www.erepublik.com/en/article/zgodovina-olstva-na-slovenskem-1586592/1/20) (2. 2. 2011).
- Ermenc Skubic, Klara. 2009. *Primerjalna pedagogika študijsko gradivo*.
[Http://www.pedagogika-andragogika.com/files//STUDIJSKO%20GRADIVO_PRIMERJALNA%20PEDAGOGIKA_INTEGRALNI_JAN-20.pdf](http://www.pedagogika-andragogika.com/files//STUDIJSKO%20GRADIVO_PRIMERJALNA%20PEDAGOGIKA_INTEGRALNI_JAN-20.pdf) (5. 2. 2011).
- Eurydice. 2007a. *European education systems*.
[Http://eacea.ec.europa.eu/portal/page/portal/Eurydice](http://eacea.ec.europa.eu/portal/page/portal/Eurydice) (5. 12. 2008).
- Eurydice. 2007b. *Education systems in Europe*.
[Http://eacea.ec.europa.eu/portal/page/portal/Eurydice/EuryPage?country=HU&lang=EN&fragment=146](http://eacea.ec.europa.eu/portal/page/portal/Eurydice/EuryPage?country=HU&lang=EN&fragment=146) (8. 2. 2009).
- Evropska konvencija o zaščiti človekovih pravic in osnovnih svoboščin*.
[Http://www.mzz.gov.si/si/zunanja_politika/clovekove_pravice/najpomemnejši_mednarod_nopravni_dokumenti_s_podrocja_clovekovih_pravic/](http://www.mzz.gov.si/si/zunanja_politika/clovekove_pravice/najpomemnejši_mednarod_nopravni_dokumenti_s_podrocja_clovekovih_pravic/) (4. 11. 1989).
- Finančni slovar*. 2009.
[Http://www.financnislovar.com/definicije/bruto-domaci-proizvod.html](http://www.financnislovar.com/definicije/bruto-domaci-proizvod.html) (19. 4. 2009).
- Fredriksson, Ulf. 2001. *Javno in zasebno izobraževanje v Evropi*.
[Http://www.ds-rs.si/dejavnost/posveti/ZasebnoSolstvo/Fredriksson.pdf](http://www.ds-rs.si/dejavnost/posveti/ZasebnoSolstvo/Fredriksson.pdf) (23. 4. 2007).
- Glucks, Nenad. 2007. *Med javnim in zasebnim šolstvom*.
[Http://www.mag.si/index.php?option=com_content&task=view&id=968&Itemid=55](http://www.mag.si/index.php?option=com_content&task=view&id=968&Itemid=55) (1. 11. 2007).

- Grimston, John. 2008. *Pupils to set their own timetables as Britain adopts Swedish-style academies*.
[Http://www.timesonline.co.uk/tol/news/uk/education/article3689895.ece](http://www.timesonline.co.uk/tol/news/uk/education/article3689895.ece) (4. 5. 2009).
- Haček, Miro, Marjan Brezovšček, Irena Bačlija in Lea Smerkolj. 2010. *Procesi regionalizacije in nadaljnji razvoj slovenskega šolskega sistema*.
[Http://www.lex-localis.info/files/82cab028-20c0-4236-8f64-c338d448ed78/634256903470000000_hacek%20et%20al_procesi%20regionalizacije_november%202010.pdf](http://www.lex-localis.info/files/82cab028-20c0-4236-8f64-c338d448ed78/634256903470000000_hacek%20et%20al_procesi%20regionalizacije_november%202010.pdf) (2. 2. 2011).
- Heyneman, Stephen P. 2000. *Education qualifications: The economy and trade issues presentation at EI's round table of member organisations in the OECD countries »Stages and challenges for the public sector«*.
[Http://ei-ie.org](http://ei-ie.org) (23. 4. 2009).
- Hodej, Rok. 2007. *Dijaki prvi začeli z zbiranjem podpisov*.
[Http://www.dijaska.org/print.php?news.120](http://www.dijaska.org/print.php?news.120) (1. 11. 2007).
- Iniciativa Za pravično in kakovostno šolstvo. 2007. *Obrazec za zbiranje podpisov posameznih državljanov in državljanov ter organizacij*.
[Http://agent.blog.siol.net/peticija-zasebno-solstvo](http://agent.blog.siol.net/peticija-zasebno-solstvo) (26. 10. 2007).
- Isenberg, Eric J. 2006. *The choice of public, private, or home schooling*.
[Http://www.ncspe.org/list-papers.php](http://www.ncspe.org/list-papers.php) (6. 12. 2007).
- Kerže, Ivo. 2007a. *O nedemokratičnosti našega šolstva*.
[Http://pravicosolstvo.si/index.php?option=com_content&task=view&id=12&Itemid=37](http://pravicosolstvo.si/index.php?option=com_content&task=view&id=12&Itemid=37) (26. 10. 2007).
- Kerže, Tadeja. 2007b. *Za normalizacijo slovenskega šolskega prostora*.
[Http://pravico-solstvo.si/index.php?option=com_content&task=view&id=11&Itemid=36](http://pravico-solstvo.si/index.php?option=com_content&task=view&id=11&Itemid=36) (26. 10. 2007).
- Kosi, Blaž. 2007. *Zakaj strah pred zasebnimi šolami*.
[Http://213.250.55.115/Ris2007/default.asp?kaj=3&id=2007100505253793](http://213.250.55.115/Ris2007/default.asp?kaj=3&id=2007100505253793) (1. 11. 2007).
- Kustura, Irena. 2008. *Privatne šole državi: dajte nam više novca*.
[Http://www.styria.com/si/konzernunternehmen/firma.php?cot=1&tochter=3](http://www.styria.com/si/konzernunternehmen/firma.php?cot=1&tochter=3) (8. 2. 2009).
- Lenart, Katja. 2007. *Pomen javnega šolstva*.
[Http://www.vest.si/2007/09/11/pomen-javnega-solstva/](http://www.vest.si/2007/09/11/pomen-javnega-solstva/) (1. 11. 2009).
- Ložar, Breda. 2011. *Svetovni dan učiteljev 2011*.
[Http://www.stat.si/novica_prikazi.aspx?id=4231](http://www.stat.si/novica_prikazi.aspx?id=4231) (9. 1. 2012).
- Lohman, Judith in Chief Analyst. 2004. *Constitutional pension protection for teachers*.
[Http://www.cga.ct.gov/2004/rpt/2004-R-0269.htm](http://www.cga.ct.gov/2004/rpt/2004-R-0269.htm) (5. 12. 2008).
- Magdič, Sebastijan. 2008. *Odgovor na moje vprašanje*. Ljubljana: osebno komuniciranje z avtorjem, sebastijan.magdic@gov.si (26. 9. 2008).

- Magdič, Sebastijan. 2012. *Odgovor na moje vprašanje*. Ljubljana: osebno komuniciranje z avtorjem, sebastijan.magdic@gov.si (20. 1. 2012).
- McCowan, Tristan. 2004. *Tooley's seven virtues and the profit incentive in higher education*. [Http://www.jceps.com/index.php?pageID=article&articleID=29#top](http://www.jceps.com/index.php?pageID=article&articleID=29#top) (5. 6. 2008).
- Meden, Tone. 2007. *Zagovorniki financiranja*. [Http://www.ljnovice.com/default.asp?podrocje=5&menu=5&novica=68654](http://www.ljnovice.com/default.asp?podrocje=5&menu=5&novica=68654) (2. 11. 2007).
- Merzyn, Wolfran in Heinrich W. Ursprung. 2003. *Voter support for privatizing education: Evidence on self-interest and ideology*. [Http://www.ncspe.org/list-papers.php](http://www.ncspe.org/list-papers.php) (6. 12. 2007).
- Mesarič, Jure. 2007. *Zasebno šolstvo: Kaprice si plačajte sami!* [Http://drugidom.net/zasebno-solstvo-kaprice-si-placajte-sami/](http://drugidom.net/zasebno-solstvo-kaprice-si-placajte-sami/) (26. 10. 2007).
- Ministrstvo za finance, direktorat za javno premoženje. 2010. *Poročilo o sklenjenih oblikah javno-zasebnega partnerstva v Republiki Sloveniji v letu 2009*. [Http://www.mf.gov.si/fileadmin/mf.gov.si/pageuploads/javno_zas_partnerstvo/porocilo_o_jzp.pdf](http://www.mf.gov.si/fileadmin/mf.gov.si/pageuploads/javno_zas_partnerstvo/porocilo_o_jzp.pdf) (2. 2. 2011).
- Ministrstvo za šolstvo in šport. 2007. *Teze za javno razpravo ob spremembah in dopolnitvah zakona o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja*. [Http://www.mss.gov.si](http://www.mss.gov.si) (1. 11. 2007).
- Modrijan, Sandi. 2007. *Stališča ZOFVI*. [Http://www.sindikativ.si/html/staliska_zofvi.html](http://www.sindikativ.si/html/staliska_zofvi.html) (1. 11. 2007).
- Nidorfer, Mirko, Blaž Kosi, Samo Repolusk in Ivo Kerže. 2007. *Pobuda za pravično in kakovostno šolstvo*. [Http://www.pravicno-solstvo.si](http://www.pravicno-solstvo.si) (8. 12. 2008).
- Občinski odbor Ig SDS. 2007. *Izobraževanja*. [Http://www.ig.sds.si/news/1685](http://www.ig.sds.si/news/1685) (1. 11. 2007).
- Oddaja Modro. 2007. *Šola doma*. [Http://www.rtvsl.si/modro/content.php?id=113](http://www.rtvsl.si/modro/content.php?id=113) (8. 1. 2009).
- Odziv SDM-a na sindikalne proteste. 2007. *Nam je vzgled iz socializma izziv za uspešno prihodnost?* [Http://www.sdm.si/news/1430](http://www.sdm.si/news/1430) (1. 11. 2007).
- Pravično šolstvo. 2008. *Želje staršev za svojega otroka*. [Http://pravico-solstvo.si/index.php?option=com_poll&task=results&id=1](http://pravico-solstvo.si/index.php?option=com_poll&task=results&id=1) (13. 9. 2010).

- Pravilnik o uvajanju novega načina financiranja in organizacije vzgojno-izobraževalnega dela v srednjih in višjih strokovnih šolah ter dijaških domovih. 2005.
<http://predpisi.sviz.si/vzgoja%20in%20izobrazevanje/srednje%20sole,%20dijaski%20domovi,%20visje%20strokovno%20izobrazevanje/10.doc> (8. 1. 2012).
- Sinnott, Steve. 2006. *Your pension—your say*.
[Http://www.teachers.org.uk/resources/pdf/nn1206.pdf](http://www.teachers.org.uk/resources/pdf/nn1206.pdf) (5. 12. 2009).
- Siol forum. 2007. *Je peticija za javno šolstvo manipulacija?*
[Http://forumi.siol.net/archive/index.php/t-29012.html](http://forumi.siol.net/archive/index.php/t-29012.html) (8. 2. 2009).
- Slovenski računovodski standardi. 2006. *Računovodske rešitve v nepridobitvenih organizacijah, pravnih osebah zasebnega prava*.
[Http://www.apolloplus.si/zbirke/slovenski-racunovodski-standardi/SRS36.pdf/view](http://www.apolloplus.si/zbirke/slovenski-racunovodski-standardi/SRS36.pdf/view) (9. 2. 2011).
- Slovenska tiskovna agencija. 2007a. *Socialni partnerji premlevali izobraževalni sistem*.
[Http://zaposlitev.dnevnik.si/aktualno/Default.aspx?p=31&n=470](http://zaposlitev.dnevnik.si/aktualno/Default.aspx?p=31&n=470) (2. 11. 2007).
- Slovenska tiskovna agencija. 2007b. *Zverovo ministrstvo zanika privatizacijo šolstva*.
[Http://www.delo.si/index.php?sv_path=41,35,197809&src=rp](http://www.delo.si/index.php?sv_path=41,35,197809&src=rp) (26. 10. 2007).
- Slovenska tiskovna agencija. 2007c. *Manipulacija ali ogrožanje šolstva?*
[Http://www.24ur.com/bin/article.php?article_id=3108375](http://www.24ur.com/bin/article.php?article_id=3108375) (10. 2. 2008).
- Slovenska tiskovna agencija. 2007d. *Zver pričakuje sprejetje novele ZOFVI*. Večer 62 (264): 4.
- Slovenska tiskovna agencija. 2007e. *Državni zbor sprejel spremembe šolske zakonodaje*.
[Http://anubis.finance-on.net/194871](http://anubis.finance-on.net/194871) (1. 11. 2007).
- Slovenska tiskovna agencija. 2007f. *Državni svet o vetu na novelo šolskega zakona*.
[Http://novice.matkurja.com/novica.php?idm=104&idn=378931](http://novice.matkurja.com/novica.php?idm=104&idn=378931) (1. 11. 2009).
- Slovenska tiskovna agencija. 2007g. *Odbor za šolstvo za javno predstavitev mnenj*.
[Http://www.najdi.si/search.jsp?q=ZASEBNO+%C5%A0OLSTVO&o=250](http://www.najdi.si/search.jsp?q=ZASEBNO+%C5%A0OLSTVO&o=250) (12. 11. 2007).
- Slovenska tiskovna agencija. 2007h. *Grims: Neki kulturni boj*.
[Http://www.ljnovice.com/default.asp?podrocje=5&menu=5&novica=69399](http://www.ljnovice.com/default.asp?podrocje=5&menu=5&novica=69399) (12. 11. 2007).
- Slovenska tiskovna agencija. 2007i. *Odbor DZ za šolstvo podprl novelo ZOFVI*.
[Http://www.dnevnik.si/novice/slovenija/1042276977](http://www.dnevnik.si/novice/slovenija/1042276977) (2. 9. 2010).
- Služba vlade Republike Slovenije za evropske zadeve. 2008. *Lizbonska strategija*.
[Http://www.svez.gov.si/si/aktualne_teme/lizbonska_strategija/](http://www.svez.gov.si/si/aktualne_teme/lizbonska_strategija/) (8. 2. 2010).
- Socialni demokrati. 2007. *Za kakovostno javno šolo gre, SD napovedali možnost referendumu*.
[Http://www.socialnidemokrati.si/?m=novice&a=det&id=963](http://www.socialnidemokrati.si/?m=novice&a=det&id=963) (1. 11. 2007).

- Splošna deklaracija ZN o človekovih pravicah. 1948.
[Http://www.varuh-rs.si/index.php?id=102](http://www.varuh-rs.si/index.php?id=102) (10. 12. 2008).
- Strel, Janko. 2007. *Biti konkurenčen pomeni imeti dober šolski sistem*.
[Http://www.sp.uni-lj.si/didaktika/okrogla_miza/Spremembe-solski_sistem.doc](http://www.sp.uni-lj.si/didaktika/okrogla_miza/Spremembe-solski_sistem.doc) (1. 11. 2007).
- SURS. 2011. *Statistične informacije, št. 22/2011*.
[Http://www.stat.si/doc/statinf/09-SI-200-1102.pdf](http://www.stat.si/doc/statinf/09-SI-200-1102.pdf) (12. 1. 2012).
- Stražičar, Borut. 2006. *Public sector privatization – legal framework*.
[Http://mpira.ub.uni-muenchen.de/3765](http://mpira.ub.uni-muenchen.de/3765) (20. 9. 2010).
- Šenk, Tatjana. 2007. *Šolstvo na Slovenskem skozi stoletja (do 1991)*.
[Http://www.ssolski-muzej.si/slo/exhibits.php?item=22](http://www.ssolski-muzej.si/slo/exhibits.php?item=22) (2. 2. 2011).
- Štrukelj, Branimir. 2007c. *Obvestila*.
[Http://rrr2.fov.uni-mb.si/sindikato/Naslovnica/ObvestilaGlavnegaodborasVIZSlovenije/tabid/66/Default.aspx?PageContentID=13](http://rrr2.fov.uni-mb.si/sindikato/Naslovnica/ObvestilaGlavnegaodborasVIZSlovenije/tabid/66/Default.aspx?PageContentID=13) (1. 11. 2007).
- Tellis, Winston. 1997. *Application of a case study methodology*.
[Http://www.nova.edu/ssss/QR/QR3-2/tellis1.html](http://www.nova.edu/ssss/QR/QR3-2/tellis1.html) (15. 4. 2010).
- Trnavčević, Anita. 2003. *Marketizacija izobraževanja*.
[Http://www.solski-razgledi.com/09-2003/2.html](http://www.solski-razgledi.com/09-2003/2.html) (5. 2. 2011).
- Türk, Danilo. 2007. *Spremembe v šolstvu*.
[Http://www.daniloturk.si/blog/2007/09/29/spremembe-v-solstvu/](http://www.daniloturk.si/blog/2007/09/29/spremembe-v-solstvu/) (1. 11. 2007).
- Ule, Milena. 2002. *Nikar v radikalno reformo*.
[Http://www.dnevnik.si/tiskane_izdaje/dnevnik38343](http://www.dnevnik.si/tiskane_izdaje/dnevnik38343) (8. 9. 2010).
- Umek, Simon. 2007. *Financiranje zasebnega šolstva*.
[Http://tribunal-si.blogspot.com/2007/11/financiranje-zasebnega-olstva.html](http://tribunal-si.blogspot.com/2007/11/financiranje-zasebnega-olstva.html) (20. 12. 2007).
- Uredba o merilih za oblikovanje javne mreže osnovnih šol, javne mreže osnovnih šol in zavodov za vzgojo in izobraževanje otrok in mladostnikov s posebnimi potrebami ter javne mreže glasbenih šol. *Uradni list RS*, št. 16/98.
- Ustava RS. *Uradni list RS*, št. 33/91.
- Ustava Socialistične federativne republike Jugoslavije – Ustava Republike Slovenije. 1992. Celje: Mavrica.
- Vidmar, Darja. 2011. *Izdatki za formalno izobraževanje, Slovenija, 2006-2009-končni podatki*. [Http://www.stat.si/novica_prikazi.aspx?ID=4371](http://www.stat.si/novica_prikazi.aspx?ID=4371) (9. 1. 2012).

- Volčanšek, Mitja. 2009. *Novela ZOFVI vsebuje strašilni moment pri ustanavljanju zasebnih šol*.
[Http://www.sta.si/vest.php?s=s&id=1417547&pr=3](http://www.sta.si/vest.php?s=s&id=1417547&pr=3) (2. 9. 2010).
- Waldorfska šola Maribor. 2009. *Waldorfska pedagogika*.
[Http://www.waldorf-maribor.si/waldorfska-sola/](http://www.waldorf-maribor.si/waldorfska-sola/) (8. 5. 2010).
- White, Thomas. 2009. *School choice: It should occur within public system*.
[Http://www.goupstate.com/article/20090125/NEWS/901230258](http://www.goupstate.com/article/20090125/NEWS/901230258) (4. 5. 2010).
- Whitty, Geoff. 2000. *Privatisation and marketisation in education policy*.
[Http://k1.ioe.ac.uk/direktorate/NUTPres20%25web%20version%20\(2%2001\).doc](http://k1.ioe.ac.uk/direktorate/NUTPres20%25web%20version%20(2%2001).doc) (20. 4. 2010).
- Zakon o financiranju vzgoje in izobraževanja (ZOFVI). *Uradni list RS*, št. 12/96, 23/96, 101/99, 36/2008, 22/2009.
- Zakon o javno zasebnem partnerstvu (ZJZP). *Uradni list RS*, št. 126/06.
- Zakon o spremembah in dopolnitvah zakona o privatizaciji pravnih oseb v lasti republike Slovenije (ZPPOLS). *Uradni list RS*, št. 57/95.
- Zakon o ratifikaciji konvencije Združenih narodov o otrokovih pravicah (OZN). *Uradni list SFRJ-MP*, št. 15/90, *RS-MP*, št. 9/92.
- Zakon o spremembah in dopolnitvah zakona o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja (ZOFVI-B). *Uradni list RS*, št. 108/02.
- Zakon o šolski inšpekciji (ZSoll). *Uradni list RS*, št. 91/05, 114/05.
- Zakon o zavodih (ZZ). *Uradni list RS*, št. 12/91, 127/06.
- ZARES. 2007. *Zares proti namerni slabitvi javnega šolstva*.
[Http://www.zares.si/zares-proti-namerni-slabitvi-javnega-solstva](http://www.zares.si/zares-proti-namerni-slabitvi-javnega-solstva) (1. 11. 2007).
- Zaniuk, Tomaž. 2007. *Peticije kot sredstvo domačih ideoloških bojev*.
[Http://www.radiostudent.si/article.php?sid=13235](http://www.radiostudent.si/article.php?sid=13235) (1. 11. 2007).
- Zavrl Žlebir, Danica. 2007a. *V šole bo prišla konkurenca*.
[Http://www.gorenjski-glas.si/novice/politika/index.php?action=clanek&id=9503](http://www.gorenjski-glas.si/novice/politika/index.php?action=clanek&id=9503) (1. 11. 2007).
- Zavrl Žlebir, Danica. 2007b. *Šolski zakoni razdelili javnost*.
[Http://www.gorenjski-glas.si/novice/politika/index.php?action=clanek&id=13134](http://www.gorenjski-glas.si/novice/politika/index.php?action=clanek&id=13134) (1. 11. 2007).
- Zotlar Bolce, Nataša. 2005. *Učenje na domu*.
[Http://www.solski-razgledi.com/13-2005/1.html](http://www.solski-razgledi.com/13-2005/1.html) (8. 1. 2009).

PRILOGE

Priloga 1: Spremno pismo udeležencem v raziskavi

Priloga 2: Polstrukturirani intervjuji

Priloga 3: Izvlečki člankov

Gabrijela Čučko

Nova ulica 4

2241 Spodnji Duplek

Spodnji Duplek, 8. 10. 2008

Spremno pismo udeležencem v raziskavi

Vljudno Vas vabim, da izrazite Vaše mnenje o zasebnem šolstvu na skupnem intervjuju,

ki bo potekal

(datum, ura, prostor).

Prošnja za sodelovanje v intervjuju

Spoštovani!

Sem Gabrijela Čučko. Na Fakulteti za management v Kopru končujem podiplomski študij – znanstveni magisterij management. Ves čas svojega službovanja sem bila zaposlena kot učiteljica v srednji šoli. Tako sem pridobila številne izkušnje, z zanimanjem pa spremljam tudi tematiko v širšem pomenu. Srednješolsko področje mi je blizu, zato sem se odločila, da za temo svoje magistrske naloge izberem področje zasebnega šolstva. Naslov naloge je Odnos do zasebnega srednjega šolstva v Sloveniji: študija primera.

V Republiki Sloveniji prihaja do delitve mnenj. V letu 2007 smo lahko sledili mnogim razpravam, povezanih s spremembami v šolstvu na ravni osnovnošolskega kot tudi srednješolskega sistema. Največ polemik je bilo na področju zasebnega šolstva, sporno je predvsem 100-odstotno financiranje le-teh.

Težava je, da v javnih razpravah o financiranju zasebnega šolstva, tako na srednjem nivoju kot polemikah v medijih in strokovnih krogih ter znanstvenih razpravah, obstajata dve polarizirani mnenji. Zaradi slednjega bom na izbranem primeru v nalogi preučila odnos staršev in različnih ciljnih javnosti do zasebnega šolstva.

Da bi lahko razširila, poglobila znanje in raziskala odnos ter pomen, ki ga imajo ljudje, sem izbrala študijo primera, s katero želim osvetliti navedeno vsebino v raziskovalnih vprašanjih tudi s pomočjo Vašega mnenja, ki ga boste izrazili na skupinskih intervjujih.

Za raziskavo bom uporabila polstrukturirani intervju, ki ga sestavljajo bolj ali manj strukturirana vprašanja. Vodila ga bom s seznamom vprašanj (tem), ki jih želim raziskati.

Zagotavljam Vam, da bom v celoti upoštevala in spoštovala raziskovalno etiko ter tajnost vseh podatkov.

Za vas sem dosegljiva na telefonskih številkah

02 681 20 31 in

040 907 109

ter na elektronskih naslovih

gabrijelacucko@siol.net,

gabrijela.cucko@guest.arnes.si

Prijazen pozdrav,

Gabrijela Čučko

Sp. Duplek, 8. 10. 2008

POLSTRUKTURIRANI INTERVJU ZA RAVNATELJE IN UČITELJE

1. Kakšen je vaš odnos do zasebnega šolstva?
2. Kaj so za vas največje ovire pri nadaljnjem razvoju javnega šolstva?
3. Kaj so za vas največje ovire pri nadaljnjem razvoju zasebnega šolstva?
4. Kakšne prednosti predpisujete javnim šolam pred zasebnimi?
5. Kako in s čim bi prepričali starše in otroke, da se vpišejo na javno šolo?
6. Kdo bi po vašem naj financiral zasebne šole?
7. Kolikšen % naj bi bile financirane s strani države?
8. Kaj menite, kakšno naj bi bilo razmerje med javnim in zasebnim šolstvom?
9. Menite, da bi z večjim številom zasebnih šol prišlo do zapiranja nekaterih javnih šol?
10. Menite, da bi država tudi v srednjem in poklicnem izobraževanju podeljevala koncesije zasebnikom in delodajalcem?
11. Kakšne prednosti predpisujete pojavu izobraževanja na trgu?
12. Menite, da bi večja konkurenca med javnimi in zasebnimi šolami dvignila raven kakovosti izobraževanja?

Hvala za Vaš čas.

Zato vas vabim, da se udeležite skupinskega intervjuja 5. 11. 2008 ob 17. 15
v prostorih šolskega centra.

POLSTRUKTURIRANI INTERVJU ZA STARŠE

1. Kakšen je vaš odnos do zasebne šole?
2. Bi vpisali svojega otroka v zasebno šolo?
3. Kje vidite prednosti zasebne šole pred javnimi, ki bi vas prepričale, da vpišete otroka v zasebno šolo?
4. Kaj so za vas največje ovire, da se ne bi odločili za zasebno šolo?
5. Kdo bi po vašem naj financiral zasebne šole?
6. Kolikšen % naj bi bile financirane s strani države?
7. Kakšno je vaše mnenje o tem, da starši otrok, ki obiskujejo zasebne šole, financirajo 15 % sredstev?
8. Kakšno naj bi bilo po vašem mnenju razmerje med javnim in zasebnim šolstvom?
9. Menite, da je v Sloveniji dovolj velika ponudba javnih kot zasebnih šol, da vam omogoča izbiro izobraževanja za vašega otroka, ki vam kot staršu pripada?
10. Kje vidite prednosti pojava trga tudi na področju izobraževanja?
11. Menite, da bi večja konkurenca med javnimi in zasebnimi šolami dvignila raven kakovosti izobraževanja?

Hvala za Vaš čas.

Zato vas vabim, da se udeležite skupinskega intervjuja 10. 11. 2008 ob 18. 15
v prostorih šolskega centra.

POLSTRUKTURIRANI INTERVJU ZA DELODAJALCE

1. Kakšen je vaš odnos do zasebne šole?
2. Kje vidite prednosti zasebnih šol pred javnimi?
3. Menite, da bi država tudi v srednjem in poklicnem izobraževanju podeljevala koncesije delodajalcem?
4. Bi se vi kot delodajalec odločili za ustanovitev zasebne šole?
5. Kje vidite svoje največje prednosti, če bi imeli zasebno šolo?
6. Kdo naj bi po vašem mnenju financiral zasebno šolo?
7. Kolikšen % bi naj bile financirane s strani države?
8. Kakšno naj bo razmerje med javnim in zasebnim šolstvom?
9. Kje vidite prednosti izobraževanja, ko se ta pojavi na trgu?
10. Menite, da bi večja konkurenca med javnimi in zasebnimi šolami dvignila raven kakovosti izobraževanja?

Hvala za Vaš čas.

Zato vas vabim, da se udeležite skupinskega intervjuja 14. 11. 2008 ob 14. 15
v vaših pisarnih prostorih.

POVZETKI ČASOPISNIH ČLANKOV

<i>Tema</i>	<i>Datum</i>	<i>Naslov</i>	<i>Povzetek</i>
Reforme v šolstvu	Dnevnik, 14. 3. 2007	Zverovo ministrstvo zanika privatizacijo javnega šolstva	Namen predlagane novele ZOFVI, ki je v slovenski šolski pravni red že leta 1996 uvedel mehanizme in instrumente delovanja zasebnega šolstva, je po besedah ministrstva odpraviti administrativne ovire pri odpiranju zasebnih šol ter delovanju zasebnega šolstva in omogočiti, da tudi na področju poklicnega ter strokovnega izobraževanja programi zasebnih šol pridobijo javno veljavo (Slovenska tiskovna agencija 2007b).

<i>Tema</i>	<i>Datum</i>	<i>Naslov</i>	<i>Povzetek</i>
Financiranje	Gorenjski glas, 16. 7. 2007	V šole bo prišla konkurenca	Sporen člen, ki je največja spotika, je predvsem 100% financiranje zasebnega šolstva. Novela ZOFVI pa odpravlja dvotirnost v financiranju zasebnih šol, ki naj bi po novem vse financirala 100 % (doslej so bile nekatere 85 %) (Zavrl-Žlebir 2007a).
	Drugi dom, 25. 10. 2007	Zasebno šolstvo: kaprice si plačajte sami!	Dr. Matej Lahovnik je izpostavil dejstvo, da je vlada v zadnjem predlogu proračuna zmanjšala sredstva s 4,8 na 4,1 % BDP, kar je skrb vzbujajoče in nerazumljivo. Zato je namera o uvedbi 100 % financiranja zasebnega šolstva, ki bi potekalo na račun kraitve kakovosti javnega šolstva, za Zares nesprejemljiva (Mesarič 2007).

Priloga 3

	Sindikata VIR, 19. 7. 2007	Stališča Sindikata VIR o spremembah in dopolnitvah zakona ZOFVI	V Sindikatu VIR se ne strinjamo s predlaganimi spremembami financiranja javnih vzgojno-izobraževalnih zavodov (na dijaka oziroma učenca), ki lahko ogrozi obstoj podružničnih in podeželskih šol z majhnim številom učencev, s tem, da naj bi se po drugi strani program zasebnih šol po novem financiral 100 %. Ob upoštevanju dejstva, da bo ustanovitelj zasebne šole k temu lahko prispeval še dodatna sredstva, bodo imele zasebne šole nedvomno boljše izhodiščne pogoje za kakovostno izobraževanje od javnih šol (Modrijan 2007).
--	-------------------------------	---	---

<i>Tema</i>	<i>Datum</i>	<i>Naslov</i>	<i>Povzetek</i>
Financiranje	Ljubljanske novice, 22. 10. 2007	Grims: SD neki kulturni boj	Grims je prepričan, da je v Sloveniji del zasebnih šol v neenakopravnem položaju. Del zasebnih šol, tudi dve največji katoliški, je že 100 % financiranih iz javnih sredstev. Tiste zasebne šole, katerih programi so le 85 % pokriti iz javnih sredstev so v neenakopravnem položaju, je dejal. Po njegovem mnenju je to celo neustavno (Slovenska tiskovna agencija 2007h).
	Večer, 20. 9. 2007	Naveličan sem polemik in laži	Od štirih slovenskih je samo mariborska cerkvena gimnazija le 85 % podprta iz državnega proračuna. Prva tri leta je bila 100 %, od takrat naprej pa 85 %. Vse zasebne šole, ki delujejo pa letu 1996, ko se je spremenila šolska zakonodaja, so kaznovane. Preostale tri cerkvene gimnazije (v Šentvidu pri Ljubljani, Želimljah in v Vipavi) so ves čas pri 100 %. Govori se, da privatizacija šolstva pelje v elitizem in socialno razslojenost. To je mahanje mimo dejstev! Vse naše cerkvene gimnazije so dokaz, da ni tako (Čokl 2007).
	Ris, 5. 10. 2007	Zakaj strah pred zasebnimi šolami?	Dijakom zasebnih srednjih šol se zdi najbolj sporen sedanji način financiranja zasebnih srednjih šol, ki so bile ustanovljene po letu 1996, kjer država financira le 85 % stroškov. Posledično to pomeni mnogo večji finančni pritisk na starše otrok v zasebnih šolah. Ti morajo v okviru svojih denarnih prispevkov plačevati mnogo večji delež kot straši otrok v javnih šolah, ki običajno sofinancirajo le nadstandardne dejavnosti. Konkretno na Gimnaziji Antona Martina Slomška (GAMS) v Mariboru v šolskem letu 2007/2008 straši plačujejo za standardni in nadstandardni program 50 € na vsak mesec šolskega leta. Očitno gre za obliko diskriminiranosti staršev in posledično otrok v zasebnih šolah. V primeru GAMS ja letni delež staršev 233. 000 € (Kosi 2007).

<i>Tema</i>	<i>Datum</i>	<i>Naslov</i>	<i>Povzetek</i>
Financiranje	Center RS za poklicno izobraževanje, 2005	Shematski prikaz ocen in dilem razvoja srednjega strokovnega in tehniškega izobraževanja v Sloveniji med letoma 1996 in 2005 ter kratka primerjava s tremi državami	Ob burni razpravi o spremembi ZOFVI-ja glede financiranja zasebnih šol ostane kar malo v ozadju predlog, da so 100 % financirajo tudi zasebne poklicne in strokovne šole. Dozdajšnja ureditev tem šolam ni bila naklonjena, saj so bile financirane 100 % le, če so dobile koncesijo, sicer pa niso bile upravičene do javnih sredstev. To jih je postavljajo v neenakopravni položaj v primerjavi z zasebnimi osnovnimi šolami in gimnazijami (Muršak 2005,17).
	Delo, 14. 3. 2007	Zverovo ministrstvo zanika privatizacijo javnega šolstva	Predlog gre v smeri, da zasebne šole, ki prejemajo državna sredstva, ne zaračunavajo šolnine, s čimer želijo doseči enako dostopnost in izbirnost vsem učencem in tako ne težijo k selekciji na podlagi socialnih razlik. To po mnenju ministra Zvera tudi ne pomeni uvajanje elitizma, kot menijo v SNS, pač pa omogoča načelno možnost izbire (Slovenska tiskovna agencija 2007b).
	Primorske novice, 21. 11. 2007	Konec šolske krize	Nekateri menijo, da bi naj zasebne šole v slovenski prostor prinesle elitizem. A že delujoče cerkvene zasebne šole z elitizmom – za razliko od nekaterih znanih javnih gimnazij – nimajo težav. V njih med drugim delujejo tudi šolski skladi, ki s plačevanjem obveznih prispevkov za šolanje, bivanje, prehrano pomagajo socialno ogroženim družinam dijakov (Krebelj 2007a, 2).
	Danilo Türk blog, 29. 9. 2007	Spremembe v šolstvu	Po novem naj bi država v celoti, 100 % financirala zasebne šole. Ta ureditev je skregana z logiko. Zasebna šola preprosto več ni zasebna, če jo v celoti financira država. Gre za paralelni javni sistem ne za zasebne šole (Türk 2007).

<i>Tema</i>	<i>Datum</i>	<i>Naslov</i>	<i>Povzetek</i>
Glasovanje in razprave pred drugo obravnavo	Gorenjski glas, 16. 7. 2007	V šole bo prišla konkurenca	Opozicijske stranke, ki so glasovale proti spremembam (16. 7. 2007) v krovnih šolskih zakonih, očitajo, da bo imela od njih največje koristi katoliška cerkev s svojimi zasebnimi šolami, bojijo pa se tudi, da bo imelo dolgoročno javno šolstvo slabše pogoje za delo od zasebnega in da spremembe vodijo k privatizaciji javnega sektorja na izobraževalnem področju. V koalicijskih strankah so zakon podprli. Grims (SDS) meni, da zakon pomeni novo kvaliteto in v celoti omogoča uresničevanje ustavne pravice do vzgoje in izobraževanja, staršem omogoča izbiro ter vzpostavlja pozitivno konkurenco, za šole pa pomeni večjo strokovno avtonomijo (Zavrl-Žlebir 2007a).
	Najdi.si, 13. 9. 2007	Odbor za šolstvo za javno predstavitev mnenj	Opozicijski poslanci so večkrat pozvali k nujni javni razpravi še pred drugo obravnavo. Sledila je razprava o tem, kdaj bi javno predstavitev mnenj sploh izvedli. Nekateri so menili, da bi morala ta slediti današnji drugi obravnavi novel, drugi so menili, da je treba javno predstavitev opraviti prej. Minister za šolstvo in šport Zver je uvodoma poudaril, da pozdravlja javno predstavitev mnenj in se veseli konstruktivnih pogledov. A je dodal, da si želi širše razprave, kot le razprave o omenjenih dveh novelah. Opozicijski poslanci menijo, da je javna predstavitev mnenj nujno potrebna pred nadaljnjo obravnavo na odboru, saj vse kaže na to, da gre za spremembe brez dogovora s stroko (Slovenska tiskovna agencija 2007g).

<i>Tema</i>	<i>Datum</i>	<i>Naslov</i>	<i>Povzetek</i>
Zbiranje podpisov	Dijaška organizacija, 7. 9. 2007	Dijaki prvi začeli z zbiranjem podpisov	5. julija 2007 je trinajst partnerjev v šolskem sistemu podpisalo javni poziv poslankam in poslancem Državnega zbora Republike Slovenije, v katerem so izrazili podporo kakovostnemu javnemu šolstvu. Povod za podpis javnega pisma so bile predlagane spremembe ZOFVI, ki so po mnenju podpisnikov, v predlagani obliki neprimerne, saj preferirajo zasebno šolstvo na račun javnega. Dijška organizacija (DOS) pričeli 7. 9. 2007 z zbiranjem podpisov v podporo kakovostnemu javnemu šolstvu. Tako so v DOS, kot prvi izmed partnerjev, začeli zbirati podpise v podporo kakovostnemu javnemu. Šolstvu (Hodej 2007).
	Vest, 11. 9. 2007	Pomen javnega šolstva	Na zvezi svobodnih sindikatov Slovenije so (11. 9. 2007) predstavili razloge za zbiranje podpisov proti predlaganim zakonskim spremembam o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja ter v podporo zahtevam zveze za ohranitev kakovostnega javnega šolstva. Bojan Hribar je povedal, da je namen zbiranja podpisov proti spremembi novele ZOFVI prepričati poslance, naj ne podprejo predlaganih sprememb. V primeru, da zbiranje podpisov ne bi uspelo, Hribar napoveduje, da bodo razmislili tudi o naknadnem zakonodajnem referendumu (Lenart 2007).
	Radio študent, 24. 10. 2007	Peticije kot sredstvo ideoloških bojev	Pod pobudo za pravično in kakovostno šolstvo se je od začetka oktobra pod njo podpisalo nekaj več kot 600 podpisnikov (Zaniuk 2007).

<i>Tema</i>	<i>Datum</i>	<i>Naslov</i>	<i>Povzetek</i>
Zbiranje podpisov	Ljubljanske novice, 22. 10. 2007	Grims: SD neki kulturni boj	Poslanec SDS je povedal, da nova zakonodaja prinaša tri ključne spremembe. Šolski zakoni odpravljajo vse šolnine, dajejo staršem svobodno izbiro vzgoje in šole v skladu s prepričanju ter dajejo staršem tudi bistveno večjo vlogo v šolskem izobraževalnem procesu (Slovenska tiskovna agencija 2007h).
	Finance, 23. 10. 2007	Manipulacija ali ogrožanje šolstva	Pred tretjo obravnavo novel dveh krovnih šolskih zakonov je predsednik državnega zbora France Cukljati prejel 71.299 podpisov peticije v podporo javnemu šolstvu. Pod poziv poslancem za kakovostno javno šolstvo so se, poleg 16. civilno družbenih organizacij, podpisali tudi državljanke in državljani (Slovenska tiskovna agencija 2007c).
	Gorenski glas, 26. 10. 2007	Šolski zakoni razdelili javnost	Nastala je še ena civilna iniciativa, namreč pobuda »za pravično in kakovostno šolstvo«, kjer prav tako zbirajo podpise, z njimi pa nasprotujejo »gonji proti zasebnemu šolstvu«. Med najbolj zanimivimi podpisniki najdemo pravnik Petra Jambreka, teologa Ivana Štuheca, poslanca NSi Antona Kokalja, pisateljico Berto Golob (Zavrl-Žlebir 2007b).
	Demokracija, 1. 11. 2007	Sodobno šolstvo na preizkušnji	Podpisniki, med katerimi so vidni predstavniki slovenskega političnega in šolskega prostora, med drugim pravnik P. Jambrek, teologa I. Štuhec in R. Petkovšek, urednik Družine J. Gril, publicistka B. Golob in poslanec NSi A. Kokalj, v primeru nadaljevanje pritiska na zasebno šolstvo napovedujejo internacionalizacijo zbiranja podpisov. To je namreč doslej potekalo le v okviru Škofijske klasične gimnazije Antona Martina Slomška v Mariboru, pri čemer so tamkajšnjim učiteljem podporo izrazili tudi dijaki in njihovi starši (Avsenik 2007, 28).

<i>Tema</i>	<i>Datum</i>	<i>Naslov</i>	<i>Povzetek</i>
Tretja obravnava novele ZOFVI	Socialni demokrati, 22. 10. 2007	Za kakovostno javno šolo gre, SD napovedali možnost referendumu	Poslanke in poslanci so v tretji obravnavi odločali o spornem vladnem zakonu o osnovni šoli in vladni noveli ZOFVI. V SD so povedali, da so do obeh zakonov kritični. Ker je 100 % financiranje zasebnih šol iz državne blagajne za SD, kar prinaša novela ZOFVI, nesprejemljivo (Socialni demokrati 2007).
	Finance, 27. 10. 2007	Državni zbor sprejel spremembe šolske zakonodaje	Državni zbor je na seji (26. 10. 2007) sprejel spremembe šolske zakonodaje. Gre za novelo Zakona o osnovni šoli in novelo ZOFVI. Opozicijski poslanci zaradi napovedane obstrukcije niso glasovali (Slovenska tiskovna agencija 2007e).
	Zares, 6. 10. 2007	Zares proti namerni slabitvi javnega šolstva	Vladajoča koalicija je danes – ob obstrukciji celotne opozicije – izglasovala novelo zakona o osnovni šoli in novelo zakona o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja. V poslanski skupini obžalujejo, da vlada in minister Zver tudi tokrat nista hotela prisluhnuti opozorilom stroke in zainteresirane javnosti, poleg tega pa sta prezrla tudi več kot 70.000 podpisov, ki so jih v SVIZ-u zbrali v podporo pozivu za kakovostno javno šolstvo (Zares 2007).

<i>Tema</i>	<i>Datum</i>	<i>Naslov</i>	<i>Povzetek</i>
Veto na novelo ZOVFI	Dnevnik, 2. 11. 2007	S šolstvom se ne gre politično igrati	Na izredni seji se je sestal državni svet in podprl predlog enajstih svetnikov za veto na spremembe zakona o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja. Po razpravi je za veto glasovalo 20, se pravi polovico vseh svetnikov, kar pomeni, da bo moral državni zbor na prvem naslednjem zasedanju o zakonu znova glasovati in za njegovo potrditev zbrati absolutno večino, to je najmanj 46 glasov poslancev (Poglajen 2007a, 2).
	Delo, 2. 11. 2007	Državni svetniki ustavljajo zasebno šolstvo	Po izglasovanem vetu (z 20 glasovi za in 8 proti ter 2 neopredeljenima) državnega sveta, na novelo ZOVFI, je minister Zver zatrdil, da bo koalicija ob ponovni razpravi zakon podprla. Poslanska skupina SD pa je že napovedala vložitev pobude za referendum (Hitij 2007, 1).
	Dnevnik, 6. 11. 2007	Milan Zver: Šola je postala bojišče ...	Koalicija bi po odložilnem vetu državnega sveta dobila priložnost da v strpnem, spoštljivem dialogu s sindikati in drugimi partnerji poišče rešitve, ki ne bodo povzročale konfliktov v družbi (Ivelja 2007, 5).
	Delo, 17. 11. 2007	Minister kar vztraja, bo referendum?	Poslanci SDS, NSi, SLS bodo za zakon poslanska skupina DeSUS (dva poslanca sta glasovala za in dva proti). Poslanka madžarske manjšine je bila na zadnji seji državnega zbora za zakon, poslanec italijanske manjšine pa ni glasoval. Poslanci SD, SNS, Zares in samostojni poslanec Slavko Gaber bodo glasovali proti zakonu. Ta mora za sprejetje zbrati 46 glasov poslancev. Po koncu razprave je devet poslancev odbora glasovalo za zakon, štirje proti, kar pomeni, da koalicijski poslanci nimajo absolutne večine. Poslanci opozicije so ministra Zvera pozvali, naj ne vztraja pri tem nedomišljenem škodljivem zakonu in naj ravna odgovorno ter opozorili koalicijske poslance naj glasujejo proti njemu (Čakš 2007c, 1).

<i>Tema</i>	<i>Datum</i>	<i>Naslov</i>	<i>Povzetek</i>
Referendum	Socialni demokrati, 22. 10. 2007	Za kakovostno javno šolo gre, SD napovedali možnost referendumu	V SD bomo v primeru sprejetja zakona sami oziroma v dogovoru z ostalimi opozicijskimi poslanskimi skupinami začeli postopek za zavrnitev zakona na referendumu. Prvi možen datum za razpis referendumu je bo po besedah Potrča v decembru, še bolj verjetno pa v januarju (Socialni demokrati 2007).
	Večer, 19. 11. 2007	Je referendum o financiranju zasebnih šol smiseln?	V Zvezi srednjih šol in dijaških domov Slovenije so se kot del strokovne javnosti pridružili pobudi SVIZA, ki je pozval poslance državnega zbora, naj ne sprejmejo predlagane novela zakona. Mag. Erker meni, da referendum o tako drobnem detajlu znotraj šolske zakonodaje je nesmiseln vsaj iz dveh razlogov, referendum kot eden demokratičnih načinov odločanja, se mi neprimeren v vseh primerih, ko gre za strokovna vprašanja. Drugi razlog za nestrinjanje z referendumom pa je vsebinske narave (Koren 2007a, 4).
	Večer, 6. 11. 2007	Zver pričakuje sprejetje novele ZOFVI	Zver navedel glavne prednosti novele zakona o šolstvu, ki bi bile ob možnem negativnem izidu referendumu ali ob zavrnitvi v državnem zboru blokirane (Slovenska tiskovna agencija 2007d, 4).
	Primorske novice, 21. 11. 2007	Zver umiril šolske strasti	Minister Zver je koalicijskim poslancem predlagal, naj ne glasujejo za novelo ZOFVI. Zakon, ki bi moral zaradi vloženega veta v državnem svetu na vnovičnem glasovanju prejeti 46 glasov, je zato padel (Krebelj 2007b, 2).

<i>Tema</i>	<i>Datum</i>	<i>Naslov</i>	<i>Povzetek</i>
Glasovanje po vetu	Primorske novice, 21. 11. 2007	Zver umiril šolske strasti	Državni zbor je s štirimi glasovi za in 29 glasovi proti zavrnil novelo zakona o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja. Vlada je po izglasovanem vetu v državnem svetu in grožnji opozicije z referendumom koalicijskim poslancem predlagala, naj novele ne podprejo. V opoziciji menijo, da bi do umika novele moralo priti že zdavnaj (Krebelj 2007b, 2).
	Večer, 21. 11. 2007	Strah	Šolski minister je pojasnil, da bo vlada pripravila nov predlog zakona in vanj vključila brezplačne učbenike za celotno osnovno šolo ter brezplačno podaljšano bivanje do 5. razreda, vendar brez členov o 100 % financiranju zasebnih šol in združevanju vrtcev in šol v centre (Snežič 2007, 2).
	Večer, 21. 11. 2007	Koalicija ubežala šolskemu referendumu	Vladna novela bo morala na obravnavo počakati nekoliko dlje časa, saj bodo poslanci pred njo obravnavali uro bolj zgodaj vloženo novelo poslanke SNS Barbare Žgajner Tavš, ki se razlikuje predvsem po bolj restriktivnem tako imenovanem protipedofilskem členu (Koren 2007b, 2).
	Primorske novice, 23. 11. 2007	ZOFVI je neusklajen	V novem predlogu o katerem, naj bi poslanci glasovali v skrajšanem postopku, ostajajo brezplačni učbeniki v vseh devetih razredih, brezplačno podaljšano bivanje do petega razreda, učenje slovenščine za tujce, možnost ustanavljanja zasebnih šol tudi na področju poklicnega in strokovnega izobraževanja ter uvajanje plačevanja programa na glavo učenca v srednjih šolah (Knez 2007, 2).
	Dnevnik, 21. 11. 2007	Koalicija popustila šolskemu zakonu	Novi predlog novele ZOFVI, ki je bil sprejet na dopisni seji nima spornega člena o 100 % financiranju zasebnih šol zato je predsednik vlade Janša napovedal, da bodo sedanje stanje, ko država nekatere katoliške šole financira v celoti, druge zasebne pa samo 85 %, pustili v presojo ustavnemu sodišču. Minister Zver pričakujem da bodo zahtevo za to ustavno presojo vložili poslanci koalicijskih strank ali prizadeti starši, drugače bo to storila vlada (Pogljajen 2007b, 3).

Priloga 3

<i>Tema</i>	<i>Datum</i>	<i>Naslov</i>	<i>Povzetek</i>
	Vprašanje po mailu, 26. 9. 2008	Odgovori	Predlogi strank in novela ZOFVI brez spornih členov so bili obravnavani. Zakon je sicer bil sprejet, vendar je način financiranja ostal enak, kot ga prikazuje uvod predloga zakona. To pomeni, da v Sloveniji obstajata še vedno dva načina financiranja zasebnih šol. Predlog o 100% financiranju programa zasebnih šol namreč ni bil sprejet v parlamentu (Magdič 2008, sebastijan.magdic@gov.si).

<i>Tema</i>	<i>Datum</i>	<i>Naslov</i>	<i>Povzetek</i>
Financiranje	Pravično šolstvo, 26. 9. 2007	O nedemokraciji našega šolstva	Ni se mogoče strinjati z nasprotniki omenjenega 100% financiranja najprej zato, ker se zdi nesprejemljiv dosedanji neenakopravni položaj staršev, ki morajo za doseg javno priznane izobrazbe v zasebnem šolstvu prispevati 15 % več kot straši, ki imajo svoje otroke v javnih šolah. Izobraževalni program je v obeh primerih isti in do njega ima vsakdo pravico. Ni jasno zakaj bi morali biti pri tem vključeni v zasebno šolstvo kaznovani za 15 %, saj so s tem deležni očitne diskriminacije, ki je v nasprotju z našo ustavo in temeljnimi človekovimi pravicami. Ni se mogoče strinjati s tezo nasprotnikov 100 % financiranja, da bi sredstva, potrebna za uresničevanje omejene enakopravnosti med starši , lahko razumeli kot krivično ogrožanje javne šolske mreže, že zato, ker je uresničevanje temeljnih človekovih pravic pred vsakršnim ekonomskim izračunom (Kerže 2007a).
	Družina, 11. 11. 2007	Sožitje v šolstvu	Staršem se zdi smiselno, da država tudi zasebne šole 100 % financira, saj s tem financira javno priznane šolske programe, ne pa celotne šole, kajti stroške za stavbo in druge stroške krije ustanovitelj oziroma donator (Nidorfer 2007a, 11).
	Za šolstvo, 2007	Javna šola med podjetništvom in katekizmom	Javne šole se že zdaj ne financirajo več izključno iz javnih sredstev, kot pravi 57. člen ustave, saj se vse večji delež denarnega bremena prelaga na starše. Državni pritiski na šole, naj gospodarijo v podjetniškem duhu in se usmerijo v komercializacijo, bo ta delež še povečal, kmalu pa bo tudi načel kakovost slovenskega šolstva. Zavzemanje za javno financiranje verskih šol ignorira tudi ustavno določilo, da so država in verske skupnosti ločene. (Breznik in Kozinc 2007).

Priloga 3

	Za šolstvo, 2007	Javna šola med podjetništvom in katekizmom	Javne šole se že zdaj ne financirajo več izključno iz javnih sredstev, kot pravi 57. člen ustave, saj se vse večji delež denarnega bremena prelaga na starše. Državni pritiski na šole, naj gospodarijo v podjetniškem duhu in se usmerijo v komercializacijo, bo ta delež še povečal, kmalu pa bo tudi načel kakovost slovenskega šolstva. Zavzemanje za javno financiranje verskih šol ignorira tudi ustavno določilo, da so država in verske skupnosti ločene (Breznik in Kozinc 2007).
--	------------------	--	--

<i>Tema</i>	<i>Datum</i>	<i>Naslov</i>	<i>Povzetek</i>
Financiranje	Najdi.si, 13. 9. 2007	Odbor za šolstvo za javno predstavitev mnenj	SVIZ (Sindikati vzgoje in izobraževanja) je spomnil na tri bistvene točke, katerim nasprotujejo, in sicer združevanju šol in vrtcev v centre, spremenjenemu financiranju zasebnih šol ter financiranju javnih šol po učencu. Sindikati so mnenja, da izboljšanje pogojev za financiranje zasebnih šol ob hkratnem racionalizacijah javnih šol omogoča javnim šolam zagotavljanje kakovosti, ki bi bila primerljiva z zasebnimi šolami (Slovenska tiskovna agencija 2007g).
	Pravično šolstvo, 26. 9. 2007	O nedemokra- tičnosti našega šolstva	Zasebne šole, ki so bile ustanovljene do leta 1996, so za izvajanje učnega programa financirane 100 %, tiste, ki pa so nastale po tem letu, za izvajanje istega programa, ki je mimogrede identičen tistemu v državnih šolah, pa le 85 %. Preostanek krijejo starši sami, ob pomoči za ta namen ustanovljenega dobrodelnega sklada. Mnogim staršem namreč ta pravica zaradi dodatnih finančnih obremenitev v obliki šolnin ni bila oziroma je bila dosti težje dostopna. Ni jih zanimalo, da zakon ukinja diskriminacijo pri izvajanju istega učnega programa na posameznih šolah (Kerže 2007a).
	Ona: ženski magazin Dela in Slovenskih novic, 13. 11. 2007	Pluralnost šol	Glede na to, da smo socialna država in da v proračun proračuna prispevamo enormne davke (v primerjavi z drugimi evropskimi državami), iz katerih se plačuje tudi javno šolstvo, se mi zdi pošteno, da tudi zasebne šole (vseh prepričanj) 100 % financira država. 85 % financiranje bi za starše pomenilo hkratno plačevanje tako javnih kot zasebnih šol, in ga razumemo kot davek na to, da želimo otroke izobraževati in vzgajati v skladu s svojimi prepričanjem, kar pa ni tolerantno ter še manj socialno (Klemenc 2007, 6).

<i>Tema</i>	<i>Datum</i>	<i>Naslov</i>	<i>Povzetek</i>
Financiranje	Delo, 27. 10. 2007	Pobuda za pravično in kakovostno šolstvo	Zaradi zakonskih določil vsi davkoplačevalci plačujemo javno šolstvo, ne glede na to, ali imamo šoloobvezne otroke ali ne, in ne glede na to, ali smo nemara otroka vpisali v privatno šolo. Res prave zasebne (privatne) šole naj bi se samostojno financirale iz prostovoljnih prispevkov, donacij, dobroteljnosti ali človekoljubnimi prispevki. Toda pri nas pravih zasebnih šol ni. Poleg pravih javnih šol imamo javne šole, katerih lastniki oziroma ustanovitelji so zasebniki ali združba zasebnikov. Večina stroškov izvajanja programov pa te naše zasebne šole pokrijejo iz davkoplačevalskega denarja (Leban 2007, 37).
	Pravično šolstvo, 10. 11. 2007	Pobuda za pravično in kakovostno šolstvo	Zainteresirani pričakujejo, da se bo položaj staršev davkoplačevalcev popolnoma izenačil, ne glede na to, ali so njihovi otroci v javnih zavodih ali zasebnih, kar zadeva doseganje standardov javno veljavnega programa (Nidorfer idr. 2007, 6).
	Delo, 12. 11. 2007	Čudna je ta matematika	V noveli zakona je podan predlog, da bi bil program zasebnih šol financiran enako kot program javnih šol. Tako staršem, ki imajo otroke v zasebni šoli, ne bi bilo treba plačevati šolnine. Ravno pri plačevanju šolnine na zasebni šoli pa nastane bojazen, da bi se na zasebno šolo lahko vpisali le otroci premožnejših staršev (Rugelj 2007, 12).
	Ljubljanske novice, 9. 10. 2007	Zagovorniki financiranja zasebnega šolstva	Predstavniki odbora šola-starši v društvu Pobuda za šolo po meri človeka Tone Meden je poudaril, da je pravica do izbire vrste šole v razvitih evropskih državah ena temeljnih pravic staršev in otrok, to pravico pa bi omogočilo prav 100 % financiranje zasebnih šol ob odpravi šolnin (Meden 2007).

<i>Tema</i>	<i>Datum</i>	<i>Naslov</i>	<i>Povzetek</i>
Pravice staršev	Socialni demokrati, 16. 3. 2007	Nam je vzgled iz socializma izziv za uspešno prihodnost?	Predstavljen je bil predlog spremembe zakona ZOFVI, ki želi onemogočiti delanje socialnih razlik, saj želi izenačiti položaj vseh zasebnih šol in onemogočiti financiranje izvajanje programa na otroka ali dijaka v celoti, pri čemer država ne namenja sredstev za investicije ter investicijsko vzdrževanje. Predlog gre v to smer, da zasebne šole, ki prejemajo državna sredstva, ne zaračunavajo šolnin, s čimer se želi doseči enako dostopnost in izbirnost vsem učencem (Odziv SDM-a na sindikalne proteste 2007).
	Pravično šolstvo, 11. 10. 2007	Za normalizacijo slovenskega šolskega prostora	Starši imajo pravico do izbire vzgoje in izobraževanja svojih otrok. Država je dolžna tej pravici ustvariti konkretne, v praksi uresničljive pogoje. Politika, ki temu nasprotuje, ne nasprotuje samo eni od temeljnih človekovih pravic, ampak nasprotuje principom demokratične družbe kot take (Kerže 2007b).
	Ljubljanske novice, 22. 10. 2007	Grim: SD neki kulturni boj	Poslanec SDS je povedal, da nova zakonodaja prinaša tri ključne spremembe. Šolski zakoni odpravljajo vse šolnine, dajejo staršem svobodno izbiro vzgoje in šole v skladu s prepričanji ter dajejo staršem tudi bistveno večjo vlogo v šolskem izobraževalnem procesu (Slovenska tiskovna konferenca 2007h).
	Delo, 27. 10. 2007	Pobuda za pravično in kakovostno šolstvo	Zavedati se moramo, da demokracija in kapitalizem zagovarjata princip, da naj ima prav vsak otrok pravico doseči, glede na svoje sposobnosti, najvišjo možno stopnjo odlične izobrazbe, ne glede na spol, raso, veroizpoved, narodnost, socialni status. Te možnosti pa so samo v splošno dostopnih, urejenih, kakovostnih javnih šolah, katerih javno veljavne programe preverja država (Leban 2007, 37).

Pravice staršev	Delo, 27. 10. 2007	Pobuda za pravično in kakovostno šolstvo	Zavedati se moramo, da demokracija in kapitalizem zagovarjata princip, da naj ima prav vsak otrok pravico doseči, glede na svoje sposobnosti, najvišjo možno stopnjo odlične izobrazbe, ne glede na spol, raso, veroizpoved, narodnost, socialni status. Te možnosti pa so samo v splošno dostopnih, urejenih, kakovostnih javnih šolah, katerih javno veljavne programe preverja država (Leban 2007, 37).
	Pravično šolstvo, 26. 10. 2007	O nedemokratičnosti našega šolstva	Razmere na sedanjih državnih šolah žal niso razmere v katere bi starša želela poslati svojega otroka. Pa bi iskreno želela, saj je gotovo dosti bolj enostavno in poceni, da otrok obiskuje šolo za vogalom in ne v nekaj deset kilometrov oddaljenem mestu. Vendar, dokler bodo razmere, tako na ravni vsebine kot discipline takšne, kot trenutno so, bosta otroke vključevala v nedržavne šolske ustanove. Tudi za ceno odrekaj in naporov (Kerže 2007a).
	Ona: ženski magazin Dela in Slovenskih novic, 13. 11. 2007	Pluralnost šol	Ustanavljanje zasebnih šol omogoča staršem zgolj možnost izbire, ki obstaja po vsem svetu, še naprej pa bo obstajalo veliko kakovostnih javnih šol, v katere bodo starši lahko vpisovali svoje otroke in jim omogočili prav tako kakovostno izobrazbo (Klemenc 2007, 6).

<i>Tema</i>	<i>Datum</i>	<i>Naslov</i>	<i>Povzetek</i>
Izobraževalni tokovi in trg dela	Šolski razgledi, 10. 11. 2007	Sto odstotkov tudi zanje?	Že zdajšnja šolska mreža je načrtana tako, da je premalo kandidatov za tiste programe, ki se usposablajo za profile, katerih pomanjkanje je čutiti na trgu dela, velik pa je pritisk dijakov v programe, v katerih po končanem izobraževanju težje najdejo zaposlitev. Težko si predstavljamo, da bo zasebni sektor zainteresiran ustanavljati programe, za katere že zdaj ni dovolj kandidatov. Lahko pa pričakujemo zasebni interes pri tistih programih, za katere je, paradoksalno, interes za izobraževanje večje, potrebe že pokrite in prihaja do presežkov na trgu dela. Namesto, da bi razvijali možnost za regulacijo izobraževalnih tokov v srednjem poklicnem in strokovnem izobraževanju s sistemom podeljevanja koncesij, ki bi jih lahko pridobili tudi delodajalci sami, ko bi pokazali interese za organizacijo izobraževanja po javno veljavnih programih, se država odpoveduje tej možnosti in posledično prispeva k povečanju nesorazmerij (Muršak 2007b, 3).
	Dnevnik, 26. 10. 2007	Socialni partnerji premlevali izobraževalni sistem	Vprašanje izobraževanja je vprašanje kakovosti sistema in izobraževanje zaposlenih, je poudaril generalni sekretar Združenja delodajalcev obrtnih dejavnosti Slovenije GIZ Igor Antauer. Preveč smo se ukvarjali s statusom izvajalcev in premalo z vsebino in dodal, da bi se morali pogovarjati o izobraževalnih programih, ki naj bodo kratki in omogočajo hitro zaposlovanje (Slovenska tiskovna konferenca 2007a).